

Mihail Şişkin

S C R I S O R A R

Mihail Şişkin

Scrisorari

Traducere din limba rusă și note de
ANTOANETA OLTEANU

CURTEA VECHE PUBLISHING
2012, 2013

Scrisorar
Mihail Şişkin

© CURTEA VECHE PUBLISHING, 2011, 2013
pentru prezenta versiune în limba română

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu, nr. 35, Bucureşti
tel.: (021)260 22 87, (021)222 57 26
redacţie: 0744 55 47 63
fax: (021)223 16 88
distribuţie: (021)222 25 36
e-mail: redacție@curteaveche.ro
internet: www.curteaveche.ro

ISBN ePub: 978-606-588-504-2
ISBN PDF: 978-606-588-505-9
ISBN Print: 978-606-588-336-9

Editor: Grigore Arsene
Redactor: Ştefania Nalbant
Corector: Gabriela Bălteanu
Tehnoredactor: Dragoş Dumitrescu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Mihail Șișkin s-a născut în 1961 la Moscova și a absolvit Universitatea Pedagogică de Stat din același oraș. După absolvire, a lucrat trei ani pentru o revistă de tineret și cinci ani ca profesor de germană și engleză. Debutul său literar a avut loc în revista *Znamia* în anul 1993, iar în 1995 s-a mutat în Elveția, unde a avut ocazia să lucreze ca interpret (experiență pe care o va descrie într-una din cărțile sale, *Venerin volos*, în curs de apariție la Curtea Veche Publishing) și ca profesor; este și colaborator permanent al publicației *Neue Zürcher Zeitung*.

Șișkin este singurul scriitor care a primit toate cele trei mari premii literare rusești: Russkii Buker în 2000, pentru romanul *Vziatie Izmaila*, Naționalnîi bestseller în 2005, pentru romanul *Venerin volos* și Bolșaiă kniga în 2011, pentru romanul *Scrisorar*.

În afara premiilor naționale, a fost recompensat și cu prestigioase premii internaționale: Premiul Cantonului Zürich în 2000, Prix Du Meilleur Livre Étranger (secțiunea eseu) în 2005, Premiul Grinzane Cavour în 2007, Premiul internațional pentru literatură Haus der Kulturen der Welt în 2011.

Trei dintre romanele lui Șișkin au fost dramatizate și puse în scenă: *Venerin volos* la Atelierul Piotr Fomenko, *Vziatie Izmaila* la Teatrul MOST, iar *Scrisorar* la Teatrul de Artă Cehov din Moscova, în regia Marinei Brusnikina.

Scrisorar

Deschid *Gazeta de seară* de ieri și acolo scrie despre noi doi.

Scrie că la început va fi din nou cuvântul. Dar, deocamdată, la școală li se bagă în cap copiilor, tot pe stil vechi, că mai întâi a fost o explozie mare și tot ce a existat s-a împrăștiat în toate părțile.

Și cum că toate ar fi existat dinainte de explozie — și cuvintele încă nespuse, și toate galaxiile văzute și nevăzute. Tot așa, în nisip trăiește viitoarea sticlă și firele de nisip sunt, iată, semințele acestei ferestre dincolo de care tocmai a trecut în fugă un băiețel cu o minge băgată sub tricou.

A fost așa, o concentrare de căldură și de lumină.

Și ca dimensiuni, cămăruța asta, fără ferestre și fără uși, plină de oameni, ne spun oamenii de știință, era cam ca o minge de fotbal. Sau ca un pepene. Iar noi eram niște semințe în interiorul lui. Și, uite, totul s-a copt acolo și, după ce s-a umflat, a pocnit pe dinăuntru.

Arheopepenele a plesnit.

Semințele au zburat care încotro și au făcut rădăcini.

O sămânță a dat un lăstar și lăstarul a devenit copacul nostru, iar umbra ramurilor lui alunecă pe pervaz.

O alta a devenit amintirea unei fetițe care voia să fie băiat — în copilărie, la un bal mascat, a fost costumată în Motanul încălțat și toți voiau s-o tragă de coadă iar, în cele din urmă, i-au rupt-o, de-a trebuit să meargă așa, cu coada în mână.

Cea de-a treia sămânță s-a spart acum mulți ani și a devenit un tânăr căruia îi plăcea când îl scărpinam pe spinare și ura minciuna, mai ales când toți încercau să-l convingă de la toate tribunele că nu există moarte, că toate cuvintele scrise sunt un fel de tramvai ce te duce în nemurire.

Conform horoscopului druzilor, el era Morcov.

Înainte de a-și arde jurnalul și toate manuscrisele, el a scris o ultimă frază, îngrozitor de ridicolă: „Harul m-a părăsit“ — am apucat să citesc asta înainte ca tu să-mi smulgi caietul din mână.

Stăteam lângă foc și ne acopeream fețele cu palmele, privindu-ne oasele degetelor care se conturau prin țesutul roșu translucid. De sus cădeau fulgi de cenușă — paginile arse, calde.

Da, era cât pe ce să uit, într-o zi însă tot ce e important se încheagă din nou.

Vova-Morkovka, pe unde ești tu acum?

Și ce pot să-ți povestesc de pe-aici? Julie-prostuța se tot chinuie, îi tot trimite lui scrisori, iar Saint-Preux ăsta cu inima crudă scapă cu niște epistole glumețe, uneori în versuri, rimând scrumbii cu pustii, muniție cu apariție, beția rondei cu surâsul Giocondei (apropo, tu ai înțeles de ce zâmbește ea?, cred că eu am înțeles), buric cu puternic.

Dragul meu!

De ce ai făcut asta?

A rămas numai să-mi aleg războiul. Dar, se înțelege, nu asta e problema. Zis și făcut, și ce nu face, regatele prietene, ca să-i ia bunul unei țări neînvinse, cât ai deschide tu ziarul, că îi și iau în baionete pe prunci și siluiesc bătrânele. Nu știu de ce îți pare așa de rău că a fost ucis nevinovatul țarevici în costum de marinar. Femeile, bătrânii și copiii sunt trecuți oarecum în tăcere pe lista pierderilor, dar aici e vorba de costumul de marinar.

Soloul unui ajutor de băgător de seamă, deasupra negurii clopotelor, patria-mamă te cheamă.

Ne-au chemat la centrul de recrutare: fiecare are nevoie de Austerlitzul său!

Dacă trebuie, are nevoie de el.

Doctorul de la comisia medicală — un craniu uriaș, chel, cu denivelări — m-a privit cu atenție în ochi. A spus:

— Tu îi disprețuiești pe toți. Știi, și eu am fost așa. Aveam tot atât cât ai și tu, când am făcut prima practică în spital. Și, a fost adus odată la noi un om al străzii călcat de o mașină. Încă mai trăia, dar fusese rănit îngrozitor. Nu ne-am dat prea mult silința. Se vedea că nimeni nu are nevoie de bătrân și că nimeni n-o să vină după el. Putoare, mizerie, păduchi, puroi. De fapt, l-am tras mai la o parte, să nu murdărească ceva. Oricum urma să moară. Iar eu, după aceea, trebuia să strâng, să spăl și să trimit cadavrul la morgă. Toți au plecat, m-au lăsat singur. Am ieșit să trag un fum și mi-am zis — de ce trebuie să fac eu asta? Ce e pentru mine bătrânul ăsta? De ce e nevoie de el? Cât am fumat eu așa, ăla și-a dat duhul. Și uite-așa am șters eu sângele, puroiul, cât de cât, pentru a-l trimite cât mai repede la camera frigorifică. Și, la un moment dat, mi-a trecut prin cap că poate e și el tatăl cuiva. Am adus un lighenaș cu apă fierbinte, am început să-l spăl. Un trup bătrân, părăsit, amărât. Nimeni nu l-a mângâiat de ani buni. Și uite, îi spăl picioarele, are degetele îngrozitor de strâmbe, iar unghiile aproape că nici nu mai există — toate au fost mâncate de o ciupercă. Îi șterg cu buretele toate rănila, cicatricile și vorbesc încetișor cu el: ei, taică, viață tare grea ai mai avut, nu? E greu când nimeni nu te iubește. Și cum mai e și asta, ca la vârsta ta să hoinărești pe străzi ca un câine de pripas? Ei, dar acum totul s-a terminat. Odihnește-te! Acum totul e bine. Nu te doare nimic, nimeni nu te alungă. Și uite-așa l-am spălat și am tot discutat. Nu știu dacă asta l-a ajutat pe el în moarte, dar pe mine m-a ajutat în viață.

Sașenka mea!

Volodenka!

Privesc amurgul. Și mă gândesc: ce-ar fi dacă și tu, chiar în clipa aceasta, ai privi acest amurg? Asta ar însemna că îl privim amândoi.

E atâta liniște în jur.

Și cum e cerul!

Uite socul, și el privește lumea din jur.

În asemenea clipe, ți se pare că și copacii înțeleg tot, numai că nu pot vorbi, exact așa, ca noi.

Și deodată simți foarte acut că, de fapt, gândurile și cuvintele sunt făcute din aceeași esență ca vâlvătaia asta a amurgului, sau că sunt aceeași vâlvătaie, însă reflectată chiar în balta aceea, sau ca mâna mea cu degetul bandajat. Tare aș vrea să fi văzut și tu astea acum!

Îți imaginezi, am luat cuțitul de pâine și am fost așa de isteată să-mi tai degetul până la unghie. L-am bandajat eu cumva, iar mai apoi am desenat pe bandaj doi ochi, un nas. A ieșit un fel de Degețica. Și toată seara am stat de vorbă cu ea despre tine.

Am recitat prima ta carte poștală. Da! Da! Da! Chiar așa! Totul rimează! Privește în jur! Toate sunt rime! Uite, aceasta este lumea vizibilă, iar aceasta, dacă închizi ochii, e cea invizibilă. Uite limbile ceasului, și uite o rimă pentru ele, strombus¹, care a ajuns în lumea asta o scrumieră. Uite pinul care coase cerul cu creanga lui, și uite, pe poliță e o plantă medicinală folositoare prin aceea că te scapă de gaze. Acesta este degetul meu bandajat, acum, probabil, o să-mi rămână pentru totdeauna o cicatrice, iar rima lui e tot degetul meu, dar înainte de a mă naște eu și atunci când eu n-o să mai fiu, ceea ce, probabil, e totuna. Totul rimează cu tot pe lumea asta. Rimele acestea leagă lumea, o prind ca niște ace înfipite într-o pălărie, să n-o ia vântul.

Și lucrul cel mai uimitor e că rimele acestea au existat mereu, de la origini, ele nu trebuie să fie inventate, așa cum e imposibil să inventezi cel mai simplu țânțar sau norul acesta din clasa celor de cursă lungă. Îți dai seama, n-ai nevoie de nici cea mai mică imaginație pentru a inventa lucrurile cele mai simple!

Cine a scris despre oamenii însetați de fericire? Ce bine a spus! Doar și eu sunt însetată de fericire.

Și am mai observat că îți repet gesturile. Vorbesc cu cuvintele tale. Privesc cu ochii tăi. Gândesc ca tine. Scriu ca tine.

Tot timpul îmi amintesc de vara noastră.

De studiile noastre matinale în ulei, pe chiflele rumenite.

Mai ții minte masa noastră de sub liliac, acoperită cu mușamaua pe care e un triunghi cenușiu — urma fierului de călcat fierbinte?

Dar uite, asta nu-ți mai poți aduce aminte, asta e numai a mea: dimineața ai mers prin iarbă și în soare parcă ai lăsat o urmă strălucitoare.

Și mirosurile din grădină! Așa de dense, de compacte, plutind în aer exact ca o suspensie. Tocmai bune să le torni în ceașca de ceai, în loc de esență.

Și totul în jur se gândește la un singur lucru — pur și simplu mergi pe un câmp sau prin pădure și oricine vrea să polenizeze, să fecundeze. Toate șosetele sunt pline de semințele ierbii.

Dar mai ții minte, am găsit pe câmp un iepure cu picioarele tăiate de o coasă.

Niște vaci cu ochi căprui.

Pe alee niște măslina de capră.

Iazul nostru tulbure pe fund, o zeamă înfloritoare plină de ouă de broască. Crapii împung cerul. Ieși din apă și-ți dai jos algele.

M-am întins să mă bronzez, mi-am acoperit fața cu tricoul, vântul foșnește ca un cearșaf apretat. Și deodată simt că mă gădilă ceva pe buric — deschid ochii și tu, într-un fir subțire, îmi presari din pumn nisip pe burtă.

Mergem acasă, iar vântul pune la încercare copacii și pe noi, să vadă dacă-i ținem piept.

Culegem mere căzute — primele, acrișoare, pentru compot — și aruncăm unul în celălalt cu cele stricate.

Pădurea se vede crenelată în lumina amurgului.

Iar în toiul nopții ne trezește cursa de șoareci, care pocnește.

Sașenka mea cea bună!

Ce să fac, o să numerotez scrisorile, ca să știu care s-a pierdut.

Scuză-mă că ies niște scrisorele așa de scurte, chiar că nu am timp pentru mine. Și tare am probleme cu somnul, vreau să închid ochii și să ațipesc măcar în picioare. Descartes a murit fiindcă se ducea pe întuneric la ora cinci dimineața, pentru a-i ține prelegeri de filosofie reginei suedeze Christina. Iar eu abia mai rezist.

Azi am fost la statul-major și mi-am văzut deodată imaginea în oglindă, echipat complet. M-am simțit ciudat: ce mascaradă mai e și asta? Chiar și eu m-am minunat: cum, sunt soldat?

Știi, totuși e ceva în asta — să trăiești tot aliniindu-te cu pomeții celui de-al patrulea din rând.

O să-ți povestesc un episod despre un chipiu. E scurt. Mi l-au șutit. Chipiul, adică. Și să te prezinți în formație fără chipiu înseamnă încălcarea regulamentului, pe scurt, o abatere. Șeful nostru cel mare, comandantul comandanților, a început să bată din picior și a promis că o să spăl closetul pe vecie.

— O să lingi cu limba, căzătură!

Chiar așa a spus.

Ce să spun, în limbajul militar e ceva înălțător. Am citit undeva că Stendhal a învățat să scrie simplu și clar studiind ordinele de luptă ale lui Napoleon.

Iar closetul de aici, îndepărtata mea Sașa, trebuie să fie explicat. Imaginează-ți niște găuri într-o podea plină de rahat. Nu, mai bine să nu-ți imaginezi! Și fiecare are plăcerea să-și depună grămada nu în gaură, ci pe marginea ei. Și e plin peste tot. De fapt, activitatea stomacului supusului tău și a celor asemeni lui este o altă temă. În depărtarea de aici, nu se știe de ce, mereu te doare burta. E de neînțeles, cum să te poți dedica științei de a învinge dacă stai tot timpul deasupra hăului și din tine curge mereu?

Pe scurt, îi zic:

— Păi și de unde să iau eu un chipiu pentru dumneavoastră?

Iar el:

— Ți l-a șutit, du-te și șutește și tu unul!

Și poftim, m-am dus să șutesc un chipiu. Dar asta nu e deloc simplu. Mai bine zis, e chiar foarte complicat, pentru că fiecare vrea s-o facă.

Așa am tot bântuit eu.

Deodată mi-am zis: cine sunt eu? Unde sunt?

Și am plecat să spăl closetul. Și în lumea întreagă totul a fost cumva mai ușor.

Trebuia să fiu prezent aici pentru a învăța să înțeleg lucrurile simple.

Îți dai seama, nu e nimic murdar în rahat.

Îți scriu noaptea. Tocmai am terminat de ronțăit un pișcot în pat și acum firimiturile nu mă lasă să adorm, s-au risipit pe cearșaf și mă înțeapă.

Pe fereastra de deasupra capului se vede cerul plin de stele.

Și Calea-Lactee taie cerul pieziș. Știi că seamănă cu o fracție uriașă? La numărător se află o jumătate de univers, iar la numitor — cealaltă jumătate. Am urât mereu fracțiile astea, cifre la pătrat, la cub, nu știu ce rădăcini. Toate acestea sunt atât de imateriale, de neimaginat, chiar că nu ai de ce apuca. Rădăcina este rădăcină, este a unui copac. E tare, se târăște, se agață, mușcă pământul, se încleștează, suges, e de neoprit, lacomă, vie. Și aici e vorba de o prostie sofisticată, pe când acolo e rădăcina!

Și cum poți să pricepi ce e minus? Cum vine asta, minus fereastră? Păi ea nu dispare nicăieri. Nici ceea ce e dincolo de ea.

Sau minus eu?

Așa ceva nu există.

De fapt, sunt omul a ceea ce poate fi atins.

Și mirosit.

Sunt chiar mai mult pentru mirosit. Ca într-o cărticică pe care mi-o citea tata în copilărie, înainte de culcare. Era despre tot felul de oameni. Erau oameni care tot timpul se luptau cu cocorii. Erau oameni cu un picior, cu care se deplasau iute, și cu o talpă așa de mare, că se adăposteau în umbra largă a ei de arșița soarelui și se odihneau de parcă s-ar fi aflat în casă. Și mai erau și alți oameni care trăiau numai cu mirosurile fructelor. Dacă plecau la drum lung, luau cu ei fructele acestea, iar dacă simțeau un miros urât, mureau. Uite, povestea asta este și despre mine.

Înțelegi, tot ce e viu, pentru a exista, trebuie să miroasă. Indiferent a ce. Dar toate aceste fracții și, în general, tot ce am învățat, nu miroase.

Afară, un trecător întârziat bântuie pe stradă, tot rostogolind cu piciorul o sticlă goală. Sunetul ascuțit al sticlei pe asfaltul unei străzi pustii.

S-a spart.

Noaptea, în asemenea momente, te simți așa de singur și vrei așa de mult să fii un motiv pentru ceva.

Și vreau așa de tare să fiu cu tine! Să te îmbrățișez, să te alint.

Dar știi ce se va întâmpla dacă numărătorul ăsta stelar de afară va fi împărțit la numitor? O jumătate a universului la cealaltă? Voi rezulta eu. Și tu alături de mine.

Azi am văzut cum a căzut o fetiță de pe bicicletă — s-a julit la genunchi, stă jos și plânge amar, iar tricoul alb e murdar. Asta s-a întâmplat pe chei, unde sunt leii — cu botul plin de gunoi, hârtii de ambalaj, bețișoare de la înghețată. Și după aceea m-am dus acasă și, nu știu de ce, mi-a trecut prin minte că nicio carte mare, niciun tablou nu sunt deloc despre iubire. Numai lasă impresia că sunt despre

iubire, pentru ca să fie interesante. Dar, de fapt, sunt despre moarte. În cărți, iubirea e un fel de scut, mai bine zis, un fel de legătură peste ochi. Ca să nu vezi. Ca să nu fie așa de înfricoșător.

Întrebarea e ce legătură are asta cu fetița care a căzut de pe bicicletă.

Legătura e că ea a plâns puțin și poate că a uitat de mult de căzătură, dar într-o carte micul ei genunchi rănit ar rămâne până la moartea ei și chiar după aceea.

De fapt, nicio carte nu este despre moarte, ci despre eternitate, numai că eternitatea lor nu este adevărată — e un fragment, o clipă, ca o musculiță prinsă în chihlimbar. S-a așezat pentru o clipă să-și scarpine labele din spate și s-a dovedit a fi pentru totdeauna. Desigur, sunt alese clipe diferite, minunate, dar oare nu e groaznic să rămâi uite-așa, etern, de porțelan — ca ciobănașul care se tot întinde s-o sărute pe ciobăniță.

Dar eu nu am nevoie de nimic de porțelan. Am nevoie de tot ce e viu, aici și acum. De ceea ce ține de trupul tău, de vocea ta, de căldura ta, de mirosul tău.

Acum ești așa de departe, că nici nu mi-e frică să-ți spun ceva. Știi, atunci, la casa de vacanță, am fost în camera ta când nu erai acolo. Și am adulmecat tot. Săpunul tău. Parfumul tău. Pămătuful de ras. Ghetele le-am mirosit pe dinăuntru. Am deschis șifonierul. Am adulmecat un pulover. O mânecă a unei cămăși. Gulerul. Am sărutat un nasture. M-am aplecat deasupra patului tău, mi-am apropiat nasul de pernă. Eram așa de fericită! Dar era puțin! Ca să fii fericit, ai nevoie de martori. Te poți simți cu adevărat fericit numai după ce primești un fel de confirmare și, dacă nu prin intermediul privirii, dacă nu prin atingere, dacă nu prin prezență, atunci măcar prin absență. Prin intermediul pernei, al mânecii, al nasturelui. Odată era cât pe ce să mă prinzi, abia am reușit să fug în pridvor. Dar tu m-ai văzut și ai început să-mi arunci ciulini în păr. Atunci m-am supărat pe tine, dar acum ce n-aș da să-mi mai arunci ciulini în păr!

Îmi aduc aminte de tine și lumea s-a împărțit — înaintea primei dăți și după aceea.

Întâlnirile noastre de lângă monument.

Curățam o portocală — palma mea s-a lipit de palma ta.

Tocmai veneai de la policlinică, aveai la măsea o plombă proaspătă — mirosul de cabinet stomatologic ce-ți venea din gură. Mi-ai dat voie să-ți ating plomba cu degetul.

Și uite, la casa de vacanță văruim tavanul, după ce am acoperit mobila și podeaua cu ziare vechi. Mergem desculți și ziarele ni se lipesc mereu de tălpi. Ne-am murdărit de tot. Ne curățăm unul altuia vopseaua din păr. Iar limbile și dinții noștri sunt negri de la măline.

După aceea, am pus perdelele de tul și ne-am trezit că eram de o parte și de alta a lor, și voiam așa de tare să mă săruți prin acel tul!

Tu bei ceai, după ce te-ai fript la limbă sufli, ca să se răcească, bei cu înghițituri mici și plescăi zgomotos, fără să te temi cumva că nu e cuviincios, așa cum am fost învățați în copilărie. Și atunci încep și eu să plescăi. Pentru că nu mai există copilăria. Și orice e posibil.

După aceea a fost lacul.

Coborâm panta abruptă și ne apropiem de malul mlăștinos, simțind sub picioarele goale poteca umedă, elastică.

Ne-am strecurat până la apa curată, fără mătasea-broaștei. Apa e tulbure, însorită. Rece din cauza izvoarelor ce țâșnesc de dedesubt.

Atunci, în apă, trupurile noastre s-au atins pentru prima dată. Pe mal m-am temut să te ating, dar

acolo m-am aruncat asupra ta, și-am cuprins șoldurile cu picioarele, încercând să te trag la fund. În copilărie, așa mă jucam la mare cu tata. Tu te smulgi, vrei să-mi desfaci mâinile, dar nu mă las. Mi-am pus în minte să te bag cu capul sub apă. Genele și s-au lipit, ai înghițit apă, râzi în hohote, scuipi, fornăi, pufnești.

După aceea stăm la soare.

Tu ai nasul cojit, și se ia pielea fâșii-fâșii de la arsură.

Privim cum clopotnița de pe malul celălalt își tremură reflexia în apă.

Stau jos în fața ta aproape goală, dar, nu știu de ce, rușinată tocmai de picioare, de degete.

Le ascund în nisip.

Ating cu țigara o furnică și tu îi iei apărarea.

Mergem acasă de-a dreptul, pe câmp. Prin iarba înaltă, uscată, sar cosași, mi se agață de fustă.

Pe verandă m-ai pus să stau în fotoliul de răchită și ai început să-mi cureți nisipul de pe picioare. Ca tata. Când veneam de la plajă, tot așa îmi ștergea picioarele, ca să nu mai rămână nisip între degete.

Și dintr-odată totul a devenit clar. Așa de simplu. Așa de inevitabil. Așa de mult așteptat.

M-am ridicat în fața ta, în costumul meu de baie ud. Mâinile mi-au căzut. Te privesc în ochi. Ai apucat bretelele și ai tras jos costumul, ca pe o piele.

De mult eram pregătită pentru asta și așteptam, dar mi-era frică, și ție îți era și mai tare, și totul s-a întâmplat așa de demult, dar atunci, era încă primăvară, mai ții minte, și-am luat mâna și am dus-o acolo, iar tu ai retras-o. Dar acum erai altul.

Știi de ce mi-era frică? De durere? Nu. Și nici nu m-a durut. Și n-a fost niciun pic de sânge. Îmi ziceam: dacă deodată îți trece prin gând că nu ești primul pentru mine.

Abia seara mi-am adus aminte că nu pusesem costumul de baie la uscat. Rămăsese pe jos, uitat, umed, stătut, rece. Mirosea a noroi.

M-am lipit de tine și și-am sărutat nasul jupuit. Nimeni nu era acasă, dar noi, nu știu de ce, sușoteam. Și pentru prima dată am putut să-ți privesc ochii — fără să-mi fie frică de nimic și fără să mă tulbur — căprui cu punctișoare maronii și verzi în iris.

De fapt, totul se schimbase deodată — puteam să ating orice din ceea ce înainte era inaccesibil, străin. Tocmai fusese străin, dar acum era al meu, ca și cum trupul meu se mărise, se contopise cu al tău. Și acum mă simțeam pe mine numai prin intermediul tău. Pielea mea exista numai acolo unde tu o atingeai.

Noaptea tu ai dormit, eu nu am putut. Voiam așa de tare să plâng puțin, dar mi-era frică să nu te trezesc.

M-am sculat și m-am dus la baie. Am plâns în voie.

Și dimineața, în fața lavoarului, simt deodată un val de fericire stupidă, la vederea celor două periute de dinți ale noastre în același păhărel. Stau așa, încrucișate, și se privesc una pe alta. Lucrurile cele mai simple te pot face să mori de fericire. Mai ții minte, eram deja în oraș, când te-ai încuiat în toaletă, iar eu treceam pe lângă ea, spre bucătărie, și nu am rezistat, m-am așezat pe vine lângă ușă și am început să șoptesc prin crăpătura ușii:

— Te iubesc!

Am șoptit foarte încet. Apoi mai tare. Dar tu nu ai înțeles ce-ți șoptisem și ai mormăit drept răspuns:

— Acum, gata, ies!

De parcă eu aveam nevoie de baie!

De tine aveam nevoie, de tine!

Stăteai în fața aragazului cu o lingură într-o mână și cu o carte de bucate deschisă în cealaltă. Nu știu ce te găsisse. Ai spus că o să pregătești totul singur, să nu te deranjez. Iar eu special am intrat în bucătărie, de parcă aveam nevoie de ceva, dar, de fapt, voiam numai să te privesc. Mai ții minte? Amestecai carnea tocată și nu m-am abținut, mi-am băgat și eu mâinile în cratiță — cât de minunat a fost să amestec împreună cu tine carnea moale de vită, mirositoare, și tocătura ne aluneca printre degete!

De fapt, nu prea te descurcai cu cărțile, mânușile de bucătărie și tigăile, totul prindea viață în mâinile tale, făcea eforturi să se răstoarne, să sară și să alunece.

Țin minte tot, tot.

Stăm întinși și nu ne putem desprinde unul de altul, iar mai apoi apare urma semicirculară a dinților mei pe umărul tău.

Picioarele noastre se împletesc, tălpile se lipesc, se freacă una de alta și degetele alunecoase, după ce au fost date cu cremă, intră unele în altele.

În tramvai oamenii se întorc spre noi — pumnul tău se află lângă nasul meu, iar eu sărut sâmburele acela care este iulie.

Urcăm la tine și mi se pare că liftul se târăște insuportabil de încet.

Sub scaun sunt ghetele tale în care sunt băgate șosetele.

Atunci m-ai sărutat pentru prima oară acolo, și eu nu mă puteam relaxa nicicum. Crescând, aflăm că nu poți să atingi locul acela. Numai băieții cred că fetițele au un secret între picioare, iar acolo e umezeală, sunt mirosuri, bacterii.

Dimineața, n-am putut să-mi gădesc chiloții, nu știu unde dispăruseră, i-am tot căutat, dar nu i-am găsit. Și acum cred că tu i-ai șterpelit și i-ai ascuns pe undeva. Și am plecat așa. Mergând pe stradă, vântul mi se strecura pe sub fustă și aveam senzația așa de uimitoare că tu te afli pretutindeni.

Știu că exist, dar am nevoie tot timpul de dovezi, de atingeri. Fără tine sunt o pijama goală aruncată pe un scaun.

Numai din cauza ta au început să-mi fie dragi mâinile mele, picioarele, trupul, pentru că tu l-ai sărutat, pentru că tu îl iubești.

Mă privesc în oglindă și mă surprind că îmi spun: uite, asta e cea pe care o iubește el. Și îmi place de mine. Dar mai înainte nu mi-a plăcut niciodată cum arătam.

Închid ochii și-mi imaginez că tu ești aici.

Pot să te ating, să te îmbrățișez.

Îți sărut ochii și buzele devin vizibile.

Și vreau așa de tare să-mi petrec vârful limbii, ca atunci, pe tăietura care la tine o ia încolo, jos, de la până la, ca la un bebeluș, și ca și cum ai fi fost făcut din două jumătăți.

Am citit undeva că cele mai mirositoare părți ale corpului sunt cele mai apropiate de suflet.

Acum am stins lumina pentru ca, în sfârșit, să mă fac ghem și să adorm; pe cer, cât ți-am scris, s-au adunat norii. Ca și cum cineva a șters totul de pe tablă cu o cârpă murdară și au rămas numai niște dungii albe.

Simt că totul va fi bine. Soarta numai ne sperie, dar ne păzește, ne apără de o nenorocire adevărată.

Sașka mea, draga mea!

Eu o tot fac pe grozavul, dar, de fapt, fără tine, fără scrisorile tale, de mult, dacă nu mi-aș fi dat duhul, atunci aș fi încetat să fiu eu însumi, nici nu știu ce e mai rău.

Ți-am scris despre torționarul nostru, căruia i-am zis Commodus și porecla asta s-a lipit de el, cum îți dai seama, fără niciun fel de legătură cu fiul lui Marc Aureliu. Astăzi a făcut eforturi deosebite să-mi explice ce este viața. Nu vreau să-ți scriu despre asta. Vreau să uit, să mă gândesc la ceva care nu e de aici, la Marc Aureliu, de pildă.

Nu-mi pot da seama prea bine ce legătură poate să fie între Marc Aureliu, care a murit acum un milion de ani și despre care știe toată lumea, și mine, care stau aici, în indispensabilii aștia înțepători din dotare, și despre care nu știe nimeni.

Dar, pe de altă parte, el a scris: niciun om nu e fericit până nu se consideră chiar el fericit.

Probabil, asta e ceea ce ne unește, pe mine și pe el, suntem doi oameni fericiți. Și ce importanță are că el a murit cândva, iar eu sunt încă aici? În comparație cu fericirea noastră, moartea pare un fleac. El a trecut în mine prin ea ca peste un prag.

Senzația aceasta a fericirii vine de la ceea ce înțeleg: nimic din jur nu este adevărat. Iar ceea ce este adevărat este atunci când eu am fost la tine prima dată și m-am dus la baie să mă spăl pe mâini, iar acolo am văzut buretele tău și am simțit așa de acut că el ți-a atins pieptul.

Sașenka mea! Am fost împreună, dar eu abia aici am început să te înțeleg cu adevărat.

Iar acum îmi amintesc și mă minunez că pe atunci nu am prețuit toate acestea.

Mai ții minte când, la voi, la casa de vacanță, au sărit siguranțele și tu ai făcut lumină cu o lumânare, iar eu stăteam pe scaun și îmi tot făceam de lucru cu un gândac. M-am uitat la tine și tu erai așa de neobișnuită în penumbră, și lumina flăcării iriza pe fața ta! Și în ochi ți se reflecta flacăra lumânării.

Sau uitate, mergem prin parcul nostru, dar tu ieși mereu de pe aleea asfaltată, rupi smocuri de iarbă și-mi aduci să privesc ba un smoc, ba altul:

— Dar asta ce e? Dar asta cum se numește?

Mergi cu tocurile pline de noroi.

Sărmanul tău deget de la picior e vânăt, vânăt, cineva te-a călcat în tramvai, și tu ești în sandale.

Și văd lacul.

Apa s-a îngroșat, s-a acoperit de mătasea-broaștei, de nori.

Te-ai apropiat chiar de marginea ei și, după ce ți-ai ridicat fusta, ai intrat în apă până la glezne, să o încerci. Ai strigat:

— E rece!

Ai scos piciorul și l-ai trecut pe suprafața apei, ca și cum ai fi netezit niște cute.

Văd totul de parcă nu s-ar fi întâmplat atunci, ci chiar acum se întâmplă.

Te-ai dezbrăcat, ți-ai legat părul pentru a nu se desface, intri în apă, verificând de câteva ori nodul din păr.

Te-ai lăsat pe spate și bați apa cu picioarele, în cercul de spumă se zăresc tălpile roz.

După aceea te întinzi ca o stea, cu mâinile și picioarele depărtate, nodul de pe cap s-a desfăcut și părul tău cel lung se răsfiră în toate părțile.

Mai târziu, pe mal, pe furiș, fără să observi tu, arunc o privire acolo unde, între picioare, de sub elasticul costumului de baie, ies la suprafață cârlionții uzi.

Iar acum văd camera ta.

Îți dai jos pantofii, îți apleci un umăr, apoi celălalt.

Îți sărut palmele și tu spui:

— Nu se poate, sunt murdare!

Mi-ai cuprins gâtul cu mâinile și mă săruți, mușcându-mi buzele.

Deodată ai țipat.

Chiar m-am speriat:

— Ce s-a întâmplat?

— Mi-ai prins părul cu cotul.

Te-ai aplecat deasupra mea, îmi atingi cu sfârcurile pleoapele, sprâncenele. Ți-ai tras părul ca un cort deasupra noastră.

Îți trag jos chiloții, unii copilărești, crem, cu panglicuțe, tu mă ajuți, îți ridici genunchii.

Te sărut acolo unde e pielea cea mai moale și mai delicată, pe partea interioară a coapselor.

Îmi înfund nasul în hățișul des, cald.

Patul scârțâie așa de disperat, că ne mutăm pe podea.

Ai gemut sub mine, te-ai arcuit ca un pod.

Stăm culcați și curentul ni se strecoară plăcut pe sub picioarele transpirate.

Ai pe spate un pufuleț delicat și modele de la marginile tari ale rogojinii chinezești. Îmi trec degetul peste vertebrele tale proeminente.

Iau un stilou de pe masă și încep să leg cu o linie de cerneală alunițele tale de pe spinare. Te gădilă.

După aceea, te întorci lângă oglindă, te uiți peste umăr să vezi ce-a ieșit. Vreau să te șterg, dar tu spui:

— Lasă!

— Și o să mergi așa?

— Da.

Ți-ai pus picioarele pe perete și deodată ai început să faci pași mici pe tapet, te-ai ridicat, te-ai sprijinit cu coatele în rogojină, ai rămas așa cu picioarele în sus. Nu te-am susținut, tare voiam să te sărut acolo, dar te-ai strâns imediat, ți-ai dat drumul.

Eu plec, iar tu ieși să mă conduci până la ușă — numai într-un tricou, nu ai nimic pe sub el, te simți stânjenită și-l tragi în jos în față cu mâna, de margine.

În ultima noastră noapte, m-am trezit și am ascultat cum sforăi.

Te-ai obișnuit să dormi înfofolită, cu capul băgat sub plapumă, lăsând numai o crăpătură mică pentru a respira. Stau culcat și privesc crăpătura asta. Și tu ești așa de amuzantă, ai adormit cu o bomboană de ciocolată în gură. Și îți curge din gură un firisor de ciocolată.

Stau așa întins și-ți veghez respirația.

Trag cu urechea la ritmul tău. Și încerc să respir împreună cu tine. Inspir, expir, inspir, expir. Inspir, expir.

Încet, încet. Uite așa.

Inspir.

Expir.

Știi, niciodată nu mi-a fost așa de bine și de plăcut ca în clipa aceea. Mă uitam la tine, așa de frumoasă, așa de liniștită, așa de adormită, îți atingeam părul care evadase din coconul tău, și voiam așa de tare să te protejiez în noaptea aceea de niște strigăte cherchelite de afară, de toată lumea.

Sașenka mea! Dormi! Dormi liniștită! Eu sunt aici, respir împreună cu tine.

Inspir.

Expir.

Inspir.

Expir.

Inspir.

Expir.

M-am uitat în cutia poștală — iar nu e nimic de la tine.

Trebuie să mă pregătesc pentru seminarul de mâine, dar nu-mi intră nimic în cap. Puțin îmi pasă. O să-mi fac o cafea, o să urc cu picioarele în fotoliu și acum o să vorbesc cu tine. Ascultă.

Mai ții minte, era așa de frumos să ne povestim câte ceva din copilărie. Doar că încă nu-ți povestisem prea multe despre mine.

Iar acum rod stiloul și nu știu de unde să încep.

Știi de ce mi-au pus numele ăsta?

În copilărie adoram toate cutiuțele frumoase, casetele din sertarele de jos ale servantei noastre, tot luam mereu la mână brățărilor, broșele mamei, cărțile de joc, vederile care se păstrau acolo — erau de toate. Și într-o cutie am găsit niște sândăluțe de copil, mititele, scorjite, ca de păpușă.

S-a dovedit că avusesem un frate mai mare. La trei ani s-a îmbolnăvit, a fost dus la spital. Se spunea despre el ceva îngrozitor — că tratamentul l-a dat gata.

Părinții s-au hotărât imediat să mai facă încă un copil. În locul lui.

S-a născut o fetiță. Eu.

Mama nu putea să accepte copilul, nu mă alăpta, nu voia să mă vadă. Mai apoi mi s-a povestit asta.

Tata a avut grijă de mine. Și de mine, și de mama.

Pătuțul meu de copil avea tăiate trei gratii din garduțul de lemn, pentru a putea coborî. Dar acesta era pătuțul lui, al acelui copil. Pe atunci, nu puteam pricepe că era locul pe unde se strecura el de-a bușilea. Așa ieșea el. Atunci îmi plăcea să mă strecur pe acolo, dar, de fapt, pur și simplu îi repetam mișcările.

Pentru mine, băiețelul acela a rămas într-o viață inimaginabilă de dinaintea nașterii mele, care, și dacă existase, se contopea cu niște timpuri preistorice, dar pentru mama el era aici, alături de mine, era prezent, fără să fi plecat vreodată. Odată, mergeam la casa de vacanță cu trenul și vizavi stătea un copil cu bunica lui. Copilul, ca orice copil — gălăgios, capricios, plângăcios, rârit. Tot voia ba una, ba alta de la bunica lui. Ea tot încerca să-l potolească:

— Da' mai liniștește-te odată!

Și, țin minte, mama a tresărit, s-a chircit când bătrâna a spus:

— Sașa! Coborâm!

Când am coborât din tren, mama, pe peron, s-a întors și a început să scormonească disperată în

poșetă, dar eu am văzut că izbucnise în lacrimi. Am început să scâncesc și atunci s-a întors, a început să mă sărute cu buzele ude, să mă liniștească spunând că totul e în ordine, că pur și simplu i-a intrat o musculiță în ochi.

— Dar acum totul e în ordine!

A terminat cu plânsul, și-a rimelat genele, a pocnit tare din capacul pudrierii. Și am pornit spre casa de vacanță.

Țin minte că atunci mi-a trecut prin minte: ce bine că a murit băiatul ăla! Altfel, unde aș fi fost eu? Mergeam și repetam încet cuvintele mamei: „Dar acum totul e în ordine!“

Că doar nu puteam să nu mă nasc. Și tot ce este în jur, ce a fost, este și va fi reprezentă o dovadă simplă și suficientă, până și ferestruica asta prin care intră gălăgia de pe stradă, și aceste ochiuri de soare pe podea, și caimacul de deasupra laptelui fiert, și cele câteva petale de lapte din cana aceasta de cafea, și uite, oglinda asta decolorată care tot aruncă ocheade ferestrei — se iau la întrecere cine se uită prima.

Când eram fetiță mă uitam cu orele în oglindă. Ochi în ochi. De ce există ochii aceștia? De ce există fața aceasta? De ce există trupul acesta?

Și dacă se dovedește că nu sunt eu? Și că aceștia nu sunt ochii mei, că acesta nu e trupul meu?

Și că, deodată eu — cu acești ochi, cu această față și cu trupul tremurând — sunt numai o amintire a unei bătrâne care n-o să devin niciodată?

Mă jucam adesea, spunând că, de fapt, sunt două ca mine. Ca și cum aveam o soră geamănă. Eu și ea.

Ca în povești: una e rea, alta e bună. Eu sunt ascultătoare, ea e o zbânțuită.

Purtam părul lung și mama mă tot certa să mă pieptăn. Și ea a pus mâna pe foarfece și mi-a tăiat cu răutate coada.

Am făcut la casa de vacanță un teatru și toate rolurile importante, se înțelege, le juca ea, iar eu trăgeam mereu cortina. Și uite, în timpul piesei, ea trebuia să se sinucidă. Îți imaginezi, ea își spune ultimele cuvinte cu cuțitul în mână, după aceea își ia avânt și se lovește la cap și se umple de sânge adevărat. Toți sar în sus îngroziți, iar ea este întinsă și moare — și în piesă, și de entuziasm. Numai eu știam că răsesse o sfeclă, luase un ou de găină, făcuse o găurică și-l scursesese de conținut, iar, cu ajutorul unei seringi luate de la mama, băgase suc de sfeclă în ou și-l ascunsese sub perucă. A sărit în sus plină de sânge de sfeclă și a țipat de bucurie că-i putuse păcăli pe toți:

— Ați crezut! Ați crezut!

Pur și simplu, nu-ți poți imagina ce înseamnă să depinzi tot timpul de ea! Nu-ți poți imagina ce înseamnă să porți toate lucrurile vechi ale ei. Ei, acestei prințese fără bobul de mazăre, îi cumpărau mereu lucruri noi, frumoase, iar mie îmi reveneau numai când erau deja vechi, respingătoare, atunci trebuia să le port și eu. Ne gătesc pentru școală, după vacanța de vară — ea are pantofiori noi, iar eu trebuie să mă îmbrac cu impermeabilul ei vechi, cu buzunare rupte, cu o pată pe rever.

Toată copilăria m-a tiranizat cum a vrut. Țin minte, am trasat pe jos un hotar alb, cu cretă, am împărțit camera noastră așa. Și ea a șters linia și a trasat-o din nou, astfel încât eu să pot merge numai pe la marginea patului, spre masă și ușă. Nu avea niciun rost să mă plâng mamei, pentru că, de față cu mama, se comporta ca un adevărat înger, iar când rămâneam singure începea să mă ciupească și mă tragă dureros de păr, ca să nu mă mai plâng.

Niciodată n-o să uit — mi s-a făcut cadou o păpușă minunată, uriașă, care vorbea, care închidea și

deschidea ochii și care putea chiar să meargă. A fost suficient să mă întorc fie și pentru o clipă, că asupritoarea mea deja o dezbrăcase, văzuse că îi lipsește ceva și desenase acel ceva. Eu am început să plâng în hohote, am dat fuga la părinți, dar ei au râs numai.

E imposibil să te înțelegi cu ea! Eu îi propun ceva, iar ea bate din picior și declară:

— Aici va fi așa cum spun eu, altfel n-o să mai fie nimic!

Ochii i s-au îngustat, aruncă scânteii și buza de sus i se ridică, dezgolind dințișorii ascuțiți. Acum o să se înfigă în mine.

Țin minte cum m-am speriat când mama m-a întrebat cu cine vorbesc. Am mințit:

— Cu mine.

Îmi dau seama acum, asta mi s-a întâmplat când aveam nevoie să fiu iubită. Ea a apărut când eu trebuia să mă lupt pentru iubirea celorlalți. Adică aproape mereu — chiar și atunci când eram singură. Și niciodată cu tata. Cu tata totul era altfel.

Și mamei, și mie ne zicea la fel: Iepuraș. Probabil îi făcea plăcere să strige:

— Iepuraș!

Și răspundeam amândouă, una din bucătărie, cealaltă din camera copiilor.

Când venea acasă, înainte să deschid ușa, trebuia să întreb, pentru a nu deschide străinilor:

— Cine e?

El răspundea:

— Călător, strângător și la fluier cântător.

Când își ștergea picioarele în hol părea că dansează.

Îi plăcea să aducă daruri ciudate. Spunea:

— Ia ghicește!

Dar era chiar imposibil de ghicit. Era ba un evantai, ba o farfuriuță, ba un lornion, un bol de ceai, o sticlă goală, un aparat de fotografiat stricat. Odată, mi-a adus o mască din teatrul japonez No. Chiar a adus de undeva un picior de elefant adevărat, gol pe dinăuntru, pentru umbrele și bastoane. Mama îl tot certa, dar eu eram extrem de fericită de cadouri.

Hodoronc-tronc, putea să spună:

— Ia mai lasă lecțiile!

Și făceam un concert. Ne plăcea să cântăm la pieptenii înfășurați în foiță de țigară și, din cauza asta, ne mâncau îngrozitor buzele. Cutia în care fusese un tort devenise un clopot. Trăgând la o parte un colț de covor, se apuca să bată step, până ce vecinii de jos începeau să ciocănească în perete. Sau lua o cutie de șah, începea s-o zornăie ținând ritmul și tot ce era înăuntru huruia.

Mă pune să joc șah cu el, mereu câștiga și, după ce mă făcea mat, se bucura ca un copil.

Știa toate dansurile din lume și m-a învățat și pe mine să dansez. Nu știu de ce îi plăcea dansul hawaiian, pe care îl dansam fără să ne scoatem mâinile din buzunar.

Odată, la masă, a spus să nu mă mai fandosesc, că o să-mi toarne în cap paharul cu chefir.

Am spus:

— N-o să-l torni!

Și, deodată, mă trezesc plină de chefir. Mama e îngrozită, eu sunt entuziasmată.

Niciodată n-a trebuit să mă lupt pentru iubirea lui.

Dar, când nu era tata, cealaltă mă pedepsea fără încetare.

Aveam mereu probleme cu pielea — a ei era netedă, curată. Pielea nu e doar un sac în care se află măruntaiele, este cea prin care lumea ajunge la noi. Este un tentacul. Și afecțiunea pielii este pur și simplu o modalitate de a te distanța de atingeri. Stai liniștită, ascunsă, ca într-un cocon. Ea, cealaltă, cealaltă eu, nu înțelegea nimic din asta. Nu înțelegea că mi-e frică de tot și, mai ales, să fiu alături de alții. Nu înțelegea cum se poate ca, în vizită, când toți ceilalți se distrează, să te încui în toaletă și să stai pur și simplu așa, fără să-ți dai jos chiloții. Nu înțelegea cum poți să înveți pe de rost demonstrația teoremei lui Pitagora, iar la tablă să deschizi gura și să înțepenești, să-ți părăsești trupul, să plutești în afara lui și să privești, din afară, cât ești de neputincioasă, de amărâtă, de golită. Despre Pitagora mi-a rămas în minte numai faptul că, atunci când părinții lui, copil fiind, i-au arătat pe o măsuță formele principale prin care invizibilul se prezintă oamenilor: sferă, piramidă, cub, bucăți de lână, mere, turte cu miere și un coferas cu vin — și le-au spus numele, atunci Pitagora, după ce a auzit explicațiile, a răsturnat măsuța.

Iar compunerile le scriam mereu în locul ei. Și primeam patru. Iar profesoara le citea în fața clasei, oftând:

— Sașenka, tare greu o să-ți fie în viață.

Și-mi punea patru, pentru că mereu scriam despre altceva. Ni se dădea o temă la alegere, trebuia să scriem despre una, despre alta sau despre un al treilea lucru, iar eu scriam despre ceva fără nicio legătură cu ce ni se dăduse. Pentru mine, tocmai acest al cincilea, al zecelea lucru era cel mai important.

Eu eram o monstruoșitate din familia brahiopodelor, a aripatelor și a lichenilor. Iar ea era dansatoare în hora din Mahanaim, cu ochii precum iazurile Heșbonului de lângă poarta Bat-Rabim. Țin minte că am fost uimită cu ce ochi o privise la lecție profesorul de fizică.

Odată, m-am schimbat după ce am venit de la școală și am observat că, de la o fereastră a clădirii de vizavi, din spatele perdelelor, cineva se uită la mine cu binoclul. De groază, m-am așezat sub pervaz, iar ea, dimpotrivă, a început să dea o întreagă reprezentație.

Când eram mică, îmi spunea noaptea, pentru a mă speria, că ea e vrăjitoare și că are puteri asupra oamenilor. Iar, ca dovadă, îmi arăta ochii — cel stâng albastru, cel drept căprui. Și povestea că ea avusese negi, dar, când rămăseserăm peste noapte într-o vizită, se spălase cu buretele în casa aceea, după care negii îi dispăruseră și apăruseră la un copil care locuia acolo. Dar, desigur, argumentul principal îl reprezentau ochii. Ea spunea că poate să deoache pe oricine. Fetițele nu se temeau chiar așa de ea, dar orice era posibil. Într-adevăr, avea capacitatea de a descânta sângele — linge rana, șoptește ceva și sângele se oprește.

Nici acum nu mă lasă în pace. Și nu știi niciodată când o să apară din nou. Ba dispare și lipsește cu lunile, ba, deodată, uite-o iar: ce, nu mă așteptai?

Râde de mine pentru că, la bibliotecă — din părere de rău pentru autorii morți, de care nimeni nu mai are nevoie —, iau cărțile cele mai uitate, pentru că, altfel, nimeni nu și-ar mai aduce aminte de scriitorii aceștia. Oi fi eu neîngrijită și cam ciufulită, dar ideile care-mi plac le subliniez cu mare atenție. Se ridică și ia o poziție autoritară, mă învață ca o soră mai mare: nu se poate să-ți petreci viața așa de haotic, trebuie să fii mai băgăcioasă și mai înfiptă! Ține minte, surioară, regula numărul șaptesprezece a lui Thales din Milet: mai bine să produci invidie decât milă!

Dar când râdea ea de tine!

Mai ții minte cum stăteam pe verandă și mâncam căpșune, acre, deloc gustoase? Le dădeam prin

zahăr. Iar ei i-a trecut prin minte să le înmoaie în miere. Și-a pus miere din borcan în farfuriuță și linge lingura. Și se uită la tine. Și-și verifică privirea în oglindă. Iar eu știu foarte bine privirea asta a ei, când răul acesta vesel, cu ochi de culori diferite, pune stăpânire pe ea.

A lins lingura, a luat-o cu două degete de vârf și a aruncat-o deodată, în spate, pe geamul deschis al verandei.

Și se uită la tine.

— Ad-o!

Am vrut să-ți strig: „Stai! Să nu îndrăznești să faci asta!“ Și n-am putut să scot niciun cuvânt.

Tu te-ai ridicat, te-ai dus să cauți lingura, și acolo erau tufe de mure și de mălini sălbatici. Te-ai întors zgâriat tot, aveai pe mâini măregele de sânge. Ai pus tăcut lingura pe masă, plină de pământul ce se lipise de ea, de ierburi uscate, te-ai întors și ai ieșit.

Ea numai s-a strâmbat la lingura murdară. Și, mai departe, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, a înmuiat căpșunile în miere și le-a mușcat cu dințișorii ei.

Eu nu am rezistat, am dat fuga după tine, te-am apucat de mână, voiam, ca ea, să-ți ling zgârieturile, să-ți vrăjesc sângele, dar tu m-ai împins.

— Mai du-te și tu!..., și m-ai privit cu atâta dispreț.

Ai luat bicicleta și ai plecat.

Ce te-am mai urât atunci!

Mai bine zis, pe ea.

Pe amândoi!

Și cât mai voiam să ți se întâmple ceva, pe loc, ceva rău, îngrozitor, nefast.

Mi-am zis că nu vin după tine.

Dar am venit, totuși, a doua zi.

Ca acum văd toate astea și le simt cu pielea: plouă mărunț de dimineață, ceața s-a lăsat deasupra gardului, toate drumurile sunt pline de băltoace. Vin la tine cu umbrela și pe podul de peste râpă ploaia toarnă și mai tare.

Între casele noastre de vacanță e o bucată de pădure, acolo toate potecile sunt vraiste și verdeța se întinde fără nume, numai tu le-ai dat nume plantelor.

Trec spre colț, pe lângă vecinii voștri, mă uit peste gard la trandafirii uriași, grei, ca niște căpățâni de varză. În ploaie miros și mai tare.

Mă temeam să urc scările de la verandă, am închis umbrela și m-am strecurat chiar spre ferestrele verandei. M-am ridicat pe vârfuri și te-am văzut în spatele geamurilor pline de picuri. Stăteai culcat pe canapea cu piciorul bandajat, ridicat pe un scaun, și citeai o carte groasă.

Ți-am dorit răul și ai căzut cu bicicleta în șanț.

Acum știi de ce în seara aceea ți-ai rupt piciorul și mai apoi a trebuit să stai întins.

Am stat în ploaie și te-am privit. Ai simțit, ai ridicat privirea, m-ai văzut, ai zâmbit.

Da, Sașenka mea de la casa de vacanță, cât de demult a fost asta și într-un fel de cu totul altă viață, îndepărtată.

E așa de bine să stai întins și să scrii tot felul de prostii în jurnal, trăgând cu urechea la zgomotul

ploii de pe acoperiș și la zumzăitul țânțarilor de pe verandă. Când te uiți pe fereastră, din cauza ceții, merii sunt fără picioare. Pe frânghia de rufe, cleștii sunt plini de apă, cad picături de pe ei.

Din cauza ploii e cam întuneric pentru a putea citi, aprinzi lumina în miezul zilei.

Mi-am pus pe genunchi volumul mare de Shakespeare, pe el e mai ușor să scriu în jurnal.

Iar niște ace duble de pin erau semn de carte.

Știi ce scriam atunci? Despre Hamlet. Mai bine zis, despre mine, că și mie îmi murise, dar poate că totuși nu-mi murise tatăl, iar mama se căsătorise cu altul, care mai era și orb, dar e aproape de neînțeles de ce toți trebuie să se atace unii pe alții și să se împungă cu obiecte ascuțite, fără a umple, în felul acesta, scena cu sânge. Iar dacă toți o să moară fără niciun fel de răutăți sofisticate și intrigă, pur și simplu așa, de la sine, după ce și-au trăit viața, ce înseamnă, asta nu mai e *Hamlet*? E și mai îngrozitor! Gândește-te, fantoma tatălui! Sperietori pentru copii.

Și ce valoare mai are otrava turnată în ureche?

Și de ce totul începe abia de la întoarcerea în castelul părintesc; și ce, înainte de asta, el nu era Hamlet? Doar încă nu se întâmplase nimic, cortina încă nu se trăsese, Bernardo și Francisco încă nu începuseră să se ia la ceartă, deși regulamentul era foarte clar, dar el deja e Hamlet.

Dar asta este și lucrul cel mai interesant, ce s-a întâmplat cu el înainte de toate aceste întâlniri cu fantomele, de otrăviri, de aceste trucuri teatrale stupide, cum ar fi ascunsul în spatele tapiseriei.

A trăit și el cum trăiesc și eu. Fără niciun fel de monologuri în versuri înainte de moarte.

Ar trebui să se povestească viața lui de dinainte. De exemplu, cum se juca în copilărie de-a poștașul — lua o mână de ziare vechi și le băga prin cutiile poștale. Și cum la școală, în pauze, se ascundea cu cartea la garderobă și la bibliotecă — râdeau de el și cei mai lași, și cei mai slabi — plăteau și ei mai departe ceea ce suferiseră de la alții. Știi, apropo, care a fost prima mea dezamăgire în literatură? Am citit că bufonii medievali le puneau seniorilor lor tot fel de întrebări sofisticate, iar ei răspundeau la ele sârguincioși și de fiecare dată erau puși în încurcătură și, în pauză, am încercat și eu să pun o întrebare naiv-înțepătoare torționarilor mei, dar ei, fără să mă asculte, m-au și trosnit peste urechi!

Tot despre Hamlet, ar trebui să se mai spună că odată, când se scălda în lac, a venit la el înotând un nene și i-a spus: „Băiete, tu înoți bine, dar stilul tău nu e deloc curat. Hai să-ți arăt eu!“ Și profesorul acela de înot îl susținea de jos și mâna îi tot aluneca mereu de pe burtă, din ce în ce mai jos, ca din întâmplare.

Și despre columbar. În copilărie, când locuiam încă în vechiul apartament, un vecin avea în curte un columbar, și când aștepta sosirea porumbeilor săi, se uita nu în sus, ci într-un lighean cu apă, și ne explica faptul că astfel vede cerul mai bine.

Și am mai scris în jurnal că vreau să devin eu însumi. Încă nu sunt eu. Nu se poate ca eu să fiu acesta. Voiam să mă smulg din calendar.

Iată că m-am smuls.

E bine că nu vezi unde sunt acum și ce e în jurul meu. N-o să descriu asta, și atunci poate nici nu există.

Mai ții minte că aveai pe un raft niște pietricele frumoase pe care le-ai adus de undeva, de la mare? Odată, ai luat o pietricică rotundă și ți-ai pus-o la ochi, ca pe un monoclu. Am luat eu pietricica aceasta și ea se afla pe pervaz. Și mă privea tot timpul. Și dintr-odată mi-am dat seama că ea chiar este pupila cuiva. Și că acel cineva mă vede. Și nu numai pe mine, vede tot. Pentru că în fața acestei pietricele — ea

nici nu apucă să clipească —, totul abia se mai vede, dispăre, și eu, și camera aceasta, și orașul acesta ce se vede pe fereastră. În clipa aceea am simțit toată nimicnicia — și a tuturor cărților citite, a tuturor caietelor umplute de mine, și am început să nu mă simt bine. M-a cuprins, așa, o neliniște. Dintr-odată, mi-am dat seama că, dimpotrivă, pupila aceasta nu numai că nu vede nici camera mea, nici pe mine, ci, de fapt, ea nu poate vedea chiar cu toată dorința sa, pentru că eu îi licăresc în fața ochilor așa de puțin timp, că nici nu apucă să distingă ceva. Ea este cea adevărată, există, dar eu exist oare pentru ea?

Dar pentru mine exist?

Ce înseamnă să exiști? Că știi că ai fost? Să te demonstrezi prin intermediul amintirilor?

Ce înseamnă pentru ea mâinile mele, picioarele, alunițele, măruntaiele care ghiorăie din cauza arpacașului, unghiile roase, scrotul. Talamusul? Amintirile mele din copilărie? Odată, de revelion, m-am trezit dis-de-diminează și am dat fuga desculț la brad să văd cadourile. În cameră dormeau musafiri peste tot, iar sub brad nu era nimic — cumpăraseră cadourile, dar, pur și simplu, după șampanie și vodcă, uitaseră să le pună. M-am dus la bucătărie și am plâns multă vreme acolo, până s-a trezit mama. O prostie?

Probabil, pentru a fi real, trebuie să exiști nu în conștiința ta, care e așa de nesigură, sub influența, de exemplu, a somnului, când nici tu nu știi dacă ești viu sau nu, ci în conștiința altui om. Și nu pur și simplu a unui om, ci a celui pentru care e important să știe că tu exiști. De exemplu, eu știu, Sașenka mea, că tu exiști. Și tu știi că eu exist. Și asta mă face să fiu real aici, unde totul e cu susul în jos.

În copilărie am scăpat de moarte printr-o minune — m-am trezit noaptea și m-am dus la toaletă, iar pe pat s-au prăbușit rafturile cu cărți.

Dar cu adevărat am început să mă gândesc la moartea mea pentru prima dată la școală, la lecția de zoologie. Aveam un profesor bătrân, bolnav, și el ne-a spus din vreme să-i punem în gură o pastilă din buzunar, dacă ar fi fost să cadă și să-și piardă cunoștința. I-am pus-o, dar nu a fost de folos.

Își ștergea mereu ochelarii cu cravata.

Mai întâi, preda botanică și îmi plăcea așa de tare de el, că făceam întruna ierbare, iar mai apoi chiar m-am hotărât să devin ornitolog ca el.

Era extrem de comic atunci când suferea că dispar tot felul de plante și păsări.

Stătea lângă tablă și striga la noi, ca și cum noi am fi fost vinovați de ceva:

— Unde este brândușa de toamnă? Unde este rogozul de baltă? Unde e caldesia? Dar ochiul-boului? Dar albăstreaua Dubianski? De ce tăceți? Dar păsările! Unde sunt păsările? Unde este vulturul negru de mare? Unde este eretele bărbos? Unde e ibisul negru? Pe voi vă întreb! Dar ibisul cu picioare roșii? Dar lișița marmorată? Dar șorecarul comun? Unde e șorecarul?

Și atunci chiar el semăna cu o pasăre zburlită. Toți profesorii aveau o poreclă, iar a lui era Șorecarul.

Știi la ce visam? Că odată, mai devreme sau mai târziu, o să mă întâlnesc cu tata și el o să spună:

— Ia arată-mi mușchii tăi!

Eu îmi voi îndoii brațul și îmi voi încorda mușchii. Tata o să-mi cuprindă bicepsul și o să dea din cap uimit, cică, ei ca să vezi! Bravo!

Iar despre lumea nevăzută am înțeles tot când bunica s-a dus vara să lucreze la o casă de vacanță a copiilor orbi și m-a luat cu ea.

Încă din copilărie mă obișnuisem cu faptul că acasă la ea erau tot felul de lucruri pentru orbi. De

exemplu, făcea pasiențe cu niște cărți deosebite, cu niște înțepături sus, în colțul drept. De ziua mea mi-a dăruit un joc de șah — un set special, în care figurinele aveau dimensiuni diferite — cele albe erau mai mari decât cele negre. Și i-a șoptit mamei, dar eu am auzit:

— Ei oricum nu joacă acolo.

La casa aceea de vacanță, mai întâi, a fost ciudat, dar, mai apoi, chiar a început să-mi placă — am simțit deodată că am devenit invizibil.

Trecea un băiat cu o stropitoare în mână, abia atingând cu piciorul bordura din stânga, iar eu mergeam pe lângă el și el nu mă vedea. Dar numai mi se părea. Adesea îmi strigau:

— Cine e aici?

De fapt, era foarte greu să te ascunzi de un orb.

Dimineața aveau gimnastica de înviorare, iar mai apoi toată ziua lecții, jocuri. Mai întâi, era ciudat să văd cum aleargă la gimnastică în șir, ținându-se cu mâna de umărul celui din față.

În curte, în cuști, trăiau iepuri de casă de care aveau grijă. A fost o mare tragedie când odată, dimineața, cuștile s-au dovedit a fi goale — iepurii fusesse furăți.

Cântau foarte mult. Nu știu de ce se crede că orbii dispun de calități muzicale extraordinare, de un auz fin, deosebit, și că sunt niște muzicieni înnăscuți. Desigur, e o prostie.

În fiecare zi făceau modelaj. O fetiță a modelat o pasăre care stătea pe o creangă ca un om pe un scaun.

De fapt, la ei lecțiile nu se țineau ca la noi, la o școală obișnuită. Țin minte, am fost uimit că la lecții ei trebuiau să bage mâna în acvariu și să atingă peștii. Mi se părea că e așa de mișto! După aceea, când nu mai era nimeni în cameră, m-am apropiat de acvariu și am închis ochii. Mi-am suflecat mâneca și mi-am băgat mâna în apă. Peștele minunat, auriu, mi s-a părut la pipăit o porcărie alunecoasă. Și în clipa aceea mi s-a făcut frică, cu adevărat frică, să nu cumva să orbesc și eu cândva.

Iar lor nu le era teamă că erau orbi. Nevăzătorul se teme să nu surzească. Se tem de întunericul din urechi.

De fapt, văzătorii au inventat orbirea.

Pentru orb asta e situația, el cu asta trăiește, de aici pornește, nu de la ce nu există. Nu suferă după ceva ce nu există. Nici noi nu vedem nicio culoare în dreapta violetului, în spectru, și nu-i nimic. Dacă ne simțim nefericiți, nu e din cauza asta.

Bunicii îi era milă de ei toți, și ei se lipiseră de ea. Uneori mi se părea că îi iubește mai mult decât pe mine. Era o prostie, desigur, dar și eu voiam să mă mângâie la fel pe ceafă, să mă strângă la pieptul ei uriaș și să ofteze blând:

— Of, vrăbiuța mea!

Și pe ei niciodată nu-i plesnea cu o nuia, dar eu o mai încasam.

Tot voiam s-o întreb de tata, dar, nu știu de ce, mi-era frică.

De fapt, ea povestea destul de puține. Am aflat o istorie de familie de la ea, când am crescut. Bunica ei născuse un copil când era tânără fată. Spusese că fusese o concepțiune imaculată, dar nimeni n-o crezuse. Pe atunci nu se auzise de partenogeneză. Tocmai începeau să se spargă ghețurile. S-a dus noaptea la râu și și-a pus bocceaua pe o bucată de gheață.

Țin minte că multă vreme nu am putut scăpa de tabloul acela — e noapte, alunecă o bucată de gheață și bocceaua urlă.

Iar peste mulți ani l-am citit pe Marc Aureliu și m-am liniștit. Acolo e formulat așa: uite, e dus un purcel pentru a fi jertfit, purcelul se smucește și urlă. Doar orice ființă vie și orice lucru se smucește așa și urlă. Pur și simplu, trebuie să auzim în toate acest urllet al vieții — în orice copac, în orice trecător, în orice baltă, în orice foșnet.

Tare aş vrea să mă lipesc de tine și să povestesc ceva stupid, stupid, drag, drag.

Țin minte cum m-au dus părinții prima oară la mare — poate că nu era prima oară, dar atunci mi-a rămas mie în minte pentru prima oară, cum am inspirat vuietul valurilor lovindu-se de țărm, cum l-am luat în pumn și l-am purtat așa toată vara, închis în pumn.

Țin minte extrem de clar cum am început să coborâm pe străduțele strâmbе și marea se ridica din ce în ce mai mult, împingea la o parte cu coatele orizontul plin de înțepăturile soarelui și-mi umplea nasul cu miros de sare, de alge, de petrol, de putregai, cu întinderea nemărginită.

Am alergat spre faleza lovită din plin de valuri și am primit imediat de la mare o palmă udă.

Pavajul cheiului din scânduri e translucid din cauza stropilor, ca și cum cerul ar fi plin de găuri, iar în scânduri se văd reflexiile pescărușilor.

Digul alb de găinaț.

Alge sfâșiate.

Un buștean plin de depuneri aduse de apa mării.

Un catarg culcat pe apă.

În fiecare zi plaja își aerisește subsuorile.

Fericirea de a alerga prin apa mică, ridicând nori de stropi ce strălucesc în soare!

Prundișul e înfierbântat, șuieră în bătaia valurilor. Valurile îți lovesc gleznelе și te trag după ele la fund, te apucă de picioare, vor să te pună jos, să te ia cu ele.

Niște muște agile sar pe ghemotoacele de iarbă de mare aduse de ultima furtună. Valurile se strecoară pieziș și musculițele speriate se tot ridică în aer.

Cioburile de sticlă, ca niște acadele marine, au fost supte de mare și scuipate înapoi. Le adun și îi servesc cu ele pe părinții mei.

Tata începe să facă un castel împreună cu mine, din pietricele, din nisip, scobim un șanț de apă, ridicăm zidurile, turnurile, el e din ce în ce mai prins, își tot iese din fire. Eu împodobesc turnurile cu cioburi de scoici, stegulețe din ambalaje de bomboane, iar el strigă la mine să nu-l încurc. Mă supăr pe el — doar construiește castelul meu, pentru mine! După aceea, deodată, vine un val și distruge tot. Eu sunt numai lacrimi și tata e trist. Atunci, de disperare, el începe să strice tot ce a mai rămas. Și eu îi țin isonul. Sărim pe resturile castelului nostru și râdem din nou în hohote, fericiți. Mă ia la subsuoară și mă trage în apă, cădem în valuri. Se prostește, se bagă la fund, înainte de a se scufunda își împreunează palmele ca pentru rugăciune.

Apa e așa de limpede, că se văd până și unghiile roșii ale degetelor de la picioare — le-am dat cu oja mamei. Mă țin de nas, intru cu capul sub apă, tata mă susține, plutesc, am urechile înfundate, iar în fața mea se întinde o beznă turcoaz și acolo, pe fundul apei, pietrele sunt acoperite ca de o blană, și aceasta freamătă. Cum ieși la suprafață, auzi din nou vuietul din jur.

Înotăm spre promontoriile de lemn. Un stâlp, în anii mulți de stat în apă de mare, și-a lăsat o barbă

din alge și-i sperie cu ea pe micuți.

Pe lângă el trece înot o spinare lată, păroasă.

Vreau tot timpul să merg cât mai departe de mal, în depărtări, dar tata nu mă lasă, și atunci mă apucă să-l împing la fund, îl prind de umeri, îl trag de urechi, de păr, dar el scapă, se apucă de stâlpul alunecos, iese la suprafață, fornăie, picături îi strălucesc pe sprâncene, el hohotește. Ne cățărăm pe promontoriul de lemn, mergem pe pavaj, încercând să nu ne rănim picioarele în scândurile scârțâinde, mâncate de soare. Alergăm la mama, amândoi ne scuturăm, ne înfocim în prosoape, dinții ne clănțâne.

Tata mă întreabă mereu:

— Cât e ceasul?

Mi-a făcut cadou un cesuleț de copil, de jucărie, cu niște limbi desenate. Mă uit la el și răspund cu mândrie:

— Două fără zece.

Ceasul arată mereu două fără zece.

Pielea ni se strânge la soare din cauza sării.

Mama se bronzează pe un prosop mare, își lasă jos breteluțele ca să se bronzeze și pe umeri și-l roagă pe tata să-i descheie sutienul. Alături, chiar pe pietriș, stă întins un bărbat cu niște coapse puternice de fotbalist; se uită la ea.

Mama se preface că nu vede nimic.

Bărbatul se sprijină în coate pentru a se uita acolo unde prosopul a fost strivit de pieptul ei, rotund, greu, răsfirat.

Pe atunci nu pricepeam nimic.

Mai bine zis, de pe atunci deja știam tot.

Tata prinde privirile astea. În ochii lui se citește mulțumirea stăpânului. Îi face plăcere că are ceva la care visează și alții.

De câteva ori am văzut pe plajă un cuplu foarte ciudat. Tineri, frumoși, îndrăgostiți. Ea avea un singur picior, celălalt, de la genunchi, lipsea. Țin minte cum se bronza cu picioarele desfăcute — două fără zece. Toată plaja se uita la ei, când el o lua în brațe și o ducea în mare. Acolo se stropeau, strigau, înotau departe, chiar până la geamandură. Când se întorceau și ieșeau din apă, ea râdea, se smulgea din mâinile lui, sărea într-un picior spre prosopul ei. Oamenii rămâneau fără răsuflet când se uitau la ei — care îngroziți, care invidioși.

Eu, cum ies din apă, mă năpustesc asupra mamei, înghețată, plină de nisip umed, și mă urc pe ea, mă tot lipesc cu chiloțeei mei reci de spinarea ei fierbinte. Mama țipă, mă dă jos și se duce să înoate, serios, așa cum le face pe toate. Își închide sutienul fără să se grăbească, ducându-și mâinile la spate. Își îndreaptă bretelele, își pune cascheta albă de cauciuc, chinându-se multă vreme să-și bage părul înăuntru. Încet, ca și cum și-ar verifica fiecare pas, intră în apă. Eu țopăi în jurul ei, ea țipă și-mi spune să mă potolesc, îi place să mă pocnească peste fund. De la cascheta de înot capul i se face deodată mic de tot.

Țin minte că s-a așezat în apă, răsfirând-o cu mâinile lipsite de oase — sub apă ți se părea că mâinile și picioarele nu au oase — și deodată, în apa transparentă, am văzut că face pipi. Atunci, nu știu de ce, asta mi se păruse foarte ciudat, dar îmi fusese frică să spun.

Înoată până departe și cascheta ei mică de cauciuc pare o mingiuță de ping-pong pe valuri.

Eu stau cu tata la mal, în bătaia valurilor, și o privesc pe mama. Așa de minunat e totul! Stau jos, răsfir apa cu degetele, valurile îmi desfac picioarele. În jurul meu sunt numai oameni fericiți, strigăte fericite, valuri fericite, picioare fericite.

Abia după aceea am înțeles că tata habar nu avea să înoate. Iar mama înota multă vreme și eu de fiecare dată îi duceam grija, dar tata râdea:

— Ia te uite unde se duce Iepurașul nostru înotător! Nu poți s-o ajungi din urmă!

Mama iese din apă, se șterge și din nou bărbatul cu coapse de fotbalist se uită la ea, cum i se umezește prosopul de la costumul de baie când se șterge pe piept, pe burtă, la subsuoară, între picioare.

Mama se culcă pe burtă și-și lasă din nou jos bretelele de la sutien, citește o carte. Eu mă așez lângă ea, încep să-i fac codițe.

Când se usucă, apa de mare lasă pe pielea ei cristale de sare.

Pe deasupra noastră zboară pescăruși și mi se pare că și ei împletesc codițe vântului.

După aceea mă întind lângă mama și închid ochii. Foșnetul valurilor — ca și cum cineva ar răsfoi la nesfârșit paginile unei cărți.

Și adorm fericită.

Mă trezește un tunet. În jur e întuneric, rafale rare de vânt. O să înceapă furtuna. Toți fug de pe plajă. Primele picături lovesc pe trupul gol, ca niște pietricele aruncate de cineva.

Ne luăm lucrurile și fugim. Vântul bate așa de puternic, că răstoarnă șezlongurile, pe plajă gonesc oameni pe jumătate despuiți care încearcă să prindă umbrelele luate pe sus, prosoapele, fustele. Marea e deja cenușie, agitată, valurile gonesc în toate părțile. Abia reușim să ajungem la casa noastră, că și începe potopul. Mă bag cu mama sub duș — ea-mi desface codițele, ca să mi se ducă sarea din păr. Mă lipesc de pielea ei rece care s-a făcut ca de găină.

După aceea stau pe canapea, învelită în pled, și-l aștept pe tata, care a promis să-mi citească o carte, în timp ce el se spală la duș și cântă nu știu ce arie.

Tata era dirijor pe atunci.

Nu vedeam nimic deosebit în asta.

El îmi povestea că tatăl lui, bunicul meu, violonist, făcea repetiții acasă, și tata, când era copil, lua două bețișoare, iar când tatăl lui cânta la vioară, el îi repeta mișcările.

Țin minte că tata, când eram mică de tot și-mi plăcea la nebunie să mă învârt pe un taburet rotitor, cânta cu mine la pian: aglomerația de bași de pe suporturile pedalelor formau norii. Sunetele înalte, acute, prinse de pedală, se topeau ca niște fulgi rari de zăpadă în văzduh. Iar ploicica de vară se forma așa: numai cu degetele arătătoare — o mână pe clapele negre, cealaltă pe albe, repede, repede săreau de pe un sunet pe altul. El avea o mână lată — lua o octavă și jumătate.

Și-mi mai aduc aminte cum deschidea capacul, îmi arăta instrumentul pe dinăuntru și spunea:

— Vezi ce ciudat e construit totul — în orice lucru complicat, inexplicabil, se află ceva simplu, noi doar lovim cu niște ciocănele de pâslă.

M-a pus să studiez pianul și, în cele din urmă, am ajuns să urăsc Rönisch-ul nostru.

Exersezi acasă, cânt armonii infinite și arpegii, iar el îmi zice:

— Nu te încrunta!

Din cauza încordării, mi-a apărut un rid între sprâncene — așa cum are și el.

Când tata nu era, îmi făceam de cap: puneam pe pupitru, deasupra notelor, o carte și citeam din ea,

cântând în orb exerciții interminabile. Odată m-a surprins când făceam așa și tare m-a mai muștruluit. A început să se agite prin apartament și să strige că n-am deloc ureche muzicală și că asta e pedeapsa lui. A spus că natura se odihnește când e vorba de copiii geniilor. Din cauza asta am început să mă înec în lacrimi și cântam din ce în ce mai prost. Înainte nu țipase niciodată la mine. Mi se părea că tata a fost înlocuit, că nu este el cu adevărat. Pe atunci, nu puteam să înțeleg. Dar el pur și simplu intrase în rol și nu mai putea să iasă din el.

În timp ce eu cântam, el stătea pe vine, pentru a vedea dacă nu mi se lasă palma; tresărea și gemea la auzul unei note false, parcă și-ar fi mușcat limba, iar o dată, când, în locul degetelor indicate, patru și cinci, crezând că nu o să observe, am cântat trilul cu cel de-al doilea și al treilea, s-a enervat așa de tare, că era cât pe ce să mă pocnească cu un Czerny² jerpelit.

În cele din urmă, mama a aruncat o privire în cameră, cu un prosop ud pe frunte, cerând liniște. Nu știu dacă într-adevăr o chinuia migrena sau pur și simplu a vrut să mă salveze în felul acesta.

Țin minte că odată s-a întors acasă seara târziu — enervat rău, își trăgea nasul și se plângea că tot concertul a trebuit să se chinuie cu guturaiul. Și suferea că la bis nu a fost interpretat ce trebuia. Și nici fracul lui, pe care mama îl pusese la aerisit pe balcon, nu se putea liniști, tot dirija întruna.

Și mai țin minte că el repeta acasă, în chiloți, după ce pune un disc cu nu știu ce simfonie. Îl urmăream printr-o crăpătură din ușă, cum dirija scaunele noastre, masa, rafturile de cărți, fereastra. Servanta reprezenta instrumentele de percuție. Covorul de pe perete — suflătorii. Ceștile de la micul dejun aflat încă pe masă — viorile. Lovea cu bagheta în canapea și ea imediat răspundea cu o voce de bas. Își întindea degetele spre veioză și o trâmbiță îndepărtată începea să cânte. Își agita așa de tare mâinile care îi mergeau întruna, că sudoarea curgea de pe el șiroaie, iar din nas îi zburau picături.

Mama se uita și ea și spunea să schimbe mai bine becul cel ars de la lustră, dar el îi arunca o privire cruntă, fără să înceteze să dea din cap, și după aceea îi trântea ușa în nas.

La final, strângea toate sunetele în pumn chiar sub lustră și le sugruma.

Când nu era acasă, luam, fără să cer voie, etuiul în care își ținea bagheta de dirijor, puneam un disc la volum maxim și mă apucam și eu de dirijat. Ieșeam pe balcon și dirijam curtea noastră, blocurile din apropiere, copacii, băltoacele, câinele cu laba ridicată de lângă copac, norii. Dar cel mai mult îmi plăcea ca, la final, să sugrum notele în pumn.

După aceea, mă așezam la pianină și ciocăneam din nou *Cântecul fără cuvinte* al lui Mendelssohn, poticnindu-mă invariabil în aceleași locuri.

Mai apoi, tata s-a făcut aviator polar și asta mi-a plăcut mai mult.

Ce încântător mirosea pielea mantalei largi, negre!

Combinezonul îmblănit, cizmele înalte, casca de zbor îl făceau altul. Luam cizmele, îmi băgam picioarele într-una și țopăiam așa prin apartament — ca acei oameni cu un singur picior despre care îmi citise.

Aducea figurine sculptate în colți de morsă, podoabe din dinți înșirați pe un șnur, cutii cu mure și blană de ren.

Mă ducea la culcare și-mi povestea că în copilărie visase să fie pilot — odată văzuse cum un avion făcuse o aterizare forțată pe câmp, lângă satul lor.

Pentru el, un băiat simplu de la țară, nu fusese ușor să obțină ce dorea — a trebuit să învețe mult. Și, în general, viața la școala de aviație — o numea instrucție — nu era deloc ușoară. Acolo mai era și o

școală de infanterie și, în orașel, în timpul permisiilor, între elevi aveau mereu încăierări serioase. Se băteau cu centurile și tata fusese cât pe ce să-și piardă un ochi în urma unei lovituri cu catarama — îmi arăta cicatricea de pe frunte, iar mie îmi părea rău de el și mângâiam cu degetul acea umflătură pe care nu creștea părul.

Odată, la școală, l-au băgat la arest — el spunea „la păstrare“. Iată pentru ce. Trebuia ca iarna să stea la post cu muniție de război și să păzească avioanele. Mergea în jurul hangarului și i s-a părut că a zărit pe cineva în întuneric. Dar acolo nu era nimeni, ceață, dezgheț, peste tot picura, iarna se retrăgea. Și-a pus degetul pe trăgaci, s-a uitat cu grijă după colț și imediat a primit o lovitură zdravănă în cap. Trăgaciul s-a declanșat singur. O împușcătură, un bubuit. Toți în jur au început să se agite, șefii treziți au venit în fugă și s-a dovedit că zăpada grea de pe hangar începuse să se topească și, în clipa când tata s-a dus acolo, i-a căzut în cap un morman de zăpadă.

M-a învățat să zbor — ne jucam, dar mi se părea că totul era de-adevăratalea. Nu eram pe canapea, ci în cabină. Tehnicianul pune mâna pe elice și o trage cu putere de o pală.

— Contact! strigă el și se îndepărtează de motor.

Eu îi răspund vioaie:

— Avem contact!

Motorul, după ce a tușit de câteva ori, eliberează un ghem cenușiu de fum și începe să se învârtă din ce în ce mai tare. De sub roți sunt luate penele. Rulăm spre start. Stegulețul alb al starterului e coborât. Tata bagă viteză maximă. Din cauza aerului spart de elice, avionul trosnește, se pune în mișcare. O rulare vijelioasă și apoi din ce în ce mai rapidă. Pe pista inegală, mașina își agită aripile pe micile mușuroaie, așa cum își leagă brațele, pentru a-și păstra echilibrul, un acrobat pe frânghie.

Tata trage ușor spre sine maneta de control și coada se ridică de la sol, se echilibrează. Trage și mai tare maneta spre el și mașina plutește în aer, iar eu simt cu tot trupul că luăm viteză. Pământul dispare de sub picioare, pieptul ți se răcește.

Jos se vede cum umbra avionului ne urmează în goană. Huruitul motorului devine din ce în ce mai moale, hambarele și garajele de jos, de pe aerodrom, se fac tot mai mici, încep să semene cu niște cubulețe din jocul meu risipite pe pământ.

Tata apasă pedala, împinge maneta de control când la dreapta, când la stânga, și avionul începe imediat să se învârtă, se lasă când pe partea dreaptă, când pe cea stângă. Ți se pare că nu avionul se învârte, ci pământul și cerul se rotesc în jurul avionului.

Ne ridicăm deasupra norilor și zburăm sub soarele strălucitor, iar umbra abia mai reușește să țină pasul cu noi, scufundându-se în râpele norilor.

Mă uit la tata cum își mută concentrat privirea de pe un cadran pe altul, cum conduce cu încredere avionul nostru printre spărturile dintre mormanele informe de nori și-mi dau seama că-l iubesc cel mai mult pe lume, mai mult ca pe mama, mai mult ca pe mine.

Tata povestește despre tovarășii lui morți.

El spune:

— Toți vor să trăiască, dar nu toți se întorc din zbor.

La un viraj, motorul prietenilor lui se oprise. Se lăsase acea liniște de care se tem așa de tare piloții. Discul elicei, strălucitor în fața ochilor, dispăruse. Palele ei atârnavă ca niște bețe. Nu mai era chip să ajungă la aerodrom și piloții au început să caute un teren de aterizare potrivit. Pilotul l-a întrebat pe

navigator:

— Ce crezi, bătrâne, ajungem?

Iar acela a răspuns:

— Trebuie! Altfel o să pierd biletele la teatru.

Nu aveau unde să aterizeze, trebuiau să sară cu parașuta. Dar pretutindeni erau numai sate, iar în ele trăiau oameni. Piloții se puteau salva, dar unde avea să cadă și ce prăpăd avea să facă mai apoi aparatul părăsit?

Pilotul a ordonat navigatorului să sară, dar el nu și-a lăsat prietenul. Nu au sărit, ci au încercat să ducă avionul cât mai departe de oameni.

Aparatul prăbușit și echipajul mort au fost găsite abia a doua zi. Fragmentele împrăștiate, aripile contorsionate, palele elicei îndoite, coada ridicată spre cer. Probabil se întâmplase ceva cu elevatorul. Amândoi își înfipseaseră mâinile în manetă, încercând zadarnic să îndrepte avionul.

Tata m-a dus la cimitir, acolo erau multe morminte care, la căpătâi, aveau elice în loc de cruci. Din fotografiile puse în bucușe ne priveau chipuri tinere, frumoase.

Odată, tata primise o misiune specială — o cursă sanitară urgentă. Trebuia să ia de la o stație meteorologică îndepărtată o femeie care avea o sarcină dificilă și s-o ducă la spital. Începuse viscolul și a trebuit să facă o aterizare de urgență pe gheața unui râu. Și s-a mai și rupt schiul stâng al avionului. Tata mi-a arătat cu mâna cum aterizase pe un singur schi. Avionul s-a legănat pe gheață, ca și cum ar fi făcut o „rândunică“. Pierzând viteză, aparatul asculta din ce în ce mai greu, și aripa, fără sprijin, începuse să zgârie gheața, avionul s-a învârtit repede, precum picioarele unui compas, și s-a oprit. Viscolul începuse să-i acopere cu zăpadă, tata a făcut sub aripă un fel de peșteră și au stat acolo amândoi două zile și două nopți, până au venit după ei. Femeia striga tot timpul, iar mai apoi a început travaliul și tata a trebuit s-o moșească.

De fiecare dată când zbura, tata își băga în buzunar o mănușă de-a mea, era talismanul lui. A spus că atunci, în cursa aceea, când au așteptat ajutor pe râu și nu știa dacă o să vină sau nu cineva după ei, mănușa mea a fost cea care l-a salvat.

El pleca, iar eu, dacă vedeam pe cer un avion, mă gândeam mereu: dar dacă o fi el? Și-i făceam cu mâna. Iar avionul era așa de sus pe cer, ca un mic păianjen prins de o pânză invizibilă.

Niciodată nu mi-a fost teamă pentru el — de ce să-mi fie frică, dacă avea mănușa mea? Ea o să-l salveze și o să-l păzească.

El povestea foarte interesant despre viața evencilor³. Ei își ziceau *ceavciv*, adică „oamenii renilor“. De câteva ori fusese nevoit să se oprească în corturile lor și se minuna cum puteau oamenii ăștia ai renilor să construiască în câteva minute, în orice loc, o casă caldă, comodă, din oase de balenă și blăni de ren.

Țin minte când tata povestea cum a fost nevoit să înnopteze în tundră într-un asemenea cort și, în calitate de mare delicatessă, i s-a dat să roadă un os de ren cu măduvă, iar mama a aruncat o privire din bucătărie și a întrebat dacă e adevărat că la acești oameni ai renilor, după legea ospitalității, gazda îi oferă peste noapte musafirului propria soție. În vocea ei mi se păruse că aud o intonație ciudată, ca și cum s-ar fi îndoit de adevărul povestirii lui, și mă simțeam îngrozitor de jignită. Dar tata a început să râdă și a spus că gazda, se înțelege, i-a oferit nevasta, dar că ea era bătrână, numai răni, în păr i se încurcase pâslă și era plină de paraziți, lucru deloc uimitor, pentru că oamenii renilor nu se spală

niciodată în viață, de la naștere până la moarte.

Uneori, tata pleca pentru mult timp, însă, când rămânea acasă, în fiecare seară îmi citea ceva înainte de culcare. Aveam cărțile mele preferate — despre tot felul de țări uimitoare, dar cea mai dragă îmi era cea despre împărăția Preotului Ioan⁴. Puteam s-o ascult de nenumărate ori. Când îmi citea, se metamorfoza, ca și cum nu citea o cărțuție tipărită, ci niște litere pe frunze de palmier și pe oase de berbec. Își lega pe cap o bluză de-a mea, ca un turban, se așeza turcește și vorbea cu o voce străină:

— Eu, popa Ioan, stăpânul stăpânilor, împăratul celor înțelepți, domnitorul tuturor domnitorilor. Locuiesc eu în capitala tuturor capitalelor, în orașul cel mai important din toate pământurile locuite și nelocuite, și palatul meu este turnul cel mai înalt, în care, noaptea, urcă cititorii în stele pentru a afla viitorul. Iar eu călătoresc pe pământurile mele într-un baldachin pus pe o elefanțiță. Și pe aici râurile curg ziua într-o direcție, iar noaptea în cealaltă.

El nu avea nevoie de nicio carte, știa deja totul pe dinafară, și mai și inventa lucruri, și de fiecare dată ascultam aceste cuvinte neobișnuite, din altă lume, cu respirația întretăiată.

— În țara mea se nasc și trăiesc cămile cu două cocoșe și cu o cocoșă, hipopotami, crocodili, metagalinari, girafe, pantere, măgari sălbatici, lei albi și purpurii, cicade mute, grifoni și lamii. Și aici se mai nasc și oameni ce nu putrezesc, unicornul, pasărea papagal, și cresc abanosul, scorțișoara, piperul și trestia plăcut mirositoare. Și mai am o fiică, împărăteasa împărăteselor, stăpânitoarea vieții, și împărăția mea este împărăția ei.

Și, când rostea cuvintele acestea, totul în jur — și camera noastră, și lustra cu becul mereu ars, și teancul de ziare de pe pervaz, și orașul gălăgios de afară — totul devenea ireal, iar țara Preotului Ioan era adevărată, însuși popa Ioan era adevărat și el nu stătea pe marginea pătuțului meu, ci în baldachinul de pe elefanțiță și-și arunca privirea asupra posesiunilor sale.

Și de jur-împrejur într-adevăr se întindea, cât vedeai cu ochii, împărăția Preotului Ioan, și acolo locuiau oameni ce nu putrezeau și cicade mute.

Sașa mea dragă!

Să nu te superi, chiar că nu am când să-ți scriu.

În sfârșit, în cele din urmă, nimeni nu mai are nevoie de nimic de la mine. Am o clipă să fiu cu tine.

De ce oare sărutările sunt păstrate mereu pentru finalul scrisorii?

Te sărut chiar acum și peste tot, peste tot!

Bine, o să mă înfrânez.

Ieri am avut tragere la țintă și nici nu-ți poți imagina cum i s-a lungit de uimire fața lui Commodus al nostru, când din cele cinci gloanțe pe care le-am tras, semnalizatorii au indicat trei nimerite în capul țintei, de la patru sute de pași!

Cum să nu te gândești aici la întâmplare!

Doar totul pe lumea asta este de domeniul întâmplării. De ce ne-am născut noi în secolul acesta și nu, să spunem, în cel al treizeci și patrulea? De ce în cea mai bună dintre lumi, și nu, să zicem, în cea mai rea? Și poate tocmai acum, chiar în această clipă, un om stă și citește o carte despre meșteșugul clopotelor? De ce gloanțele au zburat nu în trecut și nu în viitor, ci în capul ciuruit al nefericitei ținte? Doar dacă așa

Uite, Sașka mea dragă, nu m-au lăsat să termin scrisoarea, iar acum mă grăbesc să te anunț că de aici înainte nu mai sunt un oarecare! Doar îi știi pe-ai noștri! De-acum o să fiu la statul-major, să-mi tocesc pantalonii și să mâzgălesc ordine și ferepare. Tătuțul m-a fericit așa. Mă cheamă la el și mă numește, din moment ce știu carte, la statul-major. Eu stau smirnă, în amurgul nostru ce se vede prin ferestruica prăfuită, cu vârfurile degetelor în perucă:

— Domnule comandant!

— Ei, ce-i?

— N-o să mă descurc. Scrisul meu e ilizibil.

Dar el:

— Băiete, nu trebuie să scrii lizibil, ci sincer⁵! Ai înțeleș?

Și-mi toarnă.

Întinde paharul.

— Te felicit cu ocazia numirii!

Beau.

Îmi dă niște scrumbie cu ceapă pe pâine neagră.

— Și eu, băiete, am avut vârsta ta și am înțeleș deodată tot. Dar, mai apoi, toată viața am încercat să înțeleș ce înțeleșesem eu atunci. Ia și niște slăninuță, de-asta adevărată! Și ține minte: orice cuvânt e mai inteligent ca tocul. Iar cât despre înmormântări, să nu le pui la suflet. Conștopistul de dinaintea ta tare le mai pune la suflet. Se îmbăta turtă, îmi cădea pe umăr și plâșgea ca un copil: „Kolea, iartă-mă că nu am murit, n-am fost niciodată în linia întâi tot războiul...” Îmi cerea iertare, iar el parcă vorbea cu cel despre care trebuia să scrie înștiințarea.

Ia ghicește, unde sunt acum?

În cadă.

Mai ții minte, regele David a venit în camera de baie și a văzut deodată că e gol și nu are nimic.

Și eu sunt goală și nu am nimic.

Stau culcată și-mi examinez buricul.

Ce ocupație minunată!

Buricul tău e ca un nod, țin minte.

Iar al meu e ca un ineluș.

Și mama îl are tot ineluș.

Un ineluș ce face parte dintr-un lanț nesfârșit. Inelușul prin care și eu am fost agățată de lanțul format de oameni. Mai bine zis, doar lanțul acesta merge mai departe. Și în ambele sensuri. Și totul e atârnat de el.

Ce ciudat: inelușul acesta de pe burta mea este chiar buricul pământului. Și lanțul acela care trece prin el este tocmai axa lumii, în jurul căreia se învârte întreaga creație — cu o viteză de milioane de ani tenebre!

Doar că e goală și nu are nimic. Iar eu, numai în buric, am tot universul, de la început până la sfârșit!

Și mi-am mai amintit că în copilărie am avut vărsat-de-vânt, tot corpul îmi era plin de bubulițe, și

tata a spus:

— Ia te uită, ce te-ai mai înstelat!

Și eu mă jucam — erupția de pe burtă arăta constelațiile, iar buricul era luna. Peste mulți ani am aflat că așa și-o reprezentau egiptenii pe regina cerului, Nut, care se îmbolnăvisese de vărsatul meu de vânt.

Iar acum aș vrea așa de mult ca sub această boltă a cerului să se cuibărească și copilașul nostru. E o prostie? E prea curând?

E așa de plăcut să te gândești cum noi doi am stat în baia asta, mai ții minte, față în față, abia am încăput în cadă. Îți spălam picioarele cu părul meu, de parcă era un burete. Iar mai apoi tu mi-ai luat un picior și m-ai mușcat de degete, așa cum făcea tata, așa îmi făcea când eram mică, mârâia și spunea amenințător:

— O să te mănânc acum!

Și-mi mușca degetele de la picioare. Și pe mine mă gădila și-mi era așa de frică — dacă o să mă muște de-adevăratelea?

Iar mai apoi m-am așezat în spatele tău și mi-am strecurat picioarele în față, pe la subsuorile tale, și tu le-ai spălat cu buretele și ai frecat tălpile și spațiul dintre degete, și asta îmi plăcea extrem de tare.

Tare îmi mai plăcea cum mă săpuneai peste tot, peste tot!

Iubitul meu, de ce nu ești aici acum și nu vezi cum strălucește și iriază în apă blănița mea aurie...

Iartă-mă! Sunt o proastă.

Îți imaginezi, între lunile a șasea și a opta, copilul e acoperit cu o blană care mai apoi cade. La noi la spital ne-au arătat un asemenea copil născut prematur — groaznic!

Dar știi de ce oamenii și-au pierdut blana și au devenit goi? Ne-au povestit ieri la curs. Doar blana este un lucru așa de folositor! Uită-te la pisică! E moale, confortabilă, frumoasă, netedă! Îți imaginezi o pisică fără păr? Ce oroare! Așa că, uite, chestia este că a fost potopul. Și despre Noe toate sunt povești — de fapt, nu s-a salvat niciun om. Dar unele maimuțe au supraviețuit, pentru că au început să trăiască în apă. Nu știu câte mii de generații am fost niște maimuțe acvatică. De aceea avem și nările în jos, nu în sus. Și la delfini, la foci, tot așa a căzut blana.

Uite, și eu sunt o maimuță acvatică. Stau aici și visez că te întorci și că intrăm amândoi în cadă.

Mă privesc și sufăr că am mult păr acolo unde nu trebuie. Tu ai spus că îți place, dar mie și acum mi se pare că pur și simplu n-ai vrut să mă necăjești. Ei, spune, cum poate să-ți placă dacă e păr și aici, și aici, și, uite, până și aici!

Stau așa și-l smulg cu penseta. Tare dureros e!

Îmi imaginez că sunt o fată a cavernelor, care-și smulge părul folosind niște scoici marine în loc de pensetă. Și-și rade părul de la subsuoară și de pe picioare cu niște brice făcute din cremene sau din coarne de animale.

Ianka are noroc, părul ei e peste tot deschis la culoare și mic.

Iubitul meu, despre ce tot vorbesc eu? Despre ce? Spun numai prostii și tu înduri.

Ianka îți trimite salutări, a trecut pe aici ieri.

A povestit foarte amuzant despre noul ei pretendent. Îți imaginezi, s-a îndrăgostit de ea un bătrân și a cerut-o în căsătorie!

El îi spune:

— Copilă, m-am îndrăgostit de femei când părinții tăi încă nu se născuseră.

Ianka mi-a arătat cum s-a pus el în genunchi în fața ei și a început s-o ceară, i-a cuprins picioarele, s-a lipit de ea, dar ea îi privea ceafa cheală și, pe de o parte, îi părea rău de el până la lacrimi, dar, pe de altă parte, voia așa de tare să-i dea un bobârnac, că de-abia s-a abținut.

Se înțelege, l-a refuzat, dar radiază de parcă a primit o medalie.

Toată viața el a fost gravor și a amuzat-o cu povestiri despre ce fel de inscripții a trebuit să facă pe ceasuri și portțigarete.

Îți imaginezi ce i-a dăruit? I-a întins un etui minunat, ca pentru un inel. Ea l-a deschis și înăuntru era un bob de orez! I-a scris ceva pe bobul ăsta de orez. A spus:

— Ianocika mea! Uite lucrul cel mai scump pe care-l am!

Iar ea mai apoi, acasă, a pregătit o lupă, a deschis cutiuța pentru a se uita ce scrie acolo, dar bobul i-a sărit din degete și s-a rostogolit undeva. L-a tot căutat, dar nu l-a mai găsit. Așa că nu știe ce o fi scrijelit el acolo.

Ce tot găsesc bărbații la Ianka? Mănâncă de parcă este un iepure. Are urechile blegi. Își ascunde urechile cu părul.

Acum îți scriu din cameră, m-am înfofolit în pled și m-am instalat pe canapea.

Tu ai fost primul care mi-a spus că sunt frumoasă. Ei, desigur, în afară de tata. Dar pe el nu l-am crezut. Însă pe mama am crezut-o. Ea spunea:

— Of, speritoarea mea!

Era îmbrăcată cu halatul ei chinezesc de mătase, cu dragoni bleu, care făcea ape, se unduia. Ne urcaserăm cu picioarele pe sofa veche, mare, ne aranjaserăm cât mai bine și șopocăiam. Vorbeam despre tot ce e pe lumea asta, ea îmi povestea tot. De exemplu, cum m-am născut — nu voiam să ies și a trebuit să facă cezariană. I-am atins cu degetele cicatricea tare de pe pânțele și mi-era groază să mă gândesc că de acolo am apărut. Și acum mi-e groază.

Și despre prima dată am vorbit cu ea.

— Asta trebuie să fie frumos, a spus ea. Și numai cu cel care va merita asta. Lucrul cel mai important este să nu-ți pară rău de ceea ce s-a întâmplat. N-ai decât să nu te căsătorești cu el, n-ai decât să te desparți de el după aceea — orice se poate întâmpla, numai să nu-ți pară rău de noaptea aceea.

Mai mult o credeam pe ea când îmi zicea că sunt sperietoare decât pe tata, deși ea mă certa mereu, îmi spunea că nu am gust, că nu mă îmbrac cum trebuie, că nu vorbesc cum trebuie, nu râd cum trebuie. Mereu mă simțeam vinovată cu ea. Nu-mi putea trece prin minte că e mult prea severă sau nedreaptă față de mine. El vedea la mine calitățile, ea numai lipsurile.

Tata niciodată nu mi-a dat nicio palmă, dar de la ea, în copilărie, am primit și câte o curea, și câte o palmă. Odată, ei se certau și eu m-am dus în spatele ei, pentru a o îmbrățișa, iar ea lua un medicament și din greșală i-am atins cotul. S-a supărat și s-a năpustit asupra mea, a început să mă lovească și nu se mai putea opri. Tata m-a smuls din mâinile ei.

Se certau din cauza mea.

Tata striga:

— De ce o tot pocnești mereu?

Ea răspundea:

— Păi altfel ce-o să se aleagă de ea?

A plecat undeva câteva zile și, după ce s-a întors, a făcut scandal că e mizerie în casă. Iar data următoare, eu am făcut curățenie înainte de întoarcerea ei, de strălucea totul, dar ea tot nemulțumită a fost, chiar și mai rău. Poate că simțea că eu și tata puteam să trăim foarte frumos și fără ea, că viața acasă, în lipsa ei, decurgea perfect normal.

Tot timpul repeta ceva citit pe undeva, că viața nu e un roman, că nu e presărată cu trandafiri, că în viață nu trebuie să faci numai ceea ce vrei și că noi nu am venit pe lume numai pentru distracție.

Nu-i plăcea când plecam de acasă, nu-i plăceau prietenele mele, o ura pe Ianka. Credea că tot ceea ce am eu rău de la ea e.

Tata mereu îmi lua partea:

— Dar are și ea nevoie de prietene!

Se încheia totul cu lacrimile mamei:

— Tu ești mereu de partea ei!

Și ea simțea că între mine și tata este mai mult decât între ei. Probabil, amândouă simțeam că, pentru tata, eu însemn mai mult decât ea.

Odată, mi-am dat seama ce anume nu-mi plăcea la ea. Ea era o femeie în viața căreia totul era la locul potrivit — totul era chiar așa cum voia ea, altfel nici nu se putea. Ea mereu știa ce voia și cum să obțină asta. Și cu mobila era așa, și cu oamenii. Și la școală era elevă de nota zece. Și prietenele ei erau tot un fel de nefericite, pe care mereu le învăța cum trebuie să trăiască. Și în sinea ei îi disprețuia pe cei ce nu pot, pe cei la care nu e totul cum se cuvine. Și mereu lipea fotografiile din toate concediile noastre în albume, unde fericirea era așa de protocolară. Ea voia să ne modeleze și pe mine, și pe tata, după modelul albumelor ei foto. Dar nu reușea deloc.

Tata era acum actor, dar nu juca mai deloc. El suferea, se ascundea. Acasă nu bea, dar venea din ce în ce mai des beat. Îl întrebam:

— Tata, ești beat?

Iar el răspundea:

— Nu, Iepurașule, mă prefac.

Ei făceau scandal, de parcă nu știau că toate cuvintele rele nu mai pot fi retractate și uitate. Nu știau că oamenii se ceartă în totalitate și se împacă pe jumătate și, astfel, de fiecare dată se depărtează de iubire, care devine din ce în ce mai puțină. Sau știau, dar nu puteau să facă altfel.

Iar eu dispăream din fața lor și muream din lipsă de iubire.

Cel mai greu era cu oglinda. Uite niște ochi cum nu trebuie, uite o față cum nu trebuie, uite niște mâini cum nu trebuie. Uite un piept cum nu trebuie — neatins nici măcar de soare — promite să fie ceva, dar tot nu se ivește.

Și nu înțelegeam cum de se întâmplase așa — mama e o femeie frumoasă, iar eu, uite!

Mi se părea de necrezut că ciudățenia din oglindă sunt eu.

Și ce nefericire să fii așa.

Ianka avusese de mult și prima iubire, și pe a doua, și pe a treia, iar eu credeam că n-o să am niciuna. Și urlam fără să scot vreun sunet, cu ochii ațintiți în tapet.

Și atunci a apărut el în casa noastră. Fusese prieten cu tata în tinerețe. Iar acum devenise regizor și îl luase pe tata să filmeze cu el.

Era roșcat, dar avea sprâncenele groaznic de roșii, lungi, dese. Ca un conifer roșcovan. De fapt,

părul era des ca de animal. La masă era cald, și-a descheiat cămașa, și-a suflecat mânecile și i se vedeau bicepsii puternici, plini de pistrui. Și pe sub gulerul cămășii se ițeau de pe piept smocuri roșcovane.

Îmi aduc aminte, spunea că tocmai venise de la mare, dar că are pielea deschisă la culoare, nu se bronzază, numai se face rozalie.

A început să vină mai des.

Tata mi-a arătat o fotografie în care se prosteau amândoi, stăteau pe o grindă cu capul în jos. Mă uitam la băieții aceia și mă gândeam — înainte de a deveni tatăl meu, tata era deja el? Dar roșcovanul ăsta, încă de pe atunci era așa? El ce era?

El era un flăcău tomnatic și tata și mama se tot amuzau că trebuie să-l însoare. Odată el a spus:

— Dacă am văzut o dată pieptul unei femei, e ca și cum le-aș fi văzut la toate.

Dar mama protesta că nu e deloc așa, pieptul unei femei este ca fulgul de zăpadă, nu seamănă doi fulgi, și ei începeau să râdă. Pentru mine toate astea erau ciudate și neplăcute.

Odată mi-a zis Sașa-drăgălașa. Dar eu, în prezența lui, mă pierdeam cu totul. Mai bine zis, cu el mă dedublăm din nou, dar cea de care mă temeam era prezentă, iar cealaltă, care nu se temea niciodată, dispărea undeva chiar în momentul cel mai nepotrivit.

El vine la mine, se uită la coperta cărții pe care o citesc și întreabă:

— Ce mai face Troia? Încă mai rezistă? Sau a fost deja cucerită?

Eu prind curaj și întreb despre ce vrea să facă filmul. El răspunde:

— Uite tu, de exemplu, ai băut chefir și, după asta, ai făcut niște mustăți albe din chefir, iar afară — s-a scris în *Gazeta de seară* de ieri — un autobuz a intrat într-o stație, unde mai mulți oameni așteptau mașina, și oamenii au murit. Și între mustățile de chefir și moartea aceasta este o legătură directă. De fapt, între toate de pe lumea asta.

M-am îndrăgostit de el până peste urechi.

Când venea în vizită, mă strecuram pe neobservate în antreu pentru a-i adulmece paltonul larg, fularul alb, pălăria. Folosea o apă de colonie necunoscută și era un miros extraordinar, dur, bărbătesc.

Nu puteam să dorm. Muream de iubire. Noapți la rând plângeam în pernă. În jurnal, în fiecare zi umpleam câteva pagini: „Te iubesc, te iubesc, te iubesc.“

Era așa de dureros. Nu-mi dădeam seama ce să fac cu toate astea.

Mama vedea tot și suferea împreună cu mine. Nu știa cum să mă ajute. Mă îmbrățișa și mă alinta, mă mângâia pe cap, de parcă eram mică. Încerca să-mi bage mințile în cap:

— Tu ești numai un copil. Ai o nevoie acută nu numai de a fi iubită, dar și de a-ți dăruia iubirea. Totul e minunat. Dar pe cine să iubești? Pețitorii tăi abia ce-au renunțat să se mai joace cu soldățeii. Și uite, de aici vin lacrimile acestea în pernă, invidia, fanteziile, visele, supărarea pe destin, răutatea îndreptată împotriva lumii întregi, împotriva celor apropiați. Ca și cum cei mai apropiați ar fi vinovați de toate. Și atunci începi să-ți imaginezi orice.

Încerca să mă convingă că era încă devreme pentru iubire, că nu era ceva adevărat. Eu urlam:

— Dar ce e adevărat?

Ea a spus:

— Ei, uite, așa cum sunt eu cu tata.

Și tata venea în camera mea, se așeza pe marginea patului și zâmbea, nu se știe de ce, vinovat. Ca și cum ar fi fost vina lui. Ca și cum aveam o boală grea și el nu putea să mă ajute deloc. Ofta:

— Iepurașule, te iubesc foarte tare. Ei, asta e prea puțin pentru tine?

Și mi se făcea așa de milă de ei!

Am început să-i scriu scrisori. Le trimiteam zilnic. Nu știam ce să scriu și pur și simplu îi puneam în plic ceea ce era în ziua respectivă o părticică de-a mea — un bilet de tramvai, un fulg, o listă de cumpărături, un fir de ață, un fir de iarbă, un gândăcel.

Mi-a răspuns de câteva ori. Scria ceva amuzant, politicos. Dar mai apoi a început și el să-mi trimită tot felul de prostii: un șnur rupt, bucăți de peliculă. Odată, am scos din plic un șervețel în care fusese înfășurat dintele pe care și-l scosese în ajun. Pe șervețel scria că îmi trimite asta cu speranța că, dacă, din partea mea, era vorba de iubire, atunci cu siguranță acum îmi va trece. Adevărat, dintele era îngrozitor. Dar l-am luat și l-am băgat în gură.

A mai venit o dată, a vorbit multă vreme ceva cu tata și cu mama în spatele ușii închise, apoi a venit la mine. Eu stăteam lângă fereastră ca paralizată. Voia să se apropie, dar eu am tras perdeaua, m-am ascuns după ea.

A spus:

— Sașa-drăgălașa! Sărmana mea fetiță îndrăgostită! Oare te poți îndrăgosti de un asemenea monstru? Ascultă, trebuie să-ți explic un lucru foarte important, deși sunt convins că și tu, din spatele acestei perdele, îl înțelegi. Nu mă iubești deloc pe mine, pur și simplu, iubești. Astea sunt lucruri total diferite.

Și a plecat.

N-a mai apărut niciodată la noi în prezența mea. Și nici nu mi-a mai răspuns la scrisori.

Într-o zi am chiulit de la școală. Pur și simplu, mi-am zis că nu mă duc și nu m-am dus. Hoinăream așa în ploaie, fără să-mi dau seama că picură, așa cum nici vacile nu bagă în seamă ploaia.

Țineam în pumn, în buzunar, dintele lui.

Țin minte numai mirosul unui coș de gunoi ce ardea mocnit. Și în vitrina plină de stropi a unui fotograf, un mire și o mireasă din zahăr.

M-a luat cu frig, am înghețat. M-am târât până acasă.

Deschid ușa apartamentului — pe podea, lângă intrare, umbrela uriașă a cuiva, desfăcută. Simt un miros cunoscut de parfum în hol. În cuier — paltonul larg, fularul alb, pălăria.

Din baie se aude zgomotul apei.

Ușa de la dormitor e deschisă. Mama aruncă o privire — e ciufulită, își trage pe corpul gol halatul mic, chinezesc, cu dragoni. Întreabă speriată:

— Sașa? Ce s-a întâmplat? Ce faci aici?

Azi mă cheamă șeful șefilor și comandantul comandanților și zice:

— Ia loc, scrie un ordin.

Iau loc. Scriu.

— Frați și surori! Soldați! Mercenari, pacificatori și asasini! Patria se dezintegrează ca o sugativă în ploaie! Nu mai avem unde să ne retragem! Niciun pas înapoi! Măi, măi, ia te uită! Ai văzut ce cur are? Ei, nu, nu aia! Deja a dat colțul. Taie ce ai scris despre cur. Deci, unde ne-am oprit? A, da! Așa deci. Părul, din creștet până la mijloc, să se împletească într-o coadă care să se lege mai apoi prin intermediul

unei panglici. Fără niciun fel de moț. Tâmpilele să fie aranjate la fel, așa cum s-a stabilit acum la detașament, într-o buclă lungă, dar pieptănată și aranjată cum trebuie, să nu semene cu un țurture, pe vreme geroasă să se facă una mai largă, ca să acopere urechea. Exercițiul acesta ferește de lenea care este sursa tuturor poznelor soldățești. Se pare că e suficient motivul acesta pentru ca soldatul să exerseze neîncetat. Ghetele să fie după mărimea fiecăruia, nici mai mari și nici mai mici, ca pe vreme de ger să se pună în ele paie sau câlți, și în niciun caz scurte, pentru ca, în timpul mersului, să nu strângă tălpile și degetele, drept pentru care soldatul, în marș, să nu poată să meargă din cauza bătăturilor, ci să stea drept pe picioare. Mereu să fie reparate cum trebuie, curățate și unse, să fie schimbate în fiecare zi de pe un picior pe altul, pentru a nu se uza în marș și picioarele să nu le strice la mers. Să nu uite să se radă. Celor care nu se pricep, o să le răspund: purtarea bărbii poate fi un dezavantaj în luptă, pentru că de ea îl poți apuca și învinge pe dușman. Mâine o să atacăm. Calea e lungă. Noaptea e scurtă. Norii se culcă. Mai întâi, o să mergem prin regatul prieten al Preotului Ioan, despre a cărui măreție vorbește lumea întreagă. Uite, scrie în *Gazeta de seară* că l-a cucerit prin epuizare până și pe Gînghiz-Han. Locul acesta este greu accesibil și fioros de nu se poate. Vă recomand strict tuturor conducătorilor de pluton și de batalion să le transmiteți și să le explicați gradelor inferioare și soldaților ca nicăieri, când trec prin orașele, sate și cârciumi, să nu facă nici cea mai mică distrugere. Cei care sunt liniștiți să fie cruțați și să nu fie deloc obijduiți, pentru a nu înverșuna inimile poporului și astfel să nu merităm denumirea păcătoasă de jefuitori. Să nu dați iama prin case, să-l cruțați pe neprietenul care cere îndurare, să nu-i omorâți pe cei neînarmați, să nu vă luptați cu muierile, să nu vă atingeți de copii. Pentru a economisi gloanțele, la fiecare împușcătură, fiecare trebuie să-și ochească adversarul, pentru a-l omorî. Care dintre noi va fi omorât — fie-i țărâna ușoară! Care va rămâne în viață — cinste lui! Cei care stârnesc panica și fricoșii să fie distruși pe loc. După mine, la atac, ura! Du-te, du-te! Atacă! La baionetă! Trăgători, înainte! Raportează! Trage până la capăt! La pământ! O să-i facem praf pe toți, o să-i punem jos, o să-i luăm prizonieri! Iute, împunge-l! Taie-l, dă-i! Trosnește-l, baț, haț, puf, uf!⁶

S-a întrerupt, pentru a-și trage sufletul, și-a desfăcut nasturele de la guler, s-a apropiat de fereastră. Și-a șters cu perdeaua sudoarea de pe frunte. A scos din buzunar un portțigaret. A ciocănit cu țigara pe capacul lui. A rupt un băț de chibrit frecându-l de cutia umedă. Al doilea. Cu al treilea a aprins-o. A tras un fum adânc. A suflat fumul într-un fuior dens pe ferestruică.

Pentru o clipă, i se pare că totul s-a mai întâmplat cândva: tot așa, stătea în camera asta băiețașul ăsta plin de cerneală pe degete, care semăna așa de tare cu fiul lui mort. Nici nu i se uscaser cașul de la gură, că femeile îi și păreau pline de mister. A mai fost și ceainicul acesta care s-a și răcit, cu ciocul spart. Totul e la fel ca atunci: uite, tapetul acesta cu floricele mici, roșii — ca o erupție — ca și cum s-ar fi molipsit de vărsat-de-vânt. Uite, legătura asta de pești uscați, care atârână de zăvor, cu sfoara trecută prin ochi. Uite, trecătorul ăsta care se vede pe geam, cu sticle îndesate în ambele buzunare ale vestonului. Uite, firma asta de vizavi, pe care cineva a acoperit cu noroi litera B și a ieșit AIA GARNIZOANEI. De undeva, de după colț, se aude zgomotul făcut de un băț cu care un copil zgârie pe-un gard.

Își trece mâna prin barbă și se aude cum foșnește părul. Toate se mai întâmplaseră cândva la fel, își trecuse mâna prin barbă, părul foșnise.

Mă gândeam că secretul *déjà-vu*-ului constă, probabil, în faptul că în cartea existenței toate sunt scrise, desigur, numai o singură dată. Dar prind din nou viață, când cineva recitește o anumită pagină,

care a mai fost citită cândva. Și atunci prind din nou viață și tapetul, și bățul trecut peste gard, și peștele mirositor atârnat de zăvor, și foșnetul acestei bărbi, și ceainicul care s-a răcit, și femeile pline de mister.

Deci, pur și simplu, cineva citește iar aceste rânduri, iată care este secretul *déjà-vu*-ului.

A trimis cu un bobârnac mucul de țigară pe fereastră, dându-l de-a berbeleacul.

A supt din ciocul spart al ceainicului esența amară, rece. Și-a șters buzele cu mâneca.

A început să dicteze în continuare:

— În al treilea rând, și poate cel mai important, să nu ucideți aiurea. Țineți minte că și ei sunt oameni. Băieți, o să fie greu. Și va trebui să mergem departe, la capătul lumii. Acolo, nici măcar Alexandru Macedon n-a ajuns, a ajuns numai până la graniță și a poruncit să se ridice o coloană de marmură și să se scrie un rând pe ea: „Eu, Alexandru, am ajuns până în locurile acestea.“ Nu credeți? O să vă arăt. Acolo cactușii au urechile ciulite și poporul e înțelept și gol. Când Alexandru Macedon i-a văzut, s-a minunat foarte și a spus: „Cereți ce doriți și o să vă dăruiesc!“ Ei i-au răspuns: „Dă-ne nemurirea pe care cel mai mult o dorim, că alte bogății nu ne trebuie.“ Alexandru le-a spus însă: „Eu sunt muritor, cum pot eu oare să vă dăruiesc nemurirea?“ Iar ei i-au spus: „Dacă te consideri muritor, atunci de ce, după ce ai făcut atâta rău, tot hoinărești și rătăcești prin toată lumea?“ Vezi, nu rămâneau mai prejos. Și cum te întorci puțin, imediat primești un glonț în ceafă. Să mergem mai întâi pe calea ferată, iar mai apoi pe mare. Și că am ajuns acolo o să ne dăm seama de cum o să vedem oameni cu capete de câini. Și o să vâslim mai departe, iar ei o să ne întrebe ce sunt lopețile alea pe care le avem noi. Și acolo mai există lupanare, unde sunt bărbați asemeni muierilor și alte ticăloșii fără număr, așa că să fiți mereu cu ochii în patru! Pentru noi lumea e un proces, pentru ei — un rezultat. Ei consideră cunoașterea o amintire. Fiecare își cunoaște viitorul și oricum își trăiește viața. Adică, rezultă că aceia care se iubesc unul pe altul încă dinainte de a afla unul de altul o să facă cunoștință și o să stea de vorbă. Și nici nu se roagă pentru propria persoană, pentru că nu știu care e folosul personal. Zeii lor nu sunt cine știe ce, dar sunt tot atâția câte păsări, copaci, nori, bălți, apusuri sunt la noi. Referitor la existența altor lumi, ei sunt îndoșiți, dar cred că e o nebunie să afirmi că nu există nimic dincolo de cele vizibile, căci, zic ei, nu există neființă în lume, nici dincolo de hotarele ei. Ei recunosc două origini fizice ale tuturor lucrurilor pământești: soarele-pământ și pământul-mamă. Aerul este considerat de ei o parte destul de rară a cerului, iar tot focul vine din soare. Marea este sudoarea pământului și lanțul ce unește aerul și pământul, așa cum sângele leagă trupul și sufletul ființelor vii. Lumea este o ființă vie uriașă, iar noi locuim în pânțele ei, precum viermii ce trăiesc în pânțele nostru. Dar cât de vesel este viermele, nu se știe, însă omul se naște, trăiește și moare fericit, numai că tot timpul uită asta. Și uite, înțelepții ăștia goi, nagomudrii, au deșurubat toate piulițele de la șine. Și bine ar fi fost să dați vina pe cărauș!² De ăștia-mi sunteți, instigatori căcăcioși! Nu, vedeți dumneavoastră, căile ferate le strică feng shui-ul! Trebuie să distrugem fără milă toată mizeria asta. Ca pe niște câini turbați! Să fie ștersă de pe fața pământului haita asta blestemată! Țineți minte, cineva trebuie să facă și treaba asta murdară. Oameni buni! O să-i răzbunăm pe tovarășii noștri și pe camarazii noștri de arme, care deocamdată sunt încă vii, uite-i printre noi, zâmbesc, dar în curând nu vor mai fi. Lucrul cel mai important e să știți că adevărul e de partea noastră, iar de partea lor e neadevărul! Dar poate că e invers. Doar lumina e mâna stângă a întunericului, iar întunericul e mâna dreaptă a luminii. Doar și soarele încearcă să ardă pământul, nu să producă plante, oameni. În viața asta nu există învingători, toți sunt învinși. Mai ales că tu îi împungi cu baioneta, iar ei oricum gândesc așa: „Să te neliniștești în legătură cu ce va fi cu tine după moarte e ca și

cum te-ai întreba ce se va întâmpla cu pumnul pe care îl vei deschide sau cu piciorul îndoit din genunchi, atunci când te ridici.“ Și, lucrul cel mai important, copii, aveți grijă de voi! Să nu trageți până nu se vor auzi tobele! Mai țineți minte nădragii lui Pitagora? Ei, voi, capete seci! Doar ați făcut totul la școală! Pe-o ureche v-a intrat, pe alta v-a ieșit. Parcă poate să vă învețe cineva, proștilor! Numai la fuste vă gândiți. Ce ne învață Pitagora? Pitagora ne învață că, atunci când va fi vremea să mori, numai sufletul tău va părăsi lumea sublunară și lumina soarelui, mergând la stânga pe pajiștile sfinte și prin crângurile Persefonei. Și când o să fii întrebat cine ești și de unde ai venit, trebuie să răspunzi: „Eu sunt un ied, am căzut în lapte.“ Ei, uite, asta pare să fie tot. A da, mai e ceva, să nu scuipați, vă rog, în castronul cu cașă al conțopistului de la statul-major. Și, în general, lăsați-l în pace pe nefericitul ăsta! Ei, zici tu, își zgârie și el acolo fereparele cu tocul. Pe cine deranjează? Nu vrea să se roage pentru regele Irod? Păi cine vrea?

M-am întors de la clinică și tot nu-mi pot reveni.

M-am dus să învăț, pentru că am vrut să ajut când se dă viață, dar sunt învățată să fac chiuretaje.

De fapt, mai întâi am vrut să fiu veterinar, dar când am văzut cum sunt sterilizați câinii numai pentru ca oamenii să se simtă mai bine, m-am indignat și am plecat.

Îți scriu și, după aceea, o să mă apuc să învăț în continuare. Dacă ai ști numai ce fel de lucruri trebuie să iau de bune!

De exemplu, te-ai gândit de unde a apărut îmbrăcămintea? Imaginează-ți, nu din cauza frigului și nici de rușine. Ci din cauza mersului biped. S-au ridicat oamenii pe labelle din spate și a apărut nevoia de a-și acoperi organele genitale. Însă nu din cauza rușinii — nici animalele nu cunosc rușinea. Maimuțele, pentru a-și arăta organele genitale și disponibilitatea de a se împerechea, trebuie să ia o poză specială. Dar oamenii au tot timpul poza asta! Deci, ei trebuie să se acopere pentru a semnala că nu sunt pregătiți!

De fapt, ce neplăcut e să știi că totul are o explicație. Să zicem, dragostea maternă. Știi de ce e mai puternică la oameni? Pentru că, în comparație cu puiul de maimuță, copilul se naște total prematur. Pentru a veni pe lume la fel de pregătit, ar trebui să petreacă în pânțele douăzeci de luni! Adică să se nască așa cum ajunge la un an. Și femeia continuă să-l poarte pe copil până la maturitate, numai că nu în interior, ci în exterior. Și de aceea nu poate deloc să-l lase. Copilul crește, dar mama se tot leagă de el, nu se poate despărți.

În copilărie, pur și simplu nu-mi puteam imagina că va veni o vreme când voi dori s-o vărs din mine pe mama, ca pe o vomă.

Când nu era nimeni acasă, luam albumul și începeam să scot de acolo fotografiile ei, să le fac bucațele și să le arunc în vasul de toaletă.

Am început să fumez numai pentru că mama nu îmi dădea voie.

Când veneam de pe stradă, ea începea să mă verifice. Știa unde trebuie să miroasă. Nu spunea: „Sufală!“, nu, își dădea seama că după ce mănânci o bomboană nu mai miroși a nimic. Îmi mirosea palmele. Hainele, părul se îmbibă de miros dacă cineva fumează alături. Dar palmele, numai dacă ții chiar tu țigara.

Nu mă ascundeam, fumam pe față, să-i fac în ciudă.

Tata îmi spunea încetișor:

— Fetița mea, de ce o provoci așa? Ascunde țigările, uite cum ies așa, provocatoare, din geacă!

Mama mă certa, iar eu îi spuneam:

— Eu sunt rea? Bine, o să fiu și mai rea!

Și așa ne provocam una pe alta până la lacrimi, până ne apuca isteria. Probabil eu, nu știi de ce, aveam nevoie de asta — de lacrimi, strigăte, de bătut din picioare, de ruperea fețelor de pernă. Odată m-am încuiat și am început să rup perdelele cu atâta putere, că galeria a căzut cu zgomot. Ea a bătut la ușa mea și a strigat că e mama mea și că de aceea trebuie să o respect, iar eu i-am răspuns că nu eu m-am băgat în ovulul ăla și că, de fapt, nu am rugat-o să mă nască și de aceea nu am nicio obligație față de ea.

Altă dată, m-a certat că i-am luat trusa de manichiură și nu am pus-o la loc, iar eu mi-am zis ce-o să fie când o să afle că am început să-i fur bani. Nici nu aveam nevoie de ei — tata îmi dădea mereu și pentru țigări, și pentru altele. Dar trebuia să depășesc o anumită limită.

Era respingător să o privesc când se îmbrăca, când se făcea frumoasă. Mereu puteam să ghicesc unde se ducea — după ochii tulburi, alunecoși. Îmi imaginam cum se dezbracă în fața amantului ei — cum își scoate cu grijă hainele una după alta, le întinde, le aranjează cu grijă.

Aveam pe atunci șaisprezece ani și, fără niciun fel de tranziție, simțeam în mine o schimbare — tocmai fusesem copil și mă trezisem deodată o femeie foarte singură.

Atunci am plecat de acasă. Am strigat că nu mă mai întorc niciodată și am trântit ușa. Dar nu aveam unde să mă duc. M-am dus peste noapte la Ianka. I-a rugat pe părinții ei să mă lase să stau o noapte. Le avea numai pe mama și bunica și ea le numea părinții ei.

Tata alergase peste tot, mă căutase până noaptea târziu, deși ar fi putut imediat să ghicească unde sunt. A venit, a început să-mi ceară să merg imediat acasă. Nu se simțea bine în fața familiei Iankăi. I-am spus:

— Bine, o să mă întorc. Dar ce să fac cu faptul că nu vă mai iubesc pe niciunul? Vă disprețuiesc, ce să fac cu asta?

Credeam că o să mă pocnească. Nu a făcut-o. Și tot drumul de întoarcere a mers în tăcere, numai își trăgea nasul.

Nu știi de ce mi-am adus aminte acum de asta.

Singura mea iubire, cât de mult îmi lipsești!

Recitesc de multe ori fiecare scrisoare a ta și, acolo unde sunt puncte, îmi pun sărutările.

Și, de fapt, trăiesc numai de la o scrisoare la alta.

Trec pe lângă monument, e la locul lui, dar unde e întâlnirea noastră?

Și tot timpul încerc să găsesc o justificare faptului că nu ești aici, nu ești alături de mine. Nu o explicație, o justificare. Doar pentru ceva trebuia să faci asta, dacă așa e. Și uite ce mi-a venit în minte. Este ca în copilărie, dacă ai ceva, trebuie să împarți lucrul acela. De exemplu, tu ai primit bomboane, dar alții nu au. Și trebuie să le împarți. Că, altfel, pot pur și simplu să ți le ia. Și în viața asta trebuie să împarți mereu ceea ce ai mai drag. Și cu cât e mai drag, cu atât trebuie să dai mai mult. Să împarți ce iubești, că altfel ți se ia de tot.

Te sărut, iubitele! Să fii sănătos, să ai grijă, fericirea mea! Adorm și mă trezesc cu tine în gând.

Dacă nu ai exista, m-aș îneca în propria persoană, aș hoinări prin pustiul meu, fără să găsesc un punct de sprijin.

Și mi-e așa de teamă că ți s-ar putea întâmpla ceva.

Nu știi de ce, mi-am adus aminte că ai povestit despre niște păsări care se iubesc în zbor. Nu pot să-mi aduc aminte cum le zice.

Știi ce vreau acum cel mai mult pe lume? Să rămân gravidă cu tine, cu totul — cu gura, cu ochii, cu buricul, cu palmele, cu toate orificiile, cu pielea, cu părul, cu totul!

Au fost aduse vagoanele. Patruzeci de oameni, opt cai, un hamster. Așa de ciudat sunt aranjate lucrurile în viața asta! Oamenii se sălbătesc repede față de ceilalți oameni, devin ticăloși, aspri, și se topesc, devin umani când e vorba de un animăluț ce trăiește în buzunarul lor. Le pare rău. Deodată se transformă, când îl mângâie cu degetul pe spatele mic.

Tare lungă mai e ziua în vagon.

Probabil trecem prin împărăția Preotului Ioan.

Stâlpi de telegraf, poduri, barăci din lemn, fabrici de cărămidă, gropi de gunoi, drumuri auxiliare, depozite, elevatoare, câmpii, păduri, din nou drumuri auxiliare, antrepozite, castele de apă.

Eșalonul abia se târăște. Lângă o barieră coborâtă se află o căruță ce vrea să traverseze. Acarul, o femeie însărcinată, se scarpină la ceafă cu stegulețul făcut sul. O capră legată de un par se uită cu atenție.

În locurile deschise, fumul locomotivei se așterne pe pământ, se agață de iarba palidă.

Într-o gară, ieri, a avut loc un accident — am văzut un manipulant strivit de tampoane.

Prindem din nou viteză — jos, unde sunt șinele, privirea începe să alunece.

Am căutat o dovadă că pământul se învârte în jurul axei — uite-o, afară.

Am trecut printr-un sat de vreo duzină de fumuri și suflete.

Mă gândesc mult la mama. La despărțire a venit cu orbul ei, deși am rugat-o să nu facă asta.

Mi-a trecut prin minte că o s-o pot iubi cu adevărat numai când o să moară. Cine a spus asta, că rudenia de sânge este cea mai îndepărtată? Ce crud și adevărat!

Mi-am adus aminte cum au plecat — pentru fiecare pas al lui era nevoie de doi pași micuți ai ei.

Ce cuvânt ciudat — fiu vitreg.

Mama a făcut cunoștință cu tatăl meu vitreg prin intermediul bunicii. Cât aveam atunci, opt ani? El venise la noi de câteva ori, mama îl servea cu ceai la masă și-mi făcea în tăcere semne amenințătoare, să stau cuminte și să mă comport cuviincios. Omul acesta îmi fusese respingător de la început.

Mie mi se adresa pe un ton vioi, ironic, așa cum se obișnuiește să se vorbească cu copiii, privindu-mă în acest timp cu urechea lui păroasă. Tăceam la întrebările lui stupide, iar mama spunea blând:

— Fiule, hai, răspunde, doar ești întrebat!

Era minciună în vocea asta blândă, evidentă pentru amândoi, și asta mă rănea foarte tare.

Special trânteam câte o prostie și mai mare și pe față îi apărea o grimasă largă — așa zâmbea el, trebuia să te obișnuiești cu zâmbetul acesta.

Sașka, frumoasa mea, e în ordine dacă-ți scriu despre asta? Niciodată nu am vorbit despre el.

Știi, când am încercat să-mi imaginez lumea lui, nu m-am simțit în largul meu. Viața unui orb mi se părea precum viața unei cârțițe care sapă, într-un întuneric dens și greu precum lutul umed, tunele-vizuini și aleargă prin ele. Și tot spațiul lui negru este brăzdat de asemenea cotloane. Și într-unul din

aceste cotloane sunt eu cu mama. Mai ales noaptea, cu orbirea lui, se strecura în creierul meu și nu puteam să mi-l scot din cap, oricât efort aș fi făcut.

Țin minte cum mi-a spus mama, lăsându-mă năuc de tot, că vrea să se căsătorească cu el și că îl iubește foarte tare pe omul acesta și mă roagă să-l iubesc și eu. M-a uimit cuvântul acesta — „să-l iubesc“. Să-l iubesc pe el? În conștiința mea pur și simplu nu intra faptul că ea a putut să aducă în casa noastră bărbatul acesta străin, de neînțeles, cu niște ochi îngrozitori, căzuți în orbite, și cu niște dinți verzui ce-i ieșeau din gură.

Mama m-a rugat să-l las pe orb să-mi atingă fața. Și acum, după atâția ani, îmi aduc aminte de asta cu un fior.

Îți imaginezi, chiar îmi făcusem niște planuri nebunești, de copil, cum să fac să le stric nunta — să tai cu foarfeca rochia de mireasă a mamei, să pun laxativ în tort sau ceva de felul acesta, dar nu a avut loc nicio nuntă așa cum îmi imaginasem eu. Pur și simplu, s-a mutat în casă și a început să locuiască la noi.

Nu puteam deloc să-mi dau seama de ce avea nevoie mama de invalidul acesta. Și mirosul! M-ai fi înțeles. Dinspre el venea o duhoare densă, a unui trup mare, ce transpira, nu puteam să înțeleg cum de-l suportă mama, oare ea nu simțea asta? Pur și simplu, nu puteam să cred că ea nu simte mirosul.

Uneori îmi făcea cadouri. Țin minte cum mi-a adus o cutiuță de la cofetărie, iar acolo erau prăjituri, preferatele mele, cartofi. Doi cartofi mari, cu o aromă amețitoare de ciocolată. Ce mai voiam să-i mănânc! Dar m-am dus la baie, am luat pe neobservate prăjiturile cu mine și le-am aruncat în vasul de toaletă.

El s-a bucurat când a aflat că aveam un joc de șah special, pentru orbi, pe care mi-l dăruise bunica, dar am refuzat categoric să joc cu el, deși până atunci aș fi jucat chiar și cu oglinda.

Când am ieșit toți trei pe stradă, oamenii întorceau capul după noi și mie îmi era groaznic de rușine. Țin minte că, la prima ocazie, de exemplu, când se opreau în fața unei vitrine sau intrau într-un magazin, încercam să las impresia că sunt singur, că mă plimb pur și simplu singur. Imaginam cele mai imposibile pretexte ca să nu fiu alături de ei în lume.

Când mă luau la film, mama îi șoptea la ureche ce se întâmplă pe ecran și tot timpul oamenii sâșâiau spre ea, iar eu trebuia să-l conduc la toaletă. Avea ceva cu vezica urinară și se ducea la toaletă aproape din oră în oră.

Cel mai mult mă deranjau mărunțișurile. Nu trebuia să arunci lucrurile cum voiai — acum pentru fiecare obiect apăruse un loc obligatoriu. Nu trebuia să lași ușa întredeschisă — trebuia fie să o închizi, fie să o deschizi. Când se ducea să se odihnească, totul în casă trebuia să amuțească. La toaletă pusese niște cutii pentru bețele de chibrit — de fiecare dată în urma lui aprindea un chibrit și ne spunea să facem același lucru.

Nu suportam să văd cum mâinile lui pipăiau pe masă, în căutarea zaharniței sau a untierei.

Când rămânea pe gânduri, adesea își lăsa capul pe spate și-și apăsa cu degetul mare sub orbită.

Și acum văd cum pipăie pe coridorul nostru, cu degetele întinse.

Nu-mi plăcea deloc când, seara, mama îi scotea șosetele și îi freca degetele albe, strâmbe. Și lucrul cel mai neplăcut, nu știu de ce, era că îi spunea Pavlik, de parcă era un copilaș.

Uneori, mi se părea că nu e deloc orb și vede tot. Odată am aruncat din întâmplare o privire pe ușa deschisă — tatăl vitreg, după ce venise de afară, se schimba, își scotea ghetetele, le pune una lângă alta,

și deodată mi-a spus tăios:

— Închide ușa!

Când mama nu putea să-l conducă undeva, atunci mă ruga pe mine. Tatăl vitreg mă ținea de umăr.

Mă uimise când spusese prima dată:

— Nu te teme, nu e molipsitor!

Toți se uitau la noi și eu nu puteam suporta privirile astea compătimitoare, șoaptele astea furișe: „Ce îngrozitor!“ sau „Doamne-fereste!“ Și trebuia să-l conduc încet, fără mișcări bruște și smucituri, altfel începea să-mi vorbească supărat și să-mi strângă dureros mâna. Trebuia să știi cum să-l conduci. Îl apucau dracii când oameni miloși voiau să-l ajute și-l apucau de mâna cu care ținea bastonul. Și să încerce cineva să-l conducă pe lângă toate băltoacele, dacă e ploaie!

Tatăl vitreg avea mereu la el o cutiuță de fier cu un capac, în care erau niște ferestruici pătrate. Pe drum, dacă îi trecea deodată prin minte să noteze ceva, ne opream și eu așteptam până ce el, cu o sulă boantă, făcea niște șanțuri în hârtia groasă. Trecătorii se uitau, iar eu, de rușine, aș fi vrut să mă înghită pământul.

Cu toate acestea, prin tunelurile-cotloanele sale cunoscute mergea încrezător, ciocănind sonor pe trotuar cu bastonul său alb.

În subsol păstram geamantane cu lucruri vechi, mama uneori le lua la mână și odată a scos de acolo un pulover mare, l-a măsurat pe mine și a spus că, uite, o să cresc și o să-l port. Mi-am dat seama că asta rămăsese de la tata. Și apoi am văzut puloverul de la tatăl meu pe tatăl vitreg. Nu știu de ce, dar asta m-a iritat cel mai tare.

În parc, la iaz, au luat o barcă și tatăl vitreg a trecut la rame, iar mama conducea. Ei nu înțelegeau de ce tuturor le plăcea să se plimbe cu barca, numai mie nu. Ei erau veseli — se apucaseră să se stropească cu apă, mama țipa și murea de râs, iar eu stăteam ud și răutăcios. Iar când am luat și eu un pumn de apă neagră, plină de mătasea-broaștei, și i-am aruncat-o în față, mama a început să strige la mine și m-a lovit peste obraz. Până atunci nu mai promisem de la ea vreo palmă.

Voia să-i cer iertare, dar eu m-am împotrivit:

— Pentru ce? Ce am făcut? Și el a stropit!

Mama a început să plângă, dar tatăl vitreg și-a șters murdăria de pe față și a zâmbit cu grimasa sa:

— Nu-i nimic, Ninocika! Nu-i nimic.

Dar eu știam că și el mă urăște.

Treceau pe lângă noi, într-o barcă, niște studenți, și unul dintre ei a fluierat către noi:

— Ia uitați-vă, Caron!

Și barca lor era cât pe ce să se răstoarne din cauza râsetelor.

Știam cine este Caron. Și am început să râd.

Mama mi-a spus mai apoi, când eram singuri:

— Fiule, te rog, iartă-mă! Și încearcă să înțelegi. Și să-ți fie milă.

Pe atunci, asta mi se părea așa de ciudat, cum că nu mamei trebuia să-i fie milă de mine, ci mie de ea.

Palma aceea nu am putut deloc să i-o iert.

Odată a plecat singur și a căzut, s-a întors plin de sânge, murdar, cu cămașa ruptă. Mama a început să plângă, tot scormonea prin cutii, căutând plasturi și iod, iar tatăl vitreg își picura sângele pe parchet.

Țin minte că nu-mi era deloc milă de el.

Duminica, mama îmi interzicea categoric să-i trezesc devreme și ieșea din dormitor mulțumită, fredonând ceva, cu urme roșii pe gât — iritații de la barba lui. Îi creștea așa de repede, că tatăl vitreg se rădea uneori de două ori pe zi, dacă seara se mai duceau undeva. Nu avea nevoie de lumină și adesea stătea în întuneric și chiar se rădea pe întuneric, pe pipăite și pe auzite, luându-se după zgomotul briciului.

Odată, era o noapte sufocantă și eu stăteam în pat cu fereastra deschisă și nu puteam adormi. Era foarte liniște și de afară se auzea orice foșnet. Și la camera lor era fereastra deschisă și răzbătea până la mine cum vorbeau, convinși că nu voi auzi prin cele două uși închise. El îngăima că pieptul ei e bogat, iar sfârcurile sunt ca niște degetare. Și că la subsuoară are niște tropice! Și ei îi plăcea asta, chicotea.

Ce-l mai uram în momentele acestea, iar pe ea o disprețuiam!

Mai apoi, patul începea să scârțâie. Voiam să sar în picioare și să fac ceva! Să sparg o vază de perete sau să încep să urlu, sau orice altceva. Dar eu stăteam întins și ascultam cum fornăiau și cum se lipea sonor sudoarea de pântecele lor. Și ea mai începea să strige înăbușit:

— Da! Da! Da!

După aceea, o lua la goană la baie, lipăind cu picioarele goale.

Un canton. Am rămas blocați. M-am apucat să mai scriu câte ceva.

Sașenka, de ce am început să-ți povestesc despre tatăl vitreg? Nici eu nu știu. Dracu' să-l ia! Mai bine să-ți scriu despre ceva interesant.

E amuzant că la Democrit trupul poate fi divizat numai până la nivelul sufletului — sufletul este ultimul lucru indivizibil, ca un atom. Între atomi e mereu un interval. „Dacă atomii s-ar atinge, atunci ei ar fi divizibili, dar, prin definiție, ei sunt indivizibili: dar se pot atinge numai prin anumite părți ale lor.“ Adică trupurile se pot atinge, dar între suflete va fi mereu un interval, un loc pustiu.

Mi-e foame.

Stăncuțele sunt negre, unsuroase, ca niște semințe de locomotivă.

Probabil că oamenii se împart, pur și simplu, în cei care înțeleg de ce este posibil ca în timp ce bei niște ceai, exact la două fără zece, pământul să se învârtă, fără să găsească în asta nicio contradicție, și în cei care nu pot să înțeleagă asta defel și sub nicio formă.

Am oprit lângă un castel de apă — locomotiva s-a pregătit să se adape.

Stau la fereastră și mă holbez la mașina de manevră. Când pufăie pe lângă noi, împroașcă cu căldură și cu un abur fierbinte, lipicios.

S-a întunecat și noi nu ne mișcăm din loc.

De fapt, noaptea aici e frig, trebuie să te învelești cu mantaua, ca să nu îngheți.

Pe lângă șine trece, de-a lungul întregii garnituri, un omuleț cu un ciocan cu coadă lungă și lovește fiecare bucșă. Ascultă un sunet deosebit pe care, în afară de el și de bucșă, nimeni nu-l aude.

Șinele ruginesc pe liniile auxiliare.

Și, deodată, pricep un lucru foarte simplu — că uite, cantonul ăsta, felinarul ăsta, lovitura de ciocan în bucșă, cântecul cosașilor ce intră pe fereastra telegrafului, mirosul de fum și de locomotivă fierbinte ce emană abur și unsoare, și acest strigăt al locomotivei, răgușit, obosit — eu sunt. Și nu există nicăieri un alt eu și nici nu va mai fi. Și toate încredințările referitoare la veșnica întoarcere sunt numai niște povești. Totul este într-o singură direcție și acum. Și dacă acum ne punem în mișcare, cantonul va

dispărea și o să dispar și eu la rândul meu.

Locomotivele au început să urle ceva. Poate că o să pornim mai departe, în curând.

Dar poate că pur și simplu se cheamă așa unele pe altele — ca masculii, femelele — cu vocile lor cavernoase. Se caută în noapte unele pe altele. Iubire de locomotivă.

Acum una strigă singuratică și nimeni nu-i răspunde. Pentru ele, poate că este vocea cea mai tandră.

Grușenka⁸ lui Dostoievski avea un „defect“ trupesc. Tot timpul mă gândesc — oare despre ce fel de defect era vorba?

Iubitul meu, sunt neliniștită.

Cum încep să cad pe gânduri, imediat îmi vine în minte că se poate întâmpla ceva cu tine. Îmi țin firea și știu că totul va fi bine cu noi.

Cu cât ești mai mult departe de mine, cu atât devii o parte mai mare din mine. Uneori, nici eu nu mai înțeleg unde începi tu și unde încep eu.

Tot ce mi se întâmplă este real numai pentru că mă gândesc cum să-ți scriu despre asta. Și, în lipsa acestui lucru, chiar când mi-e bine, nu pot să mă bucur de ce mi se întâmplă. Trebuie să împărtășesc totul cu tine, pentru ca bucuria să fie adevărată.

Uite, de exemplu, ieri ne-am înțeles să trec pe la Ianka, dar am ajuns mai devreme, la ei cursurile nu se terminaseră și m-am hotărât s-o aștept înăuntru, pentru a nu sta așa, aiurea, pe stradă, vremea nu e călduroasă, e frig și vânt. Acolo se renovează, lângă scară tocmai urcau zugravii pe schelă, unul, cu o căpșună mare, necoaptă, în loc de nas, mi-a făcut cu ochiul, s-a făcut, în glumă, că varsă asupra mea căldarea cu vopsea. Am început să râd. Într-adevăr, ce puțin îmi trebuie pentru a mă simți deodată fericită, dacă pot mai apoi să-ți povestesc despre asta. Altfel, înțelegi, astea nici nu există. Nici zugravul cu căpșuna, nici căldarea ciobită cu ocră.

Am pornit pe coridoare, peste tot era neplăcut, de la ferestre venea curent, peste tot numai miros de vopsea, de duhoare de la toalete. Am găsit sala după orar. Am aruncat o privire. Se picta după model nud. M-am strecurat și eu, m-am așezat. Nimeni nu mi-a aruncat nicio privire, toți erau ocupați, concentrați. Făceau eforturi. Pe o scenă se afla o femeie goală, iar în jur atâția bărbați tineri care nu vedeau. Mai bine zis, nu vedeau ceea ce trebuia.

În liniștea din sală se auzea scârțâitul minelor de creion, cărbunele foșnind pe hârtie. Unul își întindea mereu creionul, mijindu-și ochii, și tot măsura ceva la femeie.

Profesorul trecea de la unul la altul și, cu o cheie mare, de la ușă, ciocănea pe desene, cică asta nu e bine, ailaltă e altfel. A spus cuiva cu importanță:

— Mai reduceți cu un semiton!

La mine nici nu s-a uitat.

Ianka mi-a vorbit de el zicându-i „Ceartkov⁹ al nostru“.

În fața modelului se afla un calorifer, dar se vedea că îi era frig, tot timpul își trăgea nasul, era răcită.

Și stătea deloc feminin — cu mâinile și picioarele depărtate. Goală ca o vază — trupul era de față, dar ea cine știe pe unde era.

În toate acestea era ceva neautentic — și în femeie, și în nebărbații ăia.

Și atunci, la fereastră, a apărut zugravul ăla. A văzut-o și a înghețat cu rola în mână. Iar ea l-a remarcat și imediat s-a acoperit. Cu un gest așa de feminin — o mână aici, alta dincolo. Și deodată a devenit reală.

Așa de mult voiam și eu s-o pictez!

În momentul acela toți au început să strângă, ea și-a pus un mic halat și a dispărut după paravan.

Iar eu mă gândeam cum o să-ți povestesc asta.

Uite, ți-am povestit.

Dar azi m-am trezit și am stat așa întinsă, fără să deschid ochii, ascultam numai sunetele din jur, așa de vii, așa de simple, așa de familiare — undeva păcăne de azi-dimineață o mașină de cusut, huruie liftul, se tântește ușa de la intrare, un tramvai zdroncăne la capătul străzii, o pasăre fâlfâie pe la fereastră. Tu te-ai fi uitat la ea și ai fi spus cum se numește.

Și mi-e imposibil să cred că undeva este război. Și a fost mereu. Și o să fie mereu. Și acolo de-adevăratelea oamenii sunt mutilați și omorâți. Și că într-adevăr acolo este moarte.

Crede-mă, dragule, iubitele, scumpule, ție n-o să ți se întâmple nimic!

A fost receptată din port comanda de produse alimentare: zahăr 19 puduri¹⁰ și 5 funturi¹¹ 60 de zolotnici¹²; ceai 23 f. 1/3 zol.; tutun 7 puduri 35 f. și săpun 8 puduri 37 d.

Sunt bolnavi 2 marinari și 14 soldați din batalionul de linie nr. 4. Apa din cală e de 5 inci la o pompare.

În după-amiaza aceleiași zile. Vântul e liniștit, e senin, presiunea e de 30,01, termometrul arată 13½. De azi, s-au dus pe mal: ladă cu muniție — 1; butoiaș cu carne — 4; fuior de cânepă — 25 de puduri; făină de seară — 29 de puduri; crupe — 4 puduri; ladă de (ilizibil) — 1; gloanțe 2 160 buc.; cazane de fontă — 3; funii — 5 puduri 20 f.; foaie de tablă — 50 buc.; năvod — 1; cal — 1; tauri — 2. La ora 12, apa din cală e de 24 de inci.

Zile de mers — 192, zile de acostare — 102.

Astăzi echipajul a primit carne cu viermi și a înfulecat-o fără comentarii. Niciun fel de revoltă¹³.

Peste patru luni am ajuns la o insulă pe care se afla o câmpie, mare de o milă, și am coborât de pe corabie, pentru a ne face de mâncare¹⁴. Cum am aprins focul, insula s-a și lăsat în apă, dar noi am rupt-o la fugă înapoi spre corabie, după ce am abandonat acolo alimentele și oalele. Ni s-a spus că nu e insulă, ci un pește numit Iasconius, care, după ce a simțit focul, s-a lăsat la fund împreună cu alimentele noastre.

După ce am pornit mai departe spre nord, timp de șase zile am mers printre doi munți învăluiți în cețuri. După ce ne-am apropiat de o insulă, am văzut tot felul de animale rare și oameni ai pădurii, fără veșminte. Mai departe, am pornit spre o insulă pe care locuiesc chinocefali și maimuțe de mărimea unui vițel de un an, unde am stat cinci luni din cauza vremii proaste, care ne-a împiedicat să mergem mai departe. Locuitorii de aici au și capetele, și dinții, și ochii de câine. Pe străini, dacă îi prind, îi mănâncă imediat. Iar poamele nu sunt ca la noi.

Aici e foarte cald. Soarele arde așa de tare, că abia mai reziști. Dacă bagi un ou în râu, nici nu apuci să-l tragi înapoi, că s-a și fiert. Aici se face multă tămâie, dar nu albă, ci maronie. E și mult chihlimbar, se mai găsește și bumbac și multe alte mărfuri. Aici mai cresc elefanți uriași, fiara unicorn, pasărea

papagal, abanosul, copacul roșu de santal, alunele indiene, cuișoarele, copacul brazilian, scorțișoara, piperul, cicadele mute și trestia mirositoare. Și mai cresc aici și păuni, sunt și mai mari, și mai frumoși ca ai noștri, și arată cu totul altfel. Și găinile nu sunt la fel ca ale noastre.

Găsești mult ghimbir și multă mătase prin partea asta a lumii. Pe aici e atât de mult vânat, că e pur și simplu uimitor. Pe un firfirc venețian poți să cumperi trei fazani. Pe aici oamenii sunt răi; la ei nu se consideră că e păcat să furi sau să tâlhărești, nu există în lume așa zeflemiști și tâlhari. Aici sunt și din cei ce venerează idoli, și banii lor sunt de hârtie, pe morții lor îi ard, pe la ei e mâncare câtă vrei, de tot felul, dar ei mănâncă manguste.

Se roagă la tot felul de lucruri: cum se scoală dimineața, se roagă la primul lucru pe care îl văd. Aici Steaua Polară nu se vede deloc, dar, dacă te ridici pe vârfuri, ea se înalță cu un cot deasupra apei.

Pe morți îi ard, după spusele lor, și iată de ce: dacă nu ar arde trupurile morților, în ele s-ar face viermi și viermii aceia ar mânca tot trupul din care au ieșit, și dacă nu ar mai avea ce să mănânce, atunci i-ar ataca pe toți, iar pe sufletul celui căruia îi aparținuse trupul ar fi un mare păcat. De aceea ard ei trupurile morților. Și viermii, zic ei, au suflet.

Vâslesc, iar un trecător întreabă:

— Ce lopată mai e și asta pe care o duci tu?

Îți imaginezi, Sașenka mea, mai întâi a fost copacul brazilian și abia după aceea Brazilia.

Am ieșit pe punte, nu e nimeni la prora, s-au ascuns în spatele troliului din cauza vântului. Aici e bine, în spatele pânzei de cort, poți să tragi și un fum în mânecă.

Marea și cerul — e ciudat că undeva pot să existe separat.

În curând o să înceapă. Sașenka, poate că o să fiu ucis. Oricum, este mai bine decât să mă întorc infirm. Și să nu dea Domnul să fie nevoie să mă sinucid.

Tu știi doar, sunt gata de orice.

Mă uit la valuri, la ceață. Sub picioare simt niște trepidații surde. Huruitul din sala mașinilor. Și am o senzație ciudată în suflet, nu știu cum să-ți explic.

Vântul parcă încearcă să bage fumul înapoi pe coș. Nu reușește deloc să facă asta.

Un pescăruș a înțepenit pe cer, s-a oprit, a căzut pe gânduri. După aceea și-a amintit ceva important, poate să trăiască cât de puțin, și a tulit-o ca vântul.

De ce mint și mă mint? Nu sunt deloc pregătit pentru nimic!

Au golit peste bord containerul cu gunoi — pescărușii au înnebunit.

Îți dai seama, Sașka, probabil așa e: membrana materială, vizibilă, a lumii, materia, se întinde, se murdărește, se freacă și ajunge numai găuri și, atunci, prin găurile acestea, așa cum iese un deget de la picior printr-o gaură de la ciorap, se strecoară esența.

Dragul meu, iubitule, scumpul meu, singura mea iubire!

Ascultă ce s-a întâmplat!

M-am dus cu bicicleta în pădurea noastră, după aceea m-am dus acolo unde este aerodromul părăsit. Mai ții minte?

Totul e năpădit de iarbă, pista e o groapă de gunoi, hangarele sunt pustii. Sunt numai mormane în ele. Peste tot sunt numai mlădițe de sârmă ghimpată ruginită.

Îmi zic, oare de ce m-am băgat eu aici? O urzică mi-a făcut picioarele praf. Și șosetele îmi sunt pline de semințe de ierburi.

Iar soarele apune.

Mă întorc înapoi pe bicicletă și văd: un snop de sârmă ghimpată cât mine de înalt e năpădit de talpa-gâștei. Și, luminat de amurg, începe să se îmbujoreze. Arde ca un rug.

Și deodată spune:

— Stai!

Stau.

El tace.

Îl întreb:

— Cine ești?

Iar tufișul în flăcări zice:

— Nu vezi, ce-i cu tine? Eu sunt Alfa și Omega, Gog și Magog, Heldat și Modat, dreapta și stânga, vârfurile și rădăcinile, inspirația și expirația, mamă, nană, pană, lamă, dacă aș ști eu cum să preschimb cărțile de joc, aș trăi la Soci. Eu sunt ceea ce sunt. Călător, strângător și la fluier cântător. Să nu te temi de mine. Pur și simplu vorbesc diferit cu oameni diferiți. Doar trăim într-o lume în care fiecare fulg de zăpadă se deosebește de celălalt, oglinzile, de fapt, nu arată nimic și fiecare aluniță are un corespondent diferit la un alt om. Zi!

Eu:

— Păi ce să zic?

— Spune: totul în jur este veste și, în același timp, și vestitor.

Eu:

— Totul în jur este veste și, în același timp, și vestitor.

Snopul în flăcări:

— Ei, și care e problema?

Eu:

— Toți vor să-mi explice că, pentru iubire, nu ai nevoie de altcineva. Cică încă Platon spunea: iubirea este prezentă în cel ce iubește, nu în cel iubit.

El:

— Și ce are de-a face cu asta? Câte nu s-au mai spus! Ce îi ascuți mereu pe toți?

Eu:

— Păi și ce să fac?

El:

— Uită-te la tine!

Eu:

— Sunt groaznică?

El:

— Nu de asta vorbesc. Uite, ai semințe de ierburi în șosete. Și asta este tot un vestitor și o veste. O depeșă. Despre viață. Despre victorie. Este același lucru. În viața asta nu există învinși, toți sunt învingători.

Eu:

— Dar eu vreau să fiu cu el!

El:

— Spune cuvintele!

Eu:

— Care cuvinte?

El:

— Le știi.

Eu:

— Eu? De unde să le știu?

El:

— Gândește-te!

Eu:

— Ei, care? Se cunună robul lui Dumnezeu Vova-Morkovka cu alta? Și îl mai și calcă pe picior, ca să cânte găina în casă?

El:

— Nu, nu, nu asta!

Eu:

— Dar nu pot să le ghicesc!

El:

— Nu trebuie să ghicești. Deja știi totul. Uită-te la țânțarul ăsta. Uite norul. Uite degetele tale cu umflături și cu o cicatrice chiar lângă unghie.

Eu:

— Cred că încep să înțeleg.

El:

— Uite lumea vizibilă. Și închide ochii — iat-o pe cea invizibilă.

Eu:

— Am înțeles!

El:

— Ei, și atunci?

Eu:

— Am înțeles tot.

Am înțeles tot! Suntem deja soț și soție. Mereu am fost așa. Tu ești soțul meu. Eu sunt soția ta. Și aceasta este cea mai frumoasă rimă din lume.

Stimată prenume și patronim!

Cu profundă durere Vă comunicăm că fiul Dumneavoastră.

De fapt, Dumneavoastră ați înțeles.

Fiți tare.

Înțeleg cum Vă simțiți acum. În situația aceasta, niciun cuvânt nu ajută și nu liniștește.

Vă rog să mă credeți, nici mie nu mi-e ușor să scriu asta. Dar asta e viața. Serviciul. Nu există „nu

vreau“, există numai „trebuie“.

Măcar să aveți o mică alinare, că nu a murit așa, pur și simplu, ci pentru ceva frumos și măreț. Pentru ce anume? Ei, măcar pentru aceeași Patrie.

Înțeleg. Nu e ce trebuie.

Pe scurt, a murit în luptă.

În care luptă?

E suficient să spun că fiul Dumneavoastră nu s-a mai întors, cum zice poetul, din acel război deloc celebru¹⁵. Prin urmare, ce importanță mai are dacă a luptat de partea albilor, a roșiilor, a elinilor sau iudeilor?

Ce importanță mai are în care război deloc celebru mori?

Înțeleg, Dumneavoastră trebuie să știți ce câmpie anume din imperiul dușman va fi îngrășată de sângele fiului Dumneavoastră. Dar nu Vă e totuna? Să zicem ca e vorba de cea de sub Cer¹⁶.

Kutuzov s-a dus să-i bată pe francezi, iar fiul Dumneavoastră, cum glumesc gradele noastre inferioare, s-a dus la chinez c-un bob de orez. Ei, și acesta este rezultatul. Vă rog să semnați de primire.

Apropo, despre eroii noștri de poveste s-a scris și în ziare! Uitați, în *Gazeta de seară* de ieri, pe coloana a treia: *Greu e drumul soldatului până la ordinul Sf. Gheorghe!!*

Vi-l atașez.

„Oricât de trist ar fi, ne comunică corespondentul nostru special din teatrele de operațiuni, experiența primelor zile de război a arătat că altfel nu se poate: au încercat să cruțe vieți, dar au primit în spatele frontului salve din mlădițele de sorg. Dar citiți, vă rog, îndemnurile bătute pe ușa fiecărui lăcaș de cult!

Nu e ploaie,

Pământul se usucă —

Ianguitzî au tulburat armonia generală.

Cerul mâniat

A trimis pe pământ

Opt milioane de soldați ai cerului.

O să le venim de hac ianguitzî-lor,

O să distrugem căile ferate —

O să se dezlănțuie ploaia torențială,

Oamenii și spiritele vor prinde puteri,

Cocoșii și câinii o să se liniștească.

Hai, omoară măcar unul!¹⁷

Hai, omoară-l repejor!

De câte ori te uiți la unul

De atâtea ori să-l și omori!

Ianguitzî, stimate cititorule, continuă corespondentul în corespondența sa, sunt diavolii de peste mări, neoamenii, necredincioșii, chinocefalii. Adică noi.

Noi am tulburat armonia generală. Noi suntem ca niște găuri în desăvârșirea lumii prin care se pierd căldura și sensul, prin care trage curentul cosmic de gheață. Numiți această armonie generală cum vreți, ori feng shui, ori regulament, n-are importanță, lucrul cel mai important este că în ea totul este din plin

— și viață, și moarte, și, lucrul cel mai important, căldură umană.

Cum să explic asta mai simplu: armonia generală este acel regulament care îndeamnă ca recruții să fie învățați că totul e o rimă. Casa și Mașa, iubire și fericire, zăpadă și apă, nu știu care prenume și patronim și fiul pe care îl are.

Imperiul de sub Cer de aceea e de sub Cer, pentru că aici oamenii mor, dar continuă să trăiască mai departe; toți continuă să trăiască mai departe în aceleași case, să meargă pe aceleași drumuri, să spună aceleași cuvinte, niciodată de ajuns, să privească la fel apusul, să-și taie la fel unghiile, înmuindu-le înainte în castronul cu apă caldă. Toți sunt acolo unde au fost. Și nu poți să le iei casele, drumurile, pământul, apusul, unghiile.

În acest regulament se spune: trebuie să înțelegi că trăiești pe pământul lor, că mergi pe drumurile lor. Și dacă vrei să bați un cui în perete, trebuie mai întâi să le ceri permisiunea. Și când construiești o casă, nu o construiești pentru tine, ci pentru toți. Pentru toți cei care au trăit și care nu au trăit încă. Pentru toate apusurile și toate unghiile.

Deci nu e vorba de traverse și nici de șine, ci de ceea ce se întâmplă fără permisiune. Așa, ca între vii. Așa, ca în lumea de sub Cer.

Ianguitzî au tulburat armonia generală, ea trebuie restabilită. De aceea ianguitzî trebuie să fie distruși. Noi. Noi suntem cei cu capetele de câini, noi trebuie să fim omorâți ca niște câini turbați. Noi nu lăsăm pe nimeni să trăiască.

Însuși cerul s-a indignat și a trimis împotriva fiilor noștri armata cerească.

Noi luptăm cu Cerul.

Dacă i-ai vedea, cititorule, pe acești luptători cerești!

Sunt doar niște copii!

Mai mult fetețe.

Ele cred că anumite cuvinte rostite, niște invocații cerești, le fac intangibile. Ele cred că în jurul trupurilor lor feciorelnice apare un clopot translucid de aur, care, ca o platoșă, le apără de gloanțe și baionete. Și mai cred că pot da foc unei case numai prin simpla atingere sau privire, că pot să dispară și să apară în locul cel mai neașteptat, că pot fi invizibile, că se pot ascunde sub pământ și pot zbura prin văzduh. Iar în mâinile lor armă devine până și un băț de sorg. Este suficient să fie îndreptat înspre vreun ianguitzî, că acela pe loc va fi făcut praf de niște gheare invizibile.

Și nu iau pe nimeri prizonier. Se poartă față de victimele lor cu un fel de cruzime nefeciorelnică și în mod obligatoriu trebuie să rostească imprecății asupra trupurilor fără viață. Le fac bucăți, le dau la porci, iar inimile le mănâncă chiar ele. Dar asta nu e o barbarie simplă, aici e o semnificație profundă. Doar că ele, aceste fetețe zburătoare, nu-și pot imagina că fiul cuiva oricum nu va învia, nici nu se va reîncarna, nici în a treia zi, nici în a o sută mia treia zi.

Dar să ne întoarcem la oile noastre.

O iau de la capăt.

Conform instrucțiunilor atașate la scrisorarul pentru conțopiștii de stat-major, din data de cutare, anul cutare, în înștiințarea oficială de deces trebuie prezentate pe scurt circumstanțele și cauzele morții fiului Dumneavoastră, care, zice-se, în timp ce îndeplinea ordinul de luptă al unui idiot de comandant, credincios jurământului, după ce a manifestat bărbăție și curaj, a pierit la datorie sau, la alegere — îndeplinind ordinul de luptă al unui idiot de comandant, credincios jurământului, după ce a manifestat

bărbăție și curaj, a fost grav rănit și a murit. E posibilă și o asemenea variantă, dacă băiatul Dumneavoastră a murit din cauza unui comportament lipsit de precauție față de armă, în urma unei boli și din alte motive, de exemplu, a făcut dizenterie, înțelegeți și Dumneavoastră, doar nu era să Vă scriem așa ceva, așa că uitați care e treaba: îndeplinind ordinul de luptă al aceluiași idiot, credincios jurământului, s-a îmbolnăvit grav și a murit.

Expun.

Fiul Dumneavoastră și-a dat viața în apropiere de Tongzhou, pe malul râului Beihe.

Mai corect e așa:

Când fiul Dumneavoastră și-a dat viața pentru patrie, era viu și sănătos.

Totuși, trebuie să luăm totul în ordine.

Am debarcat la Taku, care fusese deja cucerit de aliați.

Volodenka!

Cât timp a trecut?

Atunci m-a sunat mama ta, dar nu a putut să vorbească. A luat receptorul tatăl tău vitreg. El mi-a spus tot.

Două zile am stat în pat fără să mă ridic. De ce să mă ridic?

Totul a înghețat. Și sufletul, și picioarele.

Apoi m-am sculat și m-am dus la ai tăi.

Ți-era frică să te uiți la mama ta. Din cauza lacrimilor fața i se umflase. Mă privea ca pe-o străină.

Ne-am așezat la masă. Pavel Antonovici stătea alături de ea și o ținea pe după umeri. Apoi a spus că face un ceai și s-a dus la bucătărie.

Ea a spus:

— De-ar fi fost un sicriu, de-ar fi fost un mormânt, dar nu e nimic — numai o hârtiuță...

Mi-a întins înștiințarea.

— Uite, este hârtia, este ștampila, este semnătura. Dar unde e fiul meu?

Și în momentul acela a bufnit-o plânsul. Și pe mine la fel. Am început să plângem în hohote.

Repetă tot timpul:

— Dar de ce să-l omoare? De ce să-l omoare? Putea să-l schilodească, să-l lase fără mâini, fără picioare, dar viu. Doar e al meu! Mie îmi aparține!

După aceea am început să bem ceai servit cu pesmeți. Tatăl tău vitreg ne umplea ceștile și am observat cum pune — până ce lichidul îi ajungea la deget.

Tu știi probabil că există un prag al durerii. Omul își pierde cunoștința ca să nu moară. Iar dacă există un prag al durerii, din momentul acela nu mai suferă.

Nu simți nimic. Nimic, chiar nimic.

Stai pe scaun și bei ceai, cu pesmeți.

Și încă ceva — în jur sunt mulți oameni, dar, când se întâmplă ceva, ei dispar subit. Am citit undeva că exista cândva interdicția de a comunica cu văduvele sau cu văduvii, pentru că se credea că durerea e molipsitoare. Probabil și azi se crede la fel. Dar poate că durerea chiar este molipsitoare.

Și azi am mers pe jos prin parcul nostru. Tocmai se acopereau statuile cu niște cutii din lemn, le

pregăteau pentru iarnă. Le puneau ca într-un sicriu.

Una avea chiar acel gest viu, ca femeia care l-a văzut pe zugrav deunăzi.

Stăteam așa și mă uitam. Nu puteam să mă mișc de acolo. Înghețasem de tot.

Pe mine mă puneau în sicriu.

Eu sunt în sicriu.

Sașenka mea!

De o zi întreagă descărcăm și abia acum am găsit o clipă să-ți scriu.

Știi care e cel mai greu lucru pentru mine acum? Să-ți explic lucrurile cele mai simple, ceea ce este în jur. Este imposibil de descris. Culori, mirosuri, voci, plante, păsări — totul aici este altfel.

Și azi am mai făcut și prima înregistrare a unei morți. Un soldat a murit extrem de stupid: se afla chiar sub troliu, s-a rupt ceva și a fost strivit de lăzi.

Credeam că va fi cumva deosebit, dar mâna a scris cuvintele groaznice ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Poate că deja începe să apară în mine ceea ce îmi doream așa de tare?

Toată viața, fără încetare, mi-am pus aceleași întrebări.

Și uite, acum mi se pare uneori că mă apropii — nu încă de răspuns, dar de o oarecare înțelegere.

Ce mă mai uram și mă mai disprețuiam, cum aș fi vrut să mă arunc pe mine însumi cât colo — cum arunci o pereche de ghete prea mici, care te rod! Ce mai voiam să fiu la fel ca ei toți — mereu îndrăzneț, rău, vesel, rezistent, care nu pune întrebări — și așa totul e clar. Să învăț să mă agăț de viață. Să trec peste tot ce este inutil, convențional, livresc. Să învăț să nu mă gândesc la frica de moarte, mai bine zis, să nu mă mai împiedic de gândul la așa ceva. Să învăț să lovesc când trebuie. Să mă bucur de ceea ce există, să nu-mi bat capul cu rostul tuturor.

Așadar, am scris un raport despre moartea unui om și mâna nu mi-a tremurat. E bine.

Și-acum, pe scurt, despre aceste prime două zile.

Ieri ne-am apropiat de Taku. În radă erau așa de multe nave, sub toate pavilioanele posibile, dar în golf e apă mică și vapoarele mari nu pot intra la gurile râului Beihe. De aceea, mai întâi am trecut pe barje și parcă ceva nu era în ordine, când te uitai la caii care erau ridicați și coborâți cu trolitul de pe vapor. Ei fornăiau speriați, ca niște condamnați, ca și cum s-ar fi împăcat cu soarta lor, și-și agitau neajutorați în aer picioarele lungite.

Am ancorat în golf abia spre seară și am descărcat până noaptea târziu. Când s-a întunecat, pe toate navele se aprinseseră lumini, constelații întregi de electricitate pe catarge, în radă. Știi, era foarte frumos! Pentru prima oară mi-a părut rău că nu erai cu mine. Reflexele luminilor pe apa neagră, luminițele cuterelor, ale șalupelor. Din când în când, izbucneau razele proiectoarelor, se fixau în nori și lăsau pe ei pete selenare. Mă uitam la iluminarea asta și mă gândeam la tine. De pe mal adia un vântuleț cald și aducea niște mirosuri noi, necunoscute. Parcă mă și bucuram, dar mi-era și frică. Razele ba apăreau, ba se stingeau. Îți imaginezi, așa discută navele, trimițându-și una alteia semnale prin nori.

La gurile râului am intrat, remorcați, abia în zori. De o parte și de alta se întindeau liniile lungi, scunde, ale forturilor. Totul era pustiu, mort. Forturile au fost cucerite abia acum câteva zile. Din loc în loc, pe ziduri, se vedeau urme ale exploziilor proiectilelor.

Nu știi ce se transportase mai înainte pe acea barjă, dar era mizerie, totul era alunecos și picioarele ți se lipeau de punte.

Știi, în traducere numele râului este Fluviul Alb. Dar culoarea râului Beihe e cenușie, densă, cu o nuanță de ocră. Și duce tot ce poate lua din sute de orașe și sate — gunoi, scânduri, coji de pepene, tot felul de lucruri.

Sașka, n-o să uit niciodată cum au amuțit toți când au văzut pentru prima dată un cadavru ce plutea pe lângă noi, chiar alături de bord, umflat, cu fața în jos, nici nu-ți puteai da seama dacă era bărbat sau femeie, avea o coadă cărunță.

Trestia, sălciile anemice, valurile tulburi, câmpia nisipoasă până la linia orizontului; pustietatea aceasta era animată de grămezi de sare de mare și de nu știu ce gorgane și de movilițe — morminte, cum ni s-a explicat mai târziu. Uneori, se vedeau sate părăsite. Nu am dat de nicio ființă vie, numai de haite de câini. Ne săreau în ochi turme de porci negri care scurtau în malurile noroioase.

Curând a apărut Tongzhou. De la distanță se vedeau căsuțe de chirpici galben-cenușii, apoi au apărut marile antrepozite vamale, magazii, ateliere, cheiul plin de lăzi și containere.

Toată noaptea, chiar de pe chei, ne-am îmbarcat în vagoane. Acum ne duc de aici. Nu știu când o să mai pot să-ți scriu.

Deasupra orașului toată noaptea se văd reflexele luminilor. În aer e miros de zgură. Se spune că locuitorii înșiși își incendiază casele, dar îi acuză de asta pe străini, pentru a stârni împotriva lor o ură și mai mare. O jumătate din Tongzhou a ars deja, dar incendiile continuă, mai ales că nimeni nu le stinge.

Știi ce are cel mai tare de suferit? Nasul. Și acum se simte în aer mirosul respingător de stuf ars și încă ceva neplăcut, neobișnuit, adus de vânt, de la care îți vine să verși. Mi se pare că deja am învățat să disting această putoare deosebită, dulceagă.

Volodenka!

Iubitul meu! Bucuria mea!

Am înghețat în sicriu, picioarele îmi sunt sloi.

Cum să-ți explic asta? Mănânc, îmi schimb hainele, mă duc la cumpărături. Dar, oriunde m-aș duce, sunt oricum moartă.

Și am mai și făcut practică la camera de gardă — m-am săturat de câte am văzut.

Dar azi e zi liberă, o zi întunecată, geroasă, nu trebuie să mă duc nicăieri de dimineață. Caloriferele nu sunt prea calde, în cameră e frig. Ferestrele au înghețat. Stau sub două plăpumi și mă gândesc la tine. Ce mai faci pe acolo? Ce e cu tine?

După aceea, m-am obligat să mă scol, am făcut câte ceva prin casă. Simțeam că vine miros de la găleata de gunoi. M-am hotărât să scot gunoiul.

Curtea e și ea înghețată. Copacii sunt acoperiți de promoroacă. Ies aburi din gură.

Am ieșit, mă apropii de containerele de gunoi. Și din ele iese abur.

În mormanele murdare, brazii de Anul Nou, aruncați, sunt plini de beteală ruptă.

Nu e nimeni în jur.

Întreb:

— Tu ești?

El:

— Eu.

Eu:

— Vestе și vestitor?

El:

— Da.

Eu:

— Pleacă!

El:

— Tu nu înțelegi.

Eu:

— Înțeleg tot. Pleacă!

El:

— Nici nu s-a luminat cum se cuvine, că s-a și întunecat. Uite ce sarcopterigian! Cu înotătoarele în crengile iernatice. Uite, și luna s-a sculat cu fața la cearșaf. Auzi, pe o ferestruică deschisă de la primul etaj se aud muzică, râsete — bal pe timp de guturai. Iar acolo e un cărucior de copil pe balcon, copilul de-abia s-a trezit că și caută ceartă. Omul abia s-a născut și deja îl mănâncă pielea. Înțelege, sunt cel care s-a îndrăgostit de tine pe lumea asta.

Eu:

— Te-ai îndrăgostit. Pe lumea asta. Asta e tot ce poți?

El:

— Știu că acum ți-e greu.

Eu:

— În general, poți și tu ceva?

El:

— Eu știu numele tuturor lucrurilor și nu pot nimic.

Eu:

— De ce?

El:

— De ce, de nece. Ce, nu v-au învățat nimic la școală? Oare nu ați învățat că există trecut, prezent și viitor? La orele de fizică ați citit romane pe sub bancă? Toată treaba ține de lumină. Totul e făcut din ea. Și din căldură. Și corpurile sunt conglomerate de lumină și căldură. Corpurile reflectă lumina. Corpul poate pierde căldura și devine rece, dar căldura rămâne căldură. Nu înțelegi? De exemplu, ați stabilit cândva o întâlnire lângă monument. Dar, de fapt, monumentul era la locul întâlnirii, nu întâlnirea lângă monument. Monumentul poate să dispară, dar întâlnirea rămâne.

Eu:

— Nu pot să trăiesc fără el. Am nevoie de el. De ce nu mai este?

El:

— Doar tu ai spus, trebuie să împarți cu alții. Dacă ți s-a dăruit, trebuie să dăruiești și tu, pentru a rămâne ceva. Și cu cât ți-e mai scump omul, cu atât trebuie să dăruiești mai mult. Și, de fapt, numai trecătorii trec și cred că tot ce e mai rău e deja în urmă. Într-un roman gros pe care l-ai citit pe sub

bancă, mai ții minte, eroul și eroina sunt tot timpul cumva alături, nu se întâlnesc și se chinuiesc că nu se pot întâlni nicicum, iar mai apoi, când s-au întâlnit în cele din urmă, și-au dat seama că înainte încă nu fuseseră pregătiți unul pentru altul. Încă nu trecuseră prin acele suferințe prin care le era sortit să treacă. Așa și voi, încă nu sunteți pregătiți unul pentru altul, încă nu ați suferit cu adevărat. Numai ți se pare că e complicat, dar, de fapt, e foarte simplu. Cum erau și ciocănelele alea de pâslă.

Eu:

— Simplu?

El:

— Nu te agăța de cuvinte. Sunt numai o traducere. Doar știi că orice cuvânt este numai o traducere proastă a originalului. Totul se întâmplă într-o limbă care nu există. Și acele cuvinte inexistente sunt cele adevărate.

Eu:

— Și ce vrei de la mine?

El:

— Privește în jur. Toți se repetă pe sine, zumzăie același lucru și se minunează de cum poți să fii persan¹⁸. Sunt vieți întregi în care nu există nimeni, chiar nimic viu, și așa și moare, fără a fi făcut ochi. Ia spune, așa vrei și tu?

Eu:

— Da.

El:

— Păi ei merg și nu văd că nămetele le ajunge până la bărbie.

Eu:

— Dar ei știu lucrul cel mai important.

El:

— Care? Că omul nu e obligat să fie fericit?

Eu:

— Da. Ei știu. Iar eu nu. Și eu vreau să știu asta.

El:

— Asta ce e, revoltă?

Eu:

— Da.

El:

— Nu te prosti.

Eu:

— Am obosit să mai fiu eu.

El:

— Pur și simplu, încă nu știi cum se întâmplă. Uiți o umbrelă într-o cafenea, te întorci după ea și viața ia o nouă întorsătură. Mai ții minte, te-ai dus în parcul acela al vostru. Ninge uscat, cu fulgi mărunți, care țopăiau. Ți se părea că în parc, în afară de tine, nu mai e nimeni, parcă era parcul tău personal. Te-ai apropiat de o bancă, ai dat jos zăpada cu mânușa, te-ai așezat. Iar vizavi se afla chiar sculptura aceea, acoperită de scânduri. În șuierul viscolului, în nopțile de iarnă, ea are timp să se

gândească la ce nu a făcut cum trebuie. Stă în sicriul său — cu o mână aici, una dincolo — și se schimbă. Se face singură și mai mare. Și știe că în curând o să iasă. O să deschidă capacul și de aceea stă acolo ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, o mână aici, alta dincolo, iată-mă! V-a fost dor de mine? Cum ați dus-o în lipsa mea? Ce noutăți mai sunt pe aici? A fost cucerită Troia? Acea, dar totuși alta, am mai priceput eu câte ceva în timpul iernii. Și în clipa aceea s-a apropiat de tine un câine. Un spaniel te-a adulmecat. S-a lăsat mângâiat în spatele urechii, a dat din coadă. Și tu l-ai adulmecat — mirosea a câine sănătos. După aceea, și-a făcut apariția o fetiță cu o lesă și te-a anunțat imediat că acum face balet și că știe deja toate pozițiile, și că Donkăi nu trebuie să-i dai dulciuri, că altfel se strică la stomac. Urechile fetiței aveau lobul lipit și avea un ușor strabism. După aceea, a apărut profesorul Iankăi, pe care l-ai recunoscut imediat, dar el pe tine nu. El avea urechi mari, cărnose, cu smocuri de păr, și lobi îi atârnavă până la guler. Mai întâi, ți-ai spus că fetița e nepoțica lui, dar el îi spunea așa cum îți spunea și ție tatăl tău, „fetița mea“. Avea în mână un irigator pentru copii. Îl tot arunca și câinele alerga după el printre copaci, lătrând. După aceea s-a așezat și el alături, pe bancă, cu mâinile încrucișate pe genunchi, și avea degetele puternice, jupuite, mâncate de solvenți, iar pe unghii resturi de vopsea. Fetița alerga după câine, iar el spunea că nu mai citește de mult timp nimic, pentru că trebuie să se scrie despre viața adevărată — cu lacrimi, sânge, sudoare, urină, fecale, spermă, dar toată lumea scrie cu cerneală. Și în clipa aceea, ți-a trecut prin minte: oare câtor prostuțe le-o fi spus asta în timpul vieții lui îndelungate?

Eu:

— Și ce-i cu asta?

El:

— Trebuie să ajuți întorsăturile destinului.

Eu:

— De ce?

El:

— O crenguță pusă într-o sticlă cu apă face rădăcini. Ele nu au de ce să se apuce și încep să se agațe una de alta.

Eu:

— Am înghețat.

Sașenka!

Minunata mea!

Cât îi mai invidiez. Au obosit în timpul zilei și acum dorm. Pufăie, sforăie, le visează pe iubitele lor. Și eu am obosit îngrozitor de tare, dar mai întâi o să-ți scriu cum a fost azi.

Am fost trimiși la Tientsin, asta e la mijlocul drumului spre Pekin. Ca de obicei, nu există legătură prin telegraf. De la Tientsin la Pekin a pornit un detașament sub conducerea amiralului englez Seymour¹⁹, format din soldați din diferite țări, printre care și două companii rusești, dar nu avem niciun fel de veste de la ei.

Aici totul pornește de la faptul că asediații din cartierul diplomatic al Pekinului, cei pe care mergem să-i salvăm, nici nu mai sunt în viață. Vai, nu mai avem pe cine elibera! Cei care au reușit să scape spun că în oraș a avut loc un măcel, europenii nu au fost lăsați în viață, iar misiunile au fost făcute una cu

pământul. Mai rezistă un detașament european în Tientsinul asediat, acolo se dau lupte grele. Am fost trimiși să-i ajutăm. Probabil, mâine sau poimâine o să ajungem la ei.

De la Tongzhou e o cale ferată până la Tientsin, dar e într-o stare deplorabilă — traversele sunt arse, șinele trebuie să fie căutate de drumarii noștri prin sate și să se sape după ele pe unde le-au ascuns țaranii.

O parte a drumului dezafectat a fost, cu chiu, cu vai, reparat. La îmbinările șinelor eram zgâlțâiți puternic. Sunt insuficiente traversele și crampoanele la îmbinări, în loc de trei, patru traverse se pune una. Șinele se deformează, o iau de capul lor. Mergeam și la tot pasul ne așteptam să deraiem. Stâlpii de telegraf înșirați de-a lungul drumului sunt tăiați până la rădăcină. Nici castelele de apă nu funcționează — soldații trebuie să aducă apă pentru locomotivă dintr-un sat părăsit.

Sașenka mea, nici nu-ți poți imagina ce trist este pe aici. Localitatea este o pustietate — sătenii s-au ascuns, casele sunt distruse, câmpiile arse, călcate în picioare.

Am parcurs cam jumătate din drum. Apoi ne-am oprit. Ce reparasem în ajun, în timpul nopții a devenit din nou nefuncțional — șinele sunt scoase, o parte sunt furate cu totul, nu mai era nici urmă de traverse. Ne-am dat jos într-o gară, mai bine zis, acolo unde odinioară fusese o gară. Toate construcțiile din preajma gării, din cărămidă, nu numai că erau distruse, dar până și pietrele de la fundație fuseseră scoase și făcute praf. Așa de tare urăsc ei tot ce ține de noi.

Am mers de dimineața până seara de-a lungul căii ferate, în formație de marș. Linia căii ferate se întinde de-a lungul malului râului. Beihe pe aici șerpuiește mereu, dar tot timpul se vede din depărtare, după pâlcurile de copaci.

Tare ne mai era sete, dar nu aveam apă. Fântânile din sate sunt otrăvite, iar râul e infectat. Căii noștri nefericiți numai l-au adulmecat în prima zi, dar nu au băut, dar mai apoi i-a cuprins setea pe toți și acum beau lichidul ăsta care seamănă mai degrabă cu o chisăliță.

Așa că am ajuns să apreciem fiecare înghițitură.

Și ne mai și ciupesc fără oprire țânțarii mici de aici — am pe mâini și pe gât niște umflături mari, roșii, care mă mănâncă de nu mai pot. Dar astea, desigur, sunt fleacuri.

Detașamentul de avangardă a fost de două ori prins în ambuscadă, din fericire a scăpat fără morți, sunt numai răniți, dar și aceia ușor.

Când am trecut pe lângă locul luptei, am văzut pentru prima oară urmele războiului: cai morți, o carabină stricată, o caschetă aruncată, o cămașă plină de sânge.

Ce va mai trebui să văd? Și oare voi mai vedea?

M-am apropiat de traducătorul atașat nouă. Este un student de la Facultatea de Orientalistică a Universității din Petersburg, pe nume Glasenapp. Sacul lui de campanie e burdușit de cărți, pachete, fluturași de propagandă pe care îi adună de pretutindeni și pe care și-i bagă pe sub nas să-i citească. Are vederea proastă și niște ochelari cu lentile foarte groase.

Într-un sat, am intrat într-un templu destul de devastat. Soldații rupeau cărțile pentru hârtia moale și traducătorul nostru a încercat să se împotrivească acestei barbarii, dar, desigur, fără niciun rezultat.

Tabloul este deprimant: felinarele mari de sticlă, pictate, agățate în altarul templului și afară, în pridvor —, toate sunt sparte. Statuile zeilor chinezi sunt prăvălite peste tot pe jos, cu pânțele și spinările găurite. Cineva le-a spus alor noștri că localnicii au obiceiul de a ascunde acolo aur și pietre prețioase.

Am dat o raită peste tot, a fost interesant. Pe margini se mai aflau în picioare, în mărime naturală, idoli cu fețe monstruoase. În fața lor se aflau oale cu cenușă, pentru a înfige în ele lumânările. Altarul era gol, idolul principal era la pământ, capul îi fusese spart și stătea cu fața în sus. Am stat așa înaintea lui — privea pe sub pleoapele pe jumătate deschise spre lumea răsturnată, cu iubire și dispreț. Pe stâlpi se încolăceau, sclipindu-și solzii aurii, dragoni albaștri cu boturile deschise.

Acolo erau gonguri uriașe și soldații s-au apucat să bată în ele cu niște ciocane mari din lemn. Glasenapp s-a năpustit să le ia ciocanele. A explicat că nu trebuie să chemi aiurea duhurile și că dragonul este simbolul binelui. Soldații au început să râdă în hohote.

Sunt bucuros că în detașamentul nostru a apărut acest tânăr, îndrăgostit pătimaș de limba lui Confucius, Li Bo și Du Fu. Seamănă cumva cu Paganel al lui Jules Verne. Probabil că așa era și Paganel în tinerețe — nesigur pe sine, stângaci, dar un atotcunoscător neobosit. Azi ne-a învățat să bem apă din Beihe, cam sărată, noroioasă, amestecată cu *hanshin*, un fel de vodcă chinezească.

Ei, Sașenka, acum încerc să mă culc, deși umflăturile de la țințari mă mănâncă îngrozitor.

Nici nu-mi vine să cred că mâine poate să aibă loc bătălia în care o să fiu omorât sau schilodit.

Știi, omul e totuși construit așa de uimitor, încât crede foarte ușor în moartea tuturor celor din jur, numai în a lui nu.

Și încă un lucru, foarte important. Poate că din cauza așteptării primei bătălii, nu știu, dar aici simt totul mai acut, și tot ce e în jur, toată lumea e mai sinceră față de mine, nu știu cum să spun, mai matură, mai curajoasă. Văd totul altfel, mai clar, ca și cum mi s-ar fi luat o pânză de pe ochi, o pânză prin care vedeam viața mai înainte. Toate simțurile sunt încordate, aud noaptea în jur cu mare acuitate — toate mișcărilor, strigătele păsărilor, foșnetul ierbii. Stelele de deasupra capului sunt mai aproape, mai mari. Ca și cum aș fi trăit într-o lume neadevărată, iar acum încep să trăiesc într-una adevărată.

Fără această senzație, probabil, nu ar exista niciun război.

De fapt, voiam să spun că te iubesc din zi în zi, din ce în ce mai puternic. Pur și simplu nu pot să scriu ceea ce simt. Dacă acum am fi fost împreună, ți-aș fi luat fața în mâini și ți-aș fi sărutat-o — și asta ar fi fost cu mult mai mult decât pot eu să scriu în paginile astea pe care le închei, fără să fi spus ceva coerent.

Doar ți-am spus nu o dată: te iubesc. Dar acum mi se pare că îți spun asta pentru prima oară. Pentru că te iubesc acum cu totul altfel, diferit. Sunt aceleași cuvinte, dar ele înseamnă pentru mine mult mai mult.

Și acum mi-e ușor și mă bucur, pentru că acum știu că mă vei aștepta, orice s-ar întâmpla!

Te iubesc.

Volodia!

Dragul meu! Unicul meu!

Sunt așa de fericită că ești!

Știi că alunițele rățăcesc, apar și dispar și, de fapt, își pot schimba trupurile? Am găsit la mine alunița ta, îți imaginezi? Uite aici, pe umăr. E așa de minunat!

Am tot alergat azi prin oraș și acum nu pot să adorm. Știi, când te răsucești de pe-o parte pe alta, cauți în pat un loc răcoros, după care el se încălzește și începi din nou să cauți altul. Uite-așa nu a mai

rămas niciun locșor răcoros și nu mă ia somnul.

Am tot felul de frânturi în fața ochilor, or fi deschiși, n-or fi. La ora două noaptea tot aia e, dacă lumea asta e vizibilă sau invizibilă.

Sau poate e deja trei?

Gândurile îmi fug tot timpul, gonesc ca pe imaș. Timpul nu înaintează egal, are tot felul de puncte bătătorite. Merg gândurile ca spre o adăpătoare, tropăie pe loc.

Îmi vin în minte fără întrerupere aceleași imagini, și mai sunt și insipide.

La magazin am uitat restul și au alergat după mine strigând:

— Duduie, duduie! Încotro?

În tramvai, cineva s-a așezat alături și mi-a prins o margine a fustei, a trebuit să trag de ea.

Iar mai apoi a urcat un cuplu de bătrâni, le tremurau capetele, el zicea nu, nu, iar ea — da, da.

Ianka mi-a povestit cum s-a dus ea cu logodnicul la restaurant, au dat niște mărunțiș bacșiș, iar chelnerul le-a aruncat mărunțișul înapoi.

Merg pe stradă, iar pe o fereastră deschisă se vede mâna cuiva — ba mă cheamă, ba alungă un țânțar.

S-a scris în ziar că în Nord a fost găsit un avion cu un schi rupt, iar pe aviator l-au găsit înghețat, cu cizmele arse — își băgase în foc picioarele înghețate, înainte de moarte, pentru a se încălzi. Iar ceasul lui, după ce s-a dezghețat, a început să meargă din nou.

Amintire din copilărie — mă plimb cu tata prin parc, avem ghetete pline de noroi, iar el, lângă scara blocului, își șterge tălpile de marginea trotuarului și de iarbă, iar mie, pentru o clipă, mi se pare că încercă să scape de propria umbră.

Și mama îmi face papara mea preferată — taie pâinea cubulețe și le aruncă într-o cratiță cu lapte cald, apoi pune zahăr tos și inima mi se strânge la gândul că o să moară cândva și o să-mi aduc aminte tocmai de asta, cum îmi face papară și presară zahăr tos cu lingurița.

Ceartkov m-a invitat la un concert, acasă la o cunoștință de-a lui, o pianistă. Ea e înaltă, are picioarele așa de lungi, că stă la pian crăcănată. Am găsit locuri aproape chiar în spatele ei, așa că se vedeau reflexiile degetelor ei pe capacul pianului, ca și cum cânta singură la patru mâini. Și obrajii îi tremurau mereu.

Iar pe drumul de întoarcere a fost un accident, cineva a murit și era întins pe caldarâm, iar fața îi era acoperită cu un ziar.

Asta mi-a amintit de niște întâmplări de când am lucrat la salvare.

Una voia să pună draperiile, a căzut și și-a rupt același picior pe care și-l mai fracturase de câteva ori.

Altul a făcut un foc, s-a agățat cu piciorul de o creangă și a căzut peste foc — i-au scos pielea de pe mâini ca pe o mănușă.

Unui al treilea i s-a prins de lanțul de la bicicletă un crac de pantalon, a căzut, s-a lovit cu capul de bordură așa de tare, că un ochi îi sărea pe nerv ca și cum era prins de o ață.

Un copilaș mânca înghețată pe băț, a luat-o la fugă, s-a împiedicat, bețișorul i-a spart laringele.

Și așa toată ziua, fără oprire.

Cum să te eliberezi de toate astea?

M-am plimbat cu Ceartkov și cu Soniecika lui, ea e așa de amuzantă — i-a părut rău de o ghetuță

veche, aruncată, care nu mai putea merge și trebuia să privească mereu spre ghenă, așa că a dus-o într-un alt loc, să vadă măcar o tufă de liliac. După aceea, am ajuns la atelier și ea a început să-mi facă portretul din profil: m-a pus la perete, lateral, a orientat o lampă spre mine, a lipit o foaie de hârtie și a început să dea contur umbrei cu creionul.

Trebuie făcut ceva cu strabismul ei. Îi plimb degetul prin fața ochilor, un ochi se uită după deget, iar la celălalt pupila rătăcește.

Donkăi îi place mereu să roadă șireturile ghetelor. Am mângâiat-o și dinspre mâini a început să vină un plăcut miros de câine.

În atelier miroase a vopsea, a terebentină, cărbune, lemn, pânză. Tablourile sunt cu fața la perete, la colț, parcă sunt pedepsite. Șevaletul, ramele, cutiile cu vopsele, pensulele murdare, racletele. Podeaua e plină de stropi uscați, multicolori. În chiuveta murdară sunt vase nespălate. Prin colțuri sunt excremente de șoarece.

A doua oară când am venit, el s-a așezat pe un taburet pătat, ca vai de el. A luat cărbunele și s-a apucat de treabă. Se uită la mine pe deasupra ochelarilor. Pufnește, își mușcă buzele, scoate limba. Toarce, scrâșnește, fluieră din când în când. Șoapte, gemete, oftaturi. Foșnetul cărbunelui pe carton.

Pe fereastră se aude clopoțelul — vizavi este o școală.

În curtea școlii este un bătrânel cu o mătură, care, ca și mine, nu pricepe nimic.

E așa ciudat să pozezi. E ceva inutil, de moment — pur și simplu stai așa și te uiți pe fereastră și totul devine util, important.

Iar mai apoi, în curte au ieșit în fugă copiii și au început să joace fotbal cu un cap de păpușă. Niște găligani. Probabil chiulesc de la vreo oră de fizică — pierd ceva important, ca de exemplu că universul de multă vreme nu se mai extinde, ci se contractă cu viteza întinericului. Capul de păpușă se rostogolește, se lovește de asfalt cu zgomot, sec, plin de bucurie. Și-și scutură tare codițele, ca și cum i-ar tachina, cică nu-i nimic, dați cât vreți, am mai văzut de-aștia ca voi!

El a început să povestească cum a făcut schițe cu mama lui moartă.

Spune că pânza originală este chipul omului, mimica. Apoi urmează corpul. Abia după aceea piatra.

De fapt, femeia însămânțează, iar bărbatul poartă sarcina și naște.

Parlamentul din Londra a ars, au murit oameni, iar Turner a încercat să surprindă culorile incendiului în acuarelă. Nero nu era pictor, dar fiecare pictor e Nero.

A mai vorbit și despre Iov. Că el nu este real, pentru că nu a existat în realitate. Dar fiecare om e real. Întâi i se dăruiește totul, dar mai apoi i se ia totul. Și fără niciun fel de explicație.

Și ieri am trecut pe la el, picta cu vopsea. Voiam așa de tare să strivesc un viermișor de vopsea ce ieșea din tub pe paletă. Și până la urmă am făcut-o. L-am strivit cu degetul.

El a spus deodată:

— Da, trebuie să simți culoarea cu pielea.

Și-a trecut palma peste paletă și, plină de vopsea, a lipit-o de fața mea.

Sașenka mea!

Nu știu când voi reuși să trimit scrisoarea asta, dar eu oricum o scriu. Câte lucruri s-au întâmplat în

ultimele zile și abia acum pot să stau liniștit de vorbă cu tine. O să-ți povestesc ce s-a întâmplat cu mine, dar mai întâi îți spun lucrul cel mai important, că îmi ești atât de dragă. Și cu cât suntem separați mai multă vreme, cu atât te simt mai puternic.

Te simt atât de tare în preajma mea, că mi se pare că nici n-ai cum să nu simți asta.

Suntem la Tientsin. De câtă vreme suntem deja aici? Doar de trei zile. Dar mi se pare că suntem de trei ani. Sau de treizeci și trei.

Acum o să încerc să-ți povestesc despre tot ce se întâmplă aici.

Detașamentul nostru s-a unit cu detașamentul colonelului Anisimov, care a reușit să reziste până la sosirea noastră. Au multe pierderi. Ți-e groază să te uiți la răniți.

Soldații epuizați total în timpul blocadei au fost scoși din bătaia focului și aduși în tabăra noastră. Pentru prima dată de la retragerea din Arthur au avut posibilitatea de a dormi pe săturate, de a mânca hrană caldă și de a se spăla. Dacă ai fi văzut cu ce bucurie și-au spălat lenjeria în apa tulbure a râului Beihe!

Ne-am amplasat tabăra pe malul stâng, dincolo de zidul de apărare al orașului, pe un loc neted, deschis, dar când au început să zboare grenadele din pozițiile chineze amplasate la periferia Tientsinului, ni s-a ordonat să mutăm tabăra mai departe. Corturile noastre sunt întinse la o versta²⁰ de Beihe și la două verste de *settlement* — așa se numește aici partea europeană a orașului.

De la detașamentul aliat al lui Seymour tot nu avem nicio veste. Cu el au plecat cam două mii de englezi, ruși, germani, americani și italieni. Ei au plecat pe calea ferată, reparând drumul, dar undeva au fost asediați, drumurile sunt din nou întrerupte și stricate. Oare mai sunt vii oamenii ăștia?

Despre ambasadele străine se știe deja destul de sigur că sunt distruse, iar toată populația europeană, împreună cu chinezii creștini, a fost omorâtă. Un chinez care lucra la ambasada germană s-a salvat printr-o minune și a povestit despre ce a pățit și misiunea rusă de la Pekin: au incendiat biserica, curtea cu biblioteca, spitalul și școala. Forța urii e așa de mare, că a fost distrus și cimitirul ortodox, toate mormintele au fost profanate și oasele au fost aruncate. Sub ochii lui, tuturor membrilor unei familii ruse ce locuia pe lângă misiune li s-au spintecat pânțele și li s-au tăiat capetele.

Și mai circulă și tot felul de zvonuri, unul mai coșmaresc decât altul. Nimeni nu mai înțelege nimic.

Încă nu am participat la o luptă adevărată și nici nu am văzut de aproape vreun dușman, mai bine zis, am văzut numai cadavre. Soldații au o uniformă ciudată — tunici albastre pe deasupra cărora se poartă niște veste cu margine roșie și nasturi aurii. Iar pe spate și pe piept au cercuri din material alb, murdar, pe care scrie cu ideograme negre din ce unitate face parte soldatul, astea sunt echivalentul epoleților noștri. Poartă pantaloni largi și cizme de postav cu tălpi groase de pâslă. Dar rareori cade cineva cu uniforma completă — cel mai adesea cadavrele sunt goale. Și, nu știu de ce, au gura deschisă. Dacă treci pe lângă ele, se ridică nori de muște.

Este o căldură insuportabilă și toți se chinuiesc din cauza lipsei apei. Soldații au început să sape fântâni, dar apa nu ajunge, și mai ales răniții suferă.

Din orașul asediat ne-a fost adus aici un lazaret rus, care se afla în spitalul militar francez. Corturile lor sunt chiar lângă ale noastre. Și acum aud cum geme cineva. Și cum doctorul strigă la el. Numele doctorului nostru este Zaremba. Adesea îi ceartă pe bolnavi, dar asta e numai o aparență. Vrea să pară dur, dar, de fapt, e un om cu suflet. Le-a arătat tuturor fotografia soției și a fiului. Pur și simplu a obosit foarte tare.

Toată ziua au adus răniți, mereu, mereu, pe târgi, și părea că nu se mai termină. Deasupra fiecăruia roiau muștele. Nu mai aveau fețe — erau scufundate adânc în feșe. Și de acolo ei vedeau numai cerul. Mulți gemeau când erau zgâlțâiți, dar unul tot se plângea mereu, ca un copil:

— Piciorul, piciorul, aveți grijă!

E groaznic, și eu pot fi transportat așa în orice clipă.

Am stat de vorbă cu răniții, mi-au povestit lucruri îngrozitoare despre ce s-a întâmplat aici. Un ofițer, Rîbakov, are făcute praf ambele călcâie, a fost aici încă din primăvară, așa că, spunea el, încă de dinainte de începerea evenimentelor, Tientsin fojgăia de ihetuanii²¹ care organizau adunări gălăgioase și lipeau peste tot îndemnuri la lupta cu străinii. Nici armata, nici poliția nu făceau nimic pentru a-i opri, deși înainte ca aliații să ia cu asalt forturile de la Taku, guvernul a început în mod oficial să-i urmărească pe protestatari. În partea chineză a orașului, pe casele în care trăiau europeni sau chinezi creștini, au apărut semne făcute cu sânge — tăiau câini, ungeau cu măruntaiele lor porțile și apoi le aruncau înăuntru pe ferestre. Chinezii care lucrau pentru străini au început să roage să fie lăsați în concesiuni împreună cu familiile lor, dar inițial nu au fost primiți. Au fost deschise pentru ei barierele abia după ce noaptea ihetuanii au început să taie familii întregi. Uneori îi cruțau pe copii, dar le tăiau mâinile. Probabil, pentru a le înfrânge spiritul.

Sașenka, înțeleg, n-ar trebui să-ți scriu despre toate acestea, dar nu pot, te rog să mă ierți. Chiar eu am văzut un copil care se aciuse pe lângă spitalul militar francez. I-au dat un pesmet și el îl molfăia, strângându-l cu ciaturile bandajate.

Așa că uite, Rîbakov ăsta, chiar în prima noapte a tulburărilor, se afla cu soldații săi la barieră, apărând concesiunea franceză. Au auzit gălăgie în partea chineză a orașului, strigăte, acolo se vedeau flăcări — era incendiată catedrala catolică. Spre postul de pază au început să alerge oameni speriați. Ihetuanii incendiau casele chinezilor creștini, sute de oameni au murit. Arhipreotul catedralei a reușit să se refugieze în concesiunea franceză. În aceeași noapte s-a dat primul asediu asupra *settlement*-ului, dar atacul a fost respins.

Era imposibil ca populația europeană să plece din oraș — calea ferată fusese tăiată, în asediu erau prinși sute de femei și copii. Pe lângă ruși, Tientsin era apărat de germani, englezi, japonezi, francezi, americani, austrieci, italieni. Toți la un loc nu erau nici o mie de luptători. Mâna aceasta de oameni trebuia să țină piept zecilor de mii de ihetuanii și armatei regulate. Nu puteau să plece, nici să se retragă, nici să iasă de sub asediu. Locuitorii concesiunilor, rămași în oraș, trebuiau să pună mâna pe arme și să se apere. Peste tot au fost săpate tranșee, iar străzile spre care se trăgea de pe partea cealaltă a râului și dinspre partea orașului chinezesc au fost baricadate.

Rușii au primit apărarea stației de cale ferată de pe malul stâng, locul cel mai expus. S-a hotărât să se păstreze gara cu orice preț, pentru că altfel chinezii ar fi pus mâna pe tot malul stâng și ar fi putut să tragă în concesiuni, ascunși în spatele mormanelor de sare care erau vărsate pe drumurile de acces, și atunci apărătorii nu ar mai fi rezistat nicio zi.

Rîbakov, cu soldații săi, a stat câteva zile la gară, luptele s-au dat și ziua, și noaptea. A făcut incursiuni pentru a nu-i lăsa să-și instaleze tunurile ce trăgeau direct și, în timpul unei asemenea incursiuni, a fost rănit. Spune că își alesese momentul pentru a se împușca, îi era groază să cadă prizonier. Dar soldații noștri l-au scos și l-au adus de pe linia frontului.

Sașenka, am văzut cu binoclul gara aceasta, acum au rămas numai niște ruine ciuruite și arse.

Bombardarea Tientsinului continuă și acum, din oraș se aud exploziile proiectilelor — armata chineză trage în cartierele europene. Cel mai mult a avut de suferit concesiunea franceză, în care locuiau misionarii catolici așa de odioși ihetuanilor. Chiar acolo se afla și consulatul rus, și spitalul militar franco-rus.

Tirul vine din suburbii și din școala de artilerie, amplasată pe un zid înalt de pământ pe malul râului Beihe, vizavi de concesiunea germană. Acolo, se spune, erau instruiți circa trei sute de tineri ofițeri chinezi, germanii le furnizaseră cele mai noi arme. Instructorii europeni fugiseră, iar unul, care încercase să strice cătările, fusese făcut bucăți și capul lui e expus până astăzi într-un par de bambus. Cel puțin așa se povestește, dar ieri capul putea fi încă văzut, pe vreme bună, cu binoclul. Astăzi, germanii și englezii au asaltat școala. Mari pierderi au și aliații noștri, și chinezii.

Un alt rănit, pe nume Verigo, s-a aflat în toate aceste zile în concesiune. Și acolo s-au dat lupte permanente. Oamenii nu se dezbrăcau nici ziua, nici noaptea, și aproape nu dormeau. Nici nu se putea instala tabăra, cum puneau corturile, cum începeau să cadă proiectilele. Focul era dirijat din oraș — chinezii le făceau semne alor lor unde să tragă. Oamenii și caii trebuiseră să fie ascunși în spatele zidurilor, de-a lungul străzilor și în case, și caii să fie folosiți cât mai rar. Dar și în acest caz pierderile suferite erau aproape la fel ca și pe poziții, pentru că în nicio concesiune nu se afla niciun colțișor care să nu se afle în bătaia tirului de artilerie sau de pușcă. Casele ofereau o apărare slabă. Gloanțele zburau prin uși și prin ferestre, iar proiectilele pătrundeau prin pereți. Femeile și copiii se ascundeau în beciuri.

Verigo are mâinile legate la piept. Nefericitul nu poate să facă nimic singur, îl ajută colegii răniți, dar el mai și glumește referitor la neputința sa. Fusese rănit pe un pod, de un fragment de șrapnel.

E uimitor cum ne sunt chinezii superiori în privința armamentului. Uite cuvânt cu cuvânt ce spune Verigo:

— Au artileria cea mai nouă și o mare rezervă de proiectile obținute de la germani, iar noi avem numai niște tunuri vechi. La cinci tiruri de-ale lor noi tragem unul. Despre puști, nici nu mai avem ce vorbi, fiecare nepriceput are un Mauser sau un Mannlicher!

Gara e legată de oraș printr-un pod plutitor care este făcut din barje, pentru a-l putea desface și a permite intrarea joncilor. Podul se află mereu în bătaia tirului și acolo au murit mulți dintre soldații noștri. În fiecare zi erau lansate spre el, în amonte, bărci în flăcări, pline cu stuf uscat, și în bătaia focului trebuia desfăcute barjele din care era făcut podul.

Împreună cu răniții ruși, în lazaretul nostru de campanie a venit și o soră medicală ce avea grijă de ai noștri în spitalul francez. E pariziancă, i se spune pur și simplu Lucie. E foarte drăguță, simplă, de treabă, cu mâinile roșii de la sublimatul coroziv. Pare fragilă, dar poate să schimbe fără niciun efort lenjeria de sub răniții netransportabili. Are o aluniță mare, urâtă, pe gât, de care se rușinează. Tot timpul, ca din întâmplare, o acoperă cu mâna. Nu știu cum a ajuns în China. Rusește aproape că nu vorbește, dar toți cei de aici au îndrăgit-o.

Ieri-noapte un soldat din lazaret a început să strige, secătuit de puteri. Corturile noastre erau chiar alături. Nu se putea dormi, am ieșit să văd despre ce e vorba. Țipetele erau ale unui tânăr nefericit, căruia în ajun i se amputaseră picioarele. Au încercat să-l liniștească, dar el urla din ce în ce mai tare și se agita, așa că fusese nevoie să-l imobilizeze. I s-a făcut morfină, dar el nu se liniștea, îi trezise pe toți răniții. Doctorul Zarembo se enervase și a plecat spunând:

— Da, lasă-l să strige. Când o să-l apuce răgușeala, o să se potolească!

Atunci, Lucie s-a așezat alături de el, i-a cuprins capul și a început să-l liniștească mai întâi în franceză, dar mai apoi a început să repete acele puține cuvinte rusești pe care le știe:

— Da? Nu? Bine! Bine! Tata! Mama!

Sărmanul invalid, care, probabil, nu mai fusese mângâiat de nicio mână de femeie, în afară de mama lui, o privea cu niște ochi de nebun, dar apoi s-a liniștit, a tăcut și a adormit.

În lazaret, în fiecare seară moare câte cineva. Morții sunt duși într-un cort separat, dar, pe o asemenea căldură, nu rezistă multă vreme. Astăzi au fost îngropați opt oameni. Pe doi dintre ei îi văzusem ieri de dimineață vii și sănătoși, iar seara fuseseră aduși pe târgi: unul fusese rănit fără putință de scăpare la gât, de un glonț rătăcit, celălalt la burtă. Primul a murit încă de cu seară, iar cel de-al doilea, căpitanul Popov, s-a chinuit până dimineața, gema și vorbea răgușit ba inconștient, ba venindu-și în fire. Se însurase nu de mult.

Nu există scânduri pentru sicrie, așa că i-au îngropat în saci. Soldații îi duceau pe morți și-și ascundeau nasurile în bonete. Unul dintre saci era extrem de mic — după explozia proiectilului rămăseseră întregi numai umerii cu brațele și capul, restul zburase în toate părțile.

I-au îngropat la o jumătate de verstă de tabără, pe o moviliță. S-a făcut o singură cruce, pentru toți, și-au înfipt-o în pământul uscat. N-au săpat prea adânc, nu au avut putere ca, pe arșița aceasta, să sape o groapă adâncă.

Sașenka, știi, auzeam bolboroseala liturghiei, mă uitam la soldații care trăgeau, deasupra mormântului, o salvă spre cer, iar în minte îmi apăruseră niște gânduri total nepotrivite cu un astfel de moment. Amerindienii trăgeau cu arcurile înspre cer, pentru a alunga duhurile rele, iar la noi trasul cu pușca la înmormântările militare este numit „salvă de adio“. Și este același obicei cu al indienilor care trăgeau săgeți în nori. Și nu le folosește nicicum celor din saci.

Veneam înapoi în tăcere și fiecare se gândea la același lucru: că poate mâine o să fie și el dus așa, într-un sac de orz, și, din cauza duhului, oamenii își vor ascunde nasurile în bonete.

Acum, când îți scriu aceste rânduri, a intrat în cort camaradul meu, Chiril Glasenapp, ți-am scris despre el. E complet distrus. Mi-a povestit că a tradus interogatoriul unui chinez prins de soldații noștri în satul vecin, care încerca să-i convingă că nu e ihetuan, dar, degeaba, tot l-au împușcat.

Sașenka, trebuie să mă obișnuiesc cu toate astea.

Acum totul a amuțit în jur, nu se mai aud nici împușcături, nici explozii. Se aud numai gemetele cuiva din lazaret și un sforăit din cortul vecin. Un șoarece se tot agită în lada cu provizii.

S-a întunecat, dar și acum e foarte cald, e zăpușeală, și din nou s-au năpustit asupra noastră țânțarii. Sunt înțepat din cap până în picioare. Nici nu pot fi comparați cu țânțarii de la noi, care de departe își anunță sosirea. Țștia nu se văd și nu se aud și, deodată, te înțeapă. Nu ai salvare. Și transmit malaria. Azi ne-au împărțit niște plase speciale, care s-au dovedit a fi prea mici. Soldații își cos singuri o perdea din două-trei plase, pentru a putea dormi sub ea.

Buna mea, nu mă plâng, să nu crezi asta, pur și simplu am obosit, pentru că ziua te gândești numai cum să rămâi în viață, dar totuși mai și dorești îngrozitor să dormi, închizi ochii pentru o clipă și deja visezi, iar noaptea, când te duci la culcare, nu poți să scapi de impresiile de peste zi.

Închid ochii, dar oricum îl văd pe băiețelul acela cu cioturile, cum le întinde spre cana de ceai care i se oferă. Mă întorc pe partea cealaltă, în fața ochilor e din nou podul care duce spre gara distrusă. Am fost acolo ieri și am văzut cum a fost desfăcut, pentru a lăsa să treacă cadavrele care se adunaseră în

timpul nopții. Nu se știe ce se întâmplă acolo, în amonte, dar de acolo curentul aduce șiruri nesfârșite de morți. Unul avea mâinile legate la spate. Am văzut numai degetele chircite, mi s-a părut că se mișcă, dar era numai din cauza valurilor.

Draga mea, iartă-mă că trebuie să descriu niște lucruri așa de triste și de îngrozitoare. Dar acum asta e viața mea.

Și tare mai vreau să plec departe de toate acestea, să mă ascund, să uit, să-mi aduc aminte de ceva din copilărie, de camera mea, de cărți, de noi doi. Să mă gândesc la ceva frumos, drag!

Ei, uite, am început să recitesc scrisoarea și m-am întristat — ce puține lucruri tandre pentru tine și ce multă tandrețe este în mine.

Îmi reproșez că, atunci când am fost împreună, am avut atâtea ocazii de a-ți arăta iubirea, dar nu m-am gândit la asta. Dar acum ești așa departe, că nu mai pot să fac nimic pentru tine, nici să te îmbrățișez, nici să te sărut, nici să-mi trec degetele prin părul tău. Iubirea are nevoie nu de dovezi, ci de forme de manifestare. Aș vrea așa de mult să-ți cumpăr niște flori! Nu ți-am luat niciodată. Numai o dată, îți mai aduci aminte, ți-am rupt niște liliac în parcul nostru. Și aș mai vrea să merg cu tine și să-ți cumpăr ceva inutil, feminin: un ineluș, o broșă, niște cerceuși, o pălărie, o poșetuță. Mi s-a părut mereu că toate astea sunt prostii, sunt fleacuri, dar abia acum înțeleg ce importante sunt și de ce e nevoie de ele. Abia aici am început să înțeleg cât de necesare sunt lucrurile inutile!

Am scris despre necesitatea inutilului și mi-am adus aminte de vecina noastră, pe la care mai treceam uneori în copilărie. Atunci mi se părea o bătrână de o sută de ani. Probabil chiar așa era. Avea niște picioare groase, bandajate, cu care abia se mai deplasa, sprijinindu-se de spătarul unui scaun. Împingea scaunul înainte și-și trăgea picioarele ca vai de ea. Mama spunea că are apă la picioare, câte o vadră în fiecare. O văd aievea: spelcile îi ies din snopul cărunt de păr, ochii îi lăcrimează, degetele îi trosnesc, cu încheieturile umflate. Are urechi uriașe, cu lobii întinși din cauza cerceilor, și din ele iese mereu vată, pentru că mereu are infecții. Nu-mi era frică de ea, avea mereu pregătită pentru mine o bomboană sau o bucățică de turtă-dulce, dar în general mă duceam la ea după gumilasticele de la mixturile și prafurile luate de la farmacie; le păstra pentru mine, atârinate de mânerulele ferestrelor, iar eu aveam nevoie de ele pentru catapultele pe care le meștream din mosoare și creioane.

Era ciudată și vorbea mereu de lucruri pe care nu le înțelegeam. Într-o zi, s-a așezat încet pe scaunul ei din fața oglinzii și a început să spună că acolo, în oglindă, nu este ea cea adevărată, că odinioară fusese adevărată și frumoasă. Eu dădeam din cap, dar ea a văzut că nu credeam și a început să-mi arate fotografii vechi. Dar din toate fotografiile acelea îmi amintesc numai de gondole. Ea povestea că gondolierul își conduce gondola pe canale înguste și o direcționează împingând cu piciorul în zidurile caselor.

Alta dată a spus:

— Uite lucrurile utile, dar uite, gestul acesta, cum gondolierul împingea cu piciorul în perete, asta țin minte.

Îmi vorbea adesea despre ceva, iar mai apoi adăuga:

— Acum n-ai cum să înțelegi asta. Dar pur și simplu țin minte.

Și am ținut minte gestul gondolierului și am înțeles importanța inutilului abia acum.

Și mai țin minte că am întrebat-o despre ceva, iar ea a răspuns:

— Uite de ce!

Și m-a împins spre oglindă, lipindu-mă cu obrazul de obrazul ei.

Nu mai țin minte deloc întrebarea, dar am reținut răspunsul ei: ne uităm amândoi în oglindă și văd fața mea de șapte ani și ridurile de pe a ei, pielea ei bătrână, lăsată, părul de deasupra buzelor și de pe bărbie, sprâncenele stufoase, simt mirosul ei neplăcut de bătrână și vreau să mă smulg cât mai repede, dar ea-mi ține cu putere capul.

Am venit acasă după vacanța de vară, dar ea nu mai era. Mi s-a spus că a plecat. Atunci am crezut.

Dar acum mă întreb unde sunt acele două vedre de apă pe care le purta ea în picioarele bandajate? Poate s-au amestecat cu valurile râului Beihe?

Am recitat rândurile de mai sus și m-am gândit: cum de bătrâna aceea, despre care probabil nimeni, în afară de mine, nu-și mai amintește, a ajuns la noi doi acum? Nu are nicio importanță.

E important numai, Sașenka mea, că suntem împreună. Și că nimic nu ne poate despărți.

Doar răspund pentru tine! Nu pot să dispar așa, pur și simplu, cineva trebuie să aibă grijă de tine, să te iubească, să se gândească la tine, să sufere pentru tine, să se bucure de succesele tale, să-ți împărtășească nefericirea. Uite, vezi, n-am cum să mor!

Abia acum, fiind atât de departe de tine, draga mea, îmi dau seama ce puțin ți-am vorbit de iubirea mea, de nevoia absolută de tine! Mă agăț de tine ca de viața însăși. Este greu de explicat, dar faptul că mai respir, că mai văd, totul se întâmplă numai pentru că te iubesc.

Volodenka!

Nu știu foarte bine cum să-ți explic asta, dar știu că o să înțelegi tot.

Mă căsătoresc.

Azi m-a cerut în căsătorie.

A fost foarte ridicol — ne-am dus la restaurant și, la ușă, m-a lăsat să trec prima, doar că acolo sunt niște uși batante, și eu am vrut să-i spun ceva și am tras capul înapoi, iar el, în același timp, s-a aplecat spre mine și l-am lovit cu ceafa în nas. Sărmanul, i-am dat sângele. Și a stat tot timpul cinei festive cu capul în sus, cu vata însângerată în nas.

A spus că deja a dat divorț.

Și a verificat dacă florile din vază erau naturale sau artificiale. După aceea a întrebat:

— Deci, răspunsul e da?

Am dat din cap.

Pe urmă m-am dus la toaletă.

Acolo era o fereastră deschisă și prin ea se auzea zgomotul ploii, de dimineață se tot pregătea să plouă. M-am spălat pe mâini și mi-am spus: „Ce fac? De ce?“

În momentul acela a intrat o femeie, ca de vreo patruzeci de ani, și a început să-și facă ochii. Și tot bolborosea:

— Dar eu nu vreau să-mi vin în fire!

După aceea a început să se parfumeze: a pufăit din flaconaș în aer și s-a băgat sub norișorul rezultat. Și-a dat buzele cu ruj și mi-a aruncat o privire în oglindă. Și, probabil, a citit în ochii mei ce era ea pentru mine — o femeie bătrână, ofilită, căreia nu-i mai ajută niciun ruj din lume.

M-am întors la masă și toți se uitau la noi. Mai ales chelnerii, cu priviri ironice.

El perora despre latura lui nomadă — la ce bun să te preocupe, inutil, un compartiment al unui vagon, în care întâmplător trebuie să-ți petreci noaptea, mergând de la punctul A la punctul B?

Dinspre mine se simțea parfumul femeii din toaletă și el a dorit să-mi facă un cadou, așa că, după plecarea de la restaurant, ne-am dus să-mi alegă un parfum. La magazin a întrebat, probabil, de tot ce se afla acolo, pulverizând câte un strop la încheieturi, ridicând mâneci, iar când mi s-a terminat pielea goală de pe mâini, a trecut la cea de pe gât, apoi s-a stropit și el, și de fiecare dată se încrunta și spunea că nu e parfumul meu, ci al unei femei străine. Așa că n-a ales nimic. Iar eu mergeam pe stradă ca într-o blană groasă de parfumuri și a început să mi se facă rău.

Și totuși, nu ți-am spus lucrul cel mai important: aștept un copil.

Am scris cuvintele acestea: „aștept un copil“, dar vreau să le mai scriu.

Aștept un copil.

Tot timpul îmi imaginez cum e el. Ca o sămânță de dovleac. Cât lobul urechii. Ca un degetar. Cât un ciorap făcut ghemotoc. Nouă centimetri, patruzeci și cinci de grame. Am văzut într-o carte o fotografie — deja se vede bine coloana vertebrală, poți chiar să numeri vertebrele.

Mama povestea că, atunci când era însărcinată cu mine, tare mai poftea după lucruri amare și tata îi spunea „amăreala mea“. Iar eu frec bățul de chibrit de cutie și-i ling marginea aspră. Am mai făcut asta în copilărie. Groaznic, nu? Și mai înfulec și halva. Numai ce deschid un pachet, că imediat rămân numai

firimiturile.

Și m-am gândit că tocmai de aceea lumea nu a putut fi creată. Am în vedere faptul că eu, mai bine zis, cineva din mine, vrea să simtă mirosul bățului de chibrit frecat de cutie. Pentru a face asta nu ajunge numai imaginația, ai nevoie și de cunoaștere. Și numai eu pot cunoaște asta. Înțelegeți, sunt detalii pe care niciun creator nu le poate inventa. Ele pot fi numai văzute, încercate, amintite.

Am o poftă de mâncare animalică, dar vărs tot. Ba dimineața, la oră fixă, ba în timpul zilei, la serviciu. Acum simt tot timpul un miros urât din gură. O dată nu am mai apucat să fug la toaletă, mi-am acoperit gura cu palma, dar totuși am vomat și mi-a țâșnit printre degete. Mi-a fost groaznic de rușine, deși despre ce rușine mai poate fi vorba în cazul acesta?

Dar femelele celorlalte mamifere nu vomită în timpul sarcinii, numai omul. De fapt, suntem niște animale nefericite, din toate punctele de vedere, până și în asta.

Așa de epuizată sunt, că uneori pur și simplu stau culcată ore întregi, cu ligheanul lângă pat. Stau și mă tem. Tot acumulez carne și oase în mine și număr lunile.

Simt că devin alta. Mișcările sunt line. Ochii strălucesc. Somnolența e dulce. Ochii privesc spre interior. De ce am nevoie de lumea vizibilă, dacă în interiorul meu crește una invizibilă? Vizibilul se retrage undeva, se lasă la fund. Se pregătește să facă loc celui încă nevăzut.

Am o senzație minunată, de parcă iau parte la formarea unei noi planete care va înmuguri din mine, la termenul potrivit, ca și cum eu sunt sora vieții și, de fapt, o rudă apropiată a oricărui copac. Dar așa și este, în fond. O mângâi pe Donka pe ceafă și zic: cățelușa mea, avem amândouă același strămoș embrionar, înțelegeți? Ea înțelege! Și ea are buric, și eu am. Și suntem legate prin aceste burice. O mângâi pe burtă și dă fericită din coadă. Și amândouă suntem pline de fericire, numai că eu nu am coadă, ca să mătur și eu, bucuroasă, cu ea pe parchet!

Donka e amuzantă, proastă, îi arăți ceva departe și ea se uită la degetul tău. Și-i mai place când îmi dau jos sandalele din picioarele obosite și mă culc, atunci vine lângă mine și-mi linge degetele. Și ce mă mai gâdilă! Are limba aspră.

Și, lucrul cel mai important, în boțul acesta viu din mine crește nu numai altă viață, ci și cealaltă, și așa, la nesfârșit. Pur și simplu sunt pătrunsă de viețile viitoare! La școală nu-mi puteam imagina nicicum infinitul, dar uite-l aici, sub palma așezată pe pântec.

Mă uit la femeile din jur și mi se pare ciudat că, având această posibilitate, ele merg așa, cu pânțelele gol.

Și mai e ceva ciudat: sunt alta, dar în oglindă e aceeași reflectare. Burta deocamdată nu a început să crească.

Dar noaptea mă trezesc asudată și speriată că nu o să nasc ce trebuie. Stau întinsă, încercând să uit bucata de carne cu blană și dinți care ni s-a arătat la curs, sau chestia nou-născută care seamăna cu o limbă-de-mare, cu ochii pe aceeași parte.

Din cauza acestor spaime a doua zi arăt rău. Dar mama a spus, ca să mă liniștească, că doar mereu găsește să spună ceva bun:

— Sensul unei flori, oricare ar fi ea, este numai acela de a se ofili și de a lăsa în urmă capsula cu semințe.

Dar tata, când se îmbată, sună, mă roagă să nu închid telefonul și se bucură că o să fie bunic.

Spune tot ce-i trece prin cap:

— Ia vezi, că, dacă o să vreau, o să fac și eu unul, și o să am un nepot mai mare decât propriul copil! Să-mi faci un băiat!

Eu răspund că mă grăbesc și închid telefonul.

Mama mi-a mai făcut cadou un sutien cu un cârlig mare de care e prinsă o centură cu o închizătoare ce se deplasează pe măsura avansării în termen.

Tot timpul îmi dă sfaturi:

— Dacă vezi că urina e tulbure, imediat să te duci la medic! Când eram însărcinată cu tine am avut albumină în urină.

Am căzut pe gânduri și am început să-mi rod unghiile, dar ea m-a plesnit tare peste mână, ca în copilărie.

E ciudat, când se pornește să mă liniștească cum că o să fie totul bine, devin din ce în ce mai neliniștită.

Acum atelierul lui este necasa noastră.

Învăț totul de la zero — uite, aici sunt lingurițele de ceai, aici e ceainicul, dar unde e ceaiul? Mai bine zis, mă învăț cu nelocuirea lui.

Peregrinez prin sertarele bufetului, asta e călătoria mea de nuntă.

Și la fiecare patruzeci și cinci de minute se aude clopoțelul de la școală.

Și tot timpul se aude un ciocănit, fiindcă în atelierul de alături lucrează un sculptor. Lovește cu ciocanul în piatră, de dimineață până seara. A împrumutat o carte să citească, dar i-a dat-o înapoi plină de praf de piatră.

Soniecika trece pe la noi de două ori pe săptămână. El i-a spus că în curând o să primească o surioară sau un frățior. Ea a decis că e un frățior. Și întreabă de fiecare dată:

— Ce face frățiorul acolo?

Râd:

— Bine!

El o duce la școala de balet. Ultima dată m-am dus și eu cu ei. Ea îl ține de mână, dar mie nu-mi dă mâna. Îl întreabă:

— Deci tu și cu mama n-o să vă mai căsătoriți niciodată?

El îi explică faptul că de-acum n-o să mai locuiască deloc acasă.

Iar ea:

— Tată, dar pentru tine eu oricum sunt cea mai importantă, nu?

— Da.

Și ea m-a privit cu un aer triumfător.

Prima dată când m-am dus cu ei acolo era la începutul primăverii, vântul aducea deja umezeală, însă spre seară mai îngheța ușor. Călcam pe bălțile acoperite de gheață și de sub tălpi se auzea un trosnet vesel. Dar gheața subțire nu se veselea înainte de a trosni, ci se văicărea.

Am intrat din ger în sala de dans, iar pantofiorii de balet erau reci. El i-a dus la gură și a suflat în ei să-i încălzească.

Și eu aș fi vrut deodată să mă apuc de balet! Oare de ce, în copilărie, mama nu m-a dat și pe mine la școala de balet?

Târșăitul picioarelor. Foșnetul muselinei. Fetițele stau în șir pe podea, pe hol, și își întind

jambierele de lână peste ciorapii de mătase. Profesoara, o fostă balerină, trece cu spatele drept pe coridor, peste picioarele lor. Părinții și bunicile, în haine de blană, se așază lângă perete. Acompaniatorul își încălzește mâinile pe un calorifer. Încep.

— Bărbia mai sus! Întinde vârful! Spatele drept! Picioarele trebuie să fie drepte, ca un compas! Spatele! Capul! Nu scoate limba!

Cinci poziții, cinci acorduri. Au împietrit în poziția a cincea.

Mă uitam la ele și așa de mult doream să fiu mică, ușoară, și să fac exerciții la bara de balet, luându-o de la zero, toate pozițiile, *plié, préparation*! Neapărat o să-mi dau copilul la balet. Poate că o să fie o fetiță. Deși nu are nicio importanță! Oricum îl iubesc sau o iubesc!

Tuturor le place în mod deosebit să facă reverențe.

Ieri el a făcut exerciții cu ea acasă și i-a explicat perspectiva, el știe foarte bine să explice:

— Ai grijă, pe perspectivă se ține toată lumea asta, așa cum stă un tablou pe o sfoară agățată într-un cui. Dacă nu ar fi cuiul și sfoara aceea, lumea ar cădea și s-ar sparge.

Am văzut că a luat o ilustrație dintr-o revistă și de peste tot trăgea linii cu creionul, cu ajutorul unui echer, spre același punct. De la fiecare scaun, floare, mână, picior, ochi, ureche plecau asemenea sforicele spre același cui. M-am apropiat de ea și i-am spus:

— Ce bine îți iese!

Dar ea mi-a răspuns:

— Știi cum e o brățară țigănească?

— Nu.

— Să-ți fac?

— Fă-mi.

M-a apucat cu mâinile de încheietură și a început să răsucescă în ambele sensuri. Era cât pe ce să urlu de durere! Pielea îmi ardea, mi-a rămas o dungă roșie.

I-am zâmbit.

Ea se luptă cu mine pentru el.

Sașenka mea!

Ce bine am început să mă simt, ce cald mi s-a făcut de cum ți-am scris numele, Sașenka!

Ce mai e pe-acolo? Ce mai e cu tine? Tot timpul mă gândesc la tine. Și mă bucur așa de tare că și tu ești tot timpul, în gândurile tale, alături de mine!

Știu că te gândești la mine, că suferi pentru mine! Să nu suferi, draga mea! Uite, din moment ce scriu rândurile astea, înseamnă că nu s-a întâmplat nimic rău cu mine! Scriu, deci trăiesc.

Când o să primești scrisoarea aceasta? Și o s-o primești oare? Dar știi cum se spune: scrisorile care nu ajung sunt cele care nu au fost scrise.

Tu, probabil, încerci să-ți imaginezi ce e cu mine, cum arăt acum, ce mănânc, cum dorm, ce văd în jur. Ce să spun, deocamdată am o clipă liberă și încerc să descriu pentru tine viața noastră de aici.

În primele zile, cum ți-am scris, tot timpul s-au dat lupte, dar acum e liniște, numai uneori se aud niște tiruri de artilerie.

Suntem în continuare chinuiți de o căldură insuportabilă, dar acum s-a pornit un vânt puternic, o

adevărată furtună de nisip. Nisipul acesta mărunț vine din deșertul Gobi și toate obiectele se acoperă cu un strat de praf, intră în corturi, mâncarea tot timpul scârțâie în dinți. Ai praf în ochi, în urechi, sub guler, în buzunare — e respingător.

Tare aș mai vrea să plouă, dar încă nu e vremea ploii. Aici toți visăm la ploaie, să putem aduna și noi niște apă curată. Soldații noștri s-au scaldat în Beihe și le-a apărut o erupție pe tot corpul. Doctorul a spus că e din cauza descompunerii cadavrelor. În fântânile săpate e apă puțină și e rea. Noaptea se pune pază la fiecare fântână, de teamă să nu o otrăvească inamicul.

Tot timpul vin unități noi și tabăra noastră se întinde deja pe o verstă. A fost ridicată pe câmpurile de sorg, dar acum totul e călcat în picioare.

Am să-ți descriu ce e în jur.

În partea stângă se văd ruinele satelor chineze. Locuitorii au fugit și printre zidurile arse amușină câini și porci, pe care uneori îi vânează soldații noștri. Câinii sunt tot ce poate fi mai rău, s-au sălbăticit de tot și atacă furioși tot ce le iese în cale. De fapt, aici satele sunt murdare, sărace.

În prim-plan sunt câteva crânguri mici. Pe fundalul verde se văd albe corturile ridicate în șiruri drepte. Caii stau legați în șiruri lungi, dând din capete — deasupra lor sunt nori de muște.

În cortul statului-major e gălăgie. Aici au fost aduse rogojini din colibe distruse din vecinătate. În loc de mese sunt lăzi de proiectile. Abia a dat în clocot ceaiul, se spune că e singurul lucru care te ajută să faci față caniculei.

Chiar în fața mea este lazaretul. Ți-am scris deja despre această vecinătate deloc veselă.

În stânga, între corturi, văd cum topografii se agită lângă trepiedul lor cu tub prismatic.

În dreapta mea, cam într-o parte, soldații își curăță carabinele sub un acoperiș de pânză. De acolo vine miros de unsoare și se aude scrâșnetul metalic al vergelelor și al periilor care sunt băgate în țevi.

Și mai încolo e bucătăria. Azi, când eram acolo, au tăiat o vacă: s-a revărsat din ea un morman uriaș de măruntaie, m-am minunat câte au încăput în ea. Oare și în noi sunt atâtea chestii? Și în mine? Le-au îngropat pe toate, împreună cu ochii. Vacile au ochi uriași, cât un măr de mari.

Dar cel mai des ne hrănim cu carne de cal. Seamănă la gust cu vita.

Chiar la capătul taberei sunt săpate gropi noi, la distanță, că au făcut toaletele fără să se gândească și, când bate vântul, vine dinspre ele o putoare incredibilă.

Sașenka mea, nu cred că toate acestea au fost interesante pentru tine. Dar ăsta sunt eu acum.

În mijlocul bivacuului, acolo unde sunt bucătăria și încă un cort mare, amenajat ca popotă pentru ofițeri, se ridică un gorgan mare de pământ, iar de jur-împrejur sunt împrăștiate movilițe mai mici. O să zâmbești, dar noi, în sensul cel mai limpede al cuvântului, locuim pe un cimitir.

Movilele mormintelor sunt aici peste tot, răspândite de-a valma, în toate împrejurimile Tientsinului. Chiril Glasenapp mi-a povestit cum stau lucrurile. Problema e că ei nu au cimitire, ca noi, și pe fiecare câmp muncit de fiecare familie este neapărat alocat un colțișor pentru strămoși. Ei nu-și îngroapă propriu-zis morții, ci fac o mică moviliță pe pământ, pe care pun sicriul și apoi îl acoperă. Rezultă o movilă în formă de con a cărei mărime depinde de mărimea sicriului și de importanța răposatului. Movila aceasta este acoperită la suprafață cu un amestec de lut și paie, așa că rezultă ceva de felul iurtelor kirghize. Ei cred că strămoșii își ajută urmașii. Așa și este: soldații noștri nu apreciază deloc mormintele astea, pentru că fiecare dintre ele reprezintă un adăpost numai bun pentru un trăgător. Trebuie tot timpul să fii cu ochii în patru.

Soldații care stau multe ore în patrulare spun că aici sunt mulți șerpi, dar deocamdată nu am văzut nicio creatură de acest fel. Nu mai țin minte dacă ți-am povestit sau nu cum, când eram copil, am strâns în pădure o mână de crengi pentru foc, iar din ele a ieșit o viperă care a început să se târască pe pământ. După întâmplarea asta, am rămas cu oroare pe toată viața de asemenea vietăți. Și fără aceste târătoare mizerabile sunt aici destul de multe neplăceri mărunte — bagi mâna în buzunar după o bucată de zahăr și dai numai de furnici.

Vai, liniște ne trebuie și nouă, nu numai morților. Trebuie să facem gropi la fel ca mai înainte, aproape în fiecare zi, doar că acum nu mai punem cruci și încercăm să facem astfel încât mormântul să treacă neobservat. Acea primă groapă comună, despre care ți-am spus, a fost profanată noaptea de chinezi care au scos cadavrele și le-au mutilat. Așa de tare ne urăsc. Și s-a observat asta dimineața, pentru că o santinelă din detașamentul de pază a văzut un câine cu o mână de om roasă în dinți.

Din oraș a luat-o în jos pe râu, în direcția Taku, un remorcher cu două barje pline de fugari din Tientsin. Femei chinuite, copii, calabalâc. Mi-a sărit în ochi o colivie cu un papagal.

Se repară repede drumurile, pentru a putea transporta muniție și oameni. Locomotivele sunt toate stricate, încearcă să le repare americanii și ceferiștii noștri. Echipa de telegrafiști reface legăturile, dar lipsesc toate cele, în primul rând stâlpii, iar în loc de izolatori se folosesc sticle.

Uneori luăm legătura cu aliații, fiindcă de la o zi la alta vin aici unități noi. Ofițerii noștri i-au invitat ieri la noi pe japonezi. Un japonez, care vorbește destul de bine rusește, când a venit vorba de dificultățile luptei cu ihetuanii, a spus:

— Uite în ce constă vitejia chinezilor!

Și a pus mâna pe masa plină de muștele care, desigur, au zburat.

— Vedeți, cum iau mâna, muștele se întorc. Ihetuanii sunt la fel ca muștele. Ei ne omoară din ascunzișurile lor, dar, când îi atacăm, dispar, doar pentru a se întoarce din nou.

Apoi a pocnit foarte abil cu palma câteva muște.

Trebuie să spun că japonezii ne uimesc prin disciplina lor neobișnuită și prin neînfricarea fatalistă. Poate de aceea au și pierderile cele mai mari. Ei sunt comandați de generalul Fukushima, celebru pentru călătoria lui de la Petersburg la Vladivostok, făcută călare. Japonezii mășăluiesc amuzant, cu un pas cam împiedicat.

De fapt, noi formăm aici o companie destul de pitorească.

Americanii seamănă, din cauza pălăriilor cu boruri mari, cu niște cowboy neînfricați. Se bat bine, dar nu se remarcă prin disciplină. Te uiți la ei și te crezi în vreunul dintre romanele lui Maine Reyd.

Francezi adevărați sunt puțini, mai mult zuavi, trimiși în scurt din Indochina. Seamănă foarte puțin cu trupele regulate și sunt foarte războinici.

Englezii au trimis aici *sepoy* — înalți, zvelți, cu turbane galbene și roșii. În fruntea fiecărui detașament se află neapărat un ofițer englez, iar ofițerul *sepoy*, adesea de trei ori mai bătrân decât comandantul său, îndeplinește funcția de ofițer inferior. Nu cred că englezii se pot sprijini ferm pe ei. Acești *sepoy* dau onorul ducând mâna la turban și la piept.

Austriecii sunt numai câteva zeci, însă steagurile lor naționale au o asemenea dimensiune, că unul poate să-i acopere pe loc pe toți.

Italia e reprezentată de un detașament de bersalieri, trăgători alpini. Parcă sunt din desenele din almanahuri. Au pălării cu pene de cocoș, pulpele goale, o carabină mică în mână. Le zâmbesc tuturor.

Astăzi i-am văzut pe germani, în scurtele lor maro, nepotrivate. Unuia i s-a făcut rău sub soarele arzător, colegii l-au tras la umbră și au început să-i facă vânt. De fapt, din cauza căldurii, aici mulți cad din picioare.

Uneori, toate acestea îmi dau impresia unui bal mascat bizar — toate aceste uniforme, podoabe, caschete, turbane. Pe vremuri, oamenii se costumau la carnaval pentru a păcăli moartea. Nu asta facem și noi aici?

Și mai sare în ochi faptul că relațiile dintre aliați sunt extrem de amicale, chiar și la soldați. Dar ar putea să fie altfel, dacă trebuie să împartă cu toții aceleași lipsuri și pericole și să se ajute unul pe altul în luptă?

Știi ce e uimitor? Se amestecă aici cu chipiurile noastre coifurile albe ale englezilor, caschetele rotunde, albastre, ale francezilor, căștile germane, turbanele *sepoy*-ilor, pălăriile îndoite pătimaș ale americanilor, micile caschete albe ale japonezilor și ai senzația că, într-adevăr, există un singur fel de oameni și toate războaiele pe care le-au dus strămoșii noștri sunt de domeniul trecutului. Ai zice că asta e ultimul război.

Uneori, când nu sunt de serviciu, mă duc la răniți să stau puțin cu ei și-i ascult cum discută. Astăzi, într-un cort, era analizată artileria. Comandantul celei de-a doua baterii, Anselm, care avea cotul făcut praf și o schijă îi mutilase nasul — a rămas practic fără mână și cu fața monstruoasă, dar încă se bucură că a scăpat așa de ușor — povestea cum chinezii trag cu cele mai noi arme Krupp, cu praf de pușcă fără fum, de pe poziții acoperite total cu criblură de la calea ferată și din spatele zidului de apărare al orașului, deci e foarte greu să dai de ei.

E uimitor să vezi cum un om cu fața bandajată, de-acum monstru pentru toată viața, cu trupul epuizat, nu e cuprins de disperare, ci mai găsește în sine forța să râdă și să-i susțină pe ceilalți răniți. Fără să vrei, îți trece prin minte: dar eu aș fi putut să fiu așa?

Cazacii se remarcă în mod special prin felul deosebit în care suportă rănilor. Unul din regiunea Amurului, un uriadnic, Savin, are maxilarul sfărâmat și limba i s-a umflat așa de tare, că nu îi mai încapă în gură, dar el încearcă să râdă de faptul că a fost îmbrobodit în bandaje ca o muiere de la țară.

Mai ții minte, ți-am scris de Rîbakov, cel cu călcâiele făcute praf. I s-a amputat un picior până la genunchi. Spune că îl mai simte. Dar eu, când mă gândesc la el, îmi imaginez că, probabil, după moarte, omul tot așa își simte trupul care nu mai există.

În fiecare zi sunt aduși noi răniți. Astăzi este o excepție fericită. Toți cei în viață sunt încă vii și nevătămați, deocamdată nevătămați. Dar ieri noapte a fost adus ofițerul de legătură; trimis în misiune, se spune că a nimerit întâmplător sub tir — santinela noastră l-a luat în întuneric, de frică, drept un informator. Nu se găsea targă și sârmanul a fost adus pe o ușă luată de la o casă distrusă. A fost rănit în burtă. Suferă îngrozitor. Suferința e accentuată de gândul că el, poate, o să moară de gloanțele noastre, nu de-ale dușmanului. Doctorii se tem ca nu cumva să facă septicemie. De fapt, se moare mai des din cauza asta decât din cauza rănilor propriu-zise.

L-am îndrăgit pe răutăciosul de Zaremba, doctorul nostru. Când are bună dispoziție, începe să-i amuze pe toți cu povestirile lui despre cum a lucrat câțiva ani la misiunea noastră de la Pekin. Înțelege puțin chineza. Astăzi, la ceai, și-a amintit cum a venit odată la el un chinez tânăr și i-a explicat ceva despre boala mamei lui. Zaremba i-a dat un medicament, dar ăla nu l-a dus mamei, ci s-a grăbit să-l bea chiar el, pe loc. Tânărului nu i se păruse deloc ciudat că mama trebuia să se însănătoșească de la

medicamentul luat de fiu! Asta ne dă o oarecare imagine despre nivelul de dezvoltare al chinezilor.

Doctorul are multă treabă. Adineauri s-a dus la o operație, au adus un soldat din compania de geniști care a făcut cangrenă. Îl implora să-i păstreze piciorul. Am auzit cum l-a întrerupt Zaremba:

— Niciodată nu amputez degeaba.

Și a dat ordin să i se pună cu forța masca cu cloroform.

Știi, zilele astea, de curiozitate, am mirosit masca — este un aer insipid, călduț, care miroase a cauciuc.

Uneori, reușesc să schimb două cuvinte cu Lucie. În ajun l-a ajutat pe felcer să facă un bandaj, a trebuit să smulgă bandajele lipite de pe rană. Rănitul, de durere, se încleștase în mâinile ei. Lucie, zâmbind, mi-a arătat încheieturile: negre-vineții. Ea se mândrește cu vânătăile astea.

Lucie, se pare, s-a făcut soră medicală de nevoie. A încercat să se evacueze din orașul asediat, dar ultimul tren cu fugari ce pleca din Tientsin la Taku a nimerit în bătaia tirului și nefericiții — vagoanele erau supraaglomerate de femei cu copii și răniți — au fost nevoiți să se întoarcă, întrucât calea ferată fusese deja distrusă. N-au avut de ales decât să rămână în orașul asediat și să suporte un bombardament crunt. Ea nu putea să stea cu mâinile în sân și s-a dus ca voluntar la spitalul militar, să ajute. Acum ar fi putut pleca cu ceilalți evacuați, dar deocamdată s-a decis să mai stea în lazaretul nostru. Într-adevăr, Lucie, cu căldura și blândețea ei, e necesară răniților la fel de mult ca medicamentele.

Când stai de vorbă cu ea, privirea ți se îndreaptă involuntar pe alunița aceea, ea remarcă faptul acesta, se acoperă cu mâna și din cauza asta te simți stânjenit.

Oamenii trag la ea. Este de înțeles. Atâți bărbați ruși de casele lor, de rude. Fiecare vrea măcar o fărâmă de tandrețe, de cuvinte, de căldură. Dar Lucie este tandră în egală măsură cu toți și nu admite nicio apropiere. Mi se pare că face o excepție numai pentru Glasenapp. Îi văd adesea împreună, tot discută animați despre ceva. Ea are un râs ușor, frumos. Uite, și acum, Chiril s-a întors de la ea în cortul nostru, s-a trântit pe patul de fier și oftează în tăcere. Își șterge ochelarii plini de pulbere, ochelarii lui cu lentile groase, ca fundul de pahar. Odată, am încercat să mă uit și eu prin ei și m-au durut ochii.

Aici, în momentul acesta, se întunecă, repede, dens. Licuricii, broaștele și-au început cântecele de seară. Și țânțarii au și apărut. Se aud de pretutindeni drăcuiele și pocnituri.

Aștepți întunericul crezând că va fi cumva mai ușor, dar, dimpotrivă, când vântul se potolește, pământul revarsă căldura acumulată în timpul zilei și din nou nu mai ai ce respira.

De la furtuna de nisip de azi a rămas peste tot un strat de praf. Chiar și în dinți îl simți. Tot timpul vrei să-ți clătești gura. Dar lucrul cel mai cumplit e setea. Mereu duci la gură plosca, e adevărat, dar ți-e și mai rău de la apa asta. Sudoarea îți curge șiroaie pe față și pe tot corpul. Iar praful lipit de piele e ca o peliculă groasă, lipicioasă. Dar gata cu plângerile. Toate astea sunt fleacuri, crede-mă!

Sașenka, acum mai știi că războiul nu înseamnă numai lupte, explozii, răni, nu, mai înseamnă și așteptarea fără sfârșit, necunoscutul, blazarea. Și în momentele acestea mă salvează comunicarea cu Chiril. Vorbim despre toate de pe lume și ne certăm adesea, chiar ne ocărâm, devenim răutăcioși unul cu altul, dar nu pentru multă vreme; după aceea, după ce uităm că ne-am ciondănit, începem din nou să discutăm despre ceva.

Sunt sigur că ți-ar plăcea. Deși Glasenapp are câteva obiceiuri care îmi sunt nesuferite ca, de exemplu, faptul că își agită puternic mâinile în timpul conversației, chiar îl apucă pe interlocutor de mânecă — dar, cu toate acestea, mi-e apropiat și simpatic. Îmi plac vocea lui chibzuită, ochii lui

inteligenți, micșorați de lentilele ochelarilor. Poate să doarmă numai dacă își pune sub cap o pernuță chinezească ajurată, umplută cu un soi deosebit de ceai, cu o gaură specială pentru ureche. Iar aroma acestui ceai, cum afirmă el, este foarte bună pentru ochi.

Povestește mereu niște lucruri așa de amuzante! Uite, de exemplu, cum ți se pare chestia asta? Energia vie care pătrunde și leagă totul în jur e numită de chinezi *zi*. Și prin muzică poți influența *zi*. Și prin sunete muzicale poți determina concentrația de *zi*. Înainte, pentru a afla dacă armata era pregătită de luptă, muzicantul se punea în mijlocul soldaților, sufla într-o goarnă specială și după sunetul ei se trăgea concluzia. Dacă goarna suna slab, atunci și spiritul combativ era corespunzător, lucru ce prevestea înfrângerea în luptă. În cazul acesta, conducătorul de oști poruncea armatei să nu înceapă lupta și să se retragă. Ai zâmbit?

Când are posibilitatea, Glasenapp face caligrafie. Are un set întreg de pensule. Iar tușul îl obține din brichete pe care le pisează într-o tușieră de piatră și apoi le dizolvă în puțină apă. Dar e puțină hârtie și adesea scrie pe o tăbliță sau pe o pânză, înmuind pensula în apă chioară. Câteva ideograme, scrise de sus în jos, formează o poezie. Când termină de scris poezia, începutul deja nu se mai vede, din cauza soarelui și a vântului. Sașenka, dacă ai putea vedea ce frumos este!

Vezi tu, uneori ne petrecem timpul foarte frumos.

Te rog să mă scuzi, am vrut să glumesc puțin, dar a ieșit aiurea.

Pur și simplu, folosești orice posibilitate de a uita.

Astăzi, Chiril a exersat la caligrafie și am vrut și eu așa de tare să încerc, încât nu m-am putut abține și am făcut și eu câteva mâzgăleli. Glasenapp a remarcat cu superioritate că mâzgăleala mea amintește de un băț de bambus, lucru cu care m-am mândrit ceva de neimaginat, dar, așa cum s-a dovedit, degeaba. Imaginează-ți, o tușă nu trebuie să semene nici cu un cap de oaie, nici cu o coadă de șoarece, nici cu un picior de barză, nici cu o creangă ruptă, adică, de fapt, cu nimic real. Acum știu că tușa orizontală seamănă cu un nor ce se întinde pe zece mii de *li*²². Am hotărât să renunț la caligrafie.

Se pare că scrierea veche a început ca o însemnare a ordinii ofrandelor. Desenele înfățișau scene de cult, cu participanți și instrumentar ritual. Și asta e lesne de înțeles. Dar mai departe s-a întâmplat ceva uimitor! Se pare că taina aceasta a devenit accesibilă fiecăruia dintre cei ce priveau desenul. Câinele era câine, peștele — pește, calul — cal, omul — om. Și, atunci, scrierea a început să fie încurcată în mod intenționat, pentru a fi înțeleasă numai de inițiați. Semnele au început să se elibereze de copac, de soare, de cer, de râu. Mai înainte semnele reflectau armonia, frumusețea generală. Armonia s-a mutat în scris. Acum scrierea nu mai e o reflectare a frumuseții, ea însăși e frumusețea!

Ce familiare și clare îmi sunt lucrurile astea!

Chiril e trist că nu va ajunge acasă la nunta surorii lui. Spune că mama lui nu voia să-l lase să plece, se temea tare că o să fie omorât. Mi-a spus:

— Nu mi-a fost frică niciodată în viață pentru mine, dar acum mă tem de teama ei.

Am tăcut. Știu că mama mea suferă și ea pentru mine.

Când ne-am luat la revedere la gară, ea plângea și mă tot săruta, dar mie îmi era jenă și încercam să mă eliberez din îmbrățișările ei.

Până și orbul ei a vrut să mă îmbrățișeze. M-a zgâriat cu barba lui.

Ea m-a rugat la despărțire:

— Ei, hai, spune-mi ceva!

Dar eu atât am putut să rostesc:

— Du-te! Totul o să fie bine! Du-te!

Îți dai seama, Sașenka, am încercat să mă conving că n-o iubesc. Nu, desigur, nu poți înțelege asta. Și acum, la drept vorbind, nici eu nu înțeleg prea bine.

Închid ochii și văd acea lume nevăzută de nimeni — apartamentul nostru vechi, tapetul, draperiile de la ferestre, mobila, parchetul. Oglinda de la comodă, în fața căreia mă strâmbam odinioară, pe când încercam să mă cunosc. Pe canapea, perna cu păunul căruia poți să-i învârți ochiul făcut dintr-un nasture. Perna asta a fost cusută de bunica. Ochiul se tot rupea, nu fără ajutorul meu, desigur, și din nou era cusut la loc, drept pentru care expresia păunului se schimba — ba se uita speriat, ba privea uimit în tavan, ba chicotea superior.

Văd semnele de pe tocul ușii — mama îmi măsoara înălțimea, punând o carte pe capul meu. Iar ea refuza să se măsoare la rândul ei, oricât aș fi rugat-o eu.

Din nou îmi zboară gândurile departe de arșița asta, de răni, de moarte, și mă simt așa de bine!

Deasupra patului meu, din câte mai țin minte, se afla planul unui transoceanic uriaș, în secțiune, pe care puteam privi la nesfârșit cabinele, trapele, mașinile, platforma căpitanului, calele, omuleții care se plimbau pe punte sau luau masa la restaurant, marinarii, fochiștii, era acolo și un câine minuscul ce fura sardelele de la bucătar. Eram convins că planul acesta fusese pus deasupra patului de tata. Îmi plăcea să-mi imaginez viața aceea — ce strigă în portavoce căpitanul, ce-i răspunde musul roșcat care se cațără pe catarg. Îmi imaginam ce vorbeau marinarii care freacă puntea. Compuneam tot felul de povești despre pasageri, le dădeam nume amuzante. Uneori, desenam omuleții care îmi păreau lipsă, de exemplu, un marinar agățându-se, ca o maimuță, de o frânghie, cu o găleată de vopsea, ca să vopsească ancora.

Și era interesant și ciudat să mă gândesc: cine sunt eu pentru ei?

Și oare ei bănuiesc existența mea?

Când am plecat la casa de la țară, am scos cu grijă piunezele din pereți, am făcut sul planul acesta și nu am avut încredere să-l dau nimănui, l-am dus eu, privind în zare prin el, de parcă era oceanel meu. Mama l-a păstrat multă vreme alături de desenele mele din copilărie, până când le-am aruncat eu.

De la tata, mi-au rămas numai câteva amintiri fragmentare. Într-o zi, nici nu știu câți ani am, mergem la gară s-o întâmpinăm pe mama. Acolo e foarte multă lume, tata mă ridică în cârcă și-mi zice să n-o ratez, că o să ne rătăcim. Sunt foarte neliniștit și îngrozit că am putea să nu ne regăsim. Deodată, o văd și strig să audă toată lumea:

— Mama! Mama! Suntem aici!

Mi-a mai rămas în minte când am fost la fotograf; în mod evident, din cauza dezamăgirii că n-a ieșit din cutie păsărica promisă. Fotografiiile făcute atunci cu tata au dispărut pe undeva, probabil că mama le-a distrus. S-a păstrat numai cea în care sunt eu singur, cu o chitară pe care o țin ca pe un contrabas.

Și încă o amintire, una stupidă: afară e ger și-i ating nasul, roșu ca de clovn.

Sunt așa de bucuros că pot să-ți împărtășesc ție aceste lucruri neinteresante pentru ceilalți!

Ce-mi mai amintesc?

Un an întreg mama m-a dus la gimnastică medicală, pentru a mi se întinde coloana vertebrală și gâtul, fiindcă medicii îi spusese că am o poziție proastă a spatelui. Și acolo mi-au fixat spatele într-un corset tare de piele, cu niște curelușe pentru frunte și bărbie și m-au întins așa aproape până la tavan.

Alături, se legănau alți băieți și fetițe ce aveau și ei o poziție proastă a spatelui, atârnați toți ca niște salamuri în magazin. Uram gimnastica asta și pe mama care mă forța să merg acolo, oricât m-aș fi împotrivit eu!

Și încă ceva. Țin minte cum au venit niște musafiri și eu m-am ascuns în șifonier și am stat acolo, în aerul sufocant și fierbinte, până când și-au dat seama că dispărusese și m-au căutat întâi pe-afară. M-au găsit, m-au certat, au întrebat de ce făcusem asta. Nici eu nu știam, dar acum îmi dau seama că pur și simplu voiam să fiu căutat, să mă găsească și să se bucure de mine.

Știi, în copilărie îmi treceau uneori prin cap niște gânduri extrem de ciudate. Dar poate că nu erau chiar așa de ciudate. Cineva îmi dăruise niște biscuiți franțuzești într-o cutie frumoasă de metal și mă gândeam ce să fac eu cu o cutie așa de minunată. Mi-a venit ideea să pun în ea tot felul de lucruri și apoi s-o îngrop, ca după aceea să dea cineva peste cutia mea și să afle totul despre mine. Am pus acolo fotografia mea, niște desene, timbre, tot felul de mărunțișuri cu care burdușisem sertarele biroului meu — pietricele, soldăței, creioane mici, precum și alte fleacuri extrem de importante pentru mine — și am îngropat-o la casa de la țară, sub o tufă de iasomie. Dar mai apoi mi-a trecut prin minte că, peste mulți ani, când va fi găsită cutia asta, eu n-o să mai fiu, și nici mama, nimeni de fapt. Și trebuia să pun în cutie și ceva de la mama. Am scos pe ascuns din album o fotografie și am îngropat-o și pe ea. Dar mai apoi mi-a trecut prin minte gândul că dispun de o putere uimitoare: vor rămâne acolo numai cei pe care îi iau cu mine în cutia mea!

Ce interesant, unde o fi oare cutia aceea de metal? Oare o fi tot acolo, sub iasomie?

Mama mă tot gonea afară:

— Iar cu cartea-n brațe? Du-te și joacă-te cu copiii!

Dar mie nu-mi plăcea să mă joc cu copiii, ei aveau jocuri crude și tot felul de încercări infinite cărora trebuia să le faci față. De exemplu, întindeau praștia spre ochiul tău, să vadă dacă poți sau nu să clipești.

Încă din copilărie voiam foarte tare să am un câine și o dată am adus de pe stradă un cățeluș al nimănui. I-am dat de mâncare. Dar mai apoi mama a văzut că vomitase și imediat se apucase să-și lingă voma de pe parchet și nu mi-a permis să-l țin, oricât am rugat-o eu.

Ce ar mai fi?

Bunica avea o cutie cu nasturi și îmi plăcea nespuse să mă joc cu ei, ca și cum ar fi fost armata mea. Nasturii mici, albi, erau infanteria, ceilalți formau cavaleria și tunurile. Țin minte un nasture mare de sidef — era generalul care se lupta mereu cu armata unui alt general — o cataramă de aramă înverzită. Organizam bătălii întregi: nasturii atacau, strigau, se încăierau om la om, mureau. Pe cei morți îi îngropam înapoi în cutie.

Sașenka mea! Așa de plăcut e să vorbesc cu tine despre toate aceste lucruri uitate!

Odată, mama m-a luat la reprezentația unui iluzionist. Probabil nu era nimic senzațional în scamatoriile lui, dar pe atunci m-au fermecat complet. Obiectele apăreau și dispăreau, se prefăceau în altceva. Valetul de pică devenea o damă de inimă. Scamatorul punea în palmă o monedă, strângea pumnul, îl desfăcea și în locul ei apărea un șoarece alb. Unui domn i-a tăiat cravata cu foarfecile, apoi a unit jumătățile și cravata s-a dovedit a fi întreagă-întreguță.

După aceea a chemat voluntari pe scenă și a început să-i hipnotizeze. Nici mama nu s-a putut abține și s-a dus, deși m-am înfipt în mâna ei și n-am vrut s-o las. Era groaznic și palpitant în același timp să

vezi cum oamenii vii se transformă deodată în lunatici care se mișcă cu ochii închiși. I-a spus mamei că a început inundația și că în cameră se ridică apa, din ce în ce mai mult, și ea a început să-și ridice poalele. Iar mai apoi a zis că nu mai ține minte nimic.

La magazinul de jucării am văzut o trusă de iluzionist și am implorat-o pe mama să mi-o cumpere, iar ea mi-a făcut-o cadou de ziua mea. Ce cutie minunată mai era! Erau toate lucrurile necesare pentru a entuziasma publicul. De fapt, trebuie că asta și doream, nu atât scamatoriile, cât să fiu iubit.

Ce mingiuțe minunate din burete erau acolo, plus batiste și panglici de mătase, un ou, o floare, toate păreau adevărate, dar aveau câte o chichiță! Șireturi speciale, inele chinezești, un fel de degetar care se pune pe degetul mare, dar care avea un mic fitil — de parcă cineva putea să creadă că degetul meu arde ca o lumânare!

Am găsit la bibliotecă o carte citită și răscită despre tot felul de mari magicieni, hipnotizatori și iluzioniști — mi-a plăcut că poți să pui un om în sicriu, să-l îngropi, să pui o piatră pe mormânt, iar mai apoi sicriul se dovedește a fi gol! Și cel îngropat îi așteaptă pe toți acasă, ascuns după masă!

Și eu visam să fiu iluzionist și hipnotizator și mă miram că bunicii nu-i plăcea deloc ideea mea minunată, numai ofta și spunea:

— Aiureli!

Ea ar fi vrut să mă preocupe ceva mai serios.

În trusa iluzionistului se aflau tot felul de explicații detaliate pentru toate minunile, încercam să urmăresc cât mai exact instrucțiunile, dar oricum scamatoriile mele ieșeau cam aiurea. Mai bine zis, când exersam în fața oglinzii, îmi reușea totul, iar treaba cea mai dificilă era de a învăța să fac pase, mișcări de deturnare, dar atunci când arătam musafirilor minunile mele, ei nu se entuziasmau de arta mea, mai degrabă râdeau de stângăcia mea. La un moment dat, mi-a trecut prin minte un gând dureros, anume că pentru ei nu eram în niciun caz un magician, ci un clown. Totul s-a terminat prin aceea că am început să urăsc scamatoriile.

Dar uite ce s-a întâmplat mai apoi cu scamatoriile astea.

Bunica s-a îmbolnăvit. Mai bine zis, într-o iarnă a alunecat pe polei, lângă clădirea poștei, a căzut și și-a fracturat șoldul. Nu se mai putea ridica, câteva luni a stat culcată, neputincioasă, și slăbise. Țin minte că mama ofta că bunica nu mai are zile. Și am mai reținut o scenă, când bunicii îi tremurau mâinile și capul, iar mama o pieptăna. În tinerețe, bunica fusese foarte frumoasă, avea o coadă lungă, groasă, cât mâna de groasă. I-au tăiat cândva coada din cauza unei boli, și noi am păstrat-o ca pe o relictă de familie. Dar la bătrânețe bunicii îi crescuse din nou părul.

Odată, am venit foarte târziu de la gimnaziu. Încasasem o grămadă de note de patru, nu voiam să mă duc acasă, convins fiind că din nou o să fiu săpunit. M-am plimbat pe undeva până târziu, știind că o s-o încasez și pentru asta. Și ajung eu acasă, pregătit de ce-i mai rău, iar mama, în loc să mă certe, mă îmbrățișează și mă sărută. Nu am priceput nimic, mai apoi am înțeles — de la bunica ieșise doctorul care și-a spălat multă vreme mâinile, fiecare deget separat. Mama a vorbit cu el, apoi mi-a strâns capul de piept și mi-a spus că bunica e pe moarte. M-a dus să-mi iau rămas-bun de la ea.

Înainte de a muri, bunica se făcuse înfricoșătoare, adâncită în pat, ciufulită, și tremura toată, mai ales mâinile.

Nu mai țin minte ce am vorbit, dar deodată m-a rugat să-i fac o scamatorie. Am dat din cap. Nu puteam. Nu că nu voiam, pur și simplu nu puteam. Dar era imposibil de explicat asta cuiva.

Mama a început să mă roage:

— Volodenka, hai, te rog! Poate că bunica n-o să te mai roage niciodată nimic. Ei, ce te costă?

Dar eu nu puteam. M-am smuls din mâinile mamei, am fugit undeva și am început să plâng.

Înainte de înmormântare, m-au uimit mâinile ei liniștite, în sicriu. Mama era așezată alături și-i pieptăna părul.

La cimitir m-au împins s-o sărut pe moartă și să arunc prima mână de pământ. M-am împotrivit în tăcere. Nu-mi era frică, dar nu mă simțeam în apele mele.

Țin minte că atunci când pământul a început să cadă, lovind ușor capacul sicriului, nu știu de ce, mi-a trecut prin minte: dacă aș deschide acum sicriul și ar fi gol, iar bunica ne-ar aștepta acasă?

A fost îngropată, mormântul a fost nivelat, ca un strat cu flori. Și pentru mine era absolut imposibil ca bunica să se fi făcut un strat cu flori.

Înmormântarea a ținut mult, tare mult, și aveam nevoie să merg la toaletă: mama m-a lăsat să mă duc la privata din cimitir, cu o gaură în podea. Și acolo, stând deasupra gropii ce semăna cu un mormânt, am simțit foarte acut că bunica nu ne mai poate aștepta acasă, că ea e acolo, în sicriul ei, sub pământ, pentru că moartea este ceva adevărat, la fel de adevărat ca gaura aia urât mirositoare, puturoasă.

De la moartea bunicii am rămas cu senzația unei groaze copilărești. Dar faptul că și eu o să mor cândva pe atunci nu încăpea deloc în mintea mea. Mult mai târziu m-am speriat cu adevărat de asta.

Iar acum ascult gemetele răniților, ce răzbat din corturile lazaretului, și-mi spun: ce moarte minunată era aceea! Este așa de minunat să-ți trăiești viața și să mori de bătrânețe!

Vezi cum se schimbă reprezentarea fericirii?

Știi ce mi-a venit acum în minte? Că nu am dăruit nimănui nimic în viață. Nu e vorba de fleacuri, ci de lucruri adevărate. Mie mi s-a tot dăruit mereu și am luat. Dar eu nu am dat nimic nimănui. Mai ales mamei. Și nu pentru că nu am vrut, ci pur și simplu nu am avut când.

Asemenea gânduri simple se strecoară ca niște revelații.

Și am înțeles că vreau așa de mult să dăruiesc — căldură, iubire, gânduri, cuvinte, tandrețe, înțelegere, dar totul se poate curma înainte de a începe, mâine, peste cinci minute, acum! E așa de păcat!

Gata, termin pentru azi. Mi-a obosit mâna. Și mă dor ochii, îți scriu la lumina lămpii de veghe.

Sașenka mea, vreau așa de tare să fie totul bine pentru tine!

Știu că o să ne vedem.

De ce?

Tot timpul îmi pun întrebarea: de ce?

De ce trebuie să fiu pedepsită chiar așa? Chiar în felul acesta?

Mergeam cu tramvaiul. Deodată, în josul pântecului, o durere acută, insuportabilă. M-am speriat și am înțeles imediat, dar încercam să mă conving singură că era vorba de altceva. De orice altceva, dar nu de asta. Pornise hemoragia.

Ar fi trebuit să mă duc imediat la spital, dar eu m-am dus acasă, la el. Abia m-am târât, el a început să se agite, a început să alerge prin apartament și îngăima numai:

— Spune, ce să fac? Spune, ce să fac?

Niciodată nu mă gândisem c-o să-l văd într-o asemenea panică. Nici nu știa cum să cheme salvarea.

Era chiar mai speriat decât mine. Am început să-l liniștesc, că nu era nimic rău, dar eu îmi dădeam seama că, dacă nu se oprea hemoragia uterină, puteam muri din cauza pierderii de sânge, iar de la sine nu avea cum să treacă.

Am așteptat o veșnicie salvarea.

Parcă mi se umpluse burta cu pietre și cineva îmi strângea tâmplele. Degetele de la picioare îmi amortiseră. Eram transpirată toată, tremuram întruna. Urlam, devenisem isterică din cauza durerii și a supărării, iar el își turna coniac, pahar după pahar, pentru a se liniști. O durere infernală. Vedeam negru în fața ochilor, camera se mișca. De câteva ori am fost aproape să-mi pierd cunoștința.

La spital m-au pus imediat pe masă. Anestezie. Avort.

Copilul meu ieșise din mine, dar nici nu băgasem de seamă cum. Ceva curgând. Sângele venind în cheaguri.

Mi-au scos tot dinăuntru, și sufletul, și pânțele.

Carnea mea se făcuse mai puțină și mi se părea că mă lovesc parcă de tot în lume: de ușă, de oameni, de sunete, de mirosuri. Totul a devenit zgomotos, mărunț, obositor. Inutil.

Cum se poate? Abia zilele trecute mă oprisem în fața unei vitrine cu lucruri pentru copii, tot privind și minunându-mă de câte lucruri are nevoie micuțul acesta, iar acum sunt din nou singură. Mama, când a aflat, a spus:

— Plângi! Este tot ce îți trebuie acum, e bine să plângi puțin.

Iar Ianka:

— Mai bine ai fi făcut imediat avort și nu te-ai mai fi chinuit.

Închiriasem un apartament cu o cameră pentru viitorul copil, iar de-acum în camera aceea o să rămână peste noapte Soniecika.

Am tot stat în pat după ce am ieșit din spital, iar Sonia, ca de obicei, m-a întrebat:

— Ei, ce mai face frățiorul meu?

I-am răspuns zâmbind:

— Bine.

— Și de ce stai așa în pat?

— Am răcit puțin.

Și m-am întors, m-am prefăcut că încep să tușesc sub plapumă, pentru a nu se vedea că iar încep să urlu.

Iar ieri am dus-o la baie, am început s-o dezbrac, dar ea nu se lăsa, făcea bot, era tristă. Pentru a o îmbuna, am început să mă joc cu ea cu cleștii de rufe, să o ciupesesc. Nu am fost atentă și am ciupit-o ușor de piele. I-am întins cleștele:

— Uite, ciupește-mă și tu!

L-a luat și m-a ciupit cum se cuvine, până la sânge.

O spăl, iar ea urlă că are săpun în ochi și că mama ei face totul altfel.

După aceea, o șterg cu prosopul și părul proaspăt spălat scârțâie ușor. Așa îmi spunea mama în copilărie, că trebuie să speli părul până începe să scârțâie.

O să am cândva un copil, neapărat o să am, și o să-i spăl și eu așa părul, până începe să scârțâie.

Abia după aceea am înțeles de ce Sonia nu voia să rămână la noi peste noapte. Încă mai face pipi în pat. Trebuie să mă scol noaptea, să verific dacă e uscat și să schimb cearșaful, dacă e ud. Ea știe

lucrurile astea și se rușinează îngrozitor.

Astăzi am dus-o eu la ora de balet, în locul lui.

Și-a schimbat încălțărilor și deodată mi-a împins pantofiorul de dans sub nas:

— Suflă!

Am luat pantoful și i l-am băgat ei sub nas:

— Suflă tu!

Mi-a aruncat o privire plină de răutate.

Cât a durat ora, am ieșit să mă plimb puțin. Priveam șinele de tramvai care se îndreaptă spre un cui nevăzut de care se ține lumea. Și deodată am văzut totul așa de clar: dinspre toate obiectele se duc spre punctul acela linii ca niște fire. Mai bine zis, ca niște elastice întinse. Cândva, toate se îndepărtaseră, și stâlpii, și troienele, și tufele, și tramvaiul, și eu, dar nu s-au desprins și acum elasticul le trage înapoi.

Sașa! Sașenka!

Minunea mea! Frumoasa mea!

Știu, nu-ți sunt alături și ți-e greu. Mă gândesc tot timpul ce mai faci. Ce e cu tine? Ce faci acum? La ce te gândești? Ce te neliniștește? Cât aș vrea să vin în clipa asta la tine, să te alint, să te îmbrățișez, să-ți lipesc capul de pieptul meu. Te rog, ține-te tare! Trebuie să te ții tare!

O să mă întorc, o să vezi, și totul o să fie bine!

Nu ne-am despărțit de mult timp, dar parcă au trecut ani.

Mai ales după ce am ajuns aici, timpul pare că zboară repede și pe neobservate sau, dimpotrivă, pare că uneori se oprește și nu se mai urnește din loc, și nici nu-ți prea dai seama dacă există de fapt. Mai degrabă așa, cu toate căte s-au petrecut pare că timpul devine invizibil, dar, când îmi aduc aminte de ziua în care m-am smuls de lângă tine, mi se pare că a trecut foarte mult, foarte mult de atunci.

Nici nu-ți poți imagina cum mă ajuți prin faptul că pot să-ți scriu! Asta mă salvează. Nu zâmbi — chiar mă salvează!

Dar ce prostie am spus! Zâmbește, Sașenka, minunea mea, zâmbește!

M-am trezit devreme și aici e momentul cel mai prielnic al zilei. Abia s-a luminat, aerul este încă proaspăt, adie un vântuleț de dimineață. Aici poți trăi numai la asemenea ore. Mă desfăt cu răcoarea și încerc anticipat groaza că va veni canicula pe care o prevestește soarele acesta roșu, uriaș, care iese din aburul de deasupra câmpiilor de sorg. În curând, soarele va fi auriu, apoi alb. Pâcla de deasupra câmpiilor se va evapora, vântulețul de dimineață se va potoli și va începe din nou infernul. Canicula de aici îți poate prăji creierul la propriu — mulți fac insolație.

Acum vreau să scriu despre impresiile care s-au adunat în zilele acestea. Scuză-mă, buna mea, dacă va trebui să scriu despre lucruri neplăcute.

O să-ți scriu nu în ordinea importanței celor întâmplate, ci pur și simplu despre primul lucru care-mi vine în minte.

Ieri, un ofițer, Vseslavinski, s-a îmbătat cu *hanshin* și se holba la toți cu binoclul său deformat. De fapt, tocmai de aceea s-a și îmbătat: un glonte l-a nimerit în binoclul ce-i atârna pe piept și i-a făcut o vânătaie. A arătat tuturor binoclul lovit și vânătaia. Cândva mi se părea că asemenea întâmplări fericite există numai în cărți. Asta l-a tulburat profund, a început să plângă ca un copil și să bea întruna. E

ciudat, pentru că, înainte de întâmplarea asta lăsase o impresie de om foarte rece și curajos. Iar apoi a fost găsit înecat în iaz. Aici, lângă o *fanza*²³ în ruină, se află un mic iaz, în care nici un copil nu se poate îneca. Probabil a alunecat. Trebuie că și-a pierdut cunoștința. Când l-am scos, îi curgeau din gură și din nas șiroaie de lichid murdar. Am încercat să îi facem respirație artificială, fără folos. Felcerul i-a băgat adânc degetele în gură și le-a scos pline de ceva lipicios.

Cât de stupid e totul!

Iar rudele vor primi veste despre moartea lui eroică.

Pe de altă parte, ce să le scrii? Adevărul?

Adevărul e că în fiecare zi avem pierderi, dar, cum vezi, nu toate sunt în luptă. Cel mai adesea sunt accidente și insolajii. Canicula este, ca de obicei, insuportabilă.

Nu numai oamenii au de suferit. Alaltăieri, sub ochii mei, iată ce s-a întâmplat. Cea de-a doua baterie se deplasa spre poziție. Drumul cobora de pe movilă, caii alergau la trap. Deodată, un cal pe care se afla un cavalerist a căzut. Din fericire, soldatul a reușit să sară într-o parte, dar tunul a venit peste cal și i-a rupt picioarele din spate. Necheza așa de jalnic. A fost împușcat.

Și uite și niște vești bune: au revenit resturile expediției amiralului Seymour. Fuseseră deja considerați morți cu toții. Nu au putut să se strecoare spre Pekin, drumul fusese distrus înaintea lor. Nu au putut nici să lase peste tot un număr suficient de soldați pentru pază și stațiile de cale ferată din spatele lor fuseseră ocupate de armata chineză și nu le mai rămăsese nimic de făcut decât să se strecoare înapoi, luptând. Au revenit cu mâinile goale. Mai bine zis, cu două sute de răniți. Pe cei morți i-au îngropat, dacă au putut, chiar pe loc.

Împreună cu acest detașament au plecat și două plutoane de marinari ruși, sub comanda căpitanului Ceaghin. Numai jumătate s-a întors. Marinarii noștri au petrecut două săptămâni într-o bătălie permanentă, în cele mai grele condiții. Am auzit că Ceaghin le povestea ofițerilor cum odată trebuiseră să se retragă pentru scurtă vreme și să lase o parte a răniților în clădirea unei gări distruse, iar când au recucerit din nou gara, au găsit toți răniții făcuți bucăți. Cruzimea care domnește aici este inimaginabilă. Nici ai noștri nu luau prizonieri. Ceaghin a încercat măcar să-i facă pe subordonații lui să nu-i mai chinuie pe cei căzuți în prizonierat, dar nu reușea mereu. Iar prizonieri ajung tocmai cei răniți, neputincioși. Oamenii se sălbătesc când văd ce li se face tovarășilor lor.

Poziția noastră prea puțin s-a schimbat deocamdată. Din când în când, izbucnesc lupte lângă gară, lângă zidul de apărare al orașului și mai departe, lângă canalul Lutai, dar de mică amploare. Ți-am scris că prin Tientsin trece un canal care a fost construit acum o mie de ani și care traversează toată China?

Deocamdată, ambele părți sunt în expectativă, dar bombardarea orașului continuă. Chinezii par să fie incredibil de punctuali. Tirul asupra concesiunilor începe de regulă la ora trei ziua și ține până la opt seara, iar mai apoi reîncepe la două noaptea și durează până la zece dimineața.

Sașenka, așa de tare m-am deprins cu bubuiala asta permanentă, că am început să disting tirurile armelor noastre de cele ale chinezilor, chiar și calibrul lor. Chinezii trag din forturi, cu tunuri Krupp de șase inci și cu mitraliere cu tragere rapidă Hotchkiss. Desigur, o să spui, ce te pricepi tu la calibre! Nu mă pricep deloc, evident! Dar, pur și simplu, urechile se obișnuiesc. Și eu mă schimb aici. Devin altul. Aici nu ai cum să nu te schimbi. Dar este tocmai ce am dorit.

A trebuit să mă întrerup, se făcuse noapte. Reiau scrisoarea acum, de dimineață.

Ieri a trebuit, primind o misiune, să mă duc în oraș. Eram chiar bucuros, că și așa stau tot timpul

numai în tabără. Era vorba de o schimbare, deși exista și riscul de a nimeri sub un tir, dar, îți spun de pe acum, Sașenka, cât am fost eu acolo nu a căzut niciun proiectil asupra acelor cartiere. Stai liniștită!

Știi, pe drumul spre oraș este o mică mlaștină. De fapt, aici sunt multe bazine de acumulare, dar parcă au pierit de secetă și acum se descompun în arșiță. Așa că am văzut câteva dăre lăsate de șerpi prin țărână. Pentru prima dată am dat ochii cu aceste jivine despre care toți vorbesc pe aici.

Tientsinul însuși și toată valea tăiată pe din două de o fâșie de culoarea muștarului, care e Beihe, par de la distanță destul de pitorești, până nu vezi urmele distrugerilor.

Gara și construcțiile de pe lângă ea sunt într-o stare groaznică, peronul e ciuruit de proiectile, peste tot sunt numai mormane de gunoi, de cărămizi sparte. Acoperișul galben al antrepozitului parcă este făcut dintr-o dantelărie metalică, așa e de perforat de gloanțe și schije. Încă nu au fost luate de aici vagoanele arse.

Podul a fost din nou consolidat de geniștii noștri. Nu mai avem de-a face cu atât de multe cadavre, cum se adunaseră acum vreo două zile, dar oricum mai vin. În prezența mea, soldații, cu niște pari lungi de bambus, au încercat să lase să treacă printre barje ceva albastru și umflat.

Am fost acolo cu un ofițer din detașamentul Anisimovski, care are un nume ciudat, Ubri; el a văzut orașul înainte de a fi distrus și acum s-a mâhnit de tot, privind la ce se transformase Tientsinul în timpul asediului. Ubri a suferit numeroase contuzii și are auzul slab, când vorbești cu el trebuie să strigi.

Mi-a arătat *settlement*-urile. După pod, intri imediat în concesiunea engleză. Artera principală se numește Victoria Road. Se întinde de-a lungul râului și merge drept spre forturile chineze, de aceea grenadele zboară în voie de-a lungul întregii străzi, acum distrusă de găuri de obuze.

Toți pereții sunt zgâriați de schije, multe case sunt distruse — ruine arse, ferestre sparte. La intersecțiile străzilor sunt peste tot baricade din baloți de lână, stâlpi de felinar, cărămizi. Peste tot sunt grămezi de mobilă, gunoi, ardezie. Pe străzi e liniște, nu se văd trecători, numai patrule de diverse naționalități se află în fața unor case transformate în state-majore, lazarete, depozite.

Imaginează-ți, pe panouri încă mai sunt afișe care te invită la o reprezentație de circ! Înainte de asediu, o trupă internațională împânzise orașul cu afișe, dar, în locul chetelor primite de la public, artiștii au fost nevoiți să se mulțumească cu faptul că au reușit să fugă cu ultimul tren spre Taku.

Am intrat cu Ubri în Gordon Hall, sediul municipalității concesiunii engleze. El povestea că aici, în subsoluri, în timpul asediului, se ascunseseră femeile și copiii, iar mâncarea pentru ei era pregătită în hotelul vecin, Astor House. Tot în subsolurile de la Gordon Hall petrecuse asediul și consulul rus, Șuiski, cu familia. Acolo, în timpul unui tir de artilerie, îi murise un băiat de șapte ani.

Și hotelul a avut de suferit, deși se vede și acum ce clădire minunată a fost, cu balcoane, cu verande, cu turnuri. Ferestrele mari, frumoase, cu marchize, sunt acum înfundate cu saci. Ubri a spus că acolo, înăuntru, sunt vase de marmură, sonerii electrice, lux și tot confortul. Dar totul este de domeniul trecutului — chiar de la începutul asediului nu mai funcționează în concesiuni nici curentul electric, nici alimentarea cu apă.

De fapt, chiar și acum se vede ce oraș frumos și chiar elegant a fost! Cu ce confort și-au amenajat viața europenii! Un chei frumos, străzi largi, ireproșabil mărginite de plop și salcâmi, grădini, un parc pitoresc, numit Victoria Park, case elegante de tip englezesc, cluburi, poștă, telegraf, telefon, canalizare, iluminat public. Câteva mari magazine luxoase, acum jefuite și arse.

Ți-e și groază să te mai uiți la acest oraș european din centrul Asiei. Nicio clădire, nicio vilă nu au

fost cruțate de foc sau de vreun proiectil. Și nu numai chinezii au produs distrugeri. Ubri mi-a arătat în concesiunea franceză, de la margine, un cartier distrus în întregime, un cartier care se afla în imediata vecinătate a spitalului militar, populat de creștini chinezi — consulul francez a dat ordin să fie ars până la temelie, pentru că se temea de incendieri și atacuri dinspre orașul chinezesc.

Acolo, pe o distanță de două verste, se văd numai pereți arși, hornuri singuratice, mormane de pietre, resturi și cărbune. Casele chinezilor, cele care au scăpat din calea flăcărilor, sunt jefuite. În curți sunt aruncate mormane de rochii de mătase, simplă sau scumpă, tot felul de mobile, veselă, catrafuse, broderii chinezești bogate, vase de porțelan, tablouri incrustate minunat, ceasuri — totul este spart, călcat în picioare.

În toate casele părăsite au fost încartiruiți soldați de toate națiile. Din păcate, nu a existat vreun detașament ai cărui soldați să nu scormonească în aceste mormane de tot felul de lucruri și gunoaie. În cartierul chinezesc nu era niciun fel de supraveghere, și nici nu aveai nicio posibilitate și nicio nevoie de a păzi bunurile chinezilor împrăștiate prin curți și pe străzi, abandonate de proprietari.

Ubri mi-a arătat locul unde explodase proiectilul care-i produsese contuzia. Iar tovarășului lui, care stătuse alături și primise în plin lovitura, i s-au amputat picioarele și a murit peste câteva ore, în chinuri groaznice.

Un deșament al indienilor *sepoys* și-a amplasat tabăra în grădina Clubului Internațional — când am trecut pe acolo ardeau focuri, își pregăteau de mâncare, cântau la fluierile lor și la cimpoaie. Între timp, pe stradă curgeau valuri de conținut uman cu miros puturos, dar pe soldații cu turban asta nu-i deranja, deși eu și Ubri am fost obligați să ne ținem de nas, ducându-ne de acolo cât mai repede.

În prezența noastră, englezii au prins un spion chinez. Era mai degrabă un copil. *Sepoy*-ii l-au dus de la statul lor major la Astor House, chiar în piața din față, pentru a-l executa. Am stat de vorbă cu ofițerul englez, el a spus că văzuseră cum băiatul ăsta făcuse cuiva un semn cu batista, urcat pe un acoperiș. Chinezii, desigur, știu foarte bine ce se întâmplă în concesiuni.

Băiatul era foarte slab, numai piele și os. Și mai era și tuns până la piele. Când a trecut pe lângă mine, ne-am încrucișat privirile. În ochii lui se citeau groaza și disperarea. Sughita tot timpul, probabil de frică. Mi-am întors repede ochii în altă parte, nu am suportat. Și acum simt asupra mea privirea lui.

Sașenka, credeam că o să-l împuște, dar *sepoys*-ii i-au tăiat capul. Și mai era acolo un fotograf cu aparatul său, un american. Cineva se va uita la aceste fotografii, le va studia. *Sepoy*-ii pozau cu mândrie, zâmbeau.

Am vrut să mă forțez să mă uit, dar nu am putut, în clipa aceea am închis ochii. Am auzit numai sunetul. Știi, seamănă cu sunetul scos de un foarfece de grădină. Apoi am deschis ochii și i-am văzut capul pe jos. De câte ori am văzut în tablouri capete tăiate, de exemplu, pe talger, un subiect îndrăgit de pictori, în ele era ceva îngrozitor, dar înălțător totuși, frumos. Dar aici, în fața mea, se rostogolea ceva mic, plin de sânge negru, de care se lipise nisip. Gura schimonosită cu limba mușcată, un ochi dat peste cap. Trupul fără cap este ceva imposibil, berc. Din gâtul aceluia trup curgea un mic șuvoi de culoare închisă.

E așa de ciudat să poți vedea așa ceva fără să-ți pierzi mințile.

Și poți chiar să mănânci în aceeași zi. Și să vorbești despre cu totul altceva, din altă parte, îndepărtat, omenesc. Azi i-am povestit lui Glasenapp că am fost prezent la execuție și asta a dat prilej numai unei discuții despre transmigrația sufletelor.

Oare cum poate aici să fie uimit cineva de execuția altcuiva, dacă fiecare înțelege de ce și în ce scop se întâmplă asta! Dacă îi omorâm, ne salvăm viețile. Totul e așa de simplu!

Chiril crede în transmigrația sufletelor după moarte. Cel puțin, așa spune. L-am întrebat de ce, în cazul acesta, nu ne uimește faptul că nu mai suntem Napoleon, nu mai suntem Marc Aureliu, că nu mai suntem nici măcar chinezul abia executat, ci niște Dobcinski-Bobcinski²⁴, care cel mai mult pe lumea asta se tem de moarte. Iar el a răspuns că nu avem de ce să ne minunăm, din moment ce ne aflăm în stare de visare, într-o situație total improbabilă și, mai mult, în mijlocul unor oameni care au murit de mult.

— Uite, am trăit mai înainte, spunea Chiril, într-o altă lume și într-un alt timp, iar, după ce ne-am trezit aici, continuăm să trăim, fără să ne minunăm de ceva, luând totul ca pe un dat. Iar mai apoi o să ne mai trezim și în altă parte.

Este imposibil Glasenapp ăsta.

Râd eu de el, dar băiatul acela chinez — și dacă nu sufletul lui, atunci, capul, cel puțin, și-a găsit deocamdată un adăpost temporar în mine. Nu trebuie decât să închid ochii pentru a-l vedea acolo, pe pământ, în mijlocul noroiului frământat în picioare, mânjit de sânge și de nisip, albul ochiului fără pupilă, limba neagră, mușcată de dinții maronii.

Iartă-mă, draga mea, iartă-mă!

Dar n-o să șterg nimic.

Dacă vrei, poți să omiți pur și simplu rândurile acestea, poți să nu le citești.

Așa de mult aș vrea să-ți scriu numai despre lucruri frumoase!

Sașenka mea, m-am întrept din nou, nu pentru multă vreme, dar acum continui. Și știi de ce m-am întrept? E așa de stupid, dar oricum îți explic, vreau așa de mult să vorbesc cu tine despre orice!

Cazacii și artileriștii spălau caii la conovăț. Și se tot șicanau. Acum e liniște, vine un vânticel dinspre partea aceea, miroase a cai, a sudoarea și urina lor, dar totuși sunt niște mirosuri așa de naturale, de plăcute! Aici numai dinspre oameni vin duhori animalice respingătoare, dinspre animale, dimpotrivă. Așa că uite, ei își tot povesteau istorioare murdare și hăhăiau tare, grosolan. Am încercat să scriu scrisoarea ta pe acest fundal și am renunțat. Aveam senzația că acele cuvinte ale lor pot pângări scrisoarea, prin faptul că ele sunt purtate de vânt deasupra acestei foi.

Am ieșit puțin să mă plimb. M-am uitat la cai: stau așa de frumos în stănoagele lor, curați. Suflă asupra mea un abur gustos, de animal. Mușchii le tresară, încercând să gonească muștele, fornăie, își agită boturile. Îți aruncă o privire cu ochii lor triști, supuși. Ce inteligenți sunt! Ce bine te simți cu ei!

Reiau deci, acum când soldații s-au împrăștiat. Despre ce să-ți mai scriu?

Astăzi, Lucie ne povestea cum a reușit să se salveze ca prin minune când, în primăvară, fusese distrusă misiunea catolică de undeva din nordul Tientsinului, unde ajunsese acum un an. De fapt, rămâne încă o enigmă pentru toți cum de a ajuns ea în China, dar Chiril, sub pecetea tainei, mi-a povestit, din spusele ei, că venise în China din dragoste — lăsase totul în urmă și se duse la capătul lumii după omul iubit. Iar acela s-a dovedit a fi un ticălos — povestea obișnuită. Nu a mai putut să se întoarcă acasă și s-a aciuat pe lângă misiunea catolică. Dar să revin la povestea ei.

Câte a mai trebuit să îndure femeia aceasta micuță!

Mulțimea se năpustise asupra misiunii și nimeni nu a mai apucat să fugă. Țăranii răsculați au găsit la bucătărie, în bufet, niște borcane de sticlă cu ceapă murată. Au început să arate asta satului întreg ca

pe o dovadă a răutății și cruzimii europenilor — ei credeau că cepele erau ochi de chinezi. Erau imposibil de oprit, și a început măcelul.

Preotului catolic i-au scos ochii cu o furculiță. Intendentei i-au tăiau capul, pe când ea încă își mai ținea fiul de mână, și el a fost omorât imediat după ea. Lucie povestea toate astea fără emoție în voce, pe un ton oarecum sec, ca și cum totul i se întâmplase nu ei, ca și cum ea murise și era vorba despre lucrurile trăite de altă femeie.

Lucie avea un mic revolver, dar nu se decisese să-l folosească. Spune că mai întâi voise să tragă în atacatori, dar nu putuse să ochească niciun om. Apoi se decisese să se sinucidă, ca să nu cadă în mâinile lor, dar când văzuse ce le făceau oamenii aceia celor apropiați, a început să tragă în ei. Și spune că avea o singură dorință, aceea de a omorî cât mai mulți.

A supraviețuit numai printr-o minune — s-a închis în cămară și trăgea de acolo, omorând câțiva oameni. A fost salvată de un mic detașament al armatei regulate chineze, pe atunci încă se mai pedepseau blestemățiile ihetuanilor și șeful provinciei Zhili chiar introdusese recompense materiale pentru prinderea răsculaților.

După povestirea ei, toți au rămas o vreme tăcuți. Nici eu nu puteam ridica ochii spre ea, mă uitam la mâinile ei. Era uimitor că aceleași mâini miloase, blânde, tămăduitoare sunt și ucigașe.

De atâta vreme sunt deja la război, dar încă nu am trecut prin încercarea principală a lui, iar această femeie fragilă, cu niște mâini așa de blânde, a experimentat-o deja.

După aceea, Lucie a povestit că e gata să mai omoare. Ea îi urăște.

Sașenka, ce de neînțeles, de neimaginat, de sălbatic sunt toate acestea!

Mi-e așa de milă de ea! Și încep și eu să urăsc.

Când rămânem numai noi, Chiril vorbește despre ea cu mare tandrețe. Știi, mi-a spus că la Petersburg a iubit o femeie, dar că ea îi luase în răs sentimentele și-l părăsise de dragul unei nulități. Și că acum i se pare că a găsit în viață ceva adevărat.

Sașenka, e așa de minunat să privești cum se naște, sub ochii tuturor, acest sentiment al lor — în mijlocul sângelui, al morții, al rănilor, al durerii, al puroiului, al mizeriei. Toți observă cum sunt atrași unul de altul. Oamenii îi privesc zâmbind. Desigur, îi invidiază. Nu, nu e cuvântul potrivit. Se bucură pentru ei. E atâta cruzime în jur, atâta barbarie și e așa de frumos că măcar în acești doi oameni e vie tandrețea.

Restul se uită probabil la ei și-și aduc aminte de iubitele lor.

Sașenka mea cea de departe! Acum ești așa de aproape de mine, e ca și cum te afli alături, te apleci pe deasupra umărului meu și urmărești rândurile mele săltărețe.

Te sărut cu mare dor.

Noapte bună, draga mea!

De mult suntem un întreg. Tu — eu. Eu — tu. Ce ne poate despărți? Nu e nimic pe lume să ne poată despărți.

În picior am un furnicar. Mi-a amorțit.

Plouă cu găleata încă de dimineață.

Cer sticlos, plumburiu, lemnos.

Zilele sunt sprintene, o iau la goană ca niște șopârle, vrei să le prinzi și rămâi în mână numai cu coada — asta e senzația de moment.

Clopoțelul. Pauza. Strigătele copiilor în curtea școlii.

Mi-a trecut deodată prin minte că strigătele acestea ale copiilor vor fi aceleași și peste o sută de ani. Și peste două sute.

Donka zgârie parchetul cu ghearele. Mi-a pus pe genunchi labele din față, se uită rugător în ochii mei. Mă cheamă la plimbare.

Se pare că balerinele toarnă apă caldă pe tălpile pantofilor de balet, pentru ca piciorul să stea cât mai fest.

Mă duc să o plimb pe Donka și, de câteva ori, mă întâlnesc în parc cu profesoara de balet a Soniecikăi, și ea plimbând ceva din familia câinilor, dar de dimensiunile unui papuc. Diferența de mărime nu-i împiedică însă deloc pe cei doi câini să se adulmece sub coadă.

Mi-a povestit despre balet. Ea a căzut la un spectacol, când interpreta un dans în doi — o greșeală a partenerului. Și acum îl urăște. Îi plăcea să spună prostii pe scenă, printre dinți, cu o față impasibilă, pentru a o face să râdă.

La început, nu vruseseră s-o accepte la balet, cică din cauza platfusului, dar, de fapt, din cauza sânilor mari, proeminenți.

Unul dintre profesorii ei de balet i-a zis: imaginează-ți o monedă de cinci copeici și strânge-o cu fesele pe toată durata orei, să nu-ți scape!

Are o poveste de amor cu ortopedul care le tratează pe balerine. Îi tot promite că o să-și lase soția, dar cică încă nu poate — că e bolnavă, că are copii și așa mai departe — povestea obișnuită. De singurătate și-a luat un câine.

Pentru un dansator, echivalentul rezistenței materialelor este atracția gravitațională.

În copilărie, voia mult să patineze, dar își interzisese și patinele, și schiurile: se temea să nu-și rupă vreun picior.

Spune că Soniecika are calități pentru balet, dar îmi atrage atenția:

— Fetițele de la balet sunt, de regulă, inculte, nu au când să citească.

A mai spus că, atunci când ieși pe scenă, spectatorii sunt ca niște oameni de paie și tu trebuie să-i faci să fie adevărați, îndrăgostiți de tine.

De regulă, el o plimbă pe Donka, și mama mi-a spus de câteva ori că-l vede tot timpul cu balerina asta.

— Nu fi proastă! Stai cu ochii pe el! Trebuie să te lupți să păstrezi un soț!

Săraca mama. Am deja viața mea, casa mea, dar ea continuă să se țină de capul meu cu povețe, sfaturi, reproșuri. E singură. Îmi pare rău de ea. După ce tata a părăsit-o, s-a concentrat pe mine. Mă tem de vizitele ei destul de rare. Din nou trebuie să justific tot, să mă explic. Și nu fac nimic cum trebuie, peste tot e mizerie și dezordine, și, în general, sunt o nerecunoscătoare.

Tot timpul mă educă. Mi-am cumpărat un impermeabil și din nou: nu e culoarea potrivită, nu-mi vine bine, am aruncat banii în vânt. Când o să te maturizezi și tu! Mă muștruluiește permanent. Din moment ce nu vreau s-o ascult, înseamnă că nu o iubesc. Și mi-e și greu s-o suport, dar îmi și pare rău.

Mama tot timpul repetă că-mi vrea fericirea, să fie totul bine între mine și el, dar, de fapt, vrea să mă întorc la ea și să fiu din nou mică.

El e îngrozitor de ipohondru, ia cărțile mele de medicină și își găsește și el toate bolile, cu excepția celor femeiești. Dar, de fapt, se teme să nu-i apară, ereditar, boala pe care a avut-o tatăl lui — spre finalul vieții a avut sclerodermie.

Uneori începe, hodoronc-tronc, să-mi povestească despre el. Tatăl lui a fost profesor și a avut o aventură cu o studentă. Așa că fiul, pentru a-i deschide ochii în legătură cu fata aia și pentru a-i dovedi că tipa nu-l iubește deloc, s-a culcat cu ea. Tatăl nu a putut să-i ierte asta. Iar când fiul a avut prima expoziție, tatăl i-a spus ceva așa de umilitor, că au încetat să-și mai vorbească.

Tatăl a murit într-un mod îngrozitor — se întorcea acasă noaptea târziu, i-au dat una în cap și l-au jefuit.

Acum suferă că tatăl a murit atunci și el nu i-a spus niciodată că-l iubește.

Spune zâmbind:

— Atunci îl condamnam că voia s-o părăsească pe mama pentru o tinerică. Dar acum eu am făcut la fel. Voiam să-i demonstrez ceva tatălui meu, dar acum se pare că îmi dovedește el contrariul. E așa de ciudat, când m-am căsătorit cu Ada, existai și tu pe undeva, făceai prăjituri din nisip.

Uneori, uitând, mă strigă:

— Ada!

Și nici nu se aude.

Răspund:

— Pe cine strigi?

— Pe tine! Pe cine altcineva?

Și mai zice:

— Înțelegi, Ada a fost o greșeală stupidă pe care am îndreptat-o acum. Tu ești destinul meu.

Este vorba de femeia cu care a trăit opt sute de ani. Chiar așa spune el:

— Ce vrei? Să mă eliberez dintr-odată de tot ce e al ei în mine? Doar am trăit împreună opt sute de ani.

Iar altă dată a spus despre relația lor: a fost o altă formă de singurătate.

Și tot despre Ada: mai întâi a vrut să-i povestească despre femeile lui, doar se înțeleseseră să fie sinceri și să aibă încredere unul în altul, dar mai apoi și-a dat seama că, dimpotrivă, nu trebuie să povestească nimic. Nu trebuie să-l umilești pe omul care te iubește. Așa că a mințit-o.

— Și ea m-a crezut tot timpul! Dar pe omul care te crede e absolut imposibil să-l minți!

Mi-a spus odată:

— Când trăiești împreună cu cineva, sentimentele pentru acel om trebuie să fie curățate zilnic cu nisip și piatră ponce, dar n-ai nici putere, nici timp pentru asta.

Apoi a mai spus că se referă la el și la Ada, nu la noi.

În ziua când s-a decis să-și părăsească soția, pe stradă, un băiețel care vindea ziare i-a zis „tataie“. L-a cuprins senzația catastrofei, că ceva trebuia făcut de urgență. Mi-a povestit asta ca și cum ar fi fost ceva amuzant.

Și totuși el dă fuga acolo, imediat ce ea îl cheamă să-i pună perdelele. Îmi explică faptul că familia care a durat o viață nu poate fi suspendată deodată.

Soniecika mi-a spus când îi făceam gogoși:

— Mama zice că tu l-ai furat pe tata de la noi.

— Și ce mai zice?

— Că nu ai grijă de mine.

— Și altceva?

— Că din cauza ta nu merg cu ea în vacanță. Acum nu mai avem bani.

Odată, sună telefonul în toiul nopții. Sonia are febră. Se pregătește să se ducă. Îi zic:

— Stai puțin, vin cu tine!

Ezită.

— Înțelegi, e convinsă că, atunci când Sonia a fost la noi, tu nu ai avut grijă de ea.

M-am dus cu el. Am luat un taxi. Tot drumul am tăcut, privind în direcții diferite. Taximetristul își tot trăgea nasul și tușea așa de tare, că era cât pe ce să intrăm într-un tramvai.

Am fost pentru prima dată la ei acasă.

Toți pereții erau plini de tablouri. A pictat-o mult nud. Și așa, și așa. Stă în picioare, stă pe scaun, stă culcată. Și în clipa aceea a apărut ea, și m-a frapat discrepanța dintre trupul ei tânăr din tablouri și femeia aceasta bătrână, ciufulită, într-un halat spălăcit și cu niște papuci scâlțiați.

Fetița are temperatură 39. E transpirată toată. Cerul gurii îi e plin de punctulețe albe. Pe fondul obrazilor roșii se vede un triunghi alb în jurul gurii. Are o erupție — bubițe pe burtă.

Ada se năpustește asupra mea, că fetița s-a întors de la noi cu picioarele ude, că a alergat prin băltoace și eu nu i-am verificat ghetuțele. Are lacrimi în ochi.

— Să aibă din nou angină difterică?!

Am întrerupt-o:

— Vă rog să mă scuzați, sunteți medic?

— Nu...

— Atunci nu mă interesează opinia dumneavoastră.

Și le-am explicat că este scarlatină și erupția o să dispară a doua zi.

Cât m-am spălat pe mâini, el mi-a adus un prosop și, fără să-mi dau seama, l-am întrebat:

— Și câți ani are?

El, tulburat, a răspuns:

— Avem aceeași vârstă.

M-am întors singură acasă. El a spus că trebuie să rămână acolo până dimineața.

— Înțelegi?

Am dat din cap. Eu înțeleg tot.

Peste trei săptămâni, de pe mâinile Sonieckăi începea să se ia pielea.

Într-o noapte stăteam culcați, îmbrățișați, și mi-a spus:

— Uite, m-am născut și o să mor, asta înțeleg. E neplăcut, dar înțeleg. E groaznic, desigur, dar e explicabil, cu asta pot să mă împac. Dar de ce și fetița? Să știi că odată o să moară, asta este cu adevărat groaznic. Mai înainte nu știam că poate să fie așa de groaznic.

El o răsfăță, iar ea se folosește fără rușine de puterea pe care o are asupra lui.

Lui i se pare că tot timpul trebuie s-o ducă undeva — în parc, la grădina zoologică, la un matineu pentru copii. După ce pleacă ea, apartamentul e plin de acadele lipicioase, ciocolată, ambalaje. Îi cumpără toate prostiile, pur și simplu, îi e frică să-i spună „nu“. În spatele acestor avalanșe de dărnicie se află teama de a-i pierde apropierea.

La masă își face de cap — asta nu vrea, asta nu vrea. Și, bineînțeles, la mama nu e așa, e mai bun. Și nici nu pot să spun nimic, fiindcă el îi permite orice. Și mă îngrijorez prostește că o să rămână flămândă.

Ea-mi ia fără permisiune lucrurile din dulap, broșele, mărgelile din cutia de lângă oglindă, parfumul, oja. El ridică din umeri și spune că trebuie să stau de vorbă direct cu ea. Iar când am început discuția aceasta, i-a ținut partea, a început să-i ia apărarea, ca și cum în cuvintele mele era ceva nedrept.

Îi pieptăn părul și ea nu stă liniștită, tot timpul se foiește și urlă, iar dacă peria i se încâlcește în păr, spune că o fac special, ca să o doară.

Duminică dimineața, când poți să dormi puțin mai mult, sare din pat de cum se luminează și aleargă în camera noastră, se urcă în pat peste noi și i se așază pe piept, îi ridică pleoapele cu degetele. Și el suportă tot.

De ziua ei, ne-am dus să-i cumpărăm cadouri. El voia să-l ajut să aleagă un paltonaș, niște pantofiori. De ziua mea de naștere nu și-a amintit. Dar și eu am uitat că m-am născut cândva.

Ea își mănâncă prăjiturica preferată cu stafide, pune o bucățică în palmă și i-o întinde lui, iar el trebuie să o ciugulească, s-o ia numai cu buzele.

Sau se așază alături, umăr lângă umăr, și desenează în album — ea pe o pagină, un copac, el pe alta, o vulpe.

Sunt fericiți împreună.

Au ei nevoie de mine?

Noaptea, se scoală să verifice dacă patul ei nu e ud. O ia din pat, o duce, atârând adormită în brațele lui, bolborosind în somn, la baie, o pune pe toaletă, iar el se așază alături pe cadă, pentru ca ea să-și sprijine capul de genunchii lui, și așteaptă răbdător până se aude susurul.

Uneori ea face totuși în pat, dar el îi schimbă cămașa de noapte, ia așternutul și-l pune cu partea uscată în sus. Face patul, îi mângâie spinarea până ce adoarme. Înainte de culcare ea s-a mai obișnuit și cu sticluța mamei cu „apică de somn“.

Prietenele ei rămân peste noapte una la alta, dar ei îi e teamă că o să se afle și o să râdă de ea, că n-o să mai fie prietene cu ea. Tot inventează scuze pentru a nu înnopta la ele.

Ea se rușinează și de mine, dar eu îi spun că nu e nimic groaznic, toți copiii fac pipi în pat, iar, când o să crească, o să treacă și o să poată să doarmă și fără mușama.

După aceea, spăl separat rufele ei.

Uneori, mi se pare că niciodată n-o să putem să ne iubim cu adevărat. Iar alteori, dimpotrivă, se lipește de mine și mă invadează un val de tandrețe față de această faptură așa de încăpățânată.

Din cauza strabismului ei am fost la tot felul de medici. I s-a prescris să poarte ochelari speciali cu o singură lentilă, celălalt ochi fiind acoperit cu negru. Se rușinează îngrozitor de ochelarii ei, tot timpul vrea să-i dea jos — e groaznic cât mai rîd copiii de ea.

Acasă este viaie, dar la școală e cu totul alta. Ne-am dus la un spectacol la școală, unde trebuia să recite o poezie pe scenă. Când a ieșit cu ochelarii ei, unul dintre băieți a început să râdă, ea a uitat cuvintele, s-a încurcat, a fugit. Plângea groaznic. Însă acasă își ia revanșa — e regină, iar în jur sunt numai supuși care există pe pământ doar pentru a-i face pe plac.

M-am uitat cum desenează cu creionul și am remarcat că, dacă desenul nu i se pare bun, pentru ea încetează să mai existe, nu-l mai vede, desenează un altul pe aceeași foaie, nu mai bagă în seamă liniile

vechi, le vede numai pe cele noi.

Ar trebui să învățăm să trăim așa.

Dar cel mai mult îi place să picteze cu vopselurile tatălui ei. Îi pun o cămașă veche, pentru a putea să se murdărească în voie. El ar vrea s-o învețe ceva, cu adevărat, dar e încă devreme, pentru ea e neinteresant.

Odată și-a tăiat un smoc de păr cu o foarfecă de lucru manual și l-a lipit cu clei de barbă — ca la tata.

Altă dată, seara, el o duce la culcare, iar ea plânge în pernă.

— Minunea mea, ce este?

Iar ea, scâncind:

— Tata, o să mori! Și-mi pare așa de rău!

Abia acum începe să înțeleagă lucrurile cu adevărat. Când eram la iaz și priveam apusul, a spus deodată:

— Linia aceea luminoasă nu e soarele, nu-i așa? E doar ce văd eu, nu?

Am fost la teatrul pentru copii să vedem *Fiica zăpezilor*. Mergeam și mă gândeam ce ciudat era că făcuseră o fetiță din zăpadă. Doar nu e un om de zăpadă pe care să îl încropești din doi bulgări, trebuie să faci mâinile, picioarele, fiecare deget. Dar Soniecika nu găsea nimic surprinzător în asta, nici măcar nu-și punea problema:

— Păi dacă e adevărată! E vie!

El i-a cumpărat un ceas de mână, unul adevărat. Sonia îl întoarce, îl duce la ureche și spune entuziasmată:

— Auzi? Ca și cum ar fi niște cosași!

I-a meșterit un zmeu și ne-am dus împreună să-l ridicăm, dar zmeul a ajuns numai până la stâlpul cel mai apropiat și s-a încurcat în fire. Când trecem pe lângă el, îi facem cu mâna — i-au rămas numai niște zdrențe, dar ne răspunde și el la salut.

Îi mai place și stetoscopul meu și ne consultă pe toți. Pe sine, pe Donka, peretele, fotoliul, pervazul, fereastra. Îl lipește de sticlă și spune cu o voce serioasă lumii de afară:

— Respirați! Și acum nu mai respirați!

Îi citesc înainte de culcare, iar ea ascultă, privește undeva în interior și-și linge părul de pe mână puțin mai sus de încheietură, mai întâi într-o direcție, apoi în alta. Aruncă o privire în carte când dau pagina — oare nu a apărut vreo ilustrație?

Trebuie să verific mereu totul. Se duce la culcare, deja s-a aranjat în pat, dar periuța de dinți e uscată. Scularea! La baie! Oricum inventează ceva — ține periuța nemișcată, trecând dinții pe ea, și dă din cap la dreapta și la stânga, ca și cum ar protesta.

Mi se pare că-i e frică să mă iubească, pentru că, dacă s-ar întâmpla asta, ar fi ca și cum și-ar trăda mama. Se teme de trădare, de înșelare. Am încercat să stau de vorbă cu ea, să-i explic că nu e nimic groaznic în asta și, dacă iubește cu adevărat două persoane, asta nu înseamnă că o trădează pe una dintre ele.

Mi se pare că până la urmă o să fie bine. Uneori ne simțim așa de bine împreună! Duminica trecută când am dus-o la culcare, ea m-a rugat să mai stau puțin cu ea în semiîntuneric. Îi e frică să doarmă pe întuneric, ne imploră să lăsăm lumina aprinsă. Îi las o veioză acoperită cu un baticuț de voal. Umbrele

pe care le aruncă sunt, de fiecare dată, altele. Ea stă culcată și-și imaginează ce este acolo, pe tavan. Și mă roagă s-o mângâi cu o pensulă, ca tata. Îi trec pensula moale din păr de veveriță peste mâini, peste picioare, peste spate, peste funduleț. O gădilă, râde fericită, se foiește. O sărut de culcare și-i șoptesc:

— Ei, gata, și acum să te faci colăcel!

Sașenka mea!

În jurul meu e așa de multă moarte! Încerc să nu mă gândesc la asta. Nu reușesc.

Au reparat drumul spre Taku și de acolo, în fiecare zi, vin noi detașamente ale aliaților, se pregătește ofensiva. Deci o să fie și mai multă moarte.

Chiril a spus că trebuie să mori cu ușurință, ca Ludovic al XVI-lea — cel care, după ce a urcat pe eșafod și a văzut, ieșind din închisoare, primul om viu cu care putea să schimbe un cuvânt, l-a întrebat pe călău:

— Dar ce se mai aude de expediția lui La Pérouse?

Cu câteva minute înainte de moarte, el tot mai era preocupat de descoperirile geografice.

Da, și eu aș vrea să fie așa — cu ușurință, ca și cum m-aș duce la micul dejun.

Dar, probabil, pentru asta trebuie să fii foarte puternic.

Eu sunt puternic?

Sașenka, am văzut aici moartea ideală. Un om — tânăr, frumos, cu dinții albi, deși tocmai de dinți se plânsese toată ziua, fiindcă avea un abces și mai că era să urle din cauza durerii — a dispărut instantaneu. Un proiectil a căzut chiar pe el. În momentul exploziei nu eram acolo, dar mai apoi i-am văzut mâna aruncată în vârful unui copac.

Acesta este idealul meu.

Dar dacă n-o să fie așa?

În fiecare zi văd răniți și involuntar îmi trece prin minte cum ar fi să fiu mâine unul dintre ei. Probabilitatea ca un proiectil să cadă drept în creștetul meu e, vai, egală cu zero. Dar să fii mutilat și să te zvârcolești din cauza chinurilor, asta este foarte probabil.

Dar un glonț sau o schijă să mă nimerească în genunchi, se prea poate. Sau în mână. Să-mi nimerească un rinichi, stângul sau dreptul. Să-mi facă praf pericardul. Să-mi perforze vezica urinară. Și ce să mai enumerăm — în general, omul este o ființă extrem de vulnerabilă, aici am văzut destule.

Mă uit la un rănit și fără să vreau îi simt rana ca și cum ar fi a mea.

Un soldat striga „ura“, iar în acest timp un glonț i-a străpuns obrajii și i-a scos dinții. Și, nu știu de ce, mă imaginez în locul lui. Și nu pot să scap de asta.

Noaptea ies, pe jumătate adormit, să-mi fac nevoile, și aud cum în cortul mare al lazaretului cineva roagă jalnic:

— Nu pot să-mi găsesc patul! Vă rog, să mă ajute cineva să-mi găsesc patul!

Flăcăul ăsta, care are ochii acoperiți cu bandaje, se strecoară pe pipăite pe intervalul dintre paturile de campanie. Și el ieșise în toiul nopții, dar se rătăcise pe drumul de întoarcere. O să-mi bandajeze, o să-mi opereze, o să-mi pilească vreun os, o să-mi taie resturile purulente ale acestui picior drept al meu? Sau ale celui stâng?

Pentru mine ar fi insuportabil să șontăcăiesc tot restul vieții pe un singur picior sau, și mai rău, să

mă târăsc fără picioare.

Și, poate mâine, Lucie va spăla de sângele meu mușamaua albă a mesei de operație.

Dar dacă tocmai atunci o să vreau și eu să plec, cu ușurință? De când e gândul ăsta? De alaltăieri. Felcerul a ieșit să fumeze între operații și, când m-a văzut, s-a apropiat de mine. Probabil voia să discute și el cu cineva, să-și ușureze sufletul. I se spune după prenume și patronim, Mihail Mihalîci. Îmi place, are mereu o înfățișare bonomă, pe capul rotund poartă o rămășiță cărunță a unei tunsori scurte studentești — a abandonat cândva universitatea, nu și-a terminat studiile — are niște mustăți respectabile, o burtă proeminentă, un mers mărunț, de bătrân. Are un nas comic, puhav, împodobit cu vinișoare roșii și albastre. Am stat puțin așa, în tăcere, apoi a oftat:

— Doamne, câte nu vezi în lazaretul ăsta! Uite, azi-dimineață a fost adus unul așa de tânăr, ca tine de tânăr, și așa de mutilat, că a încercat să se sinucidă. L-am ținut până ce doctorul i-a făcut o injecție.

A terminat de fumat, m-a bătut pe umăr, cică: rezistă, câte n-au văzut ai noștri, ai încredere, și a pornit mărunțul înapoi spre sala de operații.

Moartea. De câte ori am auzit cuvântul acesta și eu însumi l-am rostit și am scris literele care îl compun, dar acum nu mai sunt convins că am înțeles cu adevărat ce înseamnă el.

Am scris fraza asta și am căzut pe gânduri.

Dar acum înțeleg?

Sașka, aici lucrul cel mai important e să nu te gândești. Dar eu tot timpul mă gândesc. Și asta nu e corect. Că atâtea generații s-au gândit la asta și au ajuns la mari dovezi de înțelepciune, deci nu trebuie să te gândești. De ce soldaților li se dă mereu câte o sarcină oarecare, chiar cea mai lipsită de sens, numai ca să fie ocupați cu ceva? Ca să nu se gândească. Tocmai în asta constă sensul profund, ca omul să nu se gândească. Trebuie să fie salvat de sine, de gândurile la moarte.

Aici trebuie să știi să uiți, să faci ceva cu mâinile, de exemplu, să le pui să curețe arma, să pună în ordine uniforma, să sape ceva. Trebuie imaginate mereu ocupații. Iar eu, probabil, de aceea îmi fac mereu de lucru, scriindu-ți cu fiecare ocazie. Adică pun cuvinte pe hârtie. Și tu mă salvezi, draga mea!

Sașenka, draga mea, buna mea, nu mă plâng în fața ta, nu, și știu că mă înțelegi.

Tot timpul mă gândesc la moarte. Aici e peste tot. De dimineață până seara târziu și chiar în vis. Dorm îngrozitor. Mă chinuie coșmarurile și transpirația. Uneori transpir pur și simplu ca un animal. De regulă nu rețin visele, ele se evaporă la câteva momente după ce mă trezesc — așa cum se evaporă de pe o oglindă aburul răsuflării sub efectul unei adieri de aer, fără urmă. Dar ce am visat azi-noapte am reținut.

În vis m-am pomenit din nou la centrul de recrutare, în fața comisiei militare, gol — o ceremonie destul de umiltoare. Totul era aievea, nici nu mă minunam că repet examenul medical. Stau la coadă acoperindu-mă cu palmele, privesc involuntar cicatricile și julturile celor ce se află înaintea mea, fesele lor păroase și goale, coșurile, negii. Totul este umilitor, mai ales când doctorul îl pipăie pe fiecare pe pânțele, apoi mai trebuie să te și întorci, să te apleci înainte și să-ți desfaci picioarele. Și îmi vine și mie rândul, iar medicul, nu știu de ce, se dovedește a fi Viktor Sergheevici, profesorul meu care a murit în timpul lecției. Își șterge ochelarii cu cravata și mă privește. Încep să mă justific că am căutat acele pastile despre care ne spusese, dar că eram așa de tulburat, că nu le-am putut găsi:

— Viktor Sergheevici! Atunci, în clasă, când erați culcat pe podea lângă tablă, v-am scotocit prin toate buzunarele sacoului, dar nu era nicio pastilă! Pe cuvânt de onoare!

Dar el dă din cap și tot șterge ochelarii cu cravata.

— Nu era... Dar când a venit directorul le-a găsit imediat! Uite unde erau, uite, aici! Doar v-am arătat!

Și se bate peste buzunarul de la piept.

În momentul acela totul a devenit insuportabil și m-am trezit.

Sașenka, asta e ceva ce nu ți-am povestit.

Când i s-a întâmplat criza la oră, m-am năpustit spre el, spre Șorecarul nostru, pentru a-l salva, dar nu am putut să găsesc pastilele. Iar când i s-a dat medicamentul, era deja prea târziu. Știu că nu e vina mea, dar, oricum, acum trebuie să-mi explic asta pentru a nu știu câta oară.

Știi, l-am iubit, l-am adorat chiar, și mă supăram când i se spunea Șorecarul. Îmi plăcea când, în pauze, puteam să dau fuga la el pentru vreo prostioară, mă duceam pur și simplu pentru că îmi plăceau foarte mult toate acele cutiuțe cu fluturi, dulapurile vechi și vitrinele pline cu ouă de struț, cu stele de mare, cu animale împăiate.

Îmi aduc aminte că la o lecție de botanică ne-a adus niște mulaje din ceară ale unor mere de tot felul de soiuri, în cutii căptușite cu vată. Așa de tare ne abțineam să nu le mușcăm, erau atât de frumoase, de succulente, de adevărate!

Peste vară ne-a dat ca temă să facem ierbare, ce m-am mai zbatut! Dar, chiar mai mult decât să adun plantele de prin râpe și să le usuc în volumele enciclopediei Brockhaus, îmi plăcea să scriu sub ele cu un scris îngrijit: „Păpădie, *Taraxacum*“, sau „Pătlagină, *Plantago*“. Mi se părea uimitor că o pătlagină obișnuită poate avea un nume așa de important și de frumos: *Plantago*. De parcă aceste cuvinte mă fermecau mai mult decât înseși frunzulițele uscate, plecticoase.

Când Viktor Sergheevici a început să ne predea zoologia, am început și eu să mă preocup cu pasiune de ornitologie, încât la masa de prânz, când mâncam un copan de pasăre, puneam la un loc oasele roase, verificând cum funcționează articulația, ce funcție îndeplinește osul cutare sau cartilagiul cutare.

De fapt, la drept vorbind, nu știu dacă-mi plăcuseră toate acestea înainte de venirea lui — plantele, păsările. Mi se pare că nu le acordasem deloc atenție. Și le-am îndrăgit pe toate fiindcă l-am îndrăgit pe el.

Sau poate pentru că el mă remarcase, lăudându-mă?

Deși se mai manifestaseră niște cazuri de iubire a mea față de păsări și înainte de gimnaziu — țin minte că am găsit la casa de vacanță un cuib cu trei puișori de stăncuță și mă duceam la ei de câteva ori pe zi și le aruncam bucățele de chiftea, iar apă le puneam într-un degetar vechi, cerut bunicii.

Dar încercarea adevărată a iubirii mele pentru natură a avut loc peste vreo doi ani, tot la casa de vacanță și tot cu o pasăre. A venit la mine urlând un băiat din vecini, se îneca în lacrimi și nu putea să-mi explice deloc ce se întâmplase. Am fugit împreună cu el. Ceea ce am văzut pe aleea lor ce ducea spre pridvor, într-adevăr, nu era pentru ochii copiilor. Căzuse un puișor dintr-un cuib, dar bietul de el căzuse alături de un furnicar, și era tot plin de furnici, se zvârcolea fără niciun sunet, și eu m-am pierdut, nu știam ce să fac. Nu mai aveam cum să-l salvez, dar nici nu puteam să stau așa, pur și simplu, să-l privesc chinându-se.

Știi, Sașenka, mi se pare că în clipa aceea am început cu adevărat să mă maturizez. Mi-am dat seama că trebuie să găsesc curajul de a face un bine. Iar în clipa aceea bine era să-i curm cât mai repede

chinurile. Am luat un hârleț, i-am spus băiețelului să se ducă în casă, m-am dus la puișorul ce se transformase într-un ghemotoc negru, viu, de furnici, și l-am tăiat în două cu tăișul hârlețului. Cele două jumătăți au continuat să se zvârcolească — sau așa mi se părea mie, din cauza furnicilor. Am dus cele două grămăjoare de furnici lângă gard și le-am îngropat acolo. Dar băiatul acela, care a văzut tot de la fereastra terasei, s-a supărat pe mine și n-a putut să-mi ierte asta.

Și-mi mai plăcea Viktor Sergheevici pentru că știa să facă neobișnuite niște lucruri obișnuite. De exemplu, la lecția de literatură noi râdeam de faptul că tânărul Pușkin, trimis să cerceteze o invazie de lăcuste, scrisese un scurt catren bășcălios:

Lăcusta a zburat, a zburat
Și s-a așezat,
A stat, a stat, tot a mâncat
Și din nou a plecat.

Amuzant, nu-i așa? Dar Viktor Sergheevici avea o altă părere. Pentru el, Pușkin era un funcționar cu însărcinări speciale, căci el, cel energic, cel isteț, fusese trimis în misiune cu o chestiune de maximă importanță. Din cauza lăcustelor, oamenii erau tare necăjiți, rămăseseră fără mijloace de subzistență și așteptau ajutor de la stat.

Mi se pare însă că profesorul meu era uluit de o așa atitudine disprețuitoare față de insectele care pentru el nu erau mai puțin importante, mai puțin complexe și mai puțin vii decât el însuși.

La gimnaziu toți râdeau de el, chiar și ceilalți profesori, și din cauza asta îmi părea foarte rău. Dar ce puteam eu să fac?

Puteam numai să îndrăgesc ce iubea el — plantele, păsările. După aceea, după moartea lui, pasiunea mea pentru gimnosperme, *Neognathae* și *Paleognathae*, desigur, a trecut, dar denumirile mi-au rămas în memorie — și era așa de bine să nu te plimbi așa, pur și simplu, prin pădure, ci să știi — uite niște leuștean, uite, ăsta este calomfirul, uite poroinicul, iar acolo creasta-cocoșului! Mergi pe potecă și în jur vezi crușin, orhidee, măcrișul-iepurelui, călugăraș! Dar uite și piciorul-cocoșului, susai, gențiană! Dar păsările! Uite o pitulice, acolo e o ciocănitoare neagră, iar dincolo o găscă de mare!

E așa de frumos să mergi pe o potecă și să știi de ce sânzienelor le plac locurile arse de soare!
Și toate îți dau senzația uimitoare de viață care nu se termină niciodată.

După moartea lui am început pentru prima oară să mă gândesc cu adevărat la a mea.

Desigur, o să spui că orice tânăr trece prin aceste crize de angoasă, prin aceste accese de frică și, desigur, ai dreptate, toate sunt foarte obișnuite. Am înțeles foarte bine și eu. Dar asta nu m-a făcut să mă simt mai bine.

Mama îmi povestea adesea că, pe când aveam vreo cinci ani, o întrebasesm speriat, după ce auzisem adulții vorbind despre moartea cuiva: „Și eu o să mor?“ Ea mi-a răspuns: „Nu.“ Și m-am liniștit.

În copilărie, când mă jucam de-a războiul cu nasturii, îmi imaginam cum e pe câmpul de luptă, când fugi în atac, strigi „ura“ și te prăbușești cu brațețe desfăcute, cazi mort. Stai așa o clipă, dar mai apoi sari în picioare și fugi mai departe ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, viu, însetat de o luptă corp la corp. Taie, lovește, omoară!

Odată eram așa de prins de joc, încât nici nu am observat că mama stătea în ușă și se uita la mine. A spus:

— Dar știi că fiecare nasture omorât are și el mama lui, care îl așteaptă acasă și plânge?

Atunci n-am înțeles-o.

Țin minte că, după moartea bunicii, am încercat să mă imaginez mort — m-am culcat pe canapea, cu mâinile împreunate pe piept, mi-am relaxat toți mușchii, mi-am închis ochii și am încercat să nu respir mai mult timp. Pentru o clipă chiar mi s-a părut că am reușit să-mi opresc bătăile inimii. Și ce să vezi? Am simțit și mai acut că sunt incredibil de viu. O forță pe care până atunci nu o conștientizasem mă obligase să respir. O forță pentru care voința mea nu conta. Pe atunci nu mă apropiasem nicio iotă de înțelegerea morții, însă am simțit în mod clar, în mine, ce înseamnă viața. Era respirația mea. Era ceea ce mă stăpânea.

Nu-mi iubeam trupul și-l disprețuiam, mi se pare, chiar din vremea aceea a adolescenței când, deodată, am conștientizat că eu nu sunt el și el nu este eu. Mi se părea ciudat că, la recrutare, în timpul controlului medical, cineva era preocupat de înălțimea mea, de greutate, de dinți, așa cum era mama în copilărie, doar că acel cineva își nota cu grijă pe hârtie acele cifre care nu aveau, de fapt, nicio legătură cu mine. Ce rost aveau toate acelea? Cine avea nevoie de ele?

Știi care a fost primul meu motiv de groază — cred că aveam paisprezece sau cincisprezece ani când am avut deodată o revelație: trupul meu mă trage în mormânt. Cu fiecare zi, cu fiecare clipă. Cu fiecare inspirație și cu fiecare expirație.

Oare nu e un motiv să-l urăști fie doar și pentru acest lucru?

Țin minte, stăteam întins pe pat, privirea mi-a alunecat pe măruntaiele secționare ale vaporului de pe perete și mi-a trecut prin minte că această navă uriașă s-ar fi scufundat imediat, dacă doar ar fi simțit adâncul fără fund de sub ea.

Trupul meu simțea hăul acesta.

Și de fiecare dată se găseau motive noi de ură. A venit momentul să mă rad. Știi doar, pielea mea nu e netedă, e respingătoare — bube, coșuri — mă rad și tot timpul mă tai, îmi dă sângele. Am încercat să-mi las barbă — nu crește, e o chestie jalnică, nu arată a barbă. Și, țin minte, m-am ras, m-am tăiat, ca de obicei, și mă paraliza gândul că sacul ăsta mizerabil de piele plin de mațe, de pe acum, din clipa când lipesc o bucățică de hârtie pe tăietură, se duce la fund și mă trage după el. Și el se va lăsa la fund toți anii vieții mele, până se va scufunda de tot.

Totul devenise insuportabil. Obiectele simple, ca și cum s-ar fi înțeles, afirmău același lucru: bănuțul ăsta — el o să fie când eu n-o să mai fiu, mânerul ăsta al ușii — o să-l apuce în continuare oamenii, țurturele de la fereastră — și peste trei sute de ani o să fie un țurture ce va străluci și va iriza în soare, într-o amiază de martie.

Până și oglinda, în zori, dintr-un obiect neînsemnat, devenea deodată ceea ce era cu adevărat — o înghițitoare a timpului. Te uiți în ea numai pentru o clipă și clipa aceasta a și înghițit-o. Și viața mea e mai scurtă fără ea.

Și mă mai apăsa faptul că toți din jur erau așa de încredători în propria lor existență, încât ajungeam uneori să cred că eu eram ireal și neconștient de mine însumi. Dacă nu ești convins de propria persoană, atunci cum să fii convins de celelalte? Poate că, de fapt, nici nu existam. Poate că eu eram doar în imaginația cuiva, așa cum omuleții de pe vapor erau doar în imaginația mea, și acel cineva se distra chinându-mă.

Mă prăvăleam într-un iaz negru fără fund, dispăream, încetam să mai exist. Pentru a exista aveam nevoie de dovezi. Nu le găseam. Oglinda reflecta ceva, dar ea despre mine nu avea, cum de fapt nici eu

nu aveam, nicio reprezentare. Putea numai să înghită totul de-a valma.

Nu puteam să fac nimic, nimic din ceea ce atingeam — lucruri care, în mod obișnuit, mă pasionau, îmi produceau bucurie, chiar și cărțile — acum nu mai putea să mă mențină pe linia de plutire, totul se acoperea, ca de un strat de grăsime, de o lipsă de sens alunecoasă.

Și cel mai tare mă enerva orbul. Stau întins în camera mea, ghemuit într-un colț al canapelei, ascuns sub pernă, și mă ia ușor cu frig din cauza groazei produse de întuneric și de vid, iar el, fredonând, tot bâjbâie viori pe coridor, trăiește din plin o viață care, în pofida orbirii, nu i se pare deloc întunecoasă și goală! Oare ce vede el, cu ochii lui orbi, și eu nu văd? Ce lume invizibilă vede el?

Cel mai mult avea de suferit mama. Mă închid în cameră și nu ies, nu mănânc, nu discut cu nimeni.

Desigur, e inutil să vorbesc cu mama. Ea consideră că am niște *crize* specifice vârstei. Am auzit cum îi explica unei prietene comportamentul meu:

— Uite, i-a trecut criza picturii, acum a venit cea a sensului vieții. O să scape și de asta! Măcar e bine că nu l-a amețit vreo mironosiță! Doar știi cum sunt astea de acum!

Mi-era îngrozitor de frică de fete. Nu neapărat frică, dar mă rușinam până intram în panică. Odată mergeam cu tramvaiul, iar în fața mea s-a așezat una cu un păr uimitor, o cascadă întregă de păr ondulat, castaniu. Și era așa de frumos mirositor! Din când în când și-l arunca înapoi peste umăr. Și voiam așa te tare să ating și eu părul acela! Am crezut că nimeni nu se uită și l-am atins. Mi s-a părut că nu mă observase nimeni. Dar ea a remarcat și mi-a aruncat o privire ironică. Dar eu m-am tulburat așa de tare, că am țâșnit afară din tramvai.

După așa ceva, începi și mai tare să te disprețuiești!

Acum e amuzant când îmi amintesc, dar mama se temea așa de tare pentru mine, că în secret îmi cerceta toate lucrurile — dacă oi avea ascunsă niște otravă sau am făcut rost de undeva de vreun revolver?

S-a întâmplat să aud șoapte în spatele ușii, îl implora pe orbul ei:

— Pavlușa, vorbește cu el, te rog, doar ești bărbat, o să vă înțelegeți mai ușor!

Bâjbâie, ciocănește.

Le strig ca răspuns:

— Lăsați-mă toți în pace!

Deschide o carte a vreunui înțelept sihastru cu speranța de a găsi, dacă nu un răspuns, măcar o problemă bine pusă, și ai să vezi că toți înțelepții sihaștri te cheamă în cor să trăiești în prezent, să de bucuri de clipă, de efemer.

Dar trebuie să mai și poți!

Cum să te bucuri de prezent, dacă el e inutil și insignifiant? Și totul provoacă greață, tapetul, tavanul, draperiile, orașul de afară, tot ce e *non-eu*. Eram dezgustat chiar de propria persoană, de acel *non-eu*, ca și de restul. Îmi facea greață trecutul amărât, sec, alcătuit din prostii și umilințe. Și, mai ales, îmi facea greață viitorul. Viitorul mai mult decât orice — drumul spre acea gaură puturoasă din privata de la cimitir.

Și, până la groapa aia, ce rost avea totul? Ce alesesem eu? Trupul? Timpul? Locul? Nu alesesem nimic, nu fusesem invitat nicăieri.

Dar când îmi era chiar foarte rău, când într-adevăr mă gândeam că aș putea lua din baie briciul orbului, când mă sufocam în imposibilitatea de a mai inspira o dată, și apoi să și expir, și apoi să inspir

și să expir iar, pielea se acoperea de transpirație, inima mă înțepa, mă lua cu frig — și deodată, în vârfurile degetelor, începea o vibrație uimitoare.

De undeva, din adâncuri, se ridica un huruit slab, dar ferm. Ajungea la dimensiunile unui val. Mă făcea să sar în picioare, să alerg prin cameră, să deschid cu zgomot ferestrele lipite cu pap pentru iarnă, făcând praf hârtia care le unea, să inspir mirosul străzii. Huruitul creștea, devenea mai puternic, se mărea. Și, în cele din urmă, un val inexplicabil, plin de tristețe, ca o mână, mă ridica de la fund și mă arunca la suprafață, spre cer. Mă invadau cuvintele.

Sașenka, așa ceva nu se poate explica, așa ceva poate fi numai trăit.

Groaza se disipa, se evaporă. Lumea dispărută revenea. Invizibilul devenea vizibil.

Tot acel *non-eu* începea să dea de știre, să răspundă ca un ecou, să mă recunoască drept unul de-al său. Înțelegi despre ce vorbesc, nu? Totul în jur devenea al meu, atrăgător, dezirabil! Voiam să pipăi, să adulmec, să încerc gustul tapetului, al tavanului, al draperiilor, al orașului de afară! *Non-eul* devenea eu.

Numai în clipele acelea trăiam. Priveam în jur și nu înțelegeam cum se pot descurca fără asta ceilalți. Oare puteai trăi fără așa ceva?

Dar mai apoi cuvintele plecau, huruitul dispărea și începeau din nou crizele de vid, crize adevărate — începea să mă ia cu frig, să tremur, zile întregi mă învârteam pe canapea și nu plecam nicăieri — nu puteam să-mi explic: de ce trebuia să ies undeva? Cine avea nevoie să ies? Ce e aia să ies? Ce e aia eu? Ce e aia ce?

Și, lucrul cel mai îngrozitor, întrebarea: dar dacă, deodată, cuvintele n-o să mai vină?

Într-un anumit moment, am simțit acut legătura: vidul mizerabil al universului din care eu nu reușeam să ies putea fi umplut numai de acel huruit minunat, de acel foșnet, bubuit, zvâcnet al cuvintelor. Efemerul, clipa produceau bucurie și erau conștientizate numai atunci când treceau prin cuvinte. Iar fără cuvinte, acea bucurie ce vine din real, cea la care mă chemau înțelepții, pur și simplu nu poate să existe. Realitatea este insignifiantă, de două parale, dacă nu duce la cuvinte și dacă nici cuvintele nu duc la ea. Numai cuvintele justifică oarecum existența esențialului, îi conferă sens efemerului, fac neautenticul autentic, mă fac pe mine eu.

Înțelegi, Sașa, am trăit într-un fel de înstrăinare față de viață. Între mine și lume, ca un gard, s-au ridicat literele. La cele ce se întâmplaseră cu mine puteam privi numai din punctul de vedere al cuvintelor — pot să iau asta cu mine acolo, pe pagină, sau nu. Acum știam ce să le răspund înțelepților care putreziseră de mult: tot ce e trecător capătă sens dacă îl prinzi din zbor. Unde sunteți voi, înțelepților, unde? Unde este lumea voastră vizibilă? Unde este tot ce e trecător pentru voi? Nu știți? Eu știu.

Mi se părea că mi se revelase un adevăr. Deodată, mă simțeam puternic. Nu pur și simplu puternic, ci atotputernic. Da, Sașka, poți să râzi de mine, mă simțeam atotputernic. Mi se revelase ceea ce fusese ascuns pentru nofiți. Mi se revelase forța cuvintelor. Cel puțin atunci așa mi se părea. Prin intermediul meu se închidea un lanț foarte important, poate cel mai important, primordial, care venea de la acel om real, chiar dacă era asudat, cu un miros greu al gurii, stângaci, dreptaci, chinuit de arsuri la stomac, nu are importanță, dar la fel de real precum tu și eu, cel care scrisese odată: „La început a fost cuvântul.“ Și iată, cuvintele lui au rămas, iar el se află în ele, ele au devenit trupul lui. Și aceasta este unica nemurire reală. Alta nu există. Toate celelalte sunt acolo, în groapa cu excremente de la cimitir.

Prin intermediul cuvintelor, venea de la acel om spre mine tot ceea ce e mai puternic și ca viața, și

ca moartea, mai ales dacă înțelegi că e vorba de unul și același lucru.

Îți imaginezi cu ce uimire îi priveam pe cei din jur. Cum puteau exista ei? De ce ei, fără a fi suspendați de acest lanț deasupra morții, totuși nu cad? Ce-i ține?

Pentru mine era evident, cea mai veche arheosubstanță era cerneala.

Hrisostomi din toate vremurile și ai tuturor popoarelor ne-au asigurat că scrisul nu cunoaște moartea, că e singura modalitate de comunicare a morților, a viilor și a celor nenăscuți — și eu i-am crezut.

Eram convins că numai cuvintele mele vor rămâne după mine, efemerul, clipa vor fi aruncate în groapa puturoasă din cimitirul bunicii, și de aceea cele scrise de mine erau partea cea mai importantă, primordială a mea.

Credeam că atunci când nu voi mai fi, cuvintele vor fi trupul meu.

Probabil că nu pot fi iubite așa de tare cuvintele, dar eu le iubeam până la nebunie. Iar ele își făceau cu ochiul pe la spatele meu.

Își băteau joc de mine!

Cu cât mă transpuneam mai mult în cuvinte, cu atât mai evidentă devenea neputința de a exprima ceva prin ele. Mai bine zis — cuvintele pot crea o realitate a lor, dar noi nu ne putem transpune în ele. Cuvintele sunt înșelătoare. Îți promit că te iau cu ele în călătoria lor pe mare și apoi pleacă pe ascuns, cu pânzele întinse, și tu rămâi pe mal.

Dar lucrul cel mai important este că realul nu încapă în niciun fel de cuvinte. Din cauza realului amuțești. Tot ce este important în viață e mai presus de cuvinte.

Într-un anumit moment vine înțelegerea faptului că, dacă ceea ce ai trăit poate fi redat prin cuvinte, asta înseamnă că nu ai trăit nimic.

Probabil spun lucrurile astea foarte încâlcit, Sașenka, dar oricum trebuie să spun tot ce am de spus. Și știu că, oricât m-aș încurca eu, tu o să mă înțelegi.

Vorbesc despre inutilitatea cuvintelor. Dacă nu simți inutilitatea cuvintelor, atunci înseamnă că nu ai înțeles nimic din cuvinte.

O să încerc să explic: mai ții minte, ți-am scris că odată, într-o pauză, după ce citisem că bufonii medievali îi torturau pe seniorii lor inculți cu tot felul de întrebări sofisticate, am încercat și eu să râd în același fel de un torționar al meu dintr-o clasă mai mare, iar acela, fără să-mi asculte până la capăt fraza alambicată, m-a pocnit, după obicei, peste urechi. Așa că uite, hrisostomii ăștia, cu dorința lor de a dăinui în timp, sunt tot un fel de băietani proști, dar citiți, ca mine, care încearcă toată viața lor să încante moartea cu niște discursuri alambicate, doar că ea, în cele din urmă, fără să-i asculte până la capăt, o să le trosnească oricum una peste urechi.

Mai ții minte, nu puteam nicicum să te conving că orice carte este o minciună, măcar pentru că ea are un început și un sfârșit. Nu e cinstit să pui punctul final, să scrii cuvântul „sfârșit“ și să nu mori. Eu consideram cuvintele ca fiind adevărul suprem, dar am descoperit că erau o scamatorie, o escrocherie, ceva neadevărat, nedemn.

Mi-am dat cuvântul să nu mai scriu nimic. Mi se părea că asta e ceva demn.

Sașenka, nimeni nu va putea explica, până când adevărul nu se va revela, în momentul cel mai nepotrivit, că la întrebarea „Cine sunt eu?“ nu există răspuns, pentru că nu ai cum să știi răspunsul la această întrebare, poți numai să fii răspunsul.

Voiam să fiu acest răspuns, înțelegeți?

Eu nu eram eu însumi. Cuvintele veneau către mine și eu mă simțeam puternic, dar nu aveam puterea să le chem. Și apoi mă lăsau gol, neînsemnat, uzat, mă aruncau la gunoi.

Mă uram pe mine, cel slab, și voiam să fiu puternic, dar cum trebuia să fiu, numai cuvintele puteau hotărî.

Sașenka, înțelege, nu mai puteam așa! Ai crezut tot timpul că tu erai problema, dar nu!

Trebuia să mă eliberez de ele. Să mă simt liber. Viu, pur și simplu. Trebuia să demonstrez că exist prin mine însumi, nu prin cuvinte. Aveam nevoie de dovezile existenței mele.

Am ars tot ce scrisesem — nu mi-a părut rău de asta nicio clipă. Tu m-ai certat, dar degeaba. Draga mea, să nu mă cerți, te rog! Trebuia să mă schimb, să devin altul, să înțeleg ceea ce înțeleg toți în afară de mine și să văd ceea ce până și orice orb vede!

Nu mi-e dat să mor și să mă nasc altul, am numai viața asta. Și trebuie să reușesc să devin real.

Și știi ce e ciudat? Că acele caiete s-au transformat de mult în cenușă, dar pe mine, cel din trecut, încep să mă ardă abia aici și acum.

De fapt, eu am fost cel orb. Am văzut cuvintele, nu prin cuvinte. E ca și cum te-ai uita la geamul ferestrei, și nu prin el afară. Tot ce e esențial și efemer este reflectat de lumină. Lumina aceasta trece prin cuvinte ca printr-o sticlă. Cuvintele există pentru a lăsa lumina să treacă prin ele.

Precis zâmbești: desigur, asta sunt eu — mi-am dat cuvântul să nu mai scriu niciodată nimic, iar acum mă gândesc că, dacă o să mă întorc, poate că o să scriu o carte. Sau poate că n-o s-o scriu. N-are nicio importanță.

Ceea ce trăiesc aici e mult mai important decât o sută și o mie de cuvinte. Spune-mi, cum să transmit prin cuvinte această dorință covârșitoare a mea de a trăi, care mă biruie deplin?

Sașenka mea! Nu m-am mai simțit niciodată așa de viu!

Am privit afară pentru o clipă: e o noapte cu lună, cerul este strălucitor, înstelat, și seamănă foarte tare cu fericirea. Am mers puțin, dezmoțindu-mi degetele obosite.

E o noapte uimitoare. E o lună așa de strălucitoare, că poți să și citești. Aruncă reflexe strălucitoare pe baionete. Corturile sunt luminate de ea.

E o liniște uimitoare, nu răzbate niciun sunet.

Nu e așa, pretutindeni sunt sunete, dar așa de pașnice, de minunate — un cal a fornăit, un sforăit se aude vag din cortul vecin, în lazaret cineva a căscat, cicadele din plopi țârâie.

Stau și mă tot uit la Calea-Lactee. Acum văd că ea împarte universul pieziș.

Stau așa sub universul acesta, respir și mă gândesc: uite, pur și simplu, se pare că luna poate să-l facă pe om fericit. Iar eu am căutat atâția ani dovezi ale propriei existențe! Ce prost imposibil mai sunt, Sașka!

S-o ia dracu' de lună! Să le ia dracu' de dovezi!

Sașka mea dragă! Ce nevoie de dovezi ale existenței mele îmi mai trebuie, dacă sunt fericit din cauza faptului că tu exiști și mă iubești, și că citești rândurile acestea!

Știi că scrisoarea aceasta, odată scrisă, o să ajungă cumva la tine, dar una nescrisă o să dispară fără urmă. Și de aceea îți și scriu, Sașenka mea!

Ieri, plecând din stație, o văd de la distanță pe ea, vine în direcția mea.

Trec pe partea cealaltă, face și ea la fel.

Vine drept spre mine. Ne oprim față în față.

E pieptănată, îngrijită, arată mult mai tânără. Ca și cum ar fi o altă femeie. Are părul pieptănat în sus, i se văd urechile, cu lobul lipit.

Tace. Deodată începe să i se zbată o pleoapă.

Îi spun:

— Bună ziua, Ada Lvovna!

Pleoapa i se zbate în continuare.

— Aleksandra, trebuie să vorbim. Să vorbesc cu tine. Trebuie să mă asculți. Trebuie să-ți povestesc.

Iar eu:

— Nu trebuie.

Nu trebuie să-mi povestiți nimic, Ada Lvovna!

Știu tot.

Soțul v-a lăsat pentru una mai tânără.

Dar, cu mulți ani înainte, soția aceasta acum părăsită se întreba: oare cine mă va dori?

Când au început să-i mijească sânii, s-a bucurat, că ea crescuse mult și încă nu apăruse nimic. Arăta ca un Gulliver feminin de opt ani.

Și a început să se gândească la Gulliver — oare cum defeca el? Și oare ce făceau cu fecalele lui sărmanii liliputani? Odată făcuse pipi și fusese suficient pentru a stinge un incendiu. În ce munți se transformau în fiecare dimineață toți taurii, vacile și berbecii pe care îi mâncase? Și dintr-odată a înțeles că totul e o mare minciună, și nu numai pentru că nu există oameni așa de mari.

Cel de-al doilea soț al mamei era un ratat. Ratații se căsătoresc mereu cu o văduvă cu copil.

Cândva, în tinerețea lui îndepărtată, își trimisese simfonia unui compozitor celebru, dar nu primise niciun răspuns. Apoi, la un concert, și-a recunoscut muzica în noua creație a maestrului. De atunci s-a răzbunat pe omenire nemaifăcând nimic. Se întreținea ca acompaniator la o sală de balet, unde își încălzea degetele pe calorifer.

Citea mereu din ziare, cu voce tare, date interesante, și-i plăceau cifrele. Ia te uită, în ultimele cinci mii de ani s-au sinucis atâția oameni. Și nu se știe exact câți. Dar există o asemenea cifră. Este. Trăiește. Obiectiv și independent. Așa existase cândva America, încă nedescoperită de Columb. Dacă nu știm ceva, dacă nu vedem, nu simțim și nu auzim, și nu putem încerca cu limba, asta nu înseamnă că nu există.

Statistica sinuciderilor — sinuciderea are loc cel mai adesea ziua, la ora două-trei, sau seara, la unsprezece-douăsprezece.

Ratatului i se păruse că procedase nobil căsătorindu-se, dar, în schimb, primise numai nerecunoștință. La început, când s-a îndrăgostit, i-a spus iubitei:

— Sunt așa de fericit că ai apărut în viața mea, tu ești salvarea mea.

Iar după mulți ani își zicea:

— Oare femeia poate fi o salvare? Dacă înoți, ea te ajută să înoți, dacă te îneci, ea te ajută să te îneci.

Și ea aștepta ca soțul mamei să înceapă s-o privească și altfel decât părințește, dar asta nu s-a întâmplat niciodată.

Mama bătea cu zilele la mașina de scris. Bătători pe degete, buricele degetelor tari. Testamente, împuterniciri, acte de cumpărare, procese-verbale de percheziție, transferuri autorizate. Își pierdea serviciul de fiecare dată când șeful, privind în decolteul bluzei, o făcea să rămână peste program, încuia ușa cu cheia, scotea o sticlă de vin, două pahare, și-i spunea convingător, insidios:

— Știu că vă iubiți soțul, că vă e greu, aș putea să vă ajut.

Refuza ajutorul, răsucind cu o mișcare abilă foaia de hârtie pe carul mașinii.

A început să-și ia de lucru acasă. Tot timpul cu dureri de cap, înnebunind din cauza ciocănitului de atâtea ore. Punea mașina de scris pe o pernă. Panglica era făcută praf, ciuruită. Indigoul aproape că nu mai avea culoare. Când ieșea la fereastră să tragă un fum, cerul înstelat i se părea o coală de indigo uzată.

Imediat după moartea mamei, s-a mutat la bunici, ca să nu rămână singură în același apartament cu ratatul care începuse să bea.

Bunica i-a zis la înmormântare:

— Nu strica durerea, plângi puțin!

I s-a explicat că mama murise de inimă. Inima ei slabă nu mai rezistase.

Numai când a împlinit șaisprezece ani i s-a spus că mama se sinucisese. I-au arătat scurtul bilet de adio. Se încheia așa: „Adocika, fără durere adevărată sufletul nu se maturizează. Omul numai cu durere crește.“

Mama ei a murit așa: și-a pus în palmă restul de somnifere dintr-un flaconaș — nimeni nu le numărăse, dar pe undeva este o cifră, există — le-a aruncat în piulița de bucătărie. Le-a fărâmițat cu pisălogul. A turnat deasupra lichior de merișoare. A ieșit un fel de cașă. A amestecat cu lingurița. A mai pus puțin, să fie mai lichidă. A turnat în pahar. A băut dintr-o suflare. Și-a ascultat puțin bătăile inimii. După aceea, a vărsat pe masă cutia cu medicamente și a început să înghită tot, de-a valma: medicamente de inimă, pentru arsuri la stomac, pentru astm, pentru ficat, unele chiar expirate.

Soțul mamei a ajuns târziu, și-a văzut soția dormind și nu a încercat s-o trezească. S-a mirat numai că se culcase fără să se dezbrace.

Mama nu dorise deloc să moară, dorise numai să fie salvată și iubită.

Peste trei ani a scris bătrânilor o carte poștală: „Dragii mei bunici! M-am căsătorit. Ada.“ Și gândise fără să scrie: „Dar nu pot înțelege un singur lucru — de ce eu, care mă cunosc pe mine, cea adevărată, din interior, să am parte de atâta fericire?“

Soțul era tânăr, în afirmare, cu mâini tandre, cu foc în vene.

Despre talent, îi spunea: asta nu e ceva ce primești de la părinți, e ceva ce trebuie să trezești în tine.

Nu avea din ce trăi, iar de ajutorul tatălui, profesor universitar, nici nu voia să audă. De fapt, nici nu vorbea cu el. Ea își vânduse singurul lucru prețios, verigheta mamei, iar seara el se ducea să lucreze ca hamal, duminica spăla ferestre în instituții pustii, uneori și vitrine.

S-a învățat să-și facă cuibul în colțișoare de închiriat, a putut să îndrăgească și mobila străină, julită.

Ea a început să muncească pentru ca el să poată studia. El era chinuit de faptul că trăia din banii ei. Dar ea îi zicea:

— Ei, prostituțule, ce spui! Păi nu suntem soț și soție?

Când lucra în schimbul al doilea, îi pregătea micul dejun și i-l ducea la pat, pentru a mai sta împreună culcați, pentru a se mai alinta. Știa ce-i făcea de mâncare maică-sa și ducea cu ea o competiție ascunsă, dar plăcintele mamei erau oricum mai bune.

Într-o zi, el răsfoia un album de la bibliotecă și i-a arătat cu degetul:

— Ada, uite, noi suntem!

O femeie cheală cu un inorog îmblânzit.

În altă zi, ea l-a întrebat:

— Când ți-ai dat seama că o să fim împreună?

— Când ți-ai dat jos ochelarii. Parcă ți-ai dat jos hainele. Ce ciudat, pur și simplu ți-ai scos ochelarii, iar eu mi-am dat seama că te iubesc.

Altă dată, el își tăia unghiile cu un briceag elvețian, dar acum i le tăia ea cu o forfecuță cu vârf curbat.

Pe ascuns, ea primea bani de la profesorul cu care fiul nu mai vorbea. Neîngrijit, mototolit, cu un miros neplăcut al gurii — era absorbit numai de știința sa. Era deja bolnav, cu fâșii de piele moartă pe mâini. De fiecare dată o ruga:

— Numai să nu-i spuneți că banii sunt de la mine. O să-l doară.

Pretutindeni se demolau case, soțul aducea acasă lucruri aruncate, scaune, fotografiile în rame, ivăre de bronz. Tocmai murise unul la scara vecină și se eliberase un apartament, totul fusese aruncat la gunoi, a luat și el un pachet de scrisori. Ce enervante erau toate apelativele acelea din scrisori: Pisicuță! Drăguța mea! Dulcele meu! Frumoasa mea Tanecika! Asta, pentru că erau niște scrisori străine.

El îi explica de ce poți citi scrisorile altora:

— Pentru că și noi o să murim. Iar, din punctul de vedere al scrisorilor, suntem deja morți. Nu există scrisori străine.

De fiecare dată era uimită că el îi împărtășea gândurile lui, ei, care nu putea să le priceapă deloc. Pur și simplu, reținea câte ceva:

— La început nu a fost cuvântul, ci desenul; semnele alfabetului reprezintă numai o formă secundară, prescurtată.

Sau:

— După chipul și asemănarea sa, fiecare poate să facă ceva. Și pisica, și norul. Nu trebuie să redai pădurea așa cum o văd copacii.

O îmbrățișa cu mâinile murdare de vopsea și ea așa ieșea, plină de pete, pe stradă.

Ziua ea era puternică și gata să-l apere de întreaga lume, dar noaptea avea nevoie să plângă în brațele lui.

Numai de asta avea nevoie pentru a fi fericită — să spele chiuveta de spuma murdară ce rămânea în urma bărbieritului lui.

Nu avea copii, dar el nici nu voia.

Făcea ouă ochiuri, le spărgea de marginea tigăii și așa a trecut o sută de ani.

Un rictus îi apăruse pe buza de sus, dar el oricum de mult încetase s-o mai sărute.

Nici nu îi trecea prin cap că el ar fi putut să aibă și alte femei. Dacă avea posibilitatea de a nu ști nimic, trebuia să nu știe.

Dar într-o zi, agrafa invizibilă, unduitoare, a devenit deodată vizibilă.

Alte mirosuri.

Pe măsuța ei nu e rujul ei.

— Al cui e?

— Ce înseamnă al cui e? Dacă arunci lucrurile prin toată casa!

Oare cum o alintă pe cealaltă? Așa cum a alintat-o pe ea, sau altfel?

Ce cuvinte îi spune el celeilalte, când o îmbrățișează, la întâlnire și la despărțire? Numai cu ea el este ca un geam spart, cu cealaltă are mâini tandre și foc în vene.

A șters o pată de pe jos și a observat niște urme pe parchet. Și-a imaginat cum cealaltă a călcat cu pantofii ei cu toc cui pe parchet și pașii celeilalte au acționat iritant direct asupra ei.

În timpul rarelor alintări nocturne oare cum să-și dea seama dacă, pe întuneric, pe ea o caută, și nu pe cealaltă, inepuizabilă la jocul „hai să devenim alții“?

În pat, s-a speriat că nu pe ea o ține el în brațe, cu ochii închiși. L-a rugat:

— Privește-mă!

Cel mai dureros era că el o aducea pe cealaltă la ei acasă. Acea îi lua lucrurile, îi atingea tot, zâmbind disprețuitor, cică: ce gusturi mai are și asta a ta!

Începea să-i fie groază să se culce, ca și cum nu mai era patul ei. Cine a făcut patul, cine a îndreptat pernele?

Unghiile ei erau scurte și neîngrijite.

Încerca să-și imagineze senzația lui când vine acasă, o îmbrățișează și-i simte pânțele care i se împotrivesc, iar, înainte de asta, a îmbrățișat-o pe cealaltă, mai zveltă.

Aceleia îi descheiase sutienul și-i sărutase sânii. Ce fel erau?

El se ducea undeva și ei i se părea că s-a dus la cealaltă. Unde ar fi putut să se ducă? La cealaltă.

Îi dădea telefon să-i spună că totul era în ordine și să nu-l aștepte la cină — asta, precis, în timp ce cealaltă făcea duș.

În fiecare cunoștință de-a lui o vedea pe cealaltă.

Se uita să vadă cu ce era îmbrăcată și-și spunea că poate rochia aceea fusese descheiată de el.

Se temea că cealaltă o să-i spună:

— Tu l-ai făcut să nu mai aibă parte de iubire, dar eu pot să-i dau ce tu nu poți. Din cauza ta el are secrete, dar mie îmi spune tot.

Și ce să-i fi răspuns, dacă așa era.

Dar era numai vina ei, ea își pierduse capacitatea de a fi alta.

Dacă își ascunde trădările, trebuie deci să fie iertat, pentru că are așa de mare grijă de sentimentele ei, o protejează. Asta înseamnă că mai are nevoie de ea, că o apreciază, că se teme s-o supere, s-o jignească.

Dacă ar recunoaște nu ar fi o dovadă de cinste, ci de cruzime. El nu vrea să fie crud cu o persoană apropiată.

Trădarea nu este trup, trupul este mereu singur. Când oamenii sunt împreună, nu are importanță unde sunt trupurile lor.

Ea nu poate să-l piardă, pentru că nu pierzi ceea ce nu ai.

Omul nu poate trăi fără mângâiere și aceasta este mereu insuficientă, și va fi mereu insuficientă, pentru că nevoia de mângâiere este mereu mai mare decât orice mângâiere.

Dacă a întredeschis o fereastră, înseamnă că se sufoca.

Și cum ar putea rezista altele în fața lui, dacă ea n-a rezistat?

Tăcea, lăsa impresia că nu observa nimic, că totul era în ordine. Se temea de cuvinte — cuvintele pot numai să distrugă. Și, deodată, el îi spune:

— Când ea mă atinge, mă trec fiorii. Dar cu tine, nu. Pe ea o înșel cu tine.

Niciun cuvânt, niciun reproș, nicio întrebare. Era dureros, dar l-a iertat.

Și nu era supărată pe el, doar și el se chinuia. Din cauza sentimentului de vinovăție, devenise mai bun.

Când l-a sunat cealaltă — ea l-a chemat la telefon, iar apoi s-a dus la baie, a dat drumul la apă, ca să nu audă.

Se temea să-l miroasă sau, înainte de a spăla, să nu găsească ceva pe haine — îl chema pe el să verifice dacă nu uitase ceva prin buzunare.

Îi arăta solitudinea unei surori care își sărută dimineață fratele:

— La revedere!

Să trăiești ca și cum lumea nu se va prăbuși. Să nu vii acasă cu ochii în lacrimi. Să speli și să calci, pentru că, dacă se va duce la cealaltă cu cămașa necălcată, o să i se facă ei milă de el și o să i-o calce ea.

De când și-a luat atelierul, totul a devenit mai ușor, el rămâne să doarmă acolo, pe canapea.

Dimineața, când nu ai chef să te trezești, să revii la viață, zâmbești. Și mai zâmbești o dată. Și încă o dată.

Îi spui un cuvânt de recunoștință tavanului nezugrăvit de mult.

Copiii nu vin din sămânță.

I s-a născut o fetiță, copil venit târziu, mult-așteptat, pentru care se rugase mult. Cu un cap mare, zbârcit — la naștere îi făcuse praf trupul mamei.

Maimuțica se naște repede și imediat se apucă de blana mamei, dar nașterea copilului durează mult și el nici nu are de ce să se apuce — e gol, lipsit de apărare.

Un val fierbinte, venit dinspre copil, îi unise din nou, într-un alt fel. Din nou devenise clar de ce erau împreună.

Avusese puțin lapte și ea era geloasă pe biberon.

Lui îi plăcea să-și schimbe fetița. Spunea că are toate degețelele de la picioare ca niște acadele.

După nașterea Sonieciicăi, ei nu-i ardea de alintări, iar el nu insistase, și din nou a mai trecut o sută de ani.

Bolile fetiței îi uzau și trupul, și sufletul, și începu să fie mai ușor de explicat lipsa lui de iubire. Acum își reproșa din ce în ce mai puțin că începuse să-i acorde lui mai puțină atenție din cauza copilului, lăsându-l să se descurce singur. Când copilul se îmbolnăvea, se gândea numai la asta, pentru ea nu mai exista nimic altceva.

Îi făcuseră găuri în urechi și soțul nu rezistase și ieșise din cabinet, cât mai departe de strigăte. Ea pusese căpșorul fetiței pe genunchi și-i strânsese mâinile ca într-o menghină. Sonia o privea de jos în sus cu niște ochi speriați, care nu pricepeau de ce îi produceau durerea asta, și striga fără să se zbată, împăcată cu ideea, ca un animal învins.

În fața oglinzii, își întindea cu degetul pielea de sub ochi și nu-i venea să creadă câte riduri avea! Începuse să-și piardă părul, se înfundase scurgerea din baie — scoatea ghemotoace ude, lipicioase.

Încetase să mai zâmbească, pentru a nu-și arăta dinții mâncați de carii, pe când cealaltă, căsca probabil cu plăcere, gura ei deschisă arătând ceva proaspăt, tânăr, sănătos.

Pe la spatele ei, prietenii lui râdeau de ea, că doar toți știau, desigur.

Uneori, lăsa un bilet anunțând că n-o să vină acasă noaptea ce urma. Odată a mai adăugat ceva:

— Cândva te-ai căsătorit cu un geniu, dar acum trăiești cu o nulitate orgolioasă, îmbătrânită. Draga mea, mai rabdă-mă încă!

După asta a început să-l iubească și mai tare.

Își amintea deseori cum, odată, când nu mai putea suporta, închisese ochii și simțise deodată că e fericită. Probabil că fericirea chiar așa și trebuie să fie, subită, ca o înțepătură de ac: copilul urlă, mușamaua miroase a urină, banii lipsesc, vremea e îngrozitoare, laptele s-a terminat, acum trebuie să curețe aragazul, la radio se transmite despre un cutremur, undeva e război și toate la un loc chiar formează fericirea.

Încă un secol ploios. Și încă unul.

Deja de multă vreme împărțeau mai degrabă masa decât patul, nu erau soți, ci comeseni.

Se dezbrăcau fără să se uite unul la altul, se culca fiecare pe marginea lui — patul e mare și e o vale între ei. Capul ei nu se mai odihnea pe umărul lui. Distanța care separă, într-o noapte de iarnă, două ființe înfrigurate este insignifiantă, dar de netrecut.

În patul conjugal s-a trezit brusc din cauza singurătății. Fără să știe de ce, s-a uitat cum dormea el — fața lui era de om bătrân.

În casă a apărut un sunet nou — trântitul ușii.

El se înverșuna împotriva vieții lui, dar loviturile le primea ea, dându-și seama că tocmai ea era viața lui.

Scandaluri. De durată, epuizante, în prezența copilului speriat, smiorcăindu-se.

Odată, el avea în mână ceainicul cu apă fierbinte și ea se speriască că o să arunce apa fierbinte pe ea, dar el se abținuse și o aruncase în ghiveciul cu aloe de pe pervaz. Apoi, ea a aruncat la gunoi planta cu tot cu ghiveci, a dus și gunoiul, dar mirosul de aloe opărită tot mai persista în bucătărie.

Odată, beat, a început să urle la ea:

— Nu-mi mai aduce așa papucii în dinți!

La baie, el nu învățase nici până acum să tragă perdeaua de la duș până la capăt, trebuia de fiecare dată să ia cârpa și să șteargă după el.

Și niciodată nu curăța cu peria murdăria pe care o lăsa în vasul de toaletă.

Își disprețuia prietenii care ajunseseră undeva, dar tot ea avea de tras. Odată, își spusese că viața ei este un fel de sugativă a vieții lui. Soarta lui scrie ceva și imediat o folosește pe ea, ca sugativă, și atunci viața lui trece, în fragmente, asupra ei. Cum îi apare lui o pată, imediat apare și la ea.

Prin colțuri se adunau vălătuci de praf, fugeau din calea măturii ca niște animăluțe. Mereu a crezut că se hrănesc cu ceva și deodată a înțeles — cu anii ei se hrăneau.

Arunca șosetele în toate părțile. Un cotor pe raftul de cărți. Resturi de unghii tăiate pe masă. Dar, lucrul cel mai important, șosetele. Astea nu sunt fleacuri, sunt niște jaloane. Oamenii le amplasează, ca animalele, numai că nu-și mai pot aminti de ce. Oamenii își marchează teritoriul cu mirosul picioarelor, lăsând o urmă. Toate animalele înțeleg asta și merg desculțe. Donka, de exemplu, adoră să-și pună botul pe picioare sau pe papuci și mirosul stăpânilor îi gădilă plăcut nările.

Cu cât le e mai greu oamenilor să trăiască împreună, cu atât mai puternic își marchează teritoriul.

Se temea că într-o zi el îi va spune:

— O iubesc pe alta. Și mă duc la ea.

Și într-o bună zi a și spus-o.

Își pregătise dinainte cuvintele. Dacă ea l-ar fi implorat — și l-a implorat — să rămână de dragul copilului, el ar fi spus — și a spus:

— Singurul lucru pe care părinții sunt obligați să-l facă de dragul copilului lor este să fie fericiți. Cu tine nu sunt fericit. Dar cu ea, da. Oamenii nefericiți nu pot da fericire copilului.

Și ea-și dădea seama că „de dragul copilului“ era numai un fel de-a spune. Pur și simplu, îi era frică să rămână singură. Că nimeni n-o s-o mai iubească.

I-a spus, fără să creadă nici ea:

— Nu te pripi! Hai s-o lăsăm așa până la vară. Mai amână puțin! Amândoi ar trebui să vă puneți la încercare, să vă testați. Dacă vă dați seama că e numai un foc de paie și, după o vreme, o să se stingă? Atunci, de ce să ne strici viața? Dacă într-adevăr vrei să te duci acolo, n-o să te rețin.

Și nici el nu credea:

— Abia cu ea am înțeles ce e iubirea.

— Și atunci cu mine ce e?

— Ce vrei să-ți spun?

— Că e o greșeală.

— Tu, tu ești o greșeală!

A luat un borcan cu apă tulbure de la acvarele, rămas pe masă de la Sonia, și l-a aruncat în dulapul cu veselă. Totul s-a făcut praf, toată camera s-a umplut de cioburi și de apă murdară. Copilul a sărit din pătuț, s-a oprit în prag cu picioarele goale.

— Stai! Nu intra aici!

S-au năpustit amândoi spre Sonia. El a alunecat, s-a tăiat la mână într-un ciob. Ea a luat fata în brațe și a dus-o în pat. A culcat-o, a liniștit-o, a ieșit trăgând ușa. Au început să se certe în șoaptă.

Sângele nu i se oprea deloc, ca și ura.

Când s-au terminat cuvintele, el s-a șters de sânge pe pieptul ei, pe bluză, și a plecat, călcând în scârbă peste cioburi.

Ea s-a prăbușit în pat și a început să plângă în hohote, dar nu din cauza borcanului spart. Îi părea rău numai că așteptase atâția ani să-l arunce.

O jumătate de noapte a făcut curat, apoi a luat-o pe Soniecika la ea în pat. Fata s-a tot foit și, spre dimineață, s-a culcat de-a curmezișul, împingând-o pe ea chiar la margine.

Secolele se încheiaseră.

Serile când o ia el pe Sonia sunt cele mai grele; umblă prin apartamentul pustiu și se gândește.

Și-a dat seama că nu are prietene. Prietenele ei au dispărut de-a lungul anilor, rămăseseră numai prietenii lui. Acum ei discută cu ea cu totul altfel. Toți au început să nu mai aibă timp. Și nici ea nu avea chef să privească în ochii celor care știau de mult, cu toții.

Înainte își scotea ciorapii și Donka, dând din coadă, îi lungea degetele, dar acum i le lunge celeilalte.

A încercat să se îmbete, a cumpărat o sticlă de vin — o acritură, nu s-a putut forța să bea, până la urmă a turnat-o în chiuvetă.

Ba își ia soarta în mâini, ba nu are chef. Dă de o șosetă a lui și din nou lacrimi.

Nu mai sforăie nimeni alături, nu mai dă din picioare, nu mai ia pe sus cearșaful.

El suferă cu stomacul. Oare aia, tânăra, o să aibă grijă ca la micul dejun să aibă fulgi de ovăz și să mănânce mai puțin sărat?

Și-a dat seama ce-i lipsise lui în viață: îi lipsise o altă viață.

Dar dacă vreodată el o s-o sune, beat, nefericit, căindu-se, și ea n-o să fie acasă? Dacă el o să vrea să-i spună că se purtase ca ultimul idiot, că o roagă să-l ierte! Că o iubește și că se întoarce. Că a obosit și vrea să vină să-și pună capul pe genunchii ei. Căci așa se termină în cărți— soțul, după ce trece prin încercări, revine la soția iubită și-și pune capul pe genunchii ei.

Ea încerca să nu se ducă nicăieri, și nici nu avea unde să se ducă, bea lichior de merișoare și păzea telefonul. Din când în când, ridica receptorul — un bâzâit — telefonul nu e stricat. Odată alergase dezbrăcată de la duș pentru a răspunde la telefon. Era Soniecika, voia să-i povestească despre cadourile de la tata.

De fiecare dată Sonia venea plină de daruri și ea se gândea că, treptat, el va atrage copilul de partea lui.

Când el o aducea pe fetiță duminică seara, începea cearta:

— Deci eu sunt o scorpie, o bat la cap, îi interzic una și alta, mă tot iau de ea, îi impun, o educ, iar tu ești ăla bun, răsfeți copilul, în general, cuvântul „nu“ nu există, îi faci toate poftele, profiți de faptul că eu nu pot să-mi permit!

Dar remarcase că el tot umbla în puloverul pe care ea i-l făcuse.

Sonia țopăie în pat, se laudă:

— Uite ce cesuleț mi-a dat tata! Auzi? Ca niște cosași!

Țipă la ea:

— Du-te imediat la culcare!

Fata se duce la culcare, dar nu cu jucăriile noi, ci cu tigrișorul ei vechi și năpârlit.

El mai începuse să-i trimită Soniei cărți poștale cu desene — vulpi, iepuri, un soi de monștri cu două capete, cu trei ochi, cu un singur picior, toți zâmbitori, dând din labe, chemând-o. Mai întâi le aruncase, dar se oprise când văzuse că erau numerotate. Sonia le prindea cu piuneze în perete, deasupra pătuțului ei, și discuta cu ele înainte de culcare.

Îi fierbea Soniei niște cașă pentru cină și începuse să se uite pe fereastră, trecătorii aveau o culoare cam tulbure. Se grăbeau și nu știau că sunt fericiți. Cașa s-a ars. S-a așezat la masă, și-a pus capul pe mâna îndoită și a început să hohotească. În momentul acela a intrat Sonia:

— Mamă, ce miroase așa? Ce e cu tine? Plângi?

Începuse s-o liniștească, ca un om mare, s-o mângâie pe păr:

— Ei, ce-i, mămică, ei, nu-i nimic, e numai niște cașă!

Soniecika aproape că nu mai făcea pipi în pat noaptea, dar acum, după plecarea lui, începuse din nou.

Citeau împreună o carte pentru copii: fetița din carte se duce la talcioc, acolo unde se vând păpuși vechi, și își dă seama că păpușile sunt niște fetițe moarte. Cum poți să scrii așa ceva pentru copii?

Mergeau la policlinică și Soniecika a întrebat deodată cu voce tare, să audă tot tramvaiul:

— Mamă, tata a plecat de la noi din cauza mea?

În vacanță o luau pe Sonia pentru o săptămână. În timpul ăsta, ea aproape că înceta să mai iasă din casă, nu mai arunca gunoiul, nu spăla vasele, nu schimba cearșaful, nu mai făcea curat. Nu se mai lupta cu animăluțele de praf cu cârpa umedă, se preda. I se părea că e o răzbunare. De la dietă trecuse la ciocolată. Era și asta o răzbunare.

Părul îi atârna ca niște țurțuri murdare și speria lumea prin căruntețea lui.

Se uita în oglindă la cutele din jurul ochilor, la pielea uscată de pe obraji, la gâtul ce i se ofilea. Femeia se uscă mai întâi pe dinăuntru, în suflet, mai apoi și la exterior.

Își spunea: cum așa, uite, venele au început să se vadă ca niște pârâiașe prin pielea picioarelor, părul de pe pubis se rărește. Iar asta înseamnă că despărțirea de trup a început mai demult.

Se uita la portretele sale agățate pe pereți, își aducea aminte cum îi pozase goală, și el se întrerupea mereu ca s-o sărute peste tot, și acum se întreba:

— Cine e acolo pe pânză? Și atunci eu cine sunt?

Începuse să vorbească de una singură:

— Trebuie să deschid gemulețul și să duc ceainicul la bucătărie. Auzi?

— De ce?

— De aia. Pentru că trebuie să mă iubesc măcar temporar.

— Să te iubești? De ce?

Visează că o să facă duș, o să se aranjeze, o să se îmbrace, o să se machieze, o să-și cumpere din stația de tramvai un buchet de flori și o să se întâmple ceva.

Și s-a întâmplat.

— Ada!

S-a întors.

Era veterinarul la care o duceau pe Donka. Soniecika îi spunea doctorul Aumădoare²⁵. Pe toți îi tratează, pe toți îi pune pe picioare bunul doctor Aumădoare! Doar nimeni nu-i explicase fetei că i se duceau și pisici sănătoase care erau luate castrate și fără gheare.

— Adocika, dar libertatea vă priește! Ce bine arătați!

Știa toți. A cuprins-o de talie, ceea ce mai înainte nu-și permisesese. Acum zâmbea insolent.

— N-ar fi bine să luăm cina împreună, din moment ce ne-am întâlnit așa?

Asta era deci minunea așteptată.

— De ce nu? Invitați-mă la restaurant și comandați ceva scump!

S-au așezat într-un colț, înconjurați de oglinzi.

Chelnerul stătea tot timpul în preajmă, privind-se în oglindă, îndreptându-și papionul, trăgându-și manșetele.

Aumădoare povestea întâmplări amuzante din meseria sa. Ea râdea în hohote.

Chelnerița, când lua farfuriile goale, se apleca tare deasupra mesei, lăsând pradă vederii decolteul adânc. El se uita. Zâmbea, ca și cum s-ar fi scuzat: ce să faci, suntem robii instinctului!

— Când te ocupi toată viața numai cu monta și cu anestezia, devii romantic fără să vrei.

Ea a întrebat, după ce a băut șampania până la fund și a întins cupa pentru a i se mai turna:

— Dacă toată viața iubești numai o persoană, oare mai poți iubi și pe altcineva?

— Păi mă întrebi deja a treia oară!

— A treia oară?

Abia acum simțea că e de mult beată.

I se părea că toți cei din jur ghicesc unde și cu ce scop se va duce ea.

La plecare, a văzut în oglindă că ospătarul mânca un rest dintr-o farfurie.

Când ieșeau din restaurant, Aumădoare a început s-o sărute pe buze. Ea i s-a agățat de gât și l-a rugat:

— Numai nu la mine!

A dus-o la el și, punându-și papucii pe întuneric, i-a șoptit:

— Stai liniștită, soția e cu copiii la casa de vacanță.

Când Aumădoare a vrut să-i dea jos chiloții, ea a început să plângă și a recunoscut, printre lacrimi, că de ani buni nu se mai culcase cu cineva. El și-a zis: „Bine, înseamnă că nu mă căptușesc cu ceva.“

A pufăit și s-a opintit, dar nu a ieșit nimic.

Apoi s-a dus la baie și s-a închis acolo.

Ea a tot așteptat, apoi s-a îmbrăcat în grabă și s-a strecurat afară din apartament.

I-a trecut prin cap că, dacă ar fi fost iarnă, ar fi putut să se îmbete până și-ar fi pierdut cunoștința și ar fi murit înghețată, pe stradă.

Nu-i era groază de moarte, ci de ceea ce vine după ea. Goală, va fi examinată, o să i se spintece pânțele pentru a verifica ceva și așa evident.

N-avea altceva de făcut decât să ia niște pastile.

Trăgând apa la toaletă, și-a spus că e pentru ultima oară în viață când face asta. Și a mai tras-o o dată.

A luat un pumn de tablete, a început să le înghită. A uitat să mai și bea ceva — s-a dus la baie și a băut apă chiar de la robinet.

Tabletele erau prea mari și nu putea să le înghită — a trebuit să le rupă. S-a așezat pe marginea căzii și le-a rupt.

Și-a adus aminte că încuiase ușa de la intrare, trebuia s-o lase deschisă. Când a traversat camera, a simțit că deja o ia amețala.

S-a așezat pe pat.

A început să-i bubuie capul. Camera se învârtea în jurul ei.

A tras telefonul mai aproape. A format numărul.

A ridicat receptorul, cealaltă. De somnoroasă ce era, nu înțelegea nimic.

— Chemați-l, vreau să vorbesc cu soțul meu!

— Știți ce oră este?

— Nu.

El a luat receptorul.

— Ce s-a întâmplat? Ai înnebunit? Ai trezit-o pe Sonia!

— Am luat niște pastile. Mi-e frică. Nu vreau să mor. Te rog, vino.

Limba i se împleticea.

— Cheamă singură salvarea!

— Vino!

— Hai că o să chem eu salvarea.

— Te rog!

— Cât te mai urăsc! O să vin acum.
— Vino fără ea!
— Bine. Vin acum. Încearcă să vomîți!
— Stai puțin!
— Ce mai e?
— Te iubesc.
— Vin, vin!

Cealaltă voia să doarmă. Dimineața devreme trebuia să se ducă la serviciu.

Sașenka mea!

Din nou am în față o foaie de hârtie — legătura mea cu tine. Iar, pe de altă parte, mă întreb cum poate oare o foaie idioată de hârtie să ne unească, când tot ce ne desparte ni se pare așa de neînsemnat și fără valoare! Oare pot să existe obstacole care să ne despartă? Și tu simți asta, nu-i așa?

Draga mea, frumoasa mea! Dacă ai ști cât vreau să fiu acasă!

Probabil de aceea e așa de important să-ți scriu. Când scriu, parcă mă întorc acasă.

Astăzi Chiril m-a rugat ca, dacă se întâmplă ceva cu el, să-i duc maică-sii geanta lui, și a zâmbit:

— Desigur, ea n-o să priceapă nimic din asta.

Tot timpul vorbește de ea cu mare tandrețe.

De aici, din depărtarea aceasta, încep și eu să pricep că toată neînțelegerea mea cu mama și toată lipsa mea de iubire pentru ea sunt niște prostii.

Acum i-aș ierta toate supărările și i-aș cere iertare pentru ce a trebuit să suporte din partea mea.

Și încep prin a recunoaște un lucru care mă chinuie de mulți ani și pe care n-am putut să-l recunosc la vremea lui. Înțelegi, Sașenka, este o poveste extrem de stupidă. Mă jucam cu niște monede pe pervaz. Mai ții minte pervazul nostru extrem de lat? Sau așa mi se părea pe atunci? În fine, mă jucam cu monedele: le puneam pe cant și le dădeam un bobârnac spre margine, astfel încât moneda se învârtea, transformându-se într-un glob sonor, transparent. Iar mai apoi privirea mi-a căzut pe un vas mare de cristal, în care se aflau bijuteriile mamei — broșe, brățări, cercei, și am văzut acolo inelul ei. Verigheta pe care i-o dăruise orbul. Și tare am mai vrut atunci s-o fac și pe ea să se rotească pe pervaz, ca pe o monedă!

Am încercat de câteva ori și nu am reușit, tot sărea, țopăia pe parchet, dar o dată am reușit! Era foarte frumos — un globuleț auriu gol, pe jumătate aerian, care descria cercuri pe pervaz și zornăia ușor. Mai ales sunetul îmi plăcea, când inelul se învârtea pe o muchie și tremura sonor, înainte de a amuți. Iar când i-am mai dat încă un bobârnac, verigheta a sărit pe fereastră.

Am alergat afară să o caut, dar n-am mai găsit-o. Poate că o găsisese altcineva și o luase.

Mai întâi, am vrut să-i spun totul mamei, dar nu i-am spus, și o vreme nici ea nu a întrebat. Dar, mai apoi, când a întrebat, era prea târziu ca să mai recunosc și am spus că nu știu nimic. Mama a suferit foarte tare și nu se putea liniști deloc — cine putuse să-i fure verigheta? Bănuia tot felul de oameni nevinovați. Am auzit cum vorbea cu orbul ei că probabil vecina fusese, dar mai apoi a decis că fusese doctorul pe care-l chemaseră când răcise tatăl meu vitreg.

Îmi era îngrozitor de rușine, dar tăceam.

Dar acum i-aș povesti tot.

Mă gândesc la ea și-mi amintesc tot felul de fleacuri. De exemplu, că mama dormea mereu cu o legătură neagră peste ochi, nu putea să adoarmă dacă intra lumină în cameră.

În copilărie îmi plăcea foarte tare mirosul de fum al lucrurilor ei. Fuma niște țigări deosebite, parfumate. Când avea dispoziție bună, ceda rugămintilor mele și scotea cercuri de fum care intrau unul în altul, scotea chiar și opturi.

Dar când se mutase la noi orbul, el îi interzisese să fumeze și ea fuma uneori pe ascuns, pe fereastră, iar pe mine mă ruga să rămână secretul nostru.

Țin minte că eram bolnav și ea a venit din frig și, înainte de a mă atinge, și-a încălzit mâinile la subsuoară și apoi și-a pus degetele pe gât, să verifice dacă s-au încălzit.

Mai apoi, când am început matematica, mi se părea amuzantă: îmi cerea să-mi fac lecțiile, dar ea nu ar fi putut face niciun singur exercițiu.

Iar mai târziu am găsit câteva fotografii vechi, în care era cu un bărbat, dar care nu era tata, și pentru prima dată m-am minunat că, de fapt, știam foarte puține despre ea. Iar să o întreb cu cine fusese immortalizată pe vecie sub palmier — un lucru așa de simplu — se dovedea a fi, nu știu de ce, un lucru imposibil.

Și acum mă minunez că așa au fost toate discuțiile noastre! Ea striga:

— Ditamai găliganul, și zile întregi tai frunză la câini!

— Nu tai frunză la câini, mă gândesc.

Și-i trânteam ușa în față.

Odată a intrat la mine seara târziu, probabil voia să vorbească despre ceva important. Eu m-am prefăcut că dorm. M-a acoperit cu plapuma, a mai stat puțin și a plecat.

Dar, lucrul cel mai important, este că acum i-aș cere iertare pentru orb.

Într-o zi, am venit acasă în fugă și l-am găsit în camera mea, pipăia pe acolo. I-am făcut mamei o scenă de isterie, că el să nu mai îndrăznească să intre și să-mi atingă lucrurile. Iar ea a început să plângă și să țipe la mine. Și ea a avut o criză de isterie. Și am tot urlat așa unul la altul, fără să ne auzim.

Abia acum îmi dau seama ce greu îi era cu amândoi.

Faptul că soțul era orb n-o tulbura deloc. La cafenea, chelnerul i se adresa ei, ca să afle ce comandă pentru el. Pentru oamenii deprinși cu contactul vizual este un lucru firesc — să te adresezi însoțitorului. Dar ea se obișnuise să răspundă râzând:

— Întrebați-l pe soțul meu, nu vă mănâncă!

Mi se pare că, dimpotrivă, faptul de a-și împărți viața cu un orb o făcea să se simtă importantă. Țin minte că ne-a vizitat într-o zi fata unei cunoștințe de-a ei, care mai venise și altă dată la noi, și pe care mi-o aminteam ca fiind o fată foarte frumoasă. Doar că mai apoi i se întâmplase o nenorocire. Mergând la cineva, se așezase în fotoliu cu câinele gazdelor în față și începuse să se joace cu el, doar că nu era unul de casă, ci fusese luat de pe stradă. Probabil că făcuse vreo mișcare nepotrivită și câinele s-a repezit și a mușcat-o chiar de față. Fusese frumoasă, dar devenise un monstru. A venit la mama să o roage să-i facă cunoștință cu un tânăr orb.

Eu făceam eforturi să le otrăvesc viața, dar ei, probabil, pur și simplu se iubeau și nu înțelegeau de ce sunt așa de crud.

Acum încerc să-mi aduc aminte dacă el a țipat vreodată la ea — nu-mi aduc aminte.

Când mama și-a scrântit piciorul și și-a rupt ligamentele, tatăl vitreg a îngrijit-o cu tandrețe, îi aducea masa la pat. Îi văd aievea — ea se târăște stângaci cu cârjele pe coridor, iar el merge alături, gata să o prindă, să o susțină.

Țin minte, mama se uita mereu în oglindă și se întrista, dar el se apropia, o îmbrățișa din spate, o săruta și zâmbea cu zâmbetul lui strâmb, având avantajul orbului — de a fi așa cum este, nu cel pe care-l arată oglinda.

Și mai țin minte că mă pregăteam pentru examenul la fizică, turuiam ceva, iar el a spus deodată:

— Lumina parcurge într-o secundă sute de mii de verste pentru ca cineva să-și poată potrivi pălăria în oglindă!

Și pentru mine a fost evident atunci că lumina se grăbește degeaba.

El citea mult — când intrai în camera lui, credeai că e întuneric, pustiu, dar cum aprindeai lumina, vedeai că el stă în fotoliu cu o carte groasă pe genunchi. El lua cărți pentru orbi de la bibliotecă și se enerva că erau tocite de atâta citit. Literele scrise în alfabetul Braille erau șterse de atâtea degete câte trecuseră peste ele.

Tatăl vitreg mai scria și versuri. În toiul nopții se ducea la bucătărie, pentru a nu o deranja pe mama, și, stând în întuneric, străpungea repede-repede hârtia cu sula.

Mama repeta adesea versurile ei preferate:

— Trupul tău în negură îmi ține loc de lumină...

În camera lor erau mormane întregi de hârtie groasă, plină de înțepături.

El încercase să-mi stârneasă pasiunea pentru numismatică. Tatăl vitreg colecționa monede vechi, putea să le țină în mână ore în șir. Avea câteva rare, preferate — le recunoștea după pipăit.

Mă uitam la orbitele lui căzute, iar el îmi povestea despre Panticapaeum²⁶, capitala Regatului Bosforului. Țin minte monedele acelea cu reprezentări în relief — pe o față un arc întins cu o săgeată îndreptată spre răsărit, pe cealaltă un grifon.

După aceea, din cauza monedelor, mâinile lui aveau un miros metalic, acrișor. Țineam în palmă discurile acelea inegale, ușoare, și nu-mi venea să cred că sunt contemporane cu Arhimede și cu Hannibal.

Pe un bănuț de aramă era reprezentat împăratul Rhescuporis I, reținusem numele straniu, iar pe revers profilul împăratului roman Tiberiu. Tatăl vitreg îmi explica că regii Bosforului purtau titlul de „prieten al cezarilor și prieten al romanilor“ și că pe monedele lor imprimau portretele împăraților Romei.

Și mai prețuia în mod deosebit o monedă fără cap, din Utrecht.

Spunea că, înainte, când oamenii mureau, li se punea în dinți o monedă — pentru plata călătoriei. Și odată a glumit că, atunci când o să moară, și lui va trebui să i se bage în gură, în spatele obrazului, moneda asta fără cap, bătută la Utrecht:

— Nu vreau să merg acolo fără bilet!

Sașenka, imaginează-ți, în copilărie credeam că monedele metalice erau copiii banilor!

Tatăl vitreg își prefira tot timpul comorile, turtite, șterse, cu tot felul de firișoare, cu resturi de scrieri arăbești, și eu mă uitam la el și mă minunam — parcă vedea și monedele, și trecutul, și cine bătuse monedele acelea, și cum arătau împărații demult dispăruți și, în același timp, pânza de păianjen din colț sau turnul îndepărtat al fabricii nici nu existau pentru el.

Pe atunci, încercam un fel de sentiment de superioritate față de el — uite, el e orb, iar eu văd ce el nu vede. Dar acum mi se pare că acel adolescent văzător observa câte ceva, dar nu vedea nimic de-adevăratelea. Orbul, prin definiție, trebuie să fie slab, fără apărare. Dar el era puternic, însetat de viață, și mama de aceea se agățase de el. Tatăl vitreg, se pare, nu se simțea deloc nenorocit sau cumva dezavantajat. În niciun caz nu vedea lumina așa cum nu o vedem noi dacă suntem legați la ochi. Ochii lui nu vedeau lumina așa cum nu o văd genunchii și coatele noastre.

Tatăl vitreg mai avea și un fabulos simț al umorului. De exemplu, mânca un măr tăindu-l cu cuțitul, îi curăța coaja, ținea feliuța tăiată în vârful cuțitului și povestea, râzând, că pe stradă o femeie nu prea tânără îl condusesse până la poștă, iar la despărțire îi spusese cu o voce plină de compasiune: „Decât așa, mai bine să nu mai trăiesc deloc!“ Tatăl vitreg nu se putuse abține și o lovise cu bastonul. El povestea așa, de parcă voia ca toți să râdă amuzați de povestea asta.

Dar acum, nu știu de ce, mi-am adus aminte că vara locuiam la casa de vacanță și el mergea prin livadă, apleca și atinge crengile merilor. Ținea minte unde se află fiecare fruct, apoi în fiecare zi îl pipăia, simțea cum crește.

Și încă o amintire — fusese jefuit la magazin. Voise să plătească și o doamnă miloasă își oferise ajutorul. Doar că îi luase banii din portofel. Făcuse scandal, dar sărmana tânără vânzătoare a plâns în hohote, încercând să-l convingă că ea nu era vinovată cu nimic.

Când m-am ras pentru prima dată, tatăl vitreg mi-a dat apa lui de colonie. În momentul acela, probabil, mi-a trecut pentru prima dată prin minte un gând simplu: el nu avusese copii și în toți acei ani voise să mă simtă fiul lui, iar eu făcusem tot ce putusem pentru ca asta să nu se întâmple.

Apropo, asta am învățat de la el — dacă te tai la ras, să rupi o bucățică de ziar și s-o lipești de tăietură.

Eu mă tot gândeam la tata în anii aceia. Oare de ce ne părăsise, pe mine și pe mama? Ce se întâmplase? Visam că o să ne întâlnim. Nu știu de ce, mă gândeam că odată, pur și simplu, va veni să mă aștepte după ore, în curtea școlii.

Am văzut undeva cum un bărbat își învăța fiul să meargă pe bicicletă — mergea după el și ținea de șa. Și așa voiam și eu, să mă învețe tata să merg pe bicicletă!

Țin minte: la adunarea solemnă de la sfârșitul anului școlar, eu deja sunt tuns scurt, pentru vară, directorul îmi înmânează, în aplauzele întregii săli, o diplomă de merit, iar eu îmi caut din priviri părinții în mulțime, îl caut pe tatăl meu, deși știu că nu are cum să fie aici. Dar dacă o să se întoarcă chiar acum? Și se bucură de triumful meu? Se mândrește cu mine?

Uneori, găseam lucruri rămase de la el, pe care mama, din nu știu ce motiv, nu le aruncase. De exemplu, în copilărie mă jucam cu linia lui logaritmică. În pod rămăseseră manualele lui vechi, prăfuite și incredibil de plicticoase, pline de tot felul de socoteli și formule. Aruncase toate fotografiile lui, iar acolo unde erau amândoi, pe el îl decupase, încât și în fotografia în care era însărcinată cu mine, de la tata rămăseseră numai degetele tăiate, ițindu-se de după umărul ei.

Odată, am întrebat-o pe mama despre tata, dar mi-a răspuns că nu vrea să vorbească cu mine despre el:

— O să crești și o să afli tot.

După aceea m-am temut s-o mai întreb.

Această iubire neconsumată, accentuată de ura pentru tatăl vitreg, o îndreptam într-un fel asupra lui

Viktor Sergheevici. N-aș putea să spun dacă acest ciudat personaj o merita.

La lecție, ne arăta protozoarele la microscop. Își arunca cravata peste umăr, pentru a nu-l deranja când se apleca, dar tot îi aluneca. Nu se vedea mai nimic, numai niște pete, dar profesorul ne asigura plin de patimă că vedem adevărata nemurire. Iar pentru a capta atenția clasei, nu știu de ce, mă dăduse pe mine de exemplu, fapt ce produsese în clasă o undă de hilaritate, iar eu fusesem ofensat până la lacrimi că nu-și dăduse seama că se râde de mine. Îi făcea să râdă pe colegii mei, povestind cum mă divid eu, iar cele două jumătăți ale mele rămân tot eu, fiecare reprezentând o persoană tânără, rămânând în același timp și bătrână, și care își ia viața de la capăt — și tot așa milioane de ani.

— Imaginați-vă numai! aproape că striga el de emoție. Uitați, infuzorii aceștia pe care îi privim acum prin ocularul microscopului au văzut dinozaurii!

Atunci mă uluise faptul că pe lume există nemurirea reală și că moartea acestor protozoare nu este una firească, ci doar accidentală. Dar mă uimise cel mai tare faptul că Viktor Sergheevici, profesorul meu preferat, mă aruncase cu atâta ușurință în gheara batjocurei acelor animale. Și îmi spuneam, plângând de necaz noaptea în pernă, că nu mă iubește. Prin urmare, nici eu nu trebuia să-l mai iubesc.

Șorecarul.

Iar la o săptămână după asta s-a întâmplat criza de la oră.

Sașa! Îți scriu, micuța mea, și uit de tot ce e în jur! Ce bine e!

Aici totul e impregnat de moarte și de boală și e imposibil de imaginat că undeva continuă viața ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Străzi, ziare, magazine, tramvaie. Grădina zoologică. Restaurante. Poți pur și simplu să treci pe la poștă. Sau pe la cofetărie, să cumperi o prăjitură.

De aici, lucrurile cele mai simple par ciudate. Nu e oare ciudat că orașul meu își trăiește viața fără mine? Numai că a devenit invizibil pentru mine. Și la voi acum e vară. Oare e la fel de zăpușeală?

Ce-aș mai vrea să fie iarnă!

Să iei o gură de aer înghețat. Să auzi trosnetul pașilor pe zăpada înghețată, ca și cum ai merge ronțăind crutoane. Să vezi țurțurii de sub burlan. Și de dimineață zăpada să fie lină, gânditoare.

Știi, țin minte pădurea în luna martie, când zăpada se dusesse deja, iar acolo unde cineva călcase iarna prin nămeți, urmă după urmă, rămăseseră în frunzișul uscat niște fuioare înghețate. Și așa se întindea prin pădure o potecă ciudată din fuioare murdare, netopite. Oare ce de am reținut asta?

Și mai țin minte că am uitat o sticlă cu apă pe balcon: a fost ger peste noapte și sticla s-a spart, iar apa, luând forma sticlei, a continuat să stea în picioare.

Astea îmi vin în minte pentru că aici murim de căldură.

Sașenka, de câte ori mi te-am imaginat cum vii acasă! Acolo totul este încă la locul lui. Camera mea. Cărți peste tot, pe pervaz, teancuri în dulap până sus, pe podea stive. Canapeaua mea veche, desfundată. Veioza mea. Niciun tir de artilerie. Nicio moarte. Totul e la locul lui obișnuit. Ceasul ticăie, dar timpul s-a oprit. Totul e adevărat, domestic, drag.

Visez că mă întorc acasă și pur și simplu mă trântesc pe pat și privesc cu emoție tapetul o jumătate de zi. Altădată nu mi-ar fi trecut prin cap că un lucru mărunț ca acesta îl face pe om fericit.

Da, da, când o să mă întorc, o să privesc cu totul altfel la lucrurile cele mai obișnuite — serviciul de ceai, veioza, fotoliul moale, raftul cu cărți. Hornul fabricii, care se vede pe fereastră. Mi se pare că acum lucrurile au căpătat pentru mine o semnificație cu totul nouă. Măcar pentru asta și trebuia să se întâmple ceea ce s-a întâmplat.

Știi ce mă uimește la morți? Că seamănă unul cu altul. În timpul vieții erau diferiți, dar după aceea au ochii la fel — pupilele ochilor sunt tulburi, pielea e de ceară, iar gurile, nu se știe de ce, sunt deschise. Este neplăcut, mai ales, să te uiți la păr, nu pot să explic de ce. Și la picioare.

Și mirosul e la fel. Desigur, nu e miros, e o putoare. O duhoare. Cel mai respingător miros de pe pământ.

Știi de câte ori am văzut în viață pești morți, păsări, animale, dar o asemenea duhoare cum vine de la cadavrele omenești nu am simțit niciodată.

Și este imposibil să te obișnuiești cu un asemenea miros. Și n-ai cum să nu respiri.

În comparație cu duhoarea asta, mirosul fecalelor amestecate cu varul care este aruncat în gropile cu conținutul nostru pare un fleac. Sau mirosul tifoanelor purulente din sala de pansamente.

Iar mirosul de paie mâncate de cai ai vrea pur și simplu să-l iei în tine, să acoperi astfel mirosul de sudoare și de trupuri murdare.

Uneori aș vrea să-mi tai nasul...

Ei, da, să-l tai și să-l trimit acasă cu prima ocazie, pentru a merge pe străzile mele și a adulmeca. La Gogol, nasul fugit n-a adulmecat niciodată nimic. Dar al meu ar merge și ar adulmeca toate mirosurile cunoscute.

Totuși, este uimitor faptul că, în timp, mirosurile pe care le-ai reținut cândva nu slăbesc, ci devin și mai intense.

Din parc, de la teii înfloriți, după ploaie, nu vine un miros, ci o simfonie!

Uite cofetăria noastră — vanilie, scorțișoară, ciocolată. Bezea, marțipan. Ecleruri. *Zefir*²⁷. *Pastila*²⁸. Caramelle cu fructe. Halva. Prăjiturile mele preferate — cartofii.

Un miros umed, succulent, din florărie — crini albi, umezi, și pământ reavăn, aburind.

Mirosuri pe ferestrele deschise — cafea proaspăt măcinată. Și dincoace cineva prăjește pește. Și dincolo a dat laptele în foc. Cineva s-a așezat pe pervaz și curăță o portocală. Altcineva face dulceață de căpșune.

Miroase a fier de călcat, a pânză fierbinte, a masă de călcat, a abur.

Se zugrăvește undeva — vopseaua îți înțeapă violent nările.

Miros de pielărie — încălțăminte, genți, curele.

Parfumerie — parfumuri, creme, ape de toaletă, pudre.

Pescărie — dinspre peștii de pe fulgii de gheață vine miros de proaspăt, de mare.

Ateliere mecanice — mirosuri de rugină și unsori, gaz, ulei de mașină.

Dinspre chioșcul de la colț miroase a cerneală tipografică, a ziare proaspete.

Cineva a ieșit din uzina termică, împrăștie miros de sudoare, de pânză de sac, de cărbune.

De la magazinul de pâine se revarsă o aromă îmbietoare de jimblă proaspăt scoasă din cuptor.

Iar aceasta este o farmacie! Ce mai miroase a spital farmacia asta!

Și mai departe se încălzește bitum, se toarnă asfalt. Mirosul puternic de smoală topită acoperă tot.

Și așa ar merge nasul meu la nesfârșit, și ar adulmeca, și ar adulmeca.

În curând se împlinește o lună.

S-au făcut patru săptămâni de când s-a întâmplat ce s-a întâmplat cu Soniecika. Nu-și revine deloc.

Și nici nu se știe ce s-a întâmplat exact. Se pare că Donka s-a smuls din lesă, s-a smucit și a tras-o pe Sonia, iar ea a alunecat pe treptele înghețate și s-a lovit cu ceafa de o bordură ascuțită din piatră. A rămas inconștientă într-o băltoacă, în lapoviță.

Am adus-o la spitalul meu. Ce m-am mai zbatut ca s-o pună singură în salon!

Stă întinsă în pat, slabă, numai piele și os.

Măinile și picioarele îi sunt pline de vânătăi lăsate de injecții.

Este arătată confrăților la contravizită:

— Uitați un caz interesant. E fetița aceea despre care am vorbit. După accident se află în comă deja de...

Părinții vin la spital pe rând și stau cu orele.

Trebuie să scoată cârpele ude de sub ea, să-i picure în ochii uscați apă sterilă. Să-i umezească buzele uscate. S-o întoarcă, s-o spele.

Trec pe acolo, arunc o privire — el se uită pe fereastră și-i freacă picioarele slabe, lipsite de viață.

El se învinuiește pentru tot ce s-a întâmplat. Ea mă învinuiește pe mine.

Ada se tot duce la medicul-șef, cere, plânge.

Se aude de pe coridor:

— Faceți ceva!

Când e ea la Sonia, încerc să nu trec pe acolo.

Când sunt de noapte, trec des.

Ochelarii cu o singură lentilă se află pe noptieră. Ceasul ei mic. Îl întorc.

Pe pat sunt jucării, le-au adus de acasă. Tigrișorul cu ochii holbați, din nasturi.

Papuceii sunt sub pat. Așteaptă răbdători.

Odată am intrat când era el la ea, îi mângâia mâna cu pensula din păr de veveriță. M-a văzut, s-a tulburat, a ascuns pensula.

De la școală au venit două dintre prietenele ei, au stat o clipă, zgribulindu-se speriate.

El le-a zis:

— Nu tăceți, povestiți-i ce faceți acum la școală!

S-au zgribulit și mai tare.

Nu se știe de ce, fetele i-au băgat în pumnișor o ghindă. Au ieșit din salon și au început să plângă în hohote.

În toiul nopții el s-a trezit țipând — a visat că i-a prins Soniei un deget cu ușa.

— Îți dai seama, eu mergeam înainte și nu am văzut că ea e în spatele meu și a băgat mâna în deschizătura ușii.

E transpirat tot, respiră greu. Până dimineața se răsucește în pat.

Acum dormim separat.

Pentru prima dată m-am dus să dorm într-o altă cameră, pentru că el gemea și se tot învârtea și, pentru că dormea agitat, mi-a băgat mâna în ochi.

Îmi dau seama ce voia să spună atunci când vorbea despre o altă formă de singurătate. Odată m-am trezit și am văzut alături, pe pernă, o față bătrână, străină.

Am început să observ la el lucruri pe care mai înainte nu le văzusem.

Pe de o parte, e incredibil de pretențios — când merge în vizită, își pune paharul undeva mai sus, pe

dulap, ca nimeni să nu i-l ia din întâmplare, iar, pe de alta, e murdar. Când sortez lenjeria pentru spălat, pe chiloții lui sunt mereu pete maronii.

Începe să mă irite felul în care mănâncă. Repede, lacom, neîngrijit.

Plecăm de la prietenii lui vechi și el începe să-i vorbească de rău. Nulitatea asta, lacheul ăla. Și nici prieteni nu i-au mai rămas. Vechii prieteni de familie, mai degrabă soțiile lor, au încetat să-l mai invite după ce a părăsit-o pe Ada, presupunând că exemplul prost e contagios.

El îmbătrânește și se teme de asta. Și se agață și mai tare de mine. Și din cauza aceasta se simte și mai bătrân.

A început să uite tot — și important, și neimportant. Vine tulburat și întreabă:

— Îți imaginezi, nu pot să-mi amintesc cine a pictat parchetarii de la Orsay! De dimineață mă chinuiesc!

Uneori e foarte bine cu el, e ușor. Dar alteori adună atâta întuneric înăuntru...

Împreună suntem foarte singuri.

Chiar înainte să se întâmple cu Soniecika, a spus:

— Cândva ne-a fost bine împreună, nu?

— Da.

— Ce ni s-a întâmplat?

Și tot el a găsit explicația:

— Știi, noi doi suntem ca oglinzile lui Fresnel. Au fost luate două oglinzi. Au fost puse față în față. Și la un anumit unghi cele două raze de lumină îndreptate spre ele au generat întuneric.

Din când în când, facem scandaluri, ca într-un film prost. Pornim de la niște fleacuri, apoi țipăm și trântim ușile.

Uneori, parcă privesc toate acestea de la distanță: cine sunt acești doi oameni din bucătărie? Ce vorbesc ei? De ce?

Mai ales ea mă irită. Cine e femeia aceasta? Oare eu sunt? Nu, nu se poate. Dar atunci unde sunt eu? Ce s-a întâmplat cu mine? Unde am dispărut?

— Tu nu faci cum trebuie carnea de oaie! Ada o făcea...

Carnea nevinovată zboară la gunoi.

— Na, să-ți faci ea carne de oaie!

Nu se poate ca femeia asta din bucătărie să fiu eu!

După accidentul Soniei, scandalurile s-au mai potolit, dar nu am devenit mai apropiați.

Se întoarce de la spital și bea. Cumva, beat de tot, a îngăimat:

— Știi, Sașa, mi s-a făcut frică, pentru că m-am gândit: oare nici tu nu ești omul pe care l-am așteptat toată viața, oare din nou e o păcăleală? Dar, dacă am gândit așa, atunci așa este, nu?

L-am dezbrăcat, l-am dus la culcare și am băut ce mai rămăsese în sticlă.

A doua oară a spus:

— Mi s-a părut că e ceva autentic cu noi. Când suntem amândoi este autentic, iar cu altcineva ne căutăm unul pe celălalt și nu ne putem găsi. Dar poate mi s-a părut.

Alaltăieri, la spital, m-am întâlnit cu Ada. Ea se ducea la fetiță, urca greu scara, se oprise lângă o fereastră să-și tragă sufletul. Trebuia să trec pe lângă ea. Ea m-a văzut și a zâmbit brusc.

M-am apropiat.

Ea a oftat:

— Sașa, știi, faceți pentru Soniecika noastră tot ce puteți. Vă mulțumesc. Și, vă rog, nu-mi purtați pică!

A început să urce din nou, încet.

În noaptea aceea, nu am putut deloc să adorm și, după respirația lui, mi-am dat seama că nici el nu doarme. Am stat așa amândoi fără să dormim și până la urmă am spus:

— Mai ții minte, mi-ai spus că ai făcut o greșală când te-ai însurat cu Ada.

— Țin minte.

— Uite, mi se pare că trebuie să îndrepti greșala asta și să trăiești alături de ea până la sfârșit.

Sașenka mea!

Ce faci? Ce e cu tine?

Știu că te gândești la mine, că mă aștepti, că mă iubești, că îmi scrii.

Mai înainte aș fi ciuntit frazele acestea astfel încât să rămână numai „mea“ și „îmi“, dar acum asta mi se pare așa de lipsit de importanță!

Așa de mult îmi lipsesc scrisorile tale! Aici toți așteptăm poșta, dar ea nu vine și nici nu va veni în viitorul apropiat. Scrisorile tale se plimbă pe undeva. Dar neapărat o să ajungă la mine — de oriunde ar fi. Aștept și aștept, și până la urmă tot o să le primesc. O să le primesc, probabil, cu vraf, toate o dată. S-au adunat pe undeva, dar mai apoi o să țâșnească ca peste un zăgaz...

Am găsit un moment liber și vreau să-l petrec cu tine.

Veștile sunt bune. Imaginează-ți, și aici sunt vești bune! Misiunile diplomatice din Pekin încă se mențin! Toți credeau că oamenii aceia sunt morți, dar ei trăiesc. S-a strecurat de acolo un emisar cu o scrisoare, ne transmit că sunt asediați și așteaptă ajutor. Alți emisari înaintea lui nu au ajuns. Aici se pregătește campania asupra Pekinului, dar mai întâi o să fie asediul liniilor întărite din Tientsin. Nu trebuie să lăsăm armata chineză în spatele nostru.

Și uite și o altă veste — am fost mutați în arsenalul răsăritean.

Statul-major s-a instalat în încăperile fostei academii tehnice militare, ofițerii au fost încartiruiți chiar în căsuțele în care locuiseră germanii și englezii — profesori ai academiei.

Acum îți scriu stând la umbra unor salcâmi și înfofolit până peste ochi din cauza țăntarilor. Ca de obicei, toți sunt epuizați de căldură. De pe nas îmi picură sudoarea pe hârtie — te rog să mă ierți pentru petele astea!

Când am ajuns noi, era peste tot o dezordine totală. Se vede treaba că cei care locuiseră aici fugiseră în ultimul moment, când arsenalul fusese deja cucerit de ihetuani. În camere și prin curți erau mormane de uniforme ale studenților, cărți chinezești, englezești și nemțești. Ce ciudat să răsfoiești caietele studenților, umplute sânguincios cu schițe și cu exerciții! Peste tot erau căni sparte, pene, cerneală, pensule pentru tuș, flecușetețe din jasp, căciuli, tablouri chinezești, aforisme scrise pe foi lungi, cufere și casete prin care se cotrobăise. Totul era aruncat, rupt, spart, călcat în picioare.

Eu și Chiril am găsit aici o bogată bibliotecă europeană. În principal, sunt cărți de matematică, fizică, chimie. Soldaților noștri le-a trecut imediat prin cap să le rupă și să le ardă — și nimeni nu-i mai poate opri. E interesant că toate clădirile academiei sunt construite în manieră chinezească și vin în șir,

una după alta. În primele clădiri erau locuințele profesorilor, amfiteatrele, laboratoarele, cabinetele cercetătorilor, iar în celelalte se aflau căminele studenților. În spate se găseau administrația și bucătăria.

În mijlocul primei curți a fost construit un turn de observație din lemn. Azi m-am cățarat până la nivelul cel mai de sus, de unde se deschide o priveliște extraordinară — asta dacă poți să faci abstracție de ceea ce se întâmplă în jur. La nordul arsenalului se vede canalul Lutai, de o parte și de alta a lui chinezii au amplasat baterii. În vest este Tientsinul chinezesc și, puțin mai departe, concesiunile europene. În sud-vestul arsenalului se află tabăra noastră. În sud-est se află calea ferată care duce la Tongzhou. La răsărit se întinde o câmpie de necuprins, năpădită de sorg. Din loc în loc se văd, înnegrind, sate chinezești și crânguri. Undeva, departe, în nord și spre est, poți vedea cu binoclul mișcarea trupelor chineze, care trec probabil dinspre Lutai spre Tientsin.

Am hoinărit cu Chiril prin arsenal și am fost uimiți de bogăția lui. Am găsit ateliere de armurărie, magazii, laboratoare. Tot aici se băteau monede chinezești de bronz și de argint. În sălile uriașe se afla o întreagă uzină unde se pregătea praful de pușcă și se făceau gloanțe pentru carabine Mauser și Mannlicher de ultim model. În magaziile subterane se păstrează rezerve uriașe de grenade de toate felurile, fugase, șrapneluri. Chiril îmi traducea inscripțiile chinezești. De exemplu, „camera tunetului subteran“ era magazia de mine, iar „locuința dragonului de apă“ este în realitate numai un depozit de materiale antiincendiu.

În preajma forjelor, a marilor cazane și a mașinilor, muncitorii chinezi au pus reprezentări ale zeităților protectoare ale muncii și aprindeau lângă ele bețișoare parfumate. Pe mașini și cazane sunt lipite inscripții roșii cu enunțuri de tipul: „E o mare fericire să dai drumul mașinii“, „E un mare noroc să deschizi cazanul“.

Lucrul pozitiv în ceea ce privește mutarea noastră este că nu ne mai învecinăm cu lazaretul și nu se mai aud, zi și noapte, gemetele răniților. Desigur, e rău că nu mai avem posibilitatea de a mai da pe acolo și a mai sta la taclale cu Zaremba sau cu Lucie. Aici te obișnuiești foarte repede cu oamenii.

În partea vestică a arsenalului, în câmp deschis, au fost amenajate pulberăriile. E groaznic să treci pe lângă ele și să simți că, în cazul unei împușcături reușite, aici totul o să sară în aer. Și e bine dacă te omoară imediat, măcar să nu te schilodească.

De fapt, Sașenka, așa gândeam eu înainte. Dar acum mă gândesc la asta cu totul altfel. Mai înainte, mi se părea că e o nenorocire să trăiești desfigurată sau infirm. Lipsa de sens, viața de două parale a viermelui. Să fii povară pentru sine și pentru cei din jur — de ce? Visam la moartea ideală, să mori și să nu știi că mori. Să dispari pur și simplu.

Dar acum vreau să trăiesc. Cum o fi!

Sașka, vreau să trăiesc — infirm, monstru, n-are importanță cum! Să trăiesc! Să respir! Lucrul cel mai groaznic când mori e că nu mai respiri.

În lazaret, m-a uimit o scenă: era acolo un rănit făcut zob — mâini, picioare, toate zdrențe, aștepta să-i fie amputate, dar unul glumeț povestea ceva amuzant și tot cortul se umpluse de râsete, și rănitul acesta râdea și el. Atunci nu înțelegeam, nu eram în stare să înțeleg de ce râde. Dar acum înțeleg.

Să fiu rănit, să rămân infirm, dar să trăiesc! Să țin într-un picior. Îți dai seama, un picior, dar poți să sari cu el unde dorești. Și nu-i nimic nici dacă pierd ambele picioare! O să mă uit pe fereastră!

Dar dacă o să orbesc — las' să orbesc, atunci o să ascult ce e în jur, toate sunetele, este așa de minunat să ascuți! Limba? Chiar dacă-mi rămâne numai limba, tot e bine — voi putea ști dacă ceaiul

este dulce sau nu prea. Dacă o să-mi rămână o mână, vreau ca mâna să trăiască! Cu ea poți să atingi, să simți lumea!

Sașenka, mă tem că o să ți se pară o aiureală scrisoarea asta. Iartă-mă, buna mea, pentru tot ce spun aici. E o aiureală nu pentru că sunt bolnav, ci pur și simplu pentru că eu sunt eu.

Lucrul cel mai uimitor aici e că fiecare speră să se întoarcă cu bine acasă.

Și fiecare, când îl vede pe un altul, cunoscut sau necunoscut, cu pupilele tulburi, goale, cu pielea ca de ceară, cu gura întredeschisă, fără să vrea se gândește cu bucurie: e el, nu sunt eu! O bucurie rușinoasă, invincibilă: astăzi l-au omorât pe el, nu pe mine! Azi eu sunt încă viu!

Nu pot să scap de gândul că orice scrisoare a mea, chiar și asta, poate fi ultima. Poate să rămână neterminată. Numai în opere totul se încheie logic, cu ultima notă a ariei finale. Dar aici oamenii mor cum se nimerește.

Sașenka, ce poate fi mai groaznic decât să mori cum se nimerește?

Fiecare clipă poate fi ultima și la fel fiecare scrisoare, de aceea trebuie neapărat să spui ce e mai important, nu să scrii despre fleacuri.

Și tocmai pentru că în fiecare clipă scrisoarea aceasta se poate întrerupe, trebuie să-ți povestesc acum tot ce nu am spus sau am lăsat pe mai târziu.

Dar despre ce să scriu? Toate par fleacuri.

Știi, e o poveste pe care voiam să ți-o spun peste mulți ani, când va fi fost amuzantă. Dar o s-o scriu acum. Dacă mai apoi nu voi mai apuca? Ea nu interesează pe nimeni în afară de mine. Doar pentru mine e importantă. E o poveste scurtă.

Și poate că, privită de acolo de unde ești tu acum, să fie deja amuzantă.

M-am întâlnit cu tata.

Mama avea în servanță o casetă pe care o încuia mereu. Am văzut unde ascundea cheia. Când nu era nimeni acasă, am deschis-o. Acolo erau tot felul de documente, hârtii, chitanțe. S-a dovedit că ani la rând tata îi trimisese regulat bani mamei. Nu știam nimic despre asta. Dar, lucrul cel mai important, am găsit acolo adresa lui.

Mamei nu i-am spus nimic.

Mai întâi, am vrut să-i scriu, dar nu știam ce. După aceea, am decis să mă duc la el. Am luat un tren de noapte, și dimineața m-am înființat la ușa lui.

Stăteam proțăpî și nu mă puteam hotărî să sun.

Imaginează-ți — să trăiesc atâtea ani gândindu-mă la întâlnirea asta. Dar acum nu puteam să-mi explic ce vreau. Ce-mi trebuie mie asta? În tren, nu închiseseam un ochi toată noaptea. Doar nu eram un adolescent naiv ca să cred că o să-l descopăr în sfârșit pe omul apropiat mie, cel la care visasem atât. Știam că o să găsesc pe cineva străin. Și care nici nu are nevoie de mine. Doar el m-a părăsit. Și în toți acești ani niciodată nu s-a interesat de mine. Poate nici nu mă lasă să-i trec pragul. Și atunci ce vreau? Să primesc iubirea de care m-a lipsit toată viața? Asta e imposibil. Acea parte a vieții când mi-ar fi fost cu adevărat necesar o trăisem deja fără el. Poate sunt răzbunător? Mă duc să mă răzbun pe nemernicul care și-a lăsat soția cu un copil mic? Să-i arunc în față ura acumulată? Mânia justificată? Cineva ar trebui să-l pedepsească pentru josnicie, nu? Să-l lovesc peste față? Să-l umilesc? Poate am nevoie de căința lui, să mă roage să-l iert?

Era ciudat, simțeam ură mai degrabă față de mama și de tatăl vitreg decât față de acest om despre

care nu știam nimic.

Dar dacă se va speria, gândindu-se că-mi trebuie ceva de la el? O să vrea să mă cumpere? N-am nevoie de nimic de la el! Și chiar dacă o să-mi dea, eu n-o să iau.

Nu mă simțeam în apele mele. Și cu cât stăteam mai mult în fața ușii aceleia, era cu atât mai evident că nu mai aveam nevoie de această întâlnire la care visasem din copilărie. Și nici de el nu mai aveam nevoie.

Mă hotărâsem să plec, când tocmai atunci s-a deschis ușa. Probabil, el simțise că era cineva dincolo de ea.

Un trup ce respira greoi, puhav. Trăgea cu zgomot aer în piept prin nările înfundate. Nu mă așteptam să văd un asemenea bătrân cu cearcăne umflate sub ochi, cu obrajii lăsați. El era. Mă privea în tăcere.

Am spus:

— Bună! Am venit la tine.

M-a uimit faptul că și-a dat seama imediat cine sunt, ca și cum și el așteptase în toți acești ani. Tulburarea de pe fața lui s-a citit numai în prima clipă, după aceea a ridicat din sprâncene, a oftat și a spus simplu:

— Ei, intră! Ești flămând de pe drum?

Aveam o senzație stranie că nu mi se întâmplă mie, fiindcă era, în același timp, și imposibil, și firesc. M-a prezentat soției și copiilor, zicând că sunt fiul Ninei, prima lui soție. Toți se simțeau stânjeniți — nimeni nu era pregătit pentru asta. Toți tăceau. Vorbea pentru toți soția lui, dar vorbea într-un fel de șoaptă reținută, răgușită. A explicat faptul că, pe fond nervos, îi apăruse o excrescență pe tiroidă care apasa pe trahee. Era ciudat, îmi amintea într-un fel de mama.

Sora mea s-a dovedit a fi o fată de dimensiuni incredibile. Când s-a așezat, pur și simplu a umplut fotoliul. Mă privea pe sub sprâncene, ca și cum venisem să-i fur ceva.

Băiețelul, dimpotrivă, s-a lipit rapid de mine. În mod clar îi plăcea foarte tare fratele mai mare, căzut ca din cer. M-a întrebat imediat dacă știu niște *tehnici*, dar când am răspuns că nu, a fost dezamăgit. Probabil, în lumea lui de copil, existența unui frate mai mare care știa niște *tehnici* i-ar fi ușurat viața.

Aceștia erau fratele și sora mea, dar nu simțeam nimic pentru ei, și de ce ar fi trebuit să simt?

Fratele m-a tras în camera lui, grăbindu-se să-mi arate toate comorile pe care le avea — machete de vapoare, soldați, o fortăreață din carton, iar despre soră a spus că nu se duce la gimnaziu, pentru că acolo este evitată, nimeni nu vrea să stea lângă ea nici în clasă, nici la cantină. În felul acesta, stând tot timpul acasă, nu avea prietene, și, cu atât mai puțin, prieteni.

Era ciudat să mă trezesc dintr-odată în mijlocul vieții cuiva.

Când am rămas pentru o vreme singur cu ea, nu știam deloc despre ce să vorbesc și m-am gândit s-o întreb ce citește. Nici nu-mi trecuse prin minte să o ofensez, dar ea mi-a răspuns pe un ton supărat:

— O femeie știe foarte bine că oamenii care o privesc nu fac nicio deosebire între ea și înfățișarea ei.

Am fost bucuros că m-au chemat la masă.

La masă, toți tăceau ca și mai înainte, numai soția tatălui, cu răgușeala ei joasă, mă tot întreba despre planurile mele de viață.

Sărmana fată a ridicat capacul supierei pentru a-și mai pune niște ciorbă de varză, dar imediat tatăl i-a făcut observație:

— Poate că nu trebuie să mai pui.

Fața ei a devenit instantaneu purpurie, ochii i s-au umplut de lacrimi, a sărit de la masă și a fugit greoaie în camera ei.

Tata a răsuflat încă și mai greu, a aruncat șervetul și s-a dus după ea, dar s-a întors tot singur. Ea nu-i deschisese ușa.

După aceea, toți am terminat de mâncat în tăcere, privind în farfurii. Stăteam și mă gândeam: „Ce fac eu aici? Oare pentru ce se întâmplă toate pe lume? Care trebuie să fie sensul acestui lucru?” Nu pricepeam deloc sensul. Aș fi putut eu să-mi imaginez că o să fie așa întâlnirea cu tata?

Am mai stat puțin cu fratele mai mic, l-am ajutat să rezolve niște probleme cu trenuri și pietoni, minunându-mă cât de nepregătit putea să fie pentru vârsta lui. A venit la noi și sora și a azvârlit pe pat un fular aruncat pe jos în coridor.

El s-a strâmbat în spatele ei și a început să o tachineze:

— Butoiașul cel gras a născut un copilaș!

L-am apucat de gât:

— Nu trebuie să vorbești așa despre ea.

El și-a luat o mutră disprețuitoare.

— E sora mea! Vorbesc cum vreau.

I-am apăsat mâna pe gât. Se vedea pe fața lui că îl doare.

— E și sora mea! Și să nu mai îndrăznești să vorbești așa despre ea! Ai înțeles?

El a piuit că a înțeles și l-am lăsat în pace. Mi-a arătat din priviri că nu-i mai place deloc să aibă un frate mai mare.

Seara am rămas numai cu tata. El bea tot timpul ceai dintr-o cană mare — spunea că are pietre la rinichi.

L-am întrebat cu ce se ocupă. Pare-se că tata era arhitect. Nici asta nu știusem despre el.

M-am interesat la ce lucrează și am primit următorul răspuns:

— Turnul Babel!

După aceea, m-a lămurit că primise comandă să facă o nouă închisoare.

Stătea gârbov, picior peste picior, cu mâinile împreunate pe genunchi. Ca mine. Abia acum îmi sărea în ochi ce mult semănam. Am început să observ la el intonația mea, gesturile, grimasele mele. Și nasul meu era al lui, și tăietura ochilor, și buzele.

Am întrebat dacă mai ține minte când m-am născut. Tata s-a înviorat, a început să-mi povestească cum m-a văzut pentru prima oară. A spus că imediat după naștere aveam fața ca de basorelief egiptean, dar că a doua zi totul s-a schimbat — nasul a devenit borcănat, ochii s-au adâncit în orbite, buzele au devenit buze. Eram de culoarea morcovului din cauza icterului specific nou-născuților, și-l mai uimise faptul că venisem pe lume cu niște unghii lungi, crescute.

Am întrebat dacă mai ține minte cum ne-am dus la gară să o așteptăm pe mama și el m-a ridicat pe umeri, ca să o văd mai bine. A dat din cap nu prea convins.

A întrebat despre mama, despre soțul ei cel orb, despre studiile mele. Dar am văzut că asta nu-l prea interesa. Și nici pe mine. Amândoi căscam. Avusesem o noapte albă în tren.

Mi s-a făcut patul în biroul lui, pe canapea, lângă bibliotecă.

Am tot așteptat să-mi spună ceva important. Dar am auzit numai:

— Noapte bună, o să mai vorbim și mâine.

Era ceva jalnic în asta.

Înainte de a mă culca, am luat de pe raft, la nimereală, o carte, și am început să o răsfoiesc: era o lucrare foarte veche despre niște pietre de construcție. Am aflat în acest mod că sarcofag se numește un soi de piatră care era excavată la Troia și care avea proprietatea de a distruge trupul fără a lăsa nimic, până și oasele mortului se topeau, de aceea se făceau din ea cavourile; „cea care distruge carnea“. Ce ciudat că piatra îl absorbea în ea pe om!

M-am trezit dimineața devreme, pe întuneric, când toți ai casei încă mai dormeau, și am plecat la gară, fără să-mi iau la revedere de la nimeni. Am plecat cu primul tren.

Înainte de plecare, o mințisem pe mama că rămân peste noapte la un prieten, dar la întoarcere, la ceai, când am rămas numai noi doi, i-am spus că fusesem la tata.

A tăcut multă vreme, tot zăngănind cu lingurița în ceașcă. Și deodată a spus:

— De ce? Nu e tatăl tău.

Am rămas cu gura căscată.

Și mama mi-a povestit că în tinerețe i-a făcut curte câțiva ani acest arhitect, dar că ea nu-l iubea.

— Când mă invita la concert, intrând cu el în sală pe interval, toți se uitau la noi, iar eu muream de rușine — era neîngrijit, șifonat, neras, mirosea a săpun ieftin.

A cerut-o în căsătorie, ea a refuzat. Dar când a rămas însărcinată cu mine, și-a adus aminte de el și a acceptat. La nuntă a încercat să-și sugă burta, dar oricum nimeni nu a observat nimic.

Abia am putut să îngaim:

— Dar te-ai folosit de el!

— Da. Probabil că am procedat josnic. Poate. Dar, de dragul tău, eram gata să fac orice. Mi-am spus: copilul trebuie să aibă un tată! Credeam că o să pot să-l iubesc. Nu s-a putut. Mi-am spus — așa-mi trebuie! Și, în cele din urmă, am înțeles — nu mai puteam. Am încercat să mă educ să-i fiu recunoscătoare, dar mai că-mi venea să vărs la fiecare atingere a lui. Asta nu era o familie, ci o tortură. Și, într-un moment, am izbucnit. Avea o perioadă grea — podul pe care îl proiectase se prăbușise. Și atunci i-am spus tot.

Când mi-am venit în fire, am întrebat:

— Și, atunci, cine e tatăl meu?

A scos pachetul de țigări ascuns de tatăl vitreg și a început să fumeze pe fereastră. Am așteptat. În cele din urmă a răspuns:

— Ce importanță are? Poate că niciodată nu ai avut un tată. Ai apărut la mine în pânțece și nu m-ai avut decât pe mine. Consideră că e vorba de imaculata concepțiune.

Și a zâmbit trist. N-a mai scos apoi niciun cuvânt despre asta.

Iată, Sașenka, ți-am povestit.

Știi ce e într-adevăr amuzant? Faptul că atunci voiam să scriu despre asta o povestire serioasă sau chiar un roman: un tânăr își caută tatăl și, în cele din urmă, îl găsește. Nu înțelegeam că, de fapt, e o poveste foarte amuzantă. Doamne, voiam să devin scriitor! Să fii scriitor înseamnă să nu fii nimic.

Sașka, acel eu de dinainte mi-e acum ridicol și respingător. L-am tăiat cu o linie. Am deja atâția ani

și tot nu știu nimic despre propria persoană. Cine sunt eu? Ce vreau? Sunt încă un nimeni! Încă nu am făcut nimic în viață! Încep totul de la zero. Știu, simt că în mine crește un altul, adevărat. Și el are atâta putere și dorință de a face ceva important! Când o să mă întorc, n-o să pierd aiurea nicio clipă. Nimic nu va fi la fel. O să reușesc să fac atâtea, să duc atâtea la bun sfârșit! Până și cerul o să-l privesc cu totul altfel.

Știu că te-ai gândit, citind aceste rânduri stupide, că nu trebuie să aștept până atunci ca să privesc cerul...

Nu, Sașenka, nu e așa, nu e așa!

Știi ce gând mi-a trecut prin minte aici? O să râzi. Te rog, nu râde, draga mea!

Când o să mă întorc, aș putea să fiu profesor.

Ghicesc că acum o să-ți aduci aminte cum îi selectau vechii greci pe profesori. Un sclav își rupea o mână sau un picior, nu mai era bun pentru nicio muncă, și atunci stăpânii ziceau: „Uite, pedagogul e gata!“

Nu știu ce profesor ar putea să iasă din mine, dar mi se pare, nu știu de ce, că asta e calea mea. În orice caz, aș putea să încerc.

Mi se pare că aș putea fi un bun profesor. Aș putea preda literatura. De ce nu? Ce crezi?

De fapt, acum îmi trec prin minte chestii care înainte erau total imposibile. De exemplu, vreau să avem un copil. Te-ai mirat?

Și eu m-am mirat. Și nu știu de ce, vreau să fie un băiat.

Mi-l imaginez deja mare. Nu știu nimic despre bebeluși și cred că mă cam tem de ei.

Mă gândesc, de exemplu, că o să jucăm amândoi șah — dar pentru a-i stârni interesul, o să joc fără regină.

O să-l măsoz punându-i o carte pe cap.

O să desenăm împreună, o să meșterim ceva. O să-i arăt cum să facă un fluier dintr-o crenguță de alun.

Îmi imaginez că o să-l învăț să meargă pe bicicletă, el n-o să țină deloc direcția, dar eu o să alerg în spatele lui și o să țin de șa. Asta, când o să fie mai mare.

O să avem de toate, Sașka, draga mea, crede-mă!

Și-mi mai imaginez că tu o să te duci undeva, iar noi o să venim să te luam de la gară. Acolo o să fie o mare de oameni. O să-l urc pe umeri și o să-i spun să se uite după tine, că altfel o să te pierdem. El o să te vadă și o să strige:

— Mama! Mama! Aici suntem!

Ieri am fost în tura de noapte. Am aruncat o privire în salonul copiilor — înainte de culcare li se proiectase pe perete un diafilm cu Tom-Degețel. El arunca firimituri păsărilor flămânde, ca și cum ar fi știut de la început că acolo unde va fi dus împreună cu frații și surorile lui oricum nu mai avea nevoie de pâine.

După aceea, m-am dus în salon la Soniecika.

Stătea tot așa, cu ghinda în mână, refuzând să moară, chiar dacă nu se mai poate face nimic pentru ea.

Am mângâiat-o pe mâna slăbită.

I-am întors ceasul cu coșai.

Afară ninge. Încet, alene. O zăpadă pufoasă, mută.

M-am așezat pe marginea patului, am îmbrățișat-o, am strâns-o la piept. Am început să-i șoptesc la ureche.

— Soniecika, ascultă-mă! O să-ți spun ceva important acum. Încearcă să înțelegi. Știu că mă auzi. Am citit într-o carte despre moarte că este ca în copilărie, când te joci cu zăpadă în curte, iar mama te privește de la fereastră, iar mai apoi te strigă. Pur și simplu, te-ai jucat destul și e timpul să te întorci acasă. Te-ai rostogolit prin nămeți, ești udă, cizmele de pâslă sunt pline de zăpadă. Te-ai mai juca, dar e timpul să pleci. Și n-are niciun rost să protestezi. Ești încăpățânată, și asta e bine. Ai ajuns numai cât o găgâlice, dar oricum te ții cu dinții de viață. Nu vrei să pleci. Bravo! Ești o fetiță micuță, însă vitează. Dar înțelege, nici să trăiești nu poți. Ție ți-e indiferent, dar pe părinții tăi îi chinui rău. Ei te iubesc așa de tare! Li s-a spus că nu mai e nicio speranță. Medicii care te-au examinat și voiau așa de tare să te ajute nu mai pot face nimic. Să nu te superi pe ei! Poate că la altele nu s-or pricepe ei, dar la asta se pricep. Ți se pare că sunt adulți, mari, puternici, deștepți, dar, de fapt, nu pot să facă nimic. Știu că tu deja nu mai poți să vezi, dar crede-mă, dacă ți-ai vedea trupul, ai înțelege imediat că nu te mai poate ajuta. Nu mai trebuie să te ții de el. Înțelege, dacă-ți lași trupul, o să faci un bine părinților tăi, doar tu îi iubești foarte tare, nu? Ei sunt epuizați. Dacă ar fi măcar o fărâmiță de speranță, ai putea să învingi tot. Dar când nu este, atunci pur și simplu este foarte dureros. O să le fie mai bine dacă o să mori. Este greu de înțeles, dar încearcă, fetiță slăbuță! Numai uită-te la trupul acesta, nu-ți mai e de nici un ajutor. Nu mai poate să danseze, nu va mai putea niciodată să facă reverențe. Nici să alerge, nici să sară, nici să deseneze, nici să iasă pe stradă. Când o să moară, o să fie bine. Înțelege, viața este un dar care se risipește. Și totul în ea se risipește. Și moartea ta e un dar. Un dar pentru oamenii care te iubesc. Mori de dragul lor. Asta e foarte important pentru oameni, când cei apropiați pleacă. Și asta e un dar. Numai așa poți înțelege ceva despre viață. Moartea oamenilor iubiți, dragi, este un dar care ne ajută să înțelegem lucrul acela important pentru care suntem aici. Și după aceea, imaginează-ți numai, tu ești o fetiță care nu știe mai nimic — nici de ce luminează becul, ca să nu mai vorbim despre asemenea lucruri ca oglinzile lui Fresnel, dar o să se întâmple asta și tu o să afli ceea ce nu știe niciunul dintre adulți și oamenii cei mai înțelepți, dar tu o să știi. Dacă vrei, o să-ți iau ghinda și la primăvară o s-o îngrop în pământ. O să crească un copăcel din ea. Ai să mă întrebi ce mai știe ghinda, când și-a părăsit viața ei de ghindă, despre existența stejarului? Dar trupul este pur și simplu un trup. Tu nu vei fi niciodată prea mare pentru pantofiorii tăi de balet, dar ești deja prea mare pentru trupul tău. Dar lucrul cel mai important este să nu-ți fie frică dacă o să fii deodată singură. Mai ții minte? Ai desenat că de la toate obiectele și de la toți oamenii câte un fir se duce într-un punct. Așa e construită lumea. Mai întâi, am fost toți la un loc, într-un întreg. După aceea, toți am fost risipiți, dar de fiecare este legat un fir, acesta de care suntem trași înapoi. Și, de aceea, toată lumea se va aduna din nou într-un punct. Fiecare se va întoarce acolo — mai întâi tu, apoi Donka, apoi tata și mama — nu e așa de important cine este primul. O să fim acolo din nou împreună, de aceea, chiar așa se și numește locul: punctul de întâlnire. Până și șinele, și ele se întâlnesc acolo. Și toate tramvaiele merg acolo. Și zmeul acela pe care l-am ridicat cu tata, și el zbură tot acolo, numai că s-a agățat de fire. Îți imaginezi, încă mai e agățat sus. Mi-a făcut azi cu mâna când am venit la serviciu. Dar acum e deja târziu. Afară ninge întruna. E liniște. Toți dorm

deja, au obosit de-atâta alergătură. Fetița mea, trupul tău nu mai poate nimic, dar tu poți totul. Fă-te colăcel!

Sașka mea c-un ochi de-un fel și cu altul de alt fel!

Te-am visat azi!

Îți imaginezi, acum nu mai știi toate amănunțele, dar mergeam undeva amândoi. Apoi tu ai dispărut, nu știi de ce, și eu am alergat după tine, dar nu am reușit să fug, toate mișcărilor mele erau grele, ca și cum aș fi fost în apă până la piept. Dar de ce visele sunt uitate imediat? Bine, nu are nicio importanță. Important e că te-am visat și am fost împreună.

Poate că și tu m-ai visat? Îți imaginezi, visul meu s-a întâlnit undeva cu al tău, ele s-au sărutat, s-au lipit unul de altul, s-au îmbrățișat.

Drăguța mea! Iubita mea!

Peste două zile o să fie asediul Tientsinului. Cel puțin, așa se spune. Aici toți sunt în așteptare, dar nimeni nu știe nimic precis. Ne pregătim de campania spre Pekin, dar din nou se spune că va trebui să așteptăm să treacă sezonul ploilor — dar oare unde sunt ploile astea? Cică mai înainte puțin probabil că vom reuși. Zvonuri, zvonuri și iar zvonuri. Aici toți trăiesc numai din ele.

Sunt viu și sănătos, deși am slăbit tare și stau hainele pe mine ca pe un par. În ultimele zile am avut iar probleme cu stomacul. M-am dus la medic, dar Zaremba m-a sfătuit numai să nu mănânc nimic deocamdată. Încă nu am făcut păduchi. Mă spăl, ca și majoritatea, rar, mă rad la fel de rar, sunt năpădit de păr. Azi m-am hotărât să mă rad, să mă pun în ordine. Stăteam pe o ladă goală de proiectile și-mi rădeam barba de cinci zile. Drept pământ am folosit o bucată de pansament. Aveam nevoie de o oglindă mică pentru ras. Pe a mea am spart-o, a trebuit să împrumut de la Chiril. Deși aici toți se rad rar, din când în când trebuie s-o faci, că altfel te sălbăticești de tot.

Știi, m-am privit în oglindă când mă rădeam și m-am văzut deodată cu gura deschisă. Îți dai seama, m-am văzut mort. Am început să-i văd pe toți așa, cum o să devină după moarte, inclusiv pe mine.

Dar încerc să alung asemenea gânduri.

Astăzi, cu un lot de răniți, s-a dus la Tongzhou și Lucie. Au fost trimiși pe o barjă, pe Beihe în jos. Câtă bucurie am văzut în ochii celor care sunt transportați în sfârșit din Tientsin, departe de gloanțe, grenade, mese de operație și suferințe, și câtă invidie la ceilalți!

Când și-a luat la revedere de la ai noștri, Lucie a început să plângă și-și tot acoperea alunița de pe gât cu mâna. Lui Chiril, noul nostru colonel, Stankevici — nu ți-am povestit despre el, o s-o fac —, i-a dat voie s-o conducă, e și-acum cu ea pe chei, deși de mult trebuia să se întoarcă. Sper să nu se fi întâmplat ceva cu el.

Sunt așa de bucuroși de fericirea lor! Se căutaseră unul pe altul toată viața și uite, s-au găsit, aici, acum! Chiril a recunoscut că s-au hotărât să se căsătorească. Ea o să-l aștepte la Tongzhou.

Deși, desigur, nu prea înțeleg foarte bine ce a găsit Glasenapp la ea. E drăguță, dar e mult prea simplă pentru el, cum să spun. Și e mult mai în vârstă. Dar asta nu e important. Cum spune Ovidiu? Ea însăși e numai o parte insignifiantă a ceea ce-ți place la ea.

S-a întors Chiril. S-a trântit pe pat, s-a întors cu fața la perete. A tăcut o vreme, apoi a spus:

— Acum neapărat trebuie să mă întorc viu.

Sașenka, acolo unde e moartea, unde te trimit să omori, mereu e multă minciună. Știi ce cred acum despre toate astea? De fapt, nu este important să fii învingător sau învins, singura victorie în război este

să rămâi în viață.

Dar, în afară de minciunile despre lupta binelui cu răul și cuvintele frumoase, amăgitoare, despre nemurire, în toate acestea este un adevăr foarte important și îl simt. Probabil, de aceea am ajuns aici, pentru a-l înțelege.

Aici oamenii devin mai sălbatici, dar se mai și înmoaie. În ei se deschide ceva ascuns. Am observat că până și soldații, pe care i-am văzut ca pe niște animale grobiene, încep să scrie acasă scrisori tandre. Acolo probabil că s-ar fi îmbătat și și-ar fi bătut soția, dar acum îi scrie: „mii de sărutări și îmbrățișări, al tău iubitor Petia“. Nu merita să fie trimis aici fie și numai pentru asta?

Dar eu? Oare, fără experiența asta, aș fi înțeles că mă strecur prin viață de la lucrurile cele mai complicate la cele mai simple? Protozoare.

Da, aici este în jur atâta rău, atâta cruzime grosolană, fără rost, monstruoasă, dar cu atât te apuci mai tare de tot ceea ce e omenesc în tine și în jur, cu atât mai important devine să păstrezi în tine fărâmițele de umanitate. Niciodată în viață nu am avut atâția prieteni. Dar aici împarți totul cu un om, poate sunt ultimele zile și ore ale vieții tale, și toată căldura omenească se revarsă ca printr-o pâlnie.

Acum Chiril mi-e drag ca un frate și, cu cât mai lungi devin listele de morți și răniți, cu atât mai drag îmi devine acest om stângaci, cu ochelarii lui cu lentile groase. Nici nu bănuiește că îți scriu despre el. Și-a scos ochelarii pentru a-i șterge și privirea ochilor lui miopi, lipsiți de apărare, cu pleoapele umflate, este neajutorată ca a unui copil. Din nou s-a întors cu fața spre perete. Și când doarme poartă ochelarii.

Împart cu el aceleași gânduri și temeri — cum ne mai apropie astea! Tot timpul ai în cap un singur lucru — măcar o zi să nu se întâmple nimic, măcar încă una! Și încă una! Și încă una!

Mi-a rămas în minte cum își privea el picioarele și ofta:

— Ce urâte sunt! Oricum o să îmi pară rău de ele, dacă o să mi le taie.

La un picior are o unghie încarnată. Chiril a glumit că e posibil să fie recunoscut după unghia asta, dacă o să fie omorât și n-o să mai aibă față.

Pentru prima dată am încercat acest sentiment uimitor despre care s-a mințit atât — prietenia virilă. Este o prietenie care se multumește cu puțin. E de ajuns să știi că celălalt nu te va părăsi la greu și că tu o să-l ajuți cu tot ce poți. Este mereu ceva minunat în faptul că vă întâlniți vii și nevătămați.

Și acum mă bucur că Glasenapp e aici, că nu s-a întâmplat nimic cu el. Mi se pare că a adormit. Și-a vârât nasul în pernuța lui chinezească umplută cu ceai. Se aud un șuierat și un bâiguit. Bolborosește ceva în somn. Probabil, o visează pe iubita lui. Fericitul! Nu, nu doarme, vorbea singur. Acum s-a ridicat și a ieșit.

Cicadele din plopți țârâie așa de tare, că te dor urechile.

Nu știi de ce, mi-am adus aminte că mi-a povestit Chiril cum se juca în copilărie de-a frizerul — s-a apucat să-i tundă mustățile motanului. Mai apoi, animalul se lovea de picioarele scaunelor și dădea cu botul pe lângă mâncare.

Și față de soldați am început să mă port cumva altfel. Cu cât mor mai mulți, cu atât mai tare simt apropierea de ei. Ieri am copiat listele de morți și, deodată, am considerat în suflet acest batalion ca fiind al meu și m-am simțit o parte a lui.

Mai înainte, mi se părea că viața este o pregătire pentru moarte. Știi, cândva mă simțeam un fel de Noe care a aflat că, mai devreme sau mai târziu, o să vină potopul și viața tuturor celor de pe pământ se

va încheia. Și de aceea el trebuia să-și construiască o arcă, pentru a se salva. Noe nu mai trăia precum ceilalți, ci mergea mai departe gândindu-se la potop. Și eu mi-am construit arca mea. Numai că arca mea nu este din lemn, ci din cuvinte. Toți trăiau clipa, se bucurau de efemer, iar eu nu mă puteam gândi decât la inevitabilitatea potopului și la arcă. Ei mi se păreau nefericiți, dar probabil că așa mă vedeau și ei pe mine.

Mi se părea că trebuie să notez tot ce era mai important. Din fiecare specie câte o pereche. Evenimente, oameni, obiecte, amintiri, imagini, sunete. Uite, un cosaș a zburat și s-a lovit de genunchiul meu. Și numai de mine depinde dacă-l iau sau nu cu mine. Ceva asemănător am încercat în copilărie, când am îngropat cutia sub iasomie. Abia acum pot să iau cu mine tot ce vreau.

Treaba lui Noe este acceptarea conștientizată, înțeleaptă, a morții.

Un Noe cam de două parale sunt și eu.

Sașenka! Toate astea sunt niște prostii, nu a existat niciun Noe! Și arca mea din cuvinte trebuie să plutească, că altfel eu o să rămân aici! Și nu de moarte trebuie să mă pregătesc, ci de viață! De viață încă nu sunt gata, Sașka!

Eu, Noe al Noilor, prostul proștilor, căutam ceva important, mare, intangibil, și a trebuit să ajung aici pentru a înțelege că te am pe tine. Am deja ceva mare și important — pe tine. În jur e moarte, dar simt în mine un șuvoi vital care mă izbește, mă ridică, mă duce la tine.

Noaptea mă cuprinde un dor cumplit și mă salvez gândindu-mă la noi doi, fiindcă ceea ce a fost nu dispare nicăieri, e viu, se află în mine și în tine, suntem făcuți din asta.

Mai ții minte, era într-o zi de iarnă când, ieșind de la frizer, ne-am întâlnit la monumentul nostru, mă înțepa în spinare și urechile îmi înghețaseră bocnă din cauza statului în frig, iar spre seară s-a lăsat gerul, și noi ne plimbam, înfășurați amândoi cu fularul tău. Văd aievea fularul acela — e împletit cu ochiuri mari, e pufos. Ne-am congelat de-a binelea, ne-am dus la tine, ne-am dezbrăcat și ne-am băgat sub plapumă cu dinții clănțănind — mi-ai luat mâinile înghețate și le-ai pus între pulpele tale, pentru a le încălzi.

Sau mai ții minte cum vara, la casa de vacanță, ne plimbam cu bicicleta, și fusta ta s-a prins în roată.

Câte un fragment din viața noastră. Ce multe mai sunt, Sașenka! Mai bine zis, sunt încă așa de puține!

Când am rămas pentru prima dată la tine, noaptea m-am dus la toaletă pe întuneric, nu vedeam nimic, pipăiam pe pereți, m-am lovit de niște scaune și te-am trezit.

Dar când mi-a intrat ceva în ochi și tu mi-ai scos gunoiul cu vârful limbii?

Spune, tot îți mai rozi unghiile? Draga mea, nu trebuie, nu-ți mai strica degetele, sunt așa de frumoase, de delicate!

Odată te gândeai la ceva și mergeai prin apartament cu periuța de dinți în colțul gurii.

Dar mai ții minte când ai venit la mine, am pus cafetiera pe foc și am uitat să pun apă?! A trebuit să o arunc.

Iar altă dată am uitat de ceainic, șuiera de zor și bucătăria se umpluse de aburi. Apoi, tu ai luat o gură de ceai și ai spus deodată, privind în cană:

— Uite, al meu e cu zahăr și cu lustru!

Nu-ți intrau picioarele în pantofii noi — i-ai întins cu o lingură.

Dar cochilia ta? Strombusul, mereu plin de chiștoace! Plin de denivelări, cu coarne. Ce s-a întâmplat cu el? Unde e? Mă așteaptă?

Iubita mea, ne-am despărțit așa de demult, dar te simt ca și cum ar fi trecut numai câteva zile.

Închid ochii și văd: stai, ca atunci, pe pat, îmbrăcată cu cămașa mea, cuprinzându-ți genunchii, cu bărbia sprijinită pe ei, tocmai ai ieșit din baie, te-ai spălat pe cap și ți-ai făcut turban dintr-un prosop. Chiar în fața mea se află glezna ta cu o ciupitură de țânțar scărpinată. Îți sărut gleznel.

În mod obligatoriu o să-ți iau pulsul la gât, ca atunci. Îmi place așa de tare cum se simte. Îmi plac așa de mult aceste zbateri nesigure sub pielea fină.

O să-ți văd buzele uscate de vânt, o să le sărut fără oprire. Ele își schimbă culoarea la margini. Dar, în mijloc, este o pielețică moale.

Va năvăli spre tine o asemenea iubire, spre buzele tale, spre glezne, spre tine în întregime! Noaptea, în întuneric, îți șoptesc cuvinte tandre, te sărut, te mângâi, te iubesc!

Tu ești a mea, nu te dau nimănui!

Și te doresc nebunește! Am nevoie de trupul tău!

Sunt viu, Sașka!

O dimineată în tramvai. Încă una!

Afară e întuneric, dar în interiorul vagonului, de la lămpile tulburi, toți au fețe albastrii, ca ale unor înecați.

Care moțăie, care își mai clătește privirea cu un ziar.

Pe prima pagină e războiul, pe ultima un rebus.

Din capitale se transmite că, într-o bibliotecă publică cu degradeuri de verde pe tavanul spart, nu se mai poate sta fiindcă acolo vin, mirosind îngrozitor, oameni ai străzii să doarmă, înveliți în colecții de reviste.

Din Galia vine vestea că seara, la lumina razelor dense ale amurgului, pe pavajul caldarâmului se formează o pojghiță ca o piele.

Correspondență din Ierusalim.

Noutăți din domeniul științei: oamenii de știință au socotit că în ultimele cinci mii de ani oamenii nu s-au apropiat unii de alții după dorință, ci precum copacii care nu-și aleg nici vecinii, nici polenizatorii — pur și simplu, își împletesc crengile și-și întrepătrund rădăcinile pentru că au crescut.

Și au mai demonstrat pe cale experimentală că, treptat, nimic nu mai merge bine. Evenimentele pot să se producă în orice ordine și cu oricine. E posibil ca, în același timp, să cânti la pieptăn într-o bucătărie până îți crapă buzele și, în același timp, într-o cu totul altă bucătărie să citești o scrisoare de la un om care nu mai există. Poți să fii la dentist, care îți bagă un ac pe canal că să-ți omoare nervul, iar peste opt secole să te poarte un curent care face să se legene franjurii feței de masă. Anticii au remarcat demult că, odată cu trecerea timpului, trecutul nu se îndepărtează, ci se apropie. Iar ceasul nu poate decât să țârâie ca un cosaș, să indice cine de ce e capabil, când de fapt se știe de mult că e două fără zece.

În urma vânătorii barbare, din Alpi aproape au dispărut fluturii.

Ceaiul înfășurat în foiță de ziar ia locul țigării.

Spre seară poate se va mai însenina.

Rubrica fapt divers. Și eu care nu știam că viața e mai scurtă ca o fustă.

Scrisori de la cititori. Ce bine e când te așteaptă cineva acasă pentru cină!

Omul de zăpadă este trist, pentru că tuturor le pare rău de Titanic și nimănui de aisberg.

Caut un timbru cu reprezentarea unui crescător de porumbei care așteaptă întoarcerea porumbeilor din zbor și nu privește în înalt, ci în ligheanul cu apă: așa se vede mai bine cerul.

Singură, cu mintea stau bine, demult șatenă, fără obiceiuri proaste — ei, mai scap la câte-o țigară —, tot eu îmi sunt și soră de suferință, după horoscopul druzizilor sunt bob de muștar, statura — ajung până la subsuoară, pieptul nu e mare, ochii — iazurile Heşbonului de lângă poarta Bat-Rabim. Salariu bun. Angajată până de curând la un spital aflat în spatele unui gard înalt din cărămidă, în partea de sus a căruia era pusă sticlă pisată, pentru a zgâria vântul. Acolo, copiii nu se temeau de cancer, ci de injecții — trebuia să cauți multă vreme un locșor liber pe mâna plină de înțepături.

Dar acum sunt stăpâna vieții. Vestе și vestitor.

Acum știu unde să pun cezura în frază: cine iartă pedepsește cu părere de rău.

Scormonesc cu chiureta. Pe masă sunt o mânuță, un picioruș, mă uit să văd ce mai lipsește ca să termin raclajul.

Vin obosită de la serviciu acasă, dar asta nu e casă.

Noaptea mă sucesc de pe o parte pe alta în canapeaua veche, iar ea bolborosește ceva în limba ei canapelească, plină de fricative. La bucătărie picură robinetul. Am cumpărat o pernă nouă care mă chinuie — miroase a găină de la ea. Și pe fereastra crăpată intră toate zgomotele nopții, ciudate, de pe altă lume: e drept că acum locuiesc vizavi de grădina zoologică. Când mă hotărâsc și eu să mă duc la plimbare, e din nou iarnă. Cuștile au fost golite.

M-am dus totuși, dar zăpada nu cădea serios, era numai așa, ca o mătreață. Scosese răpa din iaz, pe fundul lui era numai detritus.

M-am dus la pavilionul maimuțelor, care era încălzit și mirosea urât. Mă uitam la ele, în timp ce-și frecau labele și blana cu urină. Așa vorbesc ele.

După aceea, m-am alăturat unor elevi și am fost conduși într-o altă parte a grădinii zoologice, unde erau numai găini. Din cele obișnuite, domestice. Mirosea ca perna mea. Acolo au început să explice cum găina, când clocește, întoarce tot timpul ouăle, și-n felul acesta căldura vie a trupului mamei ajunge peste tot la copilașii ei; de aceea, ca rezultat al grijii și al devotamentului său constant, ies din ouă pui sănătoși. Dar asta, se pare, nu este un exemplu de maternitate asumată. De fapt, iată ce se întâmplă: pânțele găinii se încălzește. Mișcându-se din cauza disconfortului, ea caută în jur un obiect potrivit pentru a se mai răcori. Găina își schimbă poziția pe ouă, pentru că ele sunt răcoroase. Peste un timp, se încălzesc iar și de aceea le învârtește, pentru ca partea răcoroasă să se afle în sus. După ce a repetat asta de un număr suficient de ori, puii sparg pe dinăuntru oul, cu ciocul, și ea se vede, spre marea ei uimire, pusă față în față cu progeniturile ce ies la lumină. Iată, copii, cum natura se gândește la toate pentru noi!

Am plecat de la găini și am văzut o elefantiță, singură, agitată. Îngheța afară până ce i se curăța așa-zisa casă. Se legăna în amurgul timpuriu, de decembrie. Se mișca de pe un picior pe altul. Tremura de frig. Și pe trompă scotea abur.

Deodată, m-am simțit și eu o asemenea elefantiță în iarnă. Stau și mă legăn împreună cu ea. Cum am ajuns aici? De ce e așa de frig? Ce fac eu aici? Trebuie să mă duc acasă! Am nevoie de căldură!

Mama, după ce tata a plecat, de singurătate, și-a luat o pisică ce făta fără greș în fiecare an, iar mama dădea pisicuții gratis intermediarilor din piața de păsări, numai să nu fie omorâți. În ultimii ani a dat foarte mulți și de fiecare dată când mă duceam la ea, nu discutam decât despre pisică și pisicuți. Odată a încercat să mă convingă să iau și eu unul, dar am refuzat. Dar acum, după episodul cu elefantul, am acceptat. Oricum, și-așa locuiesc acum vizavi de grădina zoologică, o să fie un fel de filială.

Nu am stat prea mult să aleg, l-am luat pe cel care a venit la mine. I-am spus Butonaș, din cauza botului.

L-am dus acasă în sân, tot timpul voia să iasă, eu îi suflam peste bot, se încrunta și se băga la loc.

Butonaș se juca întruna și era așa de frumos să te uiți la el! Când s-a văzut pentru prima dată în oglindă, a început să se arunce asupra imaginii sale, zburându-și blana pe ceafă și scoțându-și ghearele. S-a lovit de câteva ori cu botul și apoi a pierdut o dată pentru totdeauna orice interes pentru oglindă. Însă sfoara putea să o vâneze ore întregi. Iar după ce dormea pe săturate, începea să gonească prin cameră ca vântul — din pat pe fotoliu, de acolo pe perdea, apoi pe dulap, după care pe canapea și tot așa, roată, până ce răsturna ceva. Atunci se băga sub canapea și trebuia să-l ademenesc cu vreo hârtiuță care foșnea.

M-am hotărât să-l învăț pe Butonaș să folosească toaleta, dar a căzut în vas și de atunci i-a fost groază de apă.

Nu știi de ce, nu voia să se ducă la lădița cu nisip, dar i-a plăcut într-o cutie cu bucăți foșnitoare de ziare.

Nu se rușina de nimic, era un copil al naturii. Eu mâncam, iar el putea să se urce în fața mea pe scaun și să-și ridice piciorul din spate pentru a-și linge orificiul anal roz. Totuși, e ciudat că la egipteni Butonașul meu avea un statut divin.

A jumulit tot fotoliul, până mi-a dat prin minte să-i aduc o bucată de lemn adevărat. Îi plăcea să-și ascută ghearele pe ea. Era imposibil să-ți imaginezi că Butonașul meu este un animal, că poate să facă praf pe cineva cu ghearele lui.

Oarecum pe neobservate, Butonaș a crescut și a devenit Buton.

Am auzit undeva că pisicilor nu le pasă dacă stăpânul e acasă sau nu. E o prostie. Buton se bucura mereu de sosirea mea. După ce mă vedea, se ridica, își îndrepta spatele, se întindea alene și venea să se alinte. Faceam duș, îmi puneam halatul călduros, de frotir, mă dădeam cu cremă pe față și mă instalam în pat cu o carte, după ce puneam pisiul la picioare, să mă încălzească. Citeam și îl mângâiam pe Buton cu talpa. El torcea frumos.

Era îngrozitor numai când intra în călduri. Sărmanul Buton se freca de mobilă, se rostogolea pe podea, se târa pe burtă, se apuca să miorlăie disperat. Mama spunea să duc pisiul la veterinar să-l castreze. Dar îmi părea rău de el.

Biet Buton nefericit, voiam să-l liniștesc, să-l alint, dar cum îl mângâiam, imediat lua poziția de împerechere. Fiindcă tot încerca să se strecoare afară, a trebuit să-l încui.

Seara era imposibil să adorm, când mă uitam cum se chinuie și cum urlă chemător. Și patul era așa de înghețat. Stăteam culcată cu ochii deschiși, lumina lunii îmi cădea pe față, și mă gândeam că pisica mea este o parte a unui mecanism gigantic la care iau parte și luna, și primăvara, și fluxul și refluxul, zilele și nopțile, și elefantița din iarnă, și, în general, tot ce fusese cândva născut sau încă nenăscut din pisică și din nepisică. Și eu, alături de ea, începeam să mă simt și eu o parte a acestui mecanism, a

acestei ordini instituite nu știu în ce mod, care cere atingeri. Voiam deodată să încep și eu să urlu. Timp de milioane de ani câți oare au fost, ca mine și ca Buton, sub lumina lunii, acoperiți de blană sau de solzi, care s-au chinuit la fel noaptea și care nu se puteau gândi decât la un singur lucru — să îi aline cineva.

Ziua ajut natura umblând în organele de reproducere ale altora, iar noaptea mă strâng până ajung un singur trup și urlu la unison cu Buton.

Noaptea cu lună au fost create pentru a da chinuri.

Și pe fereastra deschisă cineva strigă să audă tot universul:

— Da! Da! Da!

După aceea, Buton a dispărut, n-a mai rezistat.

Am ieșit afară fără palton, am dat roată tuturor curților din jur, am luat la pas toate străduțele, l-am chemat, am strigat, i-am întrebat pe trecătorii ocazionali. Apoi am lipit anunțuri pe stâlpi. Speram că-și va face de cap și se va întoarce. Nu s-a întors. Poate că l-a luat cineva, poate că l-a călcat o mașină. Bietul meu Butonaș.

Am spus despre asta la serviciu, colegii au încercat să mă liniștească, unii își iau mereu câte o pisică și ea fuge, atunci iau alta nouă, și-i pun același nume. Aceași mătă cu altă pălărie. Nemurire pisicească.

Firește că mama mi-a propus să iau un alt pisoi.

Dar nu mai voiam. Te obișnuiești, dar apoi e dureros să te desparți. Și am hotărât să-mi iau mai bine o elefanțiță de iarnă. Ea n-o să fugă.

Accept mereu să fiu de gardă de sărbători, pentru a rămâne cât mai puțin singură. Ziua încă nu e nimic, dar seara mă întorc în locul de neînțele unde se află patul meu și beau înainte de culcare câte un păhărel de lichior, pentru a adormi mai repede, pentru a scăpa de mine.

Și mă bucur când Ianka mă cheamă sâmbăta să stau cu copiii ei.

Îmi place să mă duc la ei. Kostik, cel mare, fără să aștepte să mă dezbrac de palton la ușă, mă și trage de mână în camera lui. Scoate dintr-un coș uriaș jucăriile și mi le dăruiește. Iar eu stau cu mâinile întinse și cu un teanc de mașinuțe și animăluțe și ele o iau toate la vale, dar el mi le pune la loc.

Odată, am vorbit cu el la telefon folosind spărgătorul de nuci și, acum, de fiecare dată când mă duc la ei, îmi dă spărgătorul și mă roagă să vorbesc iar cu el.

Și s-a născut și Igoriok.

Ianka nu a vrut să știe înainte de a naște ce va fi și aștepta o fetiță, dar s-a născut un băiețel. A fost dezamăgită. Moașa a glumit, clămpănind cu foarfecele cu care îi tăiase buricul:

— Ei, atunci i-o tăiem?

După naștere, tot apartamentul s-a transformat din nou într-o fabrică de copii, totul era aruncat de-a valma, pe birou era un cântar pentru copii, peste tot erau mormane de scutece curate, care miroseau a lavandă, munți de bluzițe, la bucătărie te sufocai din cauza aburului, era ca la saună — se fierbeau biberoanele într-o cratiță.

Ianka, în halatul pus pe deasupra cămășii de noapte, udă pe piept de la lapte, vorbește cu mine și împletește o șosețică mică, ca de păpuși. Repede-repede. A făcut deja una, s-a apucat de cealaltă. Soțul ei a văzut-o — a pus șosețica gata pe deget și a început să meargă cu ea, să sară într-un picioruș pe masă, a sărit pe soție: pe mână, pe umăr, pe cap. Ianka a început să râdă, i-a luat-o, l-a alungat, cică, hai,

du-te, vrem să stăm de vorbă.

Iana suferă că, după a doua sarcină, silueta i s-a modificat, s-a îngrășat, fața i s-a urâțit. Laptele o ardea, sânii erau plini de bubulițe, sfârcurile erau crăpate.

A spus că îi plăcea să fie însărcinată numai pentru că putea să-și permită orice capricii. Își exprima o dorință și se obișnuise ca soțul, în toiul nopții, să plece în căutare de ananas.

Îl învârte cum vrea. Toată lumea așa îi spune — soțul Iankăi.

Dar dacă trebuie să se facă ceva serios pentru casă, Ianka se ocupă singură de tot, el e tehnician dentar, își protejează mâinile.

El are un obicei neplăcut: își răsfrânge buza de jos și o lovește cu vârful degetelor.

Este un tată minunat, tot timpul se agită cu copiii. Dar e și puțin ridicol. Cu cel mare vorbea, când copilul era încă în leagăn, repetându-i un singur cuvânt:

— Tata! Tata!

Voia neapărat ca primul cuvânt al fiului să nu fie „mama“, ci „tata“.

Dar el rostise clar:

— Mie!

Prima sarcină a Iankăi fusese foarte grea și țin minte că ea a spus atunci:

— Nu mai fac altul! Sașka, să nu faci copii!

Dar mai apoi, când a rămas din nou însărcinată, spunea cu totul altceva, că tot ce e groaznic, legat de durere, se uită și vrea din nou să trăiască și să nască:

— Ce bine a gândit natura — uitarea! Înțelegi, groaza se uită, dar oare poți să uiți cum ții în brațe un nou-născut? Intră cu totul în palma ta, pielea e de catifea, buricul e desfăcut.

Soțul Iankăi ne-a explicat cu importanță, odată când am ieșit toți trei cu căruciorul: chinurile facerii sunt necesare apariției instinctului matern. Cică a citit undeva că s-au făcut experimente: niște maimuțe au născut sub anestezie, apoi au rupt cu dinții buricul, au mâncat placenta, dar nu au vrut deloc să alăpteze progenitura.

— Așa că durerea e necesară. S-a constatat științific. Fără durere, nu poate exista viață.

Mă simt bine cu Ianocika mea. Mereu ne amintim câte ceva.

A rămas odată peste noapte la noi, la casa de vacanță. Oare cât să fi avut? Treisprezece? Paisprezece ani? Mama ne-a trimis să punem rufe pe frânghie, între mesteceni, și am început să ne pocnim în glumă cu prosoapele ude peste picioarele goale. Mai întâi în glumă, în joacă. Dar mai apoi cu înverșunare, până la lacrimi.

Ce fericire că o am pe Iana! Și pe Kostik al ei. Și acum și pe Igoriok.

Băiețelul are circumferința pieptului cu doi centimetri mai mare decât cea a capului — e semn de sănătate. Suge sârguincios.

Are lapte cât vrea el. Ianka se chinuie, nu știe ce să facă cu el, îi dă și soțului să bea.

Când rămân să stau seara cu copiii, Iana umple o sticlucă cu lapte. La plecare, își bagă vată în sutien.

— Ce coșmar! De fiecare dată sunt udă toată. Oare de ce nu s-a făcut femeia cu un robinet?

Ea pleacă, iar mie îmi place așa de tare să dau de mâncare bebelușului! Cel mare se joacă cu cuburile pe covor, iar eu încălzesc biberonul în apă caldă, pe aragaz. Mă așez într-un fotoliu cu minunea flămândă în brațe. Pun câteva picături pe piele, lângă cot, le ling eu, apoi încep să-i dau de mâncare cu

grijă. Se strâmbă făcând nutrișoare drăgălașe, scoate bulbuci, iar eu mă simt complet fericită. Ceva nu e în ordine, scâncește. Curge cam greu din sticlă. Mă duc la bucătărie, cu un ac încins încerc să măresc orificiul. Acum curge cam prea repede. Trebuie să schimb tetina. Apoi umblu cu el pe umăr prin cameră, îl bat ușor pe spate, ca să râgâie. Alint făptura aceasta minusculă care miroase așa de tare a lapte și a urină.

Apoi îl duc la culcare pe Kostik și îi citesc înainte de a adormi.

Ultima dată când i-am citit m-am întins alături de el, l-am îmbrățișat și am simțit că se îndepărtează de mine.

— Ce este?

— Îți miroase urât gura.

Știu. Am o problemă cu stomacul. Trebuie să fac o investigație, dar mi-e frică. Dacă o să-mi găsească ceva?

Iar mai apoi mă întorc acasă noaptea târziu. Trimit pe fereastră o beza elefantiței ce nu se vede. Mă bag în patul rece.

Mă trezesc de dimineață, cu câteva minute înainte de a suna deșteptătorul, privesc în tavanul plin de pete gălbui, care seamănă cu scutecul unui bebeluș.

Fără durere nu există viață.

Ce bine s-a gândit natura la toate — a inventat uitarea.

Dar duminica asta am dormit în voie și m-a trezit soarele strălucitor. Și pe ferestruica deschisă intră strigătele animalelor de peste drum, croncănitul, urletul, mugetul. Țipetele vieții.

Mă întind cu plăcere și ascult glasurile de neînțeles. Strigăte pătrunzătoare, țipetele bucuroase ale cuiva, poate ale păsării-paradisului? Parcă m-aș fi trezit într-o pădure tropicală. Sau în rai. Și strigă toate, fericite din cauza acestei dimineți însorite. Nu se pot abține. Iar cei care nu pot să urle de fericire pur și simplu au amuțit, de extaz au rămas fără grai — un copac, o fereastră, o rază a soarelui pe tavan.

Sașenka!

Nu știi ce se întâmplă, azi nu mi-e bine.

Aici își face de cap dizenteria, iar de ieri a apărut și tifosul.

Groaznic — e interzis să se mai bea apă, așa că nu se mai bea, dar se spală cu ea cazanele, vesela. A început o epidemie adevărată — soldații nu mai ies de la closete. Cea mai groaznică este diareea la răniți, mai ales că nu ai de unde să faci rost de fân sau de paie.

Aici, ca și până acum, e caniculă, te doare capul, gândurile ți se încurcă.

Știi, de mult nu am scris ceva cu adevărat la modul conștient, de aceea e atâta aiureală în scrisorile mele. Și, mai ales, e imposibil să rămâi singur. Asta te irită cel mai tare.

Și, desigur, te termină căldura — în tot acest răstimp, n-a fost nicio zi ploioasă sau măcar înnorată. Capul îți vuieste și nu-ți mai aduni gândurile, iar eu trebuie să mă gândesc uneori la ceva adevărat, nu numai la diaree și la listele mele cu morți.

Toată dimineața am transcris litere și cifre — iată în ce se transformă oamenii.

Am nevoie de liniște, de singurătate, iar aici, în jur, e mereu agitație, zgomot, glume grosolane, hohote idioate, înjurături, discuții tâmpite, rapoarte, informări, ordine.

Vreau să plec cât mai departe de toate acestea și să hoinăresc singur. Imposibilitatea de a rămâne singur e cumplit de apăsătoare.

Azi m-am certat cu Glasenapp — mi se tot băga în suflet, voia neapărat să vorbească, fără să înțeleagă că pur și simplu uneori trebuie să gândesc puțin, să ascult liniștea, să fiu singur. Acum merge de colo-colo posac, indispus, bălăbănindu-se ca un pendul.

Uneori trebuie să scriu mult, ca ieri. Mâna îmi obosește, mă doare, articulațiile degetelor mă supără. Încerc să scriu mai mic, pentru a obosi mai puțin, dar se strigă la mine să scriu mai mare. Și, în plus, din cauza căldurii, sudoarea îmi picură pe formulare, șterge literele. Hârtiile mi se lipesc de mână. Pătezi ceva, trebuie s-o iei iar de la capăt. Din nou ocări.

Și mai neplăcut e că, din cauza scrisului pe întuneric — și trebuie să scriu mult seara, când se întunecă deja —, mă dor foarte tare ochii. Scriu la lumina unui muc de lumânare, îmi încordez vederea și totul începe să pâlăie, să se dubleze. La întoarcere va trebui să mă duc la doctor, probabil îmi va prescrie ochelari.

E totuși imposibil să mă obișnuiesc cu listele astea. Transcriu nume și-mi imaginez familiile lor, mamele. Și nimeni nu le va putea explica de ce a trebuit să fie așa.

Oricum, în urma războaielor, rămân numai numele generalilor. Dar de aceștia, de morții mei, nimeni nu-și va mai aminti vreodată.

Am citit cândva corespondența dintre Abélard și Héloïse și m-a frapat atunci, pentru prima oară, că există victime cunoscute și victime necunoscute. S-a întâmplat o nenorocire cu Abélard, oameni răi, cruzi, l-au castrat. Și toată lumea de atunci, de sute de ani, îl compătimentește. Și încă niște sute de ani o să-l mai compătimenteze. Dar, în aceeași scrisoare, el povestește că cei care l-au mutilat au fost prinși, iar unul dintre ei era chiar servitorul lui, care locuise la el ani întregi. Să ne imaginăm numai, cât de animalic trebuie să se fi purtat cu servitorul, ca acela să se răzbune în așa hal? Așa că uite, pe cei prinși nu numai că i-au castrat, ca răzbunare, dar le-au mai scos și ochii. Și nimeni nu le plânge de milă și nu-și aduce aminte de ei, deși au suferit și mai mult.

Transcriu listele mele și mă gândesc — nici după aceștia nu va plânge nimeni.

Mai ții minte cum se numea fiul Héloïsei și al lui Abélard?

Astrolabe.

Și ce s-a întâmplat mai apoi cu Astrolabe? Probabil că ar fi fost material cât pentru un *Hamlet* întreg. Dar nimeni n-o să scrie despre asta. Cine are nevoie de el? Cine să-și aducă aminte de el?

Mi-am amintit eu de el și l-am compătimit. Poate că a murit fără să se chinuie.

Mi-am adus aminte de bunica mea. Așa făcea și ea, tare mai suferea pentru cei morți. Când cineva povestea că un om, cunoscut sau chiar necunoscut, a murit, ea mereu voia să știe cum anume a murit — voia să fi avut parte de o moarte ușoară, fără boală, dorea să se fi chinuit cât mai puțin. Pe atunci, asta mi se părea ridicol și stupid: omul a murit, Dumnezeu mai știe când, și cineva îi dorește din urmă o moarte ușoară.

Azi Glasenapp m-a scos din sărite. Nu e ridicol să te gândești la nemurirea ta când poți în orice moment să te îneci în groapa cu fecale, sau să-ți fie zburat capul de pe umeri?

Repetă și încearcă să se convingă:

— A existat un timp când eu nu am fost — și asta nu era moarte, ci altceva. Și va veni un timp când iar n-o să mai fiu. Și nici asta n-o să fie moarte, ci cu totul altceva.

Dar eu am spus:

— Ai merita să fii trosnit peste urechi!

Desigur, nu a priceput nimic, dar nu am stat să-i explic. Oricum, nu va înțelege.

El nu înțelege că toate religiile și filosofiiile din lume încearcă pur și simplu să descânte moartea, așa cum babele descântă durerea de dinți.

Eu cred că trupul se luptă cu moartea prin durere, iar mintea, conștiința — prin idee. În cele din urmă, nici una, nici alta nu te salvează.

Și mai important este ceea ce știu acum: și Hristos, și Siddhartha Gautama au murit cu gura deschisă, ca toți morții. Acum mi-i reprezintă foarte bine morți. Pur și simplu. Și muștele mi le reprezintă foarte bine, cele ce foșgăie pe la gură. Uite, acești înțelepți toată viața lor au propovăduit că nu există moarte, au vorbit despre înviere, despre reîncarnare, iar deodată, trosc peste urechi! Nici pe Mântuitor nimeni n-a putut să-l mântuiască, pentru că niciodată nu a înviat și nu va învia niciodată. Și Gautama a putrezit, ca toți ceilalți, și nu a devenit nimeni niciun Buddha! Și înainte de asta, miliarde de ani, n-a fost nimeni. Și lumea nu e un vis, și eul nu e o iluzie. Eul există și trebuie să fie făcut fericit.

În fața bucătăriei era azi legat un cal slab, pentru carne. Aștepta să fie sacrificat. Dădea din coadă, își scutura capul. Avea ochii plini de muște. Animalul legat la ușa bucătăriei nu știe cât mai are de trăit. Și iată diferența care îl face pe om să fie om: noi suntem singura făptură vie care știe că moartea este implacabilă. De aceea nu trebuie să ne amânăm fericirea pentru viitor, trebuie să fim fericiți acum.

Cum să fiu fericit, Sașenka mea?

În orice clipă va trebui să mă întrerup — mergem în recunoaștere, planurile de atac asupra Tientsinului au fost schimbate din nou. Aici totul se schimbă mereu și nu poți să fii sigur de nimic. Dar odată ce asediul a fost amânat, înseamnă că cineva a mai avut fericirea de a trăi o zi, două. Numai de-am ști cine anume. Nu-i nimic, o să aflăm în curând. Și ce crezi, se bucură cineva de ultimele zile de viață dăruite? Puțin probabil. Toți speră câte ceva.

Au venit doctorul și felcerul, și ei o să meargă cu noi, vor să vadă de la ce distanță va trebui să fie aduși răniții. Aud că Zaremba povestește ceva amuzant și toți hohotesc.

Vezi, ce-ți spuneam? Nu ai timp să te gândești și tu puțin. Și tare mai vreau să mă gândesc la ceva îndepărtat, cât mai îndepărtat de toate acestea!

Despre ce tot vorbesc? Despre faptul că nu avem timp.

Ei, sigur, există ore și minute, dar timpul suntem noi. Oare timpul există în afara noastră? Noi suntem pur și simplu o formă de existență a timpului. Suntem purtătorii lui. Și vectorii. Deci timpul este un fel de boală a cosmosului. Apoi cosmosul o să se răfuiască cu noi, noi o să dispărem și o să urmeze însănătoșirea. Timpul o să treacă precum amigdalita.

Dar moartea este lupta cosmosului cu timpul, cu noi. Și ce înseamnă cosmos? În greacă înseamnă ordine, frumusețe, armonie. Moartea este apărarea frumuseții și armoniei generale față de noi, de haosul nostru.

Dar noi ne opunem.

Timpul este o boală pentru cosmos, iar pentru noi arborele vieții.

E ciudat cum cosmosul a fost numit tocmai *cosmos*²⁹ — niște flori așa de pământene, care nu au nimic deosebit.

Nu știu ce-mi fierbe așa în burtă, te rog să mă ierți pentru detaliile astea. Mă tem să nu mă

îmbolnăvesc și eu de tifos. Și capul mi se înfierbântă.

Uite că ne cheamă, o să termin disează.

Sașa!

M-am întors. E deja noapte.

Mâinile încă îmi tremură, iartă-mă. Nu pot să-mi revin deloc. Și acum îmi mai răsună în urechi exploziile.

N-ar trebui să-ți povestesc toate astea, dar nu pot. Am trecut prin prea multe pentru a le ține în mine.

Am fost acolo cu noul nostru comandant de batalion, Stankevici, cu surdul Ubri, ți-am povestit despre el, cu doctorul nostru, Zaremba, cu felcerul, și cu încă un ofițer, Uspenski, foarte tânăr, abia azi i-a venit ordinul de avansare la gradul de sublocotenent. Și mai erau și niște soldați de la statul-major.

Uspenski asta trăncănea întruna, dar tot timpul se bâlbâia. Bâlbâit și guraliv. Murea de fericire că fusese avansat. Până și Stankevici i-a ordonat să mai tacă.

Pe mine mă supăra burta și m-am dus mai departe de ei, într-o râpă mică, m-am așezat pe vine, iar în timpul asta a început tirul. Un proiectil a căzut chiar acolo unde se aflau ei.

Am dat fuga. Nu pot să-ți descriu ce am văzut.

Iartă-mă, din nou mă ia cu tremurat.

Îl văd pe Ubri la pământ, la vreo zece pași, e cel mai aproape de mine. Are mâinile și picioarele retezate. Nu mai există! O cizmă cu un rest de picior se află în apropiere. Fața îi e plină de funingine. Mă aplec și mi se pare că încă e viu. Are gura deschisă. Sub privirile mele, pupilele lui se acoperă încetișor cu o perdea. Moare chiar în clipa în care mă aplec asupra lui. Nu știu cum, îmi dau seama ce trebuie să fac: să întind mâna și să-i închid ochii. O întind, dar nu pot să-l ating.

Mă duc mai departe. În jur, numai strigăte, gemete, totul e plin de sânge.

Îl văd pe Stankevici, pe comandantul nostru. Stă pe iarbă, ai impresia că a obosit și s-a decis să se întindă puțin. Alerg spre el. Are fața liniștită, ochii întredeschiși, parcă privește pe sub pleoape, dar palmele lui sunt ca trecute prin mașina de tocat. Îl apuc de umeri, încerc să-l ridic. Trupul lui mi se supune ușor, dar ceafa îi rămâne pe iarbă.

Alături e un cal rănit care își ridică picioarele din spate, iar în spatele lui este felcerul nostru, Mihail Mihailici, care nu mai are față. E doar un amestec de dinți, oase și zgârciuri.

Aud gemete, dau fuga — e doctorul Zaremba. E încă viu, se uită la mine. E conștient, mugește ceva și sângele țâșnește din el. Are burta spintecată și, pe drum, în praf, s-a revărsat un morman de intestine. Zaremba se află într-o baltă de sânge negru, geme, dar eu nu înțeleg de ce e încă viu și ce se poate face. Îi strig:

— Ce? Ce să fac?

El numai mugește, dar, în cele din urmă, înțeleg ce vrea. Vrea să-l omor. Mai aud strigăte, sar în picioare și mă duc mai departe.

Îl văd pe unul de la statul-major, mort. Are picioarele îndoite ca ale unui acrobat de la circ. Și gura, din nou, ca la toți ceilalți — e deschisă. Ochii privesc, dar nu văd nimic. Pe barbă sunt cheaguri de sânge.

În cele din urmă găsesc pe cineva viu — pe bâlbâitul de Uspenski. Nu-mi dau seama unde e rănit, dar sângele îi țâșnește pe gât. Hainele de pe el fumegă, sprâncenele, genele, părul sunt arse, prin

pantalonii de călărie se văd răni sângerânde pe picioare.

M-am pierdut de tot, nu știam ce să fac. Stăteam alături și-l linișteam:

— Rezistă, totul o să fie bine!

Au venit fuga alți soldați, sanitari. L-am dus cu ei pe Uspenski până la lazaret. Pe drum, a început să se înece cu propriul sânge, un sanitar și-a băgat degetele în gura lui ca să scoată sângele afară.

La lazaret am mai stat cu el o oră, nu puteam să plec. Era conștient și îi repetam întruna:

— Rezistă, o să fie bine!

În salon era foarte cald, era sufocant, nori de muște, miros de putrefacție. Îi făceam vânt și alungam muștele. Mai mult nu puteam să fac pentru el.

Iar când a murit, am întins mâna spre fața lui, am trecut palma peste ea și i-am închis ochii. Se pare că nu e nimic în asta.

Trebuia să fie luat de acolo și am ajutat să-l ridic. Mortul e mult mai greu decât e omul viu. Și înainte am auzit asta de la alții.

Sașa, am mare nevoie să fiu acum cu tine!

Am obosit foarte tare.

Trebuie să vin și să-mi pun capul pe genunchii tăi. Tu o să mă mângâi și o să spui:

— Nu-i nimic, iubitul meu, acum totul e bine! Totul a trecut. De-aici înainte o să fie bine, eu sunt cu tine!

Am început să mă pregătesc încă de dimineață, fiindcă știu că o să rămân peste noapte la cititorul în stele. Nările îmi amintesc aroma provocatoare a apei lui de colonie.

Mă privesc în oglindă și nu mă recunosc. O față cenușie, cearcăne adânci sub ochi.

Trupul mi-a devenit sec.

Îmi răsfir părul și smulg câteva fire albe.

Ochii îmi sunt, ca și până acum, cel stâng albastru, cel drept căprui, dar pleoapele sunt puțin căzute.

Pe gât, pielea începe să se rideze.

Mă aplec deasupra chiuvetei și îmi spăl sânii cu apă rece, dar ei atârnă reci, sterpi, cu vinișoare albăstrui.

Îmi smulg cu penseta părul din jurul sfârcurilor.

Degetele de la picioare sunt cam noduroase.

În fața ceștii de cafea mă apuc să-mi pilesc unghiile, mai bine mi-aș pili viața.

Ne întâlnim la intrarea în parcul plin de puf de plopi; o bătrână cântă la armonică.

Ne plimbăm puțin. Apoi ne ducem la el acasă.

Pe drum, încetinesc puțin în fața unei vitrine în care e pusă o oglindă. Dau să-mi îndrept coafura și deodată simt asupra mea privirea unei puștoaice care trece pe lângă mine. Și citesc în privirea ei ironică ce sunt pentru ea: o bătrână ofilită, pe care n-o poate ajuta nicio coafură din lume.

La fereastra lui se află un telescop pe un trepied.

Cina la lumina lumânărilor. Muzică. *Don Giovanni*.

Îmi enumeră sateliții lui Saturn:

— Titan, Iapetus, Rhea! Dione! Mimas! Hiperion! Phoebus!

Zâmbesc încântată, deși a uitat de Tethys și Encelades.

El este trist că la ultima eclipsă de lună a plouat.

Închide fereastra, ca să nu intre nici țăntarii, nici puful. De geam se lovește tot timpul un fluture.

Începe să-mi povestească despre telescopul său, mângâindu-l tandru:

— Asta, de fapt, este unica mașină reală a timpului. Și a mea e de șase ori mai puternică decât a lui Galilei!

După aceea, reprezentatia promisă — ia telescopul și ne ducem pe acoperiș.

Urcând scara, se apleacă pentru a-și lega un șiret și văd deodată că are chelie.

La ultimul etaj e ușa podului — descuie cu cheia sa un lacăt uriaș, ce atârână acolo. Ieșim pe acoperiș.

Un vânt cald. Partea de jos, plină de lumini. Partea de sus stropită cu stele. Puful de plopi se află în vâlătuci și pe acoperiș.

— Uite, aici am cerul meu.

Începe să-mi arate constelațiile.

— Uitați, Pleiadele. Iar acolo — mă cuprinde pe după talie — e Aldebaran. E răcoare. N-o să răciți?

Mă îmbrățișează și mai strâns.

— De fapt, toate constelațiile sunt niște fleacuri. O confluență efemeră, ce nu spune nimic. E ca și cum am numi constelații niște trecători de pe stradă sau niște păsări ce zboară pe deasupra noastră. De fapt, a da nume stelelor este ca și cum ai inventaria crestele valurilor de pe mare.

Și-mi mai explică cum că toată problema constă numai în neconcordanța timpului. Acei trecători stelari au un timp, noi altul.

— Înțelegi?

— Înțeleg.

— Toate aceste aglomerări sferice și nebuloase difuze sunt pentru noi ca o fotografie, clic și e pentru totdeauna. S-a petrecut cândva explozia originală. Bum-bum! Totul a sărit în aer. Dar numai pentru noi a sărit în aer. De fapt, totul s-a împrăștiat repede și mai apoi s-a adunat la loc. Din nou bum-bum, din nou s-a împrăștiat, din nou s-a adunat. Din nou bum-bum. Cum să-ți explic eu mai simplu? Ei, uite, așa cum un copil ia o bucată de plastilină, face din ea animăluțe, omuleți, copaci, căsuțe. După aceea le strivește, strânge totul la un loc în cocoloș. Iar mâine se apucă din nou de modelat. Sau mai corect e așa: o mai ții minte pe bătrâna aceea din parc? Ea este pentru noi o veșnicie, dar, de fapt, este pur și simplu ca un acord la acordeon — a desfăcut mâinile, le-a strâns. Le-a desfăcut, le-a strâns. Înțelegi?

— Înțeleg.

Cât instalează telescopul pe trepied și îl tot reglează, se adună niște zdrențe de nori. Când mă aplec să văd luna, începe să-mi mângâie părul:

— Ai puf în păr.

Coborâm de pe acoperiș. În dormitor e deschis șifonierul și sunt uluită de cât de multe costume și perechi de pantofi are.

Pe perete sunt fotografiile copiilor lui, un băiat și o fată, gemeni, ba în cărucior, ba merg la școală, ba o termină.

Pretutindeni prin apartament sunt urmele altor femei. Probabil le lasă special. În baie, pe poliță, un pachet cu tampoane. Ojă. Printre parfumuri — un ruj. În coșul de gunoi, chiar deasupra, e un smoc de păr, iar pe fotoliul închis la culoare din cameră mi-au sărit în ochi, înainte de asta, niște fire de păr lung, roșcat.

Îl întreb:

— Ai multe femei?

Râde:

— Una. Și mă iubește. Ai auzit de metempsihoză? O femeie iubitoare este o ființă. Ea moare, se transformă într-una ne iubitoare, iar sufletul ei se instalează într-o alta, iubitoare. Este o singură femeie iubitoare, în trupuri diferite.

Mă aștept să fiu dezbrăcată, cum cică se face, dar el se despoaie repede și se întinde pe pat, cu mâinile sub cap. Pe hol arde lumina și, în penumbra camerei, se vede tot. Mă jenez de sânii mei și nu-mi dau jos sutienul.

El se agită deasupra mea și eu îmi pun întrebarea la care am răspuns: de ce mă culc cu un om pe care nu îl iubesc?

Îmi aduc aminte o parabolă despre un înțelept care le cerea însoțitorilor săi să facă niște fapte ciudate, inexplicabile. După aceea, se vedea că acele fapte de neînțeles aveau un sens profund, invizibil pentru discipoli, dar clar pentru înțelept. Mai întâi, le-a poruncit să spargă barca unor pescari săraci și ea s-a scufundat, apoi le-a poruncit să omoare un trecător ce le ieșise în cale și, în cele din urmă, fără să ia niciun fel de plată, a refăcut un zid ruinat dintr-un sat ai cărui locuitori refuzaseră să-i dea adăpost și hrană. Dar mai apoi le-a explicat însoțitorilor sensul acestor fapte: scufundaseră barca pentru a nu mai fi ajunși din urmă de regele tiran ce gonia după ei și care confisca toate navele, trecătorul mergea să-și omoare fiul, iar zidul, care aparținea unor orfani, proteja o comoară pe care mai târziu aceștia aveau să o găsească.

Odată m-am întâlnit pe stradă cu un om cu o căldare cu zăpadă. M-am mirat, unde putea să ducă el căldarea cu zăpadă, că peste tot erau nămeți?! Dar înțeleptul care-l trimisese probabil știa de ce e nevoie să facă asta. Așa și pe mine, înțeleptul acela m-a trimis în acest pat cu așternuturi deloc proaspete, dar eu nu văd rostul gestului.

Cititorul în stele încă mai acționează plin de râvnă, transpirat tot.

După aceea, se sprijină de spătar, începe să fumeze și întreabă pe un ton mulțumit:

— Ei, cum te-ai simțit?

Răspund:

— Ca Donna Elvira când l-a recunoscut pe Leporello.

— Ce?

Nici nu înțelege.

Face abil un nod prezervativului înainte de a-l arunca la gunoi. Zâmbește, căscând ușor:

— Ce chestie, un strop din lichidul ăsta este stăpânul omului, îl face să fie cum vrea el! Ce robie umilitoare!

Începe aproape instantaneu să pufăie.

Încerc să adorm, dar nu pot. Patul nu e comod, e moale, te lași în el ca pe o pernă. Și ce lenjerie mai e și asta? Cine a dormit aici înaintea mea?

Tot timpul îmi vine în minte acea privire ironică din oglindă. Privirea acelei fete îmi repetă întruna că nicio coafură nu mă poate ajuta. Și dacă ea m-a văzut așa, înseamnă că într-adevăr așa sunt.

Și toată noaptea fluturile acela s-a lovit de fereastră.

N-am vrut să-l mai văd pe omul acesta și dimineața. Și mai ales să mă văd pe mine alături de el. M-am îmbrăcat încet, i-am ridicat lucrurile de pe jos, pantalonii, am pus frumos cămașa pe scaun și am ieșit. Se lumina deja. Orașul era liniștit, pustiu, răsunător. Până și puful ploilor împietrise în mormane, de-a lungul trotuarelor.

Am trecut printre șirurile de tramvaie ce se odihneau la depou.

Când m-am apropiat de grădina zoologică, în fața ochilor mi s-a înfățișat o imagine ca dintr-o parabolă: elefântica mea mergea pe linia de tramvai. Mergea undeva, fără să se grăbească, legănându-se, fluturându-și urechile, adulmecând cu trompa caldarâmul și șinele, inspirând puful de plopi. Înțeleptul știe unde și de ce e dus elefantul.

Am ajuns acasă și n-am vrut altceva decât să mă spăl. Mai întâi am făcut duș, apoi mi-am pregătit cada. M-am băgat la înmuiat.

Stăteam așa și mă uitam cum firisoarele de păr de pe piele, de pe tot corpul, începeau să se acopere cu mici bule. Deodată, am vrut să intru cu totul în apă, cu cap cu tot. Să devin o maimuță acvatică.

Am scos din dulap un tub pentru scufundări pe care-l cumpărasem cândva și nu-l folosisem niciodată. M-am băgat la fund și am rămas așa.

Sub apă era o liniște așa de ciudată, mai mult un fel de zgomot. Totul se auzea, chiar și ce nu se aude. Numai că totul trecea parcă printr-o membrană densă. Și cel mai tare se auzea pulsul.

M-am gândit că așa, probabil, fusese în pântec la mama.

Nu știi cât am stat în apă, cu tubul în gură, poate zece minute, poate o oră, până s-a răcit apa. Înghețasem de tot.

Am ieșit, mi-am pus halatul, m-am dus la oglindă și m-am privit multă vreme.

După aceea, am vomitat toată dimineața.

Sașenka!

Tientsinul e cucerit!

Tocmai am încheiat comunicatul.

N-am pierdut decât 150 de oameni. Răniți sunt de trei ori mai mulți. Este rănit și comandantul nostru de brigadă, generalul-maior Stessel, dar, după ce a fost bandajat, s-a întors la statul-major.

Aliații au pierdut în total peste 800 de oameni. Cel mai mult au suferit japonezii. Ei au dat atacul frontal și au aruncat în aer porțile orașului. La americani a fost omorât generalul Butler.

Aliații au atacat orașul chinezesc dinspre vest, iar detașamentul nostru a atacat dinspre est, lângă canalul Lutai, și a asediat fortificațiile Li-Hongzhang. O parte a trupelor chineze a fugit, altă parte s-a dus spre Yanjun și Beizhan.

Așa că am scris un raport despre victorie. Aici toți se bucură. Cei de la statul-major sunt eroii zilei.

Se bucură mai ales cei care au devenit literele și cifrele mele.

Asta a fost ieri, dar azi am fost în orașul cucerit.

Iată, Sașenka, raportul meu despre victorie, pentru tine.

Am intrat mai întâi în *impani* — fortificațiile pe care ieri le-au cucerit ai noștri. Tabăra chineză a fost părăsită cu toate bunurile din ea. Am văzut un pachet de cărți de joc chinezești aruncat, am vrut să-l iau ca amintire, dar m-am răzgândit. Ce mai amintire! Alături erau trupurile încă neridicate ale soldaților chinezi omorâți, deja mâncați de muște și de câini.

Țăranii, sub pază, se ocupau de strângerea cadavrelor. Erau agățate cu niște cârlige și trase în gropi mari. S-a ridicat soarele, a început să ardă, și duhoarea de la cadavre a devenit insuportabilă. Țăranii munceau îndesându-și în nas fire de iarbă.

Toată noaptea incendiile își făcuseră de cap în oraș și acum ruinele fumegau. Nici nu-mi venea să cred că orașul acesta de un milion de locuitori fusese cândva viu. Peste tot erau căzute căruțe stricate, roabe, ricșe, animale moarte, oameni morți. Mirosea a fum, a grăsime arsă.

Găseai morți la tot pasul, unii încă îmbrăcați, dar cei mai mulți, nu știu de ce, dezbrăcați. O bătrână era culcată pe spate și sânii i se întinseseră lateral, spre subsuori. Din loc în loc, trupurile erau adunate în grămezi și apoi duse undeva. Peste tot erau numai roiuri de muște înnebunite, care nu făceau diferența între morți și vii.

A fost nevoie să ne cățărăm peste ruine. Într-un loc, piciorul mi-a alunecat pe ceva, era cât pe ce să cad — am văzut sub resturi o față schimonosită, arsă.

Un câine mârâia la toți trecătorii. Labele din față erau întregi, dar cele din spate erau rănite, iar o rană laterală era plină de viermi și de muște. Deja nu mai putea să latre, încerca numai să se târască cu labele din față. Și la noi a început să mârâie răgușit.

Toți treceau pe lângă el. M-am oprit și l-am împușcat.

Sașenka, a fost prima ființă ucisă de mine. Prost ostaș mai sunt și eu.

Pe urmele unui incendiu, sub niște grinzi și căpriori fumegânzi, scormoneau niște porci plini de cenușă. Scormoneau în niște lemne și cărbuni și nu mi-am dat seama imediat că sunt acolo și niște cadavre carbonizate. Era o mână neagră, descompusă, și am văzut că, la atingere, degetele cădeau. Și dinspre toate acestea venea un miros cumplit, pe care nu pot să-l uit. Porcii devorau oameni ca și cum ar fi fost fripturi — de ce a trebuit să văd asta?

Un cadavru carbonizat m-a îngrozit: să fi fost un om scofâlcit din cauza focului, sau să fi fost un copil?

M-am întâlnit din nou cu americanul cu aparatul de fotografiat.

Partea de oraș care s-a păstrat întregă a fost ocupată de japonezi. Pe case și prăvălii sunt agățate steaguri japoneze. Japonezii prevăzători s-au înarmat cu un mare număr de steaguri și, după ce au cucerit Tientsinul, le-au împărțit imediat locuitorilor.

Orașul chinezesc e monstruos. Chinezii își întrețin și-și pavează curțile, dar ei consideră străzile gropi de gunoi. Străzile sunt înguste, pline de praf, probabil că, pe ploaie, e un noroi de netrecut. Am mers pe niște străduțe șerpuitoare, uneori pustii de tot, așa că nu prea te simțeai în largul tău. Peste tot erau uși sparte ale caselor, lucruri aruncate în stradă.

Chinezii alergau sau se ascundeau, iar cei care ne ieșeau în cale, la vederea europenilor, se aruncau în genunchi. În mâinile tremurânde țineau niște bucăți de pânză albă sau de hârtie albă cu nu știu ce hieroglife. Aceleași hieroglife erau și pe pereți. Chiril a explicat că scria *shun man*, adică „oameni pașnici“.

Băncile, magazinele, prăvăliile fuseseră devastate. Călcam pe tot felul de fleacuri. Din când în

când, întâlneam soldați și ofițeri din trupele aliate, încărcăți de bunuri furate. În oraș avea loc un adevărat jaf. Ceea ce nu se putea lua era rupt, călcat în picioare, spart.

Am văzut și de-ai noștri — vine un soldat cu o boccea și ia blană, mătase, statuete. Intră în curtea vecină. Acolo găsește ceva mult mai bun. Scutură tot în praf și îndeasă în boccea altele noi.

De pretutindeni se auzeau strigăte, împușcături.

Un țipăt de femeie s-a auzit foarte aproape, epuizat, sălbatic. Ne-am năpustit în curtea aceea, dar veneau în întâmpinarea noastră *sepoy*-ii încărcăți de saci, iar unul dintre ei își trăgea din mers pantalonii. Ne-au arătat prin semne că nu mai trebuie să intrăm în casa asta. Și nici nu mai țipa nimeni.

Un cerșetor infirm stătea jos în mijlocul străzii și, când ne-a văzut, a început să se închine, spunând: — *Katoliko — shanga, katoliko — shanga!*³⁰

Patrurile caută ihetuani și soldați chinezi care, după ce și-au schimbat hainele, s-au amestecat în rândurile populației. După o anchetă scurtă, o împușcătură. Ancheta constă în faptul că omului i se dau hainele jos: urma patului armei care rămâne pe umăr în urma reculului, când se trage, este motiv de execuție. Sunt împușcați pe loc. În prezența noastră au fost împușcați câțiva chinezi. Mai întâi, le-au fost tăiate cozile, apoi au fost loviți până la sânge cu patul armei. Și abia după aceea au fost împușcați.

Recitidu-mi scrisoarea, mă întreb: oare de ce am notat toate grozăviile astea?

De fapt, singurul lucru pe care-l vreau cu adevărat este să uit cât mai repede. Dar voi scrie totuși tot ce se întâmplă aici. Cineva trebuie să păstreze o urmă. Poate eu sunt aici pentru a vedea și a nota tot.

Dacă nu notez ceea ce am văzut azi, n-o să mai rămână nimic. Ca și cum nici n-ar fi existat.

Dar poate că nici nu trebuie să notez ceva. De ce? Cine are nevoie de asta?

Acum mă doare capul îngrozitor. Îmi pocnește de durere.

Sașenka, nu mai înțeleg cine sunt eu și ce fac aici.

Am avut un vis. Sunt cu mama și cu tata la mare. Pe plajă. Mama se duce să înoate. Își pune cascheta, își îndeasă părul sub ea. Deodată îmi dau seama că e goală și strig:

— Mamă!

Ea râde:

— Păi nu e nimeni!

Privesc în jur și, într-adevăr, plaja e pustie, nu e nimeni în afară de noi. Ea intră în mare și mă cheamă după ea, unde e apa adâncă. Eu rămân cu tata la mal, unde se sparg valurile. Ea înoată ușor, despicând apa cu mișcări ample, doar casca ei albă se mai vede din valuri.

M-am trezit din cauza unui sunet sec, ciudat. Stau încă întinsă, pe jumătate adormită, și nu pot să-mi dau seama ce a fost. Un glob de sticlă a căzut din bradul uscat.

Mă dezmeticesc și-mi aduc aminte — mama a murit.

Noaptea totul e liniștit — se aude și cum cad pe ziarul de sub brad acele uscate.

Mă hârâie în gât. O să mă îmbolnăvesc. Mă doare când înghit. Am nasul înfundat, nu mai simt nimic. Capul mi-e parcă plin cu lichid.

E deja a treia oară pe iarna asta.

Am obosit să mă trezesc pe întuneric.

Și am obosit în general.

Mama își sărbătorea atunci ziua de naștere, am dat fuga la ea numai pentru o clipă, avea musafiri, și nu voiam să rămân multă vreme. În ultimii ani lucra seara la operă, vindea programe, apăruseră prietene noi, pe care nu i le știam. M-a rugat să intru cu ea la baie.

— Uite ce am aici! Simți gâlma? Sașenka, fetița mea, mi-e frică!

Avea o umflătură pe sân.

— Ei, mamă, sunt umflături și umflături.

— Mai întâi a fost mică, ca un furuncul. Dar acum a început să crească. Sau crezi că inventez? Și glandele de la subsuoară mi s-au umflat. Simți gâlma? Și pe cap, în spatele urechilor.

— Mamă, toți avem mici umflături din naștere. Nu e nimic rău! Toate femeile au așa. Pur și simplu, trebuie să mergi la control. Te doare?

— Nu prea.

— Nu te teme, o să treacă!

Nu a trecut. S-a dovedit că are o tumoare malignă și era afectat și un ovar.

De fapt, boala ei a avansat foarte repede.

Au început drumurile la spital, operațiile.

Mă duceam la ea aproape în fiecare zi.

Îi era greu la spital, voia acasă, spunea că în salon pereții sunt plini de microbi și că la bucătărie e numai funingine.

În prima clinică, vecină de salon îi era o bătrână, uscată de tot. Mai avea lipite de craniu niște smocuri de păr. Tot timpul se machia. Și, cu cât mai gravă era starea ei, cu atât mai strident își făcea machiajul. Aproape că nu mai avea buze, dar contura, cu un ruj roșu, cercuri mari, groase, în jurul gurii dispărute. Din cauza gemetelor ei, mama nu putea să doarmă toată noaptea. Când am venit la ea, m-a implorat:

— Sașenka! Ia-mă de aici! Nu pot să închid un ochi. Nu mai suport!

— Mămică! Trebuie să rezști puțin! Aici te tratează!

A început să strige la mine că nu-mi pasă de ea și că de-aia nu mai pot eu că ea înnebunește în spital. Mama era mereu așa de reținută, dar boala o schimbase de tot. Ba medicii i se păreau slabi specialiști, ba îi prescriau analize greșite și mâncarea care nu era cea care trebuia. Cel mai mult aveau de tras surorile. Mama se plângea că nu vin când le chemi, că sunt bădărane și că puțin le pasă de suferințele bolnavilor. Se indigna cu voce tare, să se audă și de pe coridor:

— Iau bani și nu fac nimic! Se gândesc numai cum să fugă mai repede acasă și să se bucure de viață!

Dar surorile medicale mi se plângeau de mama că nu le lăsa să-și facă treaba, cum ieșeau din salon, mama puneă din nou mâna pe sonerie și le chema, iar când veneau, ea uitase deja ce voia, și le certa că nu i-au dat nicio clipă de atenție.

De fiecare dată mă durea și-mi era rușine să aud toate astea.

Iritarea și răutatea ei se revărsau și asupra mea. Parcă aștepta sosirea mea pentru a deșerta toată nemulțumirea și supărarea, ca și cum eu eram vinovată că ea avea cancer și nu avea surorile medicale, trecătorul de pe stradă sau chiar eu.

Apoi se liniștea și tăceam amândouă, pur și simplu îi mângâiam mâna, iar ea începea deodată să plângă:

— Stau aici și mă gândesc, uite, femeia de serviciu spală pe jos, e bătrână, vânjoasă, puternică, o să mai spele podelele pe aici încă vreo douăzeci de ani. De ce eu, de ce nu ea? Și mă minunez singură: cum de-mi trec prin minte gândurile astea? Iartă-mă! Uneori, mi se pare că nu mai sunt eu. Aici m-am transformat în altcineva.

Mama era deja chinuită de dureri puternice, tot timpul cerea injecții analgezice.

— Nici injecții nu știu să-mi facă! N-a mai rămas niciun locșor întreg!

Și-mi arăta mâinile și picioarele ciuruite.

Îi făceam eu următoarea injecție și se liniștea.

— Sașenka, tu înțepi bine, nu doare deloc.

Și cădea în uitare.

Obosisem îngrozitor — veneam de la serviciu și aveam grijă de mama, o ajutam să se spele, o pieptănam, îi tăiam unghiile, îi masam spatele, îi dădeam cu cremă pe picioare, trăgeam patul spre fereastră, pentru a se putea uita la copaci. Dar cel mai tare oboseam nu din cauza acestor treburi: îmi era greu să mă înfrunt tot timpul cu gândurile ei, cu discuțiile ei, cu tăcerile ei. Cu groaza ei dinaintea sfârșitului.

După prima operație, chirurgul mi-a spus:

— N-am îndepărtat tot.

Iar eu trebuia să o conving că se însănătoșește.

Uneori, în loc să mă duc la mama la spital, rămâneam să stau cu copiii Iankăi și asta era supapa mea, parcă îmi reveneam, până refăceam ceea ce-mi lua mama cu cancerul ei.

Chiar așa le spun — copiii Iankăi. Le place.

Și nu încetez să mă minunez cât de repede cresc — Kostik abia stătea în premergător, apoi tot timpul voia să meargă la pod peste calea ferată, să se uite la tu-tuuuu, iar acum se duce deja la școală! Uluitor! M-am dus să-i cumpăr caiete, penar, pixuri, creioane, ghiozdan. Ianka era fericită să scape de toate astea.

Ei mă iubesc. Odată Kostik mi-a dăruit o cutie de chibrituri:

— S-o deschizi cu grijă!

— Ce e aici?

Mi-a lipit-o de ureche, înăuntru a foșnit ceva. Îmi prinsese un gândăcel.

— Tanti Sașa, ia-l acasă la tine, să trăiască acolo, să nu te plictisești singură!

Minunea mea! Are grijă de mine să nu fiu singură.

Cu ei uitam de orice, de boala mamei, de clinică, de faptul că există pe lume cancer. Scot din geantă alimentele, pun pe masă lapte, suc, biscuiți, iar ei strigă:

— Ura! Lapte! Ura, suc! Ura, biscuiți!

Și încep și eu să strig cu ei:

— Ura! Lapte cu cacao! Ura! Lapte condensat! Ura! Covrigei!

Și eram fericiți din nimic, pur și simplu.

La toaletă, am pus pentru cel mare un scăunel, ca să nu mai facă la oliță. Se mândrea foarte tare că făcea pipi în vasul de toaletă, ca un adult, ridicându-se pe vârfuri și udându-mă pe mine. Acum scăunelul i-a fost lăsat moștenire celui mic. El, pe lângă celelalte boli pe care le fac toți copiii, mai are și fimoză. Multă vreme am sperat că va scăpa fără operație, dar era imposibil să vezi cum se chinuia

copilul de fiecare dată.

Îmi place să-i spăl — mai ales vara, când vin murdari de afară, transpirați. Îi spăl în cadă, le dau jos cu buretele mizeria de pe picioarele bronzate, cu urme albe de la sandale. Ei fac nebunii, stropesc cu clăbuc prin baie, cu apă. Sunt udă toată. Râdem în hohote. Îi spăl pe cap cu șampon, ei țipă, părul este mătăsos în mână. Îi clătesc cu dușul.

După baie îi frec cu prosopul și râdem de cât de tare scârțâie părul curat.

Obolesc, mă întind să mă odihnesc puțin, și Igoriok se pune și el alături și umblă pe mine cu mașinuța, ca pe un munte. Șuieră, imitând motorul. E așa de plăcut!

Se înțelege, nu se poate și fără certuri, fără lacrimi și strigăte. Se ceartă și se încaieră din cauza oricăror fleacuri. Totul se termină mereu cu victoria celui mare. Odată nu au putut să împartă o jucărie, eu am spus să i-o dea celui mic, care peste o clipă vine plângând.

— Igoriok, ce s-a întâmplat?

Îl îneacă lacrimile, nu poate să spună nimic.

Îl chem pe Kostik, el desface mâinile uimit:

— Ai spus să i-o dau, i-am dat-o!

Dar Igoriok:

— Da, dar mai întâi a băgat-o în veceu!

Altă dată, i-am găsit jucându-se de-a doctorul — își lua unul altuia temperatura cu degetul în funduleț. Ei, ce să faci cu asta!

Ianka pe atunci rămăsese din nou însărcinată, deși nu mai voia alt copil, și se tot plângea:

— Ce sâni mai sunt și ăștia? Ca niște ouă moi! Și erau ca niște ouă tari! Și pielea de pe picioare, parcă e o hartă! Uite, e plină de râulețe!

Dar eu mă uitam la sânii ei — transparenti, cu vinișoare albaștrui, cu niște sfârcuri de un maro-închis — vii, funcționali, utili — și o invidiam.

Ianka se gândea foarte serios să-și lege trompele:

— Păi ce să mai fac?

Mi-am adus aminte că Ianka îmi povestea de groaza lui Kostik, când i se spusese că o să mai aibă un frățior: groaza copilului că nu mai e centrul universului.

— Ce vă mai trebuie un băiat? Doar aveți un băiat!

Dar când s-a născut Igoriok, Kostik era așa de încântat de apariția bebelușului în casă, că nici nu era gelos pe el. Odată m-a rugat să-l învelesc cu plăpumioara și să-l duc în brațe ca pe un bebeluș. L-am învelit și am început să merg așa cu el prin cameră. Și-a băgat degetul mare în gură și a închis ochii. Mai apoi a început să râdă în hohote și să se zbată:

— Dă-mi drumul! Dă-mi drumul!

Dar eu nu mai voiam să-i dau drumul.

În mariajul Iankăi toate lucrurile începuseră deja să se strice și mi se părea că acest copil îi va ajuta să se apropie din nou.

Înainte să rămână iar însărcinată, se întâmpla să-mi povestească:

— Stă culcat fără niciun cuvânt, cu fața întoarsă la perete, apoi se scoală, se duce la bucătărie și aruncă cina pe jos!

Se plângea că soțul fusese singur la părinți și acum se comporta ca un copil răsfățat, căuta motive

de ceartă, urla, cerea iertare, făcea crize de isterie.

— Și n-a spălat niciodată vasele!

Căutam să o liniștesc:

— Dar ai niște copii minunați!

Ea mi-a răspuns:

— Sașka, te rog să mă crezi, nu sunt un înlocuitor al iubirii.

Apoi a spus cumva cu durere:

— În cele din urmă, am înțeles cu adevărat ce înseamnă o familie — să înveți să trăiești în iad și să ascunzi asta de dragul copiilor.

Începuseră să se certe de mult. Odată Ianka, după un scandal, a venit la mine cu copiii și a rămas peste noapte. Dimineața soțul a venit să-i ceară iertare, a sunat, a ciocănit, a amenințat că va sparge ușa — Ianka nu voia să-i dea drumul, iar copiii începuseră să plângă. Am deschis, el și mai furios că nu am vrut să-i deschidem. Din nou țipete. Sărmanii copilași! Se aruncau cu pumnișorii strânși când la tata, când la mama. S-a terminat totul cu o scenă perfectă de vodevil, împăcare și reîntoarcerea tuturor în cuibușorul familial, iar eu am rămas cu o migrenă.

După aceea, Iankăi a început să-i fie milă de mine:

— Sașka! O să-ți gădesc pe cineva! Trebuie să te măriți!

— De ce?

— Nu știi de ce se căsătorește lumea?

— Nu.

— Pentru a umple vidul. Uite, noi ne certăm, chiar și în public, urlăm, trântim ușile, spargem vasele, el strânge pumnii, eu plâng. Dar mai apoi, după aceste descărcări, ne iubim din nou. N-aș putea fără furia asta.

Acum, când Ianka așteaptă din nou un copil, parcă s-au mai liniștit. Când m-am dus la ei, el își îmbrățișa soția și-i punea mâna pe pântec, zâmbind ca un copil:

— Acum o să am în sfârșit o fetiță! Doar am făcut eforturi, nu?

Ianka își examina burta în fața oglinzii, ridicându-și bluza, și noi toți, și copiii, și soțul Iankăi, ne uitam la ea și fiecare voia să coboare pe dunga verticală maronie și să apese buricul umflat, ca o sonerie. Și chiar apăsam, pe rând:

— Țârrr! Țârrr! Te așteptăm!

Când a căzut prima zăpadă și a acoperit tot orașul, am ieșit în curte să facem un om de zăpadă, din bulgări mari, pe care i-am rostogolit. Iar când a fost gata, Igoriok s-a apropiat de el, l-a mângâiat cu mâna înmănușată pe pânțele umflate din zăpadă și a spus:

— Așa are și mama!

Iar mama mea, înaintea celei de-a doua operații, rămăsese acasă și am fost nevoită să-mi iau concediu pentru a o îngriji.

Îi pregăteam ceaiuri de plante și supe-cremă.

M-am surprins că mi-e frică să beau după ea, deși știam bine că nu se poate lua cancerul, și apoi am gustat intenționat supa cu lingura ei.

Mama s-a transformat pe neobservate într-o bătrână slăbită de boală. Era dureros să te uiți cum, când se ridica din pat, pipăia multă vreme cu tălpile goale, nesigure, după papuci, iar mai apoi încet,

târșâind picioarele, pornea clătinându-se spre toaletă, ținându-se de perete cu o mână uscată. Și vorbea cu o voce stinsă de tot.

Țin minte că, pieptănând-o în fața oglinzii și scoțând din perie părul care-i cădea, ea a oftat:

— Ce-a mai rămas din mine?

O spălam în baie și mă minunam — oare asta e mama mea?

De mult nu-și mai vopsea părul. Partea dinspre vârfuri era castanie, iar la rădăcină totul era alb. Niște cicatrice uriașe, monstruoase, în loc de sâni. Jos, între picioare, niște smocuri cenușii, lipsite de viață. Pe picioare se conturau varice, șiruri de gâlme albastre și purpurii.

Își amintea tot mai des lucruri din copilăria și tinerețea ei, ceea ce înainte nu făcea.

A spus că, atunci când era mică, visa la niște mănuși lungi, albe, de bal.

— Îți imaginezi? Niște mănuși așa, înguste, din piele de căprioară, până la cot?

Și visul ei nu s-a mai împlinit.

Când tata îi făcea curte, se plimbau până seara târziu pe străzi. Venea tramvaiul cu care trebuia să se întoarcă și ei își spuneau pe rând unul altuia:

— Hai să-l luăm pe următorul!

Și așa, l-au ratat și pe ultimul și au fost nevoiți să traverseze pe jos jumătate de oraș.

Mama a oftat:

— Ei, cine s-ar fi gândit atunci că viața va trece, iar faptul ăsta, cum am pierdut noi tramvaiul, o să rămână!

Despre părinții ei nu-mi spusese nimic înainte, dar acum începuse brusc să vorbească despre ei: „bunicul tău“ sau „bunica ta“, deși nu-i văzusem niciodată în viață, fiindcă ei muriseră cu mult înainte de nașterea mea.

Mama începuse tot mai des să-și aducă aminte de primul ei copil, fratele meu mai mare. Deodată, pe măsuta ei a apărut o fotografie pe care nu o mai văzusem niciodată — un bebeluș corpulent cu o poponeață dolofană, care zâmbea cu o gură fără dinți.

Odată mama, uitând de sine, a început să strige:

— Sașa! Sașenka!

M-am dus la ea imediat.

— Mamă, sunt aici!

Ea a deschis ochii și m-a privit ciudat.

Mi-am dat seama că nu pe mine mă strigase.

Pentru ea viața începuse să se îngusteze, cele trecute deveniseră translucide, se suprapuneau.

O ștergeam după baie și mama și-a adus aminte că eu, pe vremea când mă jucam cu păpușile, îi spusese:

— O să cresc și atunci eu o să fiu mare, iar tu mică!

A zâmbit, de parcă se scuza:

— Uite, chiar așa s-a și întâmplat. Am făcut schimb.

Trebuia din când în când să mă smulg din boala ei și mama mă înțelegea, chiar ea mă alunga, să mă duc undeva, să mă aerisesc, să nu mai stau tot timpul cu ea.

— Mamă, dar o să te plectisești! Ce-o să faci?

— Știi câte treburi am? Păi amintirile?!

Seara mă duceam pe la Ianka. Acolo vedeam cum soțul îi pune mâna pe pântec și-i făcea cu ochiul:

— Ei, acum chiar că e o fetiță! Am comandat-o!

Dar eu știam ce nu știa el.

Eu sunt confidenta Iankăi. Îi cunosc toate secretele, deși uneori ar fi mai bine să nu le știu.

Iankăi i se păruse că e însărcinată. Soțul era în delegație și ea-și permisesese să nu mai ia măsuri de contracepție cu amantul. Dar mai apoi și-a dat seama că încurcase termenele și că data conceperii pica exact atunci când soțul fusese plecat.

Ianka își înșelase soțul aproape chiar de la început. Adesea, când stăteam eu cu copiii ei, se afla în patul cuiva, iar eu trebuia să-l mint pe soț, dacă întreba. Dar el nu întreba.

Ianka și-a luat un al doilea amant, ca să-l uite pe primul; pe-al treilea, ca să-l uite pe al doilea.

Mi se jeluia că așa fusese mereu, că în tinerețe nu iubise pe nimeni, dar că îi plăcea să fie iubită, să scoată din minți, iar mai apoi să privească cum înnebunesc ei, cum se iau la bătaie pentru ea.

Ultimul amant era muzicolog. În afara întâlnirilor de taină, uneori se mai întâlneau și în vizite, la cunoștințe comune.

— Îți imaginezi, stăteam alături pe canapea, m-a luat valul în toiul discuției și am început, după obicei, să-i mângâi părul! Bine că nu a observat nimeni!

Cică amantul era gelos pe soț ca un copil.

Odată, îmi lasă mie copiii și se pregătește să se ducă la muzicologul ei, se rujează în fața oglinzii:

— Bărbatu-meu nu pricepe nimic din corpul meu! Dar el pricepe!

Atunci avea și guturai, și o iritație la buză, tușea.

Am întrebat-o:

— Ianka, unde te duci așa, cu mucii ăștia? Mai întâi fă-te bine!

Dar ea a început să râdă:

— Păi el mă place mai ales când tușesc. Spune că acolo, înăuntru, totul se strânge și mai tare!

Am întrebat-o pe Ianka cum de poate să fie în aceeași zi cu doi bărbați. Mi-a răspuns că o chinuise asta, înainte să învețe să-i separe, ca și cum ar fi tras o linie simbolică — face duș cu grijă, își spală părul cu un alt șampon, își rade părul de pe picioare, se dă cu alt parfum.

— Nu știu cum să explic asta. Înțelege, Sașka, numai pe asta se ține familia. Uite, vin acasă împăcată de la amant. După trădare, sunt din nou tândră cu soțul. Din nou îmi revin puterile pentru casă, pentru copii, pentru iubirii lui ardei umpluți. Și soțul își zice: „Ah, ce femeie minunată este!”

Muzicologul ei nu mi-a plăcut de la început. Nu înțelegeam ce a putut găsi Ianka la el — mereu venea dinspre el un miros de transpirație și de mucegai. Și nu-mi plăcea cum se uita la mine. Odată, era încă vară, au venit seara târziu la mine acasă, flămânzi amândoi, și nu aveam ce să le dau. Ianka s-a dus la bucătărie să pregătească ceva, iar el a pus nu știu ce disc adus de el și a început să insiste să dansez cu el. Se lipea de mine, se freca. Măinile i-au alunecat. Și arunca priviri dese spre bucătărie, să vadă dacă nu venea ea.

L-am tras pe balcon și acolo, în întuneric, i-am cuprins gâtul cu mâinile și am început să-l sărut. Iar el fornăia, se împingea în mine, dar tot lungindu-și gâtul să vadă — oare unde e Ianka? Oare nu ne vede?

L-am împins, am început să râd în hohote.

El, speriat:

— Ce e cu tine?

— Nu e nimic, pur și simplu îmi place tot ce e plăcut, vesel, gustos și frumos. Pentru asta m-am născut! Păcat că tu ai un nas prea mare, ochii prea apropiați, dinții cam rari și burta se revarsă peste curea!

N-am zis nimic de miros.

Acum probabil mă urăște.

De la Ianka m-am întors la mama, la cancerul ei.

Multă vreme n-am avut curaj, dar în cele din urmă am întrebat:

— Mamă, de ce l-ai înșelat pe tata?

— Nu poți să mă ierți?

— Nu e vorba de asta. Am înțeles de mult că nu avea niciun drept să te acuze de ceva. Și eu nu am nicio cădere să iert. Pur și simplu, mă gândesc ce greu trebuie să-ți fi fost, doar tot timpul trebuie să te strecorei, să minți.

— Nu am mințit. Asta nu e minciună. Pur și simplu, vii acasă, uiți un adevăr și îți aduci aminte de un altul. Dintr-o femeie devii alta.

— Te-ai îndrăgostit de el? Ca de tata?

— M-am îndrăgostit și înainte de căsătorie, și după aceea — n-are nicio legătură cu căsătoria. Se întâmplă să te îndrăgostești peste noapte. Te trezești și îți dai seama că te-ai îndrăgostit în timp ce dormeai. Dar pe soț îl iubești cu totul altfel.

— Ai ținut ascuns tot?

— De ce să-i produci durere, să-l faci să se chinuie? Doar ți-e drag. De ce să faci să sufere un om apropiat?

După aceea, de câteva ori a vrut să continue discuția aceea. Mi se părea că vrea să se justifice în fața mea și am întrerupt-o:

— Mamă, nu trebuie să-mi explici nimic.

— Nu, ascultă. Bărbatul o face pe femeie să fie altfel. M-am văzut prin ochii lor și am început să mă simt prin sentimentele lor. Cu unul — obosită, moale, în niciun fel. Iar cu celălalt — adevărată, dorită. Femeia simte nevoia de a dăruii și, dacă nu i se dă posibilitatea, atunci nevoia aceasta caută o ieșire.

Altă dată, mama mi-a spus după o tăcere îndelungată — credeam că moțăie, dar ea era acolo, în trecut:

— Știi, mereu l-am tuns chiar eu pe tata. Și când l-am tuns prima oară pe celălalt, abia atunci am simțit cu adevărat că mi-am trădat soțul.

A așteptat să spun ceva. Nu am spus.

— Și, de fapt, ce cuvânt stupid — „trădare“. Doar nu iei nimic de la nimeni. Este pur și simplu altceva, la fel de necesar. Și acest altceva nu înlocuiește nimic. Acest ceva nu existase în viață, el umple cu prezența sa un gol care altfel ar fi rămas descoperit. Mergi cu golul ăsta, ca și cum din lume și din tine ar fi fost luată o bucată serioasă. Asta te ajută să te simți deplină, adevărată, vie. Înțelegi, cu alții am fost fericită ca femeie. Și ei mi-au spus lucruri pe care tatăl tău nu mi le-a spus niciodată.

Și a mai spus, tulburată:

— Sunt o proastă bătrână? Da? Mai bine să tac?

— Mamă, vorbește despre ce vrei cu mine. Tu ai fost cea care nu a vorbit niciodată cu mine despre asta. Să nu te rușinezi!

— Nu mă rușinez. Și nu mă justific, n-am de ce să mă rușinez și n-am de ce să mă justific. E groaznic nu ceea ce a fost, ci faptul că persoanelor celor mai dragi — soțului, fiicei — nu poți să le spui despre lucrurile cele mai sacre, că te chinuie așa de tare ceea ce te-a făcut fericită.

Iar după aceea, nici una, nici două, s-a apucat să povestească, de parcă ar fi fost ceva foarte important, cum în copilărie, la casa de vacanță, a furat de la prietena ei o bluziță frumoasă pentru păpușă. Fetița aceea urla, iar mama s-a speriat și a vrut s-o dea înapoi, dar și-a dat seama că nu mai poate s-o înapoieze și a început să pretindă că o caută alături de ea, deși bluzița o ascunsese în chiloți; mai apoi a scos-o și a aruncat-o în niște tufe de urzică, când n-o vedea nimeni.

— Mamă, și în toți acești ani ai ținut asta în tine ca să-mi povestești acum?

— Niciodată n-am mai luat nimic de la nimeni, în viața mea!

— Mămica mea, ce mult te iubesc!

În asemenea momente, ne simțeam din nou așa de bine, așa de ușoare, ca atunci, demult, demult, când ne urcam cu picioarele pe canapea și șopocăiam despre toate de pe lume.

Dacă nu ar fi fost cancerul mamei, nu aș mai fi trăit niciodată această apropiere.

Mama era acasă, iar atunci, spre sfârșitul toamnei, a ajuns la spital Ianka. Mergea pe coridorul școlii sale, în pauză, iar elevii cei mici se tot alergau și unul, din fugă, a lovit-o cu capul în burtă. Mai întâi s-a speriat, dar mai apoi i s-a părut că totul a trecut cu bine. Peste un timp, Ianka mi-a spus că nu mai simte nicio mișcare în burtă. Soțul a dus-o la spital, iar eu am rămas cu copiii. S-a întors singur, dărâmat:

— Îl întreb pe doctor: „Este periculos?“ Iar el răspunde: „Dacă fătul trăiește, nu, dar dacă a murit și s-a desprins, atunci e periculos. Dar stați liniștit!“

Nu putea înțelege cum fiica lui mult-așteptată ar putea deveni deodată un făt care s-a desprins.

Ianka a pierdut copilul, au apărut complicații și a fost nevoie să rămână la spital.

În zilele acelea, mă împărțeam între mama și Ianka cu copiii ei. Mama înțelegea tot, că acolo e mai mare nevoie de mine, și a trebuit în cele din urmă să mă mut la Ianka acasă, pentru a avea grijă de copii. Mi-am luat concediu fără plată.

Acele câteva zile pe care le-am trăit la ei au fost în același timp grele, dar și minunate. Era minunat să te simți utilă. Dormeam pe un pat pliant în camera copiilor. Dimineața mă sculam mai devreme, pentru a mă aranja, pentru a nu umbla prin apartament cu fața buhăită și cu părul ciufulit. Pregăteam micul dejun. Soțul Iankăi se ducea la serviciu. Îl duceam la școală pe băiatul cel mare, iar pe cel mic la grădiniță. Faceam cumpărăturile. Mă întorceam acasă, făceam ordine, spălam, pregăteam masa. Tot ceea ce uram să fac la mine acasă făceam aici bucuroasă. Apoi îi luam de la școală pe copii, făceam lecții cu ei, mai ales cu Kostik. Venea soțul Iankăi, îi dădeam să mănânce. El lăuda tot ce făceam. Era plăcut.

Soțul Iankăi începuse să mă privească altfel. Simțeam asta. Mai înainte nu mă băgase în seamă deloc. Dar acum ajuta prin casă, chiar spăla vasele. Odată, când a văzut că m-am așezat pe scaun, cocoșându-mă, mi-a masat spatele. Avea niște mâini foarte delicate. Altă dată mi-a dăruit, fără niciun motiv, flori. M-a îmbrățișat și m-a sărutat tulburat:

— Ți mulțumesc! Nu știu ce am fi făcut fără tine!

Parcă jucam un joc — asta este familia mea, este casa mea, soțul meu, copiii mei. Iar ei toți interpretau rolurile, alături de mine.

Aproape în fiecare zi reușeam să ajungem la Ianka la spital — era chiar alături.

Mergeam pe stradă, luându-ne de mână toți patru și s-ar fi putut crede că eram împreună, că aparțineam unul altuia.

Ianka nu arăta bine, avea obrajii căzuți, ochii plânși ardeau. Avea temperatură. Îi spunea soțului:

— Nu te uita la mine, o să te sperii!

Într-adevăr, era îngrozitoare, cu privirea ei iepurească, cu urechile mari, cu părul gras, nespălat.

Iar mie îmi zicea:

— Sașka, pur și simplu ai înflorit!

I s-a spus că nu va mai putea avea copii.

Nu știam ce să-i spun.

— Dar nici tu nu mai voiai, nu?

— Nu mai voiam.

Și a izbucnit în plâns.

Stăteam pe patul ei și ea vedea că băieții se fereau de ea, cum era neîngrijită, plânsă, bolnavă, și se lipeau de mine, alintându-se. A văzut că soțul ei se poartă cu mine altfel decât cu ea. Ba chiar m-a întrebat cu o ironie amară:

— Ei, și cum e, vă e bine fără mine?

Apoi Ianka a fost externată, joaca mea s-a încheiat și m-am întors acasă.

Mama a făcut a doua operație.

Țin minte o anume discuție cu doctorul, aceea care mi-a luat ultima speranță.

Am întrebat:

— Spuneți-mi, cât mai are de trăit? Un an?

— Nu, ce spuneți! Acum totul o să meargă repede.

— Și nu se mai poate face nimic?

— Nu.

S-a scuzat că trebuie să plece și a mai spus:

— Spuneți-i. Mereu mi se pare că e mai bine dacă spun asta apropiații și nu doctorul.

M-am întors în salon știind că acolo mă așteaptă mama și că o să mă întrebe:

— Ei, ce-i? Ce a spus?

Înainte de a mă duce la ea, am coborât în curte, pentru a-mi face curaj. Voiam să iau o gură de aer proaspăt, din afara spitalului. Afară ninge ușor și portarul aduna zăpada în mormane. A trecut în fugă o pisică și, pentru o clipă, mi s-a părut că este Butonaș al meu, l-am chemat, dar era Butonaș într-o blană nouă.

Țin minte că mă gândeam la doctorul care-mi dăduse vestea asta.

Veste și vestitor.

Ar fi putut să mă invite să iau loc, să-mi spună asta cu un alt ton, pentru a transmite măcar puțină compătimire.

Probabil că apărarea lui în fața unor asemenea situații era tonul rece, sever.

Portarul mi-a zâmbit și și-a tras nasul, ca și cum ar fi vrut să se laude, cică uite câți mucii am în nara asta, și acum uite, în astalaltă!

Un cuplu de bătrâni, trecând pe lângă mine, spunea:

— În acest sens, cancerul la ficat e mai bun decât celelalte...

Nu știi de ce toate acestea mi s-au întipărit în minte.

Când m-am întors în salon, mama a întrebat:

— Ei, ce-i? Ce a spus?

— Totul o să fie bine.

Mama moțăia, după injecția calmantă.

Stăteam alături, mă uitam pe fereastră, la fulgii de zăpadă, negri pe fondul cerului luminos. Abia ce adormise mama, că a tresărit imediat și a deschis ochii. S-a uitat în jur în salon, m-a văzut și a spus:

— Am crezut tot timpul că se va produce o minune. Și știi, mi se pare că s-a produs minunea. Sunt gata. Nu-mi mai e frică de nimic.

Începuse o nouă etapă a bolii ei. Deodată, mama se liniștise și se supusese. Înainte se temea să rămână singură, dar acum, dimpotrivă, parcă aștepta singurătatea. Mai înainte mă ruga să-i citesc din ziare, pentru a se deconecta, dar acum parcă se temea de orice imixtiune în lumea ei ce se îngustase. Mai înainte mă ruga să le sun pe cunoștințele ei, pentru a le cere să o viziteze mai des la spital. Se plângea că, atunci când omul e bolnav, ceilalți îl evită:

— Dacă nu mai poți să dai nimic oamenilor, ei se îndepărtează.

Dar acum mă ruga să fie cât mai puțini vizitatori. Și dacă venea cineva, mai mult tăcea și aștepta să plece musafirul.

În ultimele zile tăceam împreună și doar uneori ne spuneam niște cuvinte neînsemnate.

Într-o zi mi-a întins un plic lipit și mi-a spus că s-a gândit la toate în legătură cu înmormântarea ei și mi-a scris ce să fac.

— Numai să-mi promiți că nu vei cheltui nimic aiurea! Nu trebuie să cheltuiești pentru mine. Îmi promiți?

Am dat din cap.

Se schimbase la exterior. Cancerul o mâncase pe mama. Se uscaseră, se gârboviseră. Acum era ușor de întors în pat. Pleoapele i se înnegriseră, se lăsaseră.

O chinuia foamea, dar nu mai putea să mănânce nimic, după fiecare înghițitură organismul arunca mâncarea înapoi. Mai întâi, mama s-a rușinat de aceste accese de vomă și nu voia s-o vadă așa, dar mai apoi nu mai avea putere nici să se rușineze. Stăteam alături și o mângâiam pe umăr, iar ea gemea după spasmele produse de vărsăturile care trecuseră și de groază că o s-o apuce din nou.

Încercam tot timpul să-i dau speranțe, asigurând-o că totul o să fie bine și mi se părea că ea se agăța de iluzia aceasta. Dar o prietenă a ei, când m-a întâlnit pe holul spitalului, mi-a spus:

— Sașa, mama ta știe tot despre starea ei, știe că mai are puțin de trăit, și m-a rugat să nu-ți spun, pentru a nu te demoraliza.

Și a început să plângă:

— Săraca, cât se mai chinuie! Măcar de-ar fi mai repede!

Mama se plângea:

— Dacă toți suntem datori cu o moarte, de ce tocmai a mea să fie așa de chinuitoare? De ce trebuie

să sufăr așa? Vreau să-mi trăiesc ultimele zile cu demnitate, dar despre ce demnitate să fie vorba când e atâta durere! E groaznic nu că îți piezi înfățișarea omenească, ci că nu mai e nimic de făcut!

Noaptea îi era frică și cerea o doză dublă de sedativ. Uneori cerea medicamentul și la o jumătate de oră de la injecția programată.

Așa de mult voiam să fac ceva pentru ea, dar nu puteam face nimic, în afară de mici mărunțișuri: să-i mai îndrept o dată perna sau să-i încălzesc plosca rece, înainte de a o pune sub ea.

După aceea, mă duceam acasă și o lăsam singură.

Cu puțin timp înainte de sfârșit, mama a început să mă roage să rămân cu ea peste noapte. Auzise o discuție pe hol și i se păruse că se vorbea despre ea, cum că nu va trece de noaptea următoare. Mama a început să se panicheze. M-a rugat așa de tare, că am vorbit cu medicul de gardă și am rămas cu ea, deși a doua zi trebuia să mă scol devreme și să mă duc la serviciu. Mi s-a pregătit un pat care era gol, cu arcuri stricate, care scârțâia, pe care nu numai un bolnav, dar nici un om sănătos nu putea dormi.

Mama stătea liniștită, iar eu îi puneam tot timpul comprese reci.

Mama se chinuia, iar eu îi strângeam mâna și mi-am adus aminte cum am eutanasiat-o pe pisica ei. Pisica fusese multă vreme bolnavă, iar când am dus-o la veterinar, el a privit-o și a spus:

— De ce chinuiți animalul?

Nu era nicio speranță de însănătoșire și ne-am hotărât s-o eutanasiem. Mama a luat-o în brațe. I s-a făcut o injecție. Pisica se tot răsuca în brațele ei, începuse să toarcă. Se vedea că se simte așa de bine, că e așa de plăcut să adormi pe brațe iubitoare.

Încă de atunci mă gândeam — e așa de ciudat că ne e milă de pisici și le ajutăm să pună capăt mai repede chinurilor, dar și de oameni ne e milă și facem totul pentru a le prelungi suferințele.

S-ar fi zis că într-o asemenea noapte eu și mama trebuia să ne spunem ceva important, dar vorbeam numai de lucruri banale.

Tare voiam să mai dorm.

Și așa că atunci nu ne-am spus nimic important.

I s-au dat niște somnifere puternice, dar injecțiile nu-și mai făceau efectul.

Deja își pierduse vocea și șoptea:

— Când ai asemenea dureri, nu mai ești om.

Vedeam că surorile medicale încercau să înțeleagă ce spune și se aplecau, dar se trăgeau la o parte din cauza respirației ei, ca și cum cancerul putea să ajungă la ele.

Mama șoptea tot mai des:

— De s-ar întâmpla mai repede.

Ultima dată când am văzut-o se simțea foarte rău, gema, i se uscaseră gura, picături de sudoare îi apăruseră pe frunte. Voma și dacă lua o gură de ceai. Respirația era șuierătoare, îngreunată. Tumorile o alungau din trupul ei.

Am primit telefon la serviciu și mi-au spus să vin, că mama e pe moarte. I-am dat telefon și tatei.

Multă vreme nu a răspuns. Când a ridicat receptorul, mi-am dat seama imediat că e beat, deși era amiază.

— Iepurașule! Ia ghicește peste ce am dat ieri!

— Tată, ascultă, este important!

— Cizmele de pâslă! Cu galoși! Sunt ca noi!

— Tată, mama e pe moarte.

I-am spus să vină la spital. A bâiguit ceva.

Multă vreme n-a venit niciun tramvai, a trebuit să aștept, apoi m-am urcat într-unul supraaglomerat. La gară, s-a urcat și tata în vagon, nu m-a remarcat. Voiam să-l strig, dar se luase la harță cu cineva. Mi s-a făcut rușine. Nu voiam să știe toată lumea că el este tatăl meu.

Probabil că mai băuse și după ce vorbiserăm la telefon.

Nu-l văzusem de multă vreme și m-a uimit că îmbătrânise și se gârbovise. Neras, fața îi era acoperită de o barbă căruntă. Palid. Cu o căciuliță stupidă, tricotată. Cu un palton murdar, și cu un nasture rupt. În acest timp, tot repeta tare, să audă întreg vagonul, de parcă era pe scenă:

— Nu vedeți, moare! Și ce, noi nu murim? Mergem cu tramvaiul! Dar unde mergem? Acolo mergem! Ca să vezi, ea moare! Iepurașul înotător!

Apoi s-a legat de cineva:

— Ce vă uitați așa la mine? Cizme de pâslă cu galoși! Sunt chiar foarte practice! Desigur, sunt vechituri, dar nu miroso când e ger!

A început să vorbească ceva despre galoși și ciocolată.

Nu m-am putut hotărî să mă apropiu de el. El m-a observat doar când am coborât la spital. S-a năpustit spre mine, voind să mă sărute. L-am împins:

— Vezi ce faci!

S-a luat după mine, bolborosind jignit, încetișor.

Întârziaserăm, mama nu mai era.

Aveam sentimentul că se întâmplase ceva ireparabil. Nu pentru că mama murise — în timpul bolii ei mă pregătisem pentru asta.

În toate lunile de boală, încercasem un sentiment de vinovăție față de ea, nici eu nu știu pentru ce, poate pentru că ea pleca, iar eu rămâneam. Și mi se părea că sentimentul acesta va trece dacă voi fi alături de ea în clipa morții. Aș fi vrut să fiu cu ea și s-o țin de mână. Dar am întârziat.

A fost cu mine pe toată durata bolii, dar a murit singură. Mă durea mai ales acest lucru.

Pentru prima oară în multe luni, fața ei se liniștise, părea împăcată. Terminase cu chinul.

Tata stătea lângă ea și plângea, acoperindu-și fața cu palmele. Iar eu am observat și faptul că palmele lui se acoperiseră cu pete pigmentate și mi-am zis că are probleme cu ficatul.

A fost bine că a trebuit să mă ocup de hârtii, de pregătirea înmormântării — toate aceste chestiuni legate de înmormântare îți distrag atenția.

Seara, stăteam lângă telefon cu agenda mamei și sunam la toate cunoștințele ei, să le spun că murise. Era un sentiment ciudat — cu fiecare nouă persoană pe care o sunam, ea parcă devenea din nou vie și murea numai după ce eu rosteam:

— Mama a murit.

Totul era așa de ciudat. Coroana, panglicile, sicriul. Trupul nemișcat din care eu venisem pe lume. Cândva eram în ea și acum nu mai eram nicăieri. Dar ea e în mine. Și nici ea nu mai e nicăieri.

Când am pregătit-o pe mama de înmormântare, am dat-o cu parfum și am pus flaconașul în sicriu.

Și am aflat că mama plătise dinainte pentru tot. Avea deja un loc la cimitir. Era vechiul mormânt al mamei ei și în acest mormânt fusese îngropat primul ei copil. Nu știu de ce, niciodată nu mă luase cu ea la cimitir. Acum ea voia să stea laolaltă cu ei. Alesese pentru cruce o fotografie veche, în care era tânără

și frumoasă. Avantajul părinților: fiindcă pleacă, ei nu-și vor vedea copiii la bătrânețe. Mama niciodată n-o să mă vadă o bătrână plângăcioasă, dificilă, așa cum am văzut-o eu pe ea.

Și mi-am mai adus aminte cum ne certam când eram o fetiță răutăcioasă și nemiloasă, o uram și odată chiar îi dorisem moartea — iată că și asta s-a întâmplat.

În dimineața înmormântării începuse să ningă tare și cimitirul fusese transformat într-o lume a unor statui de zăpadă — copacii, arbuștii, grilajele, pietrele de mormânt nu mai erau ele însele.

Toți își scuturau mereu zăpada umedă de pe paltoane și de pe căciuli, tata își ștergea sprâncenele dese cu capătul fularului.

Pe aleea de la intrare ne-am întâlnit cu alte înmormântări și a trebuit să așteptăm. Din sicriu se vedea o barbă, plină de zăpadă. Nici ea nu mai era barbă, se transformase într-o mică statuie de zăpadă. Era o înmormântare cu muzică. Muzicanții își scuturau zăpada de pe instrumente, scoteau saliva din muștiuc, se zgribuleau nemulțumiți, tropăiau din picioare în zăpadă. Unul, pe ascuns, lua câte o gură de coniac dintr-o sticlură.

Undeva, în cimitir, se făceau focuri pentru a încălzi pământul. Prin fulgii umezi de zăpadă se strecura fumul.

Aveam o senzație ciudată că nu o înmormântăm pe mama mea, ci pe altcineva. Știam că nu e ea, că trupul acela din sicriu este unul gol, că mama nu poate sta apăsată de zăpadă într-o cutie rece, incomodă, cu mâinile goale, vinete, pe pieptul lăsat, dar asemănarea dintre femeia moartă din coșciug și mama mea devenea insuportabilă în anumite momente și începeau să-mi curgă lacrimile. Mai ales că zăpada, nici de pe mâinile ei, nici de pe față, nu se topea, trebuia s-o șterg cu mânușa mea.

Când m-am aplecat deasupra ei, înainte de a se pune capacul, am mirosit-o pentru ultima oară — mirosul de parfum se amesteca cu cel al sicriului, al fumului, al florilor, al trupului mort. Dar toate acestea nu erau mirosul mamei mele.

Tata s-a aplecat și și-a lipit fruntea de fruntea ei. Apoi s-a apropiat de mine, de părul din nas îi atârnav picături. Voia să spună ceva, dar și-a scuturat doar capul, ca și cum se scăldase și apa îi curgea de pe față. L-am șters cu batista la nas și l-am îmbrățișat, mi-am lipit capul de capul lui ud.

— Tată, pune-ți căciula, o să răcești!

Groparii coborau funiile pentru a o lăsa pe mama în mormânt — în clipa când toți ar fi vrut să se îmbrățișeze, pe mama o îmbrățișa mormântul.

Mă uimise faptul că la înmormântare veniseră, în afară de prietenele ei cele mai apropiate, și niște oameni pe care nu-i știam deloc. O femeie, sărutându-mă, mi-a spus:

— Sașa! Ce ai început să semeni cu mama sa!

Ne-am întors înapoi pe aleea dintre cimitirul mort, în care demult nu mai este îngropat nimeni, și cel al nostru, cel viu, și mi-a trecut prin minte că niciodată n-o s-o mai pot îmbrățișa pe mama, dar vreun copac o va face poate, o va îmbrățișa cu rădăcinile, se va lipi de ea.

Ianka nu a venit la înmormântare, deși o așteptasem. De fapt, după ce fusese în spital și eu locuisem la ei, se întâmplase ceva cu ea. Eram bune prietene, dar acum nu mă mai suna, nu venea, nu mă mai chema să stau cu copiii. De Anul Nou, am adus acasă un brad, l-am împodobit, am cumpărat cadouri pentru copii, voiam să-i invit, să le fac o serbare la mine, dar Iana nu i-a lăsat pe copii să vină la mine, a spus că amândoi sunt răciți. Dar eu am auzit prin receptor cum strigau că vor să meargă la tanti Sașa.

După moartea mamei, am luat la mână obiectele ei, fotografiile, și m-am întâlnit cu tata pentru a-i

da o parte din ele. El m-a anunțat că a început să-și scrie memoriile și că poate îi vor folosi toate acestea. L-am rugat să-mi dea ceva să citesc, dar a refuzat:

— Toate la timpul lor.

Am vorbit cu el despre mama, despre cât de greu i-a fost să moară.

— Tu, Iepurașule, ești încă mică și nu înțelegi nimic din viața asta! Bolile sunt necesare, ele te ajută! Când ai parte de asemenea chinuri, nu e chiar așa de groaznic să pleci.

A băut puțin, s-a amestecat repede și a început să se indigneze:

— I se pune mortului vată în gură, ca să-i fie obrații umflați, ca la bebeluși, îl vopsesc, îl machiază, îi înțepenesc pe față un zâmbet vesel! Când îmi imaginez că o să-mi facă această ultimă grimasă de clown, mi se face greață de pe acum! Și, în general, nu pot să mă imaginez în pământ. Nu vreau! Vreau, ca un marinar, bâldâbâc în ocean!

— Tată, trebuie să te însori din nou!

S-au încheiat drumurile istovitoare la spital, viața trebuia să fie mai ușoară fără cancer, injecții, fără ploscă, vărsături, gemete, mirosuri de trup muribund, dar mi-am dat seama că mă obișnuisem să mă duc la mama și să mă gândesc pe drum cum o să-i povestesc despre ziua mea, cu bune, cu rele, cum alergasem, stătusem atâta în picioare, mă chinuisem, cât de greu îmi fusese — și cum, în cele din urmă, reușisem să le fac pe toate.

Am făcut ordine în lucrurile mamei. Piepteni, pudriere, oglinjoare, creme, parfumuri, ace de păr, borcanele, tubulețe, pensete, forfecuțe, periute — tot ce nu poate exista fără o femeie — toate la gunoi.

Am dat în șifonier peste rochiile ei vechi. Le-am ales, mi-am adus aminte unde și când o țineam eu minte în rochia aia sau aialaltă. Uneori nu-mi puteam aminti nimic, dar alteori îmi apărea imediat o imagine clară: mama se pregătește să se ducă la teatru, poartă rochia ei albastră de catifea, se piaptână, vorbind la telefon în fața oglinzii, și încearcă să convingă vocea din receptor că nu se mai poartă asemenea sprâncene. Iar mai apoi i-am găsit halatul chinezesc cu dragoni bleu — l-am făcut cocoloș, mi-am băgat fața în mătasea curgătoare, dar el mirosea numai a dulap cu haine vechi.

Pliculețe de hârtie. Totul este scris cu grijă: „Sașa — primul dinte.“

Și mă gândesc — este al meu sau al lui?

„Sașa — prima tunsoare; 1 an și 3 luni.“

Iar nu înțeleg — e părul meu sau al lui?

Am găsit un evantai făcut din carton, pe care i l-am făcut eu când eram mică, cândva, la casa de vacanță, pentru a goni viespile. Nu știi de ce, l-a păstrat.

Am privit fotografiile și m-am minunat — într-adevăr, în tinerețe mama semăna foarte bine cu mine. Oare, dacă o să ajung la bătrânețe, o să fiu la fel, așa cum a fost ea în timpul bolii?

Pe spatele unor fotografii se aflau niște date scrise de mâna mamei. Într-o fotografie, tata o îmbrățișa pe mama, undeva în mijlocul nămeților. Ce ciudat că în octombrie erau deja nămeți. Amândoi aveau niște combinezoane de schi demodate, dar nu se vedea niciun echipament. M-am uitat la dată. Am calculat: se fotografiaseră chiar în zilele în care fusesem concepută eu. Mama zâmbeste în poză, dar ochii sunt cumva serioși. Dar tata râde cu toată gura — pe atunci nu știa nimic, nici despre sine, nici despre mama, nici despre mine. De fapt, în fotografiile vechi, nimeni nu știe niciodată nimic despre sine.

Mama povestea cândva că înainte se protejau: la intrarea în uter se puneau un fel de diafragmă

metalică unsă cu o vaselină. Iar în timpul menstruației trebuia să fie scoasă. Mama nu punea mereu diafragma, ci se proteja și cu niște tampoane acide — înainte de a se culca cu tata, dizolva puțină sare de lămâie, înmuia o bucățică de vată și o pune acolo.

Dar în noaptea aceea m-au vrut pe mine.

Nu știi de ce, dar îmi imaginez foarte bine noaptea aceea, noaptea mea.

S-au întors târziu acasă, ningea, la fel cum a nins în ziua înmormântării ei, și mama și-a agățat haina neagră de astrahan să se usuce.

Văd că tata vrea să-i dea ciorapii jos, dar ea șoptește:

— Ai grijă! Să nu agăți vreun fir!

Mama povestea că la gară era un atelier de remaiere a ciorapilor — acolo stăteau mereu la coadă multe femei.

Tata o sărută nerăbdător, dar ea rulează cu grijă ciorapii, apoi îi pune în intervalul dintre saltea și spătarul patului. Ar fi trebuit ca mai apoi, ridicându-se și îndreptându-și spatele, să-și dea jos portjartierul. Sau poate că în amor meticulozitatea ei dispărea?

Nu știi nimic despre ea.

Știi numai că puțin mai târziu, când eu deja începusem să exist, tata s-a ridicat să fumeze, a deschis fereastra încă neizolată pentru iarnă:

— Uite, din nou a început să cearnă zăpada! Vino aici!

Mama și-a aruncat pe trupul gol haina de astrahan și a venit desculță, strângându-și gulerul în jurul gâtului. S-a aplecat puțin în afară, încă fierbinte după iubire. A luat în pumn niște zăpadă udă de pe pervaz și a început s-o mănânce.

Stau amândoi în întuneric lângă fereastra deschisă și se uită la ninsoare.

Tata o îmbrățișează cu o mână, iar cu cealaltă întinde țigara cât mai departe de ea și scoate fumul într-o parte, pe colțul gurii. Mama, cu haina udă, se lipește de tata și își trece mâna în care a avut zăpadă pe pielea lui fierbinte de pe gât, iar mâna, goală până la cot, de la lumina albă a zăpezii de afară, e albă, albă, ca și cum ar avea o mânășă lungă, de bal.

Sașenka mea!

Aici au pornit ploile. Toarnă aproape fără oprire.

Suntem din nou în tabără. Și acum bate darabana deasupra capului, pe acoperișul cortului. Mă uit cum se scurge pe cărare noroiul galben. Și pe bălți sunt bulbuci.

În cort, totul s-a umezit și e mizerie de nu-ți poți imagina. Iar afară, dimpotrivă, pânza de cort e curată, albă, s-a spălat tot praful.

Când a început să plouă, toți s-au bucurat, puneau în ploaie cazane, căldări, se dezbrăcau, se spălau, alergau în pielea goală, își spălau uniforma, lenjeria. Aici ploile sunt ca în sud, calde, zdravene.

Au spălat tot, dar unde să se usuce — acum totul e agățat prin cort și miroase a mucegai.

Răpăiala asta pe pânza de cort mă înnebunește.

Și de dimineață am frisoane. Se pare că am făcut friguri. E o senzație așa de ciudată. Ca și cum văd și aud tot, dar cumva de la distanță.

Uneori, brusc, se rupe legătura, adică încetez să mai înțeleg lucruri evidente. De exemplu, nu

Înțeleg de unde au apărut în viața mea oamenii aceștia din jur. De ce acum sunt în acest cort umed și plin de fum, cu ei — hăhăie când își scot centiroanele, miros a *hanshin*, unul scoate fum pe nări, altul are pe frunte o dungă de la chipiu, al treilea nu are pe cap niciun fir de păr, pielea îi strălucește ca o hârtie fină, de țigări. Dar acum se ceartă, discutând acțiunea proiectilelor cu melinită.

Sau este pur și simplu febra? Probabil m-am îmbolnăvit și atunci fluxul vieții devine un talmeș-balmeș.

Bucătarul se plânge că, din cauza lipsei de unt de vacă, va trebui să facă mâncarea cu ulei din bob.

Am trecut pe lângă bucătăria amiralului, unde sunt cuști cu găini ude, ținute în ploaie. Nu înțeleg de ce.

Ce e de înțeles aici? Găini, cuști, ploaie, bucătărie, amiral — dar, oricum, nu înțeleg nimic.

Înainte de sosirea amiralului Alekseev, a fost prevăzută o inspecție — ne-am pregătit, ne-am curățat, ne-am îngrijit de chipiuri, de stălucirea cataramelor, ne-am așezat din vreme în ploaie, am așteptat două ore, apoi a venit un comandant de la corpul de armată, ne-a salutat, s-a uitat la pușca unui sergent, care s-a dovedit a fi murdară, și ne-a certat pe toți. Dar ce mă privește pe mine asta?

Nu înțeleg cine suntem noi, unde și de ce suntem împreună. Este inexplicabilă și ploaia asta, și niște împușcături îndepărtate ce se aud. Sunt imposibile hârtiile acestea pe care eu trebuie să le copiez neîncetat. Nu se poate ca aceeași mână care-ți scrie aceste scrisori despre iubirea mea să scrie apoi litere care aduc durere cuiva, ca și cum eu sunt vestitorul care aduce o veste proastă. Nu sunt vestitorul.

Chiril a găsit o amuletă la un ihetuan mort — la gât, pe o sfoară, într-un mic săculeț, o hârtiuță galbenă. Un bilețel cu o incantație scrisă cu cerneală roșie, care trebuia să-l facă intangibil. Și-a pus-o la gât. Nu înțeleg de ce.

Din nou sunt certat cu el. E și mai de neînțeles.

Soldatii nu l-au citit niciodată pe Shakespeare și nu-l vor citi în viața lor, dar știi că înainte de luptă nu trebuie să mănânci mult, fiindcă asta va complica situația în cazul unei răni la abdomen. Știi că o rană murdară se poate curăța cu urină și că o poți dezinfecta prin ardere — în cel mai rău caz, pentru asta e bun și praful de pușcă din glonț. Ce nevoie au ei de monologurile prințului danez? A fi sau a nu fi? E ridicol. Și de neînțeles.

Sus, pe cort, apa formează mici bălți și Chiril o dă jos, împungând cu un baston de bambus în pânza de cort lăsată din cauza greutateii apei. De ce scriu asta? Nu înțeleg.

În oraș se desfășoară jafuri neînfrânate și nesătule. Se fură orice. Comandant a fost numit căpitanul englez Bailey. Pentru a opri prăduirea, l-a împușcat imediat, în public, pe un soldat englez — un *sepo*y. Conducerea noastră a hotărât să nu rămână mai prejos și a poruncit să fie împușcați doi ruși. A fost luat primul care s-a nimerit la îndemână și a fost împușcat. Când a aflat de asta, generalul Fukushima a poruncit să fie împușcați trei japonezi.

Am făcut hârtiile pentru acei doi soldați. Zimin Vasili Aleksandrovici și Loktev Aleksandr Mihailovici. Unul avea douăzeci de ani, celălalt — douăzeci și unu. Acum trei zile, apropo, tocmai îi împlinise.

Am văzut cum echipa de execuție și-a curățat puștile cu țesături scumpe din mătase. De fapt, nimic nu e de înțeles.

De la ploaia asta poți să înnebunești.

Iar pe Loktev ăla îl știam, era unul cu ochi deschiși la culoare, cu părul blond, aproape fără

sprâncene.

Cât timp am scris asta, Glasenapp a ieșit prin ploaie după apă fierbinte, iar pe drumul de întoarcere a alunecat în noroi și și-a opărit mâna stângă. Stă și se vaită încet, pielea s-a umflat, cu bubulițe roșii. Toți sar cu sfaturi, ce să facă. A dat fuga în lazaret.

Poimâine pornim spre Pekin, în pofida ploii. Astăzi am transcris pe curat planul campaniei. Picura din tavanul cortului de la statul-major. Tot timpul a trebuit să mă feresc de picăturile de sus.

Ce mai e și Pekin ăsta? Oare există cu adevărat?

Și oare cum putem să mergem acolo printr-un asemenea noroi de netrecut?

Mi-e greu să mă concentrez. M-am stricat tare la stomac. Când nu mănânc nimic, mai e cum mai e, dar cum mănânc ceva, imediat fac diaree și vomit. La lazaret mi-au dat niște prafuri, dar nu mă ajută.

Tot timpul aș mânca.

E bine că nu ai cum să mă vezi, acum sunt nebărbierit și slab. Toți sunt așa aici. Și plini de noroi. Toate corturile sunt pline de noroi galben, și paturile, și hainele. Deși parcă ți-am mai scris despre asta. Nu mai știi, am scris sau nu? Și, lucrul cel mai important, de ce?

De ce scriu oamenii? Cât scriu, înseamnă că încă sunt vii. Odată ce ai citit rândurile acestea, moartea s-a tras înapoi. De ce n-aș fi un fel de Șeherezadă, cu poveștile ei? Numai că ea e o bogătană în comparație cu mine. O mie de nopți, gândește-te numai — asta e o veșnicie întreagă! Dar câte nopți îmi mai sunt date mie? Că doar undeva există cifra aceasta, mă așteaptă, ca o Americă nedescoperită.

Uneori, nu sunt eu însumi, draga mea, și am nevoie de tine pentru a mă regăsi, pentru a mă reface, pentru a mă restabili. Trebuie să mă agăț de ceva real, și mă agăț de tine. Odată ce-ți scriu, înseamnă că totul e bine, sunt încă viu. Scriu — sunt viu. E ciudat, ăsta e chiar lucrul de care voiam să fug. Nu reușesc.

Uneori, cele petrecute mi se par un fel de vis în care totul e inexplicabil, aiurea, însă real până la durere, până la sunete, până la mirosuri. Probabil că trebuie pur și simplu să mă trezesc la realitate, dar unde să te trezești din aceste lovituri neuniforme ale picăturilor pe acoperișul cortului, din mirosul de mucegai de pe hainele umede?

Am încercat, dimpotrivă, dacă nu să mă trezesc, măcar să adorm, dar nu am reușit. Am capul greu, sunt amețit.

Am băut niște apă — nisipul îmi scrâșnește în dinți.

Glasenapp s-a întors cu mâna bandajată. S-a așezat pe pat, și-a admirat bandajul alb și a spus gânditor:

— Totul pe lumea asta e un semn pentru ceva. Totul are semn și spune ceva. Poate e un semn că o să scap?

E bine că nu l-a auzit nimeni în afară de mine.

Ar fi trebuit să-l cred pe prostul de Glasenapp că poți să adormi și să te trezești într-o altă lume, într-un alt timp, și să trăiești după ce ai uitat tot, ca pe un vis urât.

Și, în cele din urmă, nu înțeleg deloc ce este moartea. Și, probabil, niciodată nu voi înțelege.

Să nu înțelegi niciodată nimic!

Poate că totuși dorm și am tot felul de vise. O să mă trezesc cândva. O să mă trezesc. Numai de m-aș trezi!

Nu mai pot.

Acum niște oameni din jurul meu beau ceai.

Nu știi cine sunt oamenii aceștia din jur. Nu înțeleg ce-mi spun.

Nu înțeleg ce fac eu aici, de ce nu sunt cu tine?

Sașenka mea! Mi se pare că am înțeles tot ceea ce trebuia să înțeleg. Mi-e de ajuns. Vreau acasă.

Vreau la tine.

Dar ne gonesc undeva pe niște drumuri pline de noroi, desfundate.

Sașa, fiecare pas al meu de aici are un sens numai pentru că e un pas spre tine. Iubita mea, oriîncotro aș merge, merg spre tine.

Ascult cum ploaia bate darabana, ne scoate creierii din cap, și-mi aduc aminte că ploaia răpăia și atunci, la casa de vacanță — cât de plăcut era sunetul ploii de la casa de vacanță, bătând de dimineață pe acoperișul verandei!

Ce-mi plăceau asemenea zile ploioase, când puteai să stai pe canapea, să asculți pe fereastra deschisă foșnetul frunzișului umed și să citești.

Și acum mă minunez cum de în vara aceea am putut să nu mă simt fericit.

Desigur, eram fericit, numai că nu știam asta. Dar mi se părea că știu tot și că înțeleg tot.

Țin minte, citeam *Hamlet*: „S-a desfăcut legătura vremurilor.“

Și totul îmi era clar. Ce era de neînțeles?

Dar, cu adevărat, abia aici am înțeles. Acum știu ce avea el în vedere.

Știi despre ce a scris Shakespeare în realitate? Despre faptul că această legătură se va reface când ne vom reîntâlni și o să-mi pun capul pe genunchii tăi.

Iubitul meu, singura mea dragoste!

De mult nu ți-am scris.

Totul e bine aici.

Numai că obolesc foarte tare.

Să nu crezi că mă plâng. Sunt puternică. Mai bine zis, ea, surioara mea, ea e puternică, iar eu pot să plâng nici una, nici două. Doar știi. Asta nu mă costă nimic. Ei, uite, iar îmi imaginez ceva, o surioară.

Totuși nu pot să mă obișnuiesc cu mine. Toată viața am încercat să mă obișnuiesc și nu pot. Nici cu viața nu prea pot să mă obișnuiesc, deși ar cam fi timpul.

Iar nu mai știu unde să pun cezura în frază: cine iartă pedepsește cu părere de rău. Pricep tot, înțeleg tot, dar e greu.

Și să mă trezesc în fiecare dimineață pe întuneric. Și apoi mă întorc singură acasă, din nou pe întuneric.

Dar ea nu e deloc așa, pentru ea e ușor. Vede totul altfel și simte altfel. Nimănui nu-i pot explica asta, dar tu înțelegi. De exemplu, dimineața mă duc la serviciu. Aștept tramvaiul și, din cauza vântului înghețat, îmi dau lacrimile, obrajii îmi sunt arși. Mulțimea degerată din stație e posacă, tăcută. Să fie oameni, să fie umbre... Tramvaiul tot nu vine, poate nu va veni deloc. Toți tropăie din picioare, termină de mâncat ceva, mai dorm puțin de-a-n picioarele. Și eu închid ochii, pentru a nu mă uita la toate astea.

Și ea se uită, dar vede altceva.

Viscolește pieziș. Pe zăpadă sunt stelute. Copacii și firele de telegraf au fost acoperite peste noapte

de promoroacă, cam de un deget. Până și ghenă arată ca o mireasă.

Peste mulțimea din stație pică fulgi grei — sufletul se împrăștie în toate părțile prin autogamie. Tramvaiul vine huruind, într-o rână, zornăind. Zgândăre cu o pană scânteile din cabluri.

Umbrele din stație au început să se agite, s-au năpustit.

Cum, necum, s-au înghesuit. Vândătoarea de bilete îi ceartă, își zdrăngăne mărunțișul în geantă. Are ochelari care i s-au aburit.

M-am agățat de o curea, și mă tot legăn. Pielea curelei miroase a acru. Tramvaiul, la macazuri, își mestecă interiorul uman.

Din cauza luminii tulburi a neonului *Gazeta de seară* de ieri parcă este înecată. Pe prima pagină e război, pe ultima e un rebus. Cu vicleșug am fost atacați de regatul Preotului Ioan. Punctul de intersecție a liniilor în perspectivă, buricul universului, o mână de litere.

Sunt aceleași știri. Unii au fost tăiați, alții — călcați în picioare. Morminte jefuite încă din timpul vieții. Puii animalelor vestesc sfârșitul iernii. Voi ați luat-o spre dreapta, iar noi spre stânga. Chiar acum, în clipa asta, gondolierul împinge cu piciorul în zidul lunecos, plin de mătasea-broaștei și de alge.

Oamenii de știință anunță că noi avem sânge cald, deci răsuflăm, și de aceea în vagon se face cald și umezeală. Dar în fiecare stație gerul ce pătrunde prin ușile deschise intră pe sub fustă.

Și timpul nu-i dă niciodată pace cercetătorului. Că doar de mult, pe cale experimentală, s-a arătat că timpul umple spațiul nu până la margini, ca un terci moale, ci cu vârf, iar acum se pune problema păstrării lui. După ultimele date, timpul poate fi păstrat numai de scriitorii iernatici și numai succesiv, unul după altul, în linia care duce acolo unde duc și liniile de tramvai, și acolo se unește cu ele, dar, pentru ușurință, acest timp liniar a fost tăiat în șiruri, ca o macaroană infinită.

Scrisorile cititorilor. Există un joc pentru copiii foarte mici: într-o bucată de scândură sunt tăiate un cerc, un pătrat, o căsuță, tot felul de obiecte și trebuie să introduci aceste forme în locașul corect. Ai pierdut o figurină, nu mai ai cu ce să umpli gaura. În locul căsuței apare un vid prin care te trage curentul. Și am senzația că viața mea este un asemenea set de viduri: casă, soț, iubire, seara de azi — și nu am cu ce să le umplu. Sunt găuri în univers, pe acolo vine curentul. Și găurile acestea, odată cu trecerea anilor, sunt din ce în ce mai mari — oamenii pleacă.

Vremea de peste mări: soare, cald.

Mâine, conform horoscopului, totul va merge șnur.

Caut.

Singură, fericită în pofida oricăror lucruri, ochi bolnavi, roșii, noaptea nu a putut să doarmă, tot timpul se îneca — are nasul înfundat, a dormit cu gura deschisă, trezindu-se din cauza propriului sforăit, merge de zile întregi cu mucii la nas și cu capul greu, își suflă nasul până-și rănește nările, usucă batista pe calorifer și, de fiecare dată, batista devine și mai aspră, o ia iar, batista foșnește. Vede tot și știe tot despre toți. Și-a primit porția de fericire și cere un supliment.

Am avut noroc, sunt deja lângă fereastră, mi-am tras mânușa cu dinții, respir spre geam și șterg cu degetele florile de gheață, fac un hublou.

Vagonul saltă la macazuri. Huruie pe pod.

M-am lipit de hublou și privesc râul în lumina răsăritului, plin de linii lăsate de schiuri. Și noi am avut aici ore de educație fizică — îmi amintesc acea senzație ciudată, când mergeam pe schiurile mele vechi, pe sub arcada podului, iar deasupra capului meu erau niște construcții ruginite, din fier, huruia un

tramvai nevăzut, eu pluteam deasupra vidului, sub schiuri era un hău. Era așa de minunat să mergi pe deasupra apei, sprijinindu-te în bețe.

De fiecare dată când huruie tramvaiul pe podul acesta, îmi aduc aminte de bocceluța de pe gheață. Poate că este același râu?

Mă uit pe hublou și văd luna. Un fum invernal deasupra fabricii, ca un turn. Ne urmăresc multă vreme rezervoarele de gaz, cu luminile lor de semnalizare, apoi vine școala unde a început deja prima oră, în spatele ferestrelor acoperite de flori de gheață, și elevii, încă adormiți, căscând mereu, sunt învățați că nu trebuie să te uiți multă vreme la lună, că devii lunatic, că băieții sunt viitori soldați, iar fetițele infirmiere, și că eul omizii și cel al fluturului sunt, în același timp, identice și diferite.

Eu trebuie să cobor aproape la capăt, vagonul se golește, din nou se întetește gerul.

Cobor, promoroaca de pe tufișuri e înțepătoare, pe drumul de lângă gard se văd niște urme aurii. De câine? De om? Trec din uimire în uimire: ce-o fi în capul meu?

Pe scara policlinicii coboară o femeie șchioapă, cu o gheată ortopedică, și la fiecare pas își înșurubează în sine piciorul. Lucrează la bibliotecă, nu-i plac cititorii care iau o carte și restituie o chestie plină de grăsime, cu paginile descleiate și, pentru a se răzbuna pe ei, le scrie pe prima pagină a romanelor polițiste, cu creionul, cine e criminalul.

La registratură, o persoană nevăzută din spatele ghișeului turuie mărunț, ca și cum ar ronțai cuvintele, așa cum face iepurele cu un morcov.

Urc la mine la etajul unu, la dreapta, acolo, pe ușa cabinetului, e o tăbliță: doamna cutare, stăpânitoarea vieții, stăpâna fecundității. Iar femeile stau la coadă, așezate ca cepele în rânduri, însămânțate de cu toamnă, vorbesc despre urina tulbure, un copil mai mult — un dinte mai puțin, pânțele ca un pepene galben — băiat, ca unul verde — fetiță.

Știu tot ce e de știut despre toate cele.

Una are nopți nesfârșite, iar anii o iau la trap. Și viața se desfășoară ca un șir infinit din coji de cartofi.

Alta ar vrea o viață ca tot omul — soț, copil, să ia dimineața micul dejun în trei, dar nu poate. Anul trecut a luat un bilet pentru o croazieră fluvială, s-a decis, gata, o să mă duc singură în concediu, pe vapor, dar o să mă întorc fericită. Și în ultima seară, stă pe punte și se uită la o pescăriță care se află pe balustradă și o privește. Și pescărița își spune: „Doar suntem surori. Tu, eu și uite, cheiul ăsta în care nu acostează nimeni.“

Iar încă una are ochii nătângi, ca de oaie — o pictoriță ca vai de ea care, de ziua de naștere, le dăruiește tuturor cunoscuților tablourile ei, și toți se frământă unde să le mai pună; anul trecut, un cuplu, el e mare nătărău și norocos — când este întrebat în care mână este ascuns obiectul, mereu ghicește —, iar ea lucrează la un salon pentru câini, spală și tunde căței, e căldură mare, totul închis ermetic, să nu răcească după baie puiuțul lui mami, de aceea iese afară să fumeze, transpirată, plină de păr de câine, deci în prezența pictoriței au pus tabloul primit în sufragerie, dar mai apoi l-au dat jos și au uitat să-l atârne din nou, când a venit ea. Ea vine iar în vizită, iar în locul unde se afla natura ei moartă se află un ceas. Acum stă pe canapeaua de lângă fereastră, îngândurată, și numără ceva pe degete.

Intru, îmi dau jos rochia, o pun pe un umerăș în spatele ușii, îmi pun halatul scrobite. Și începe.

— Următoarea!

Își dă jos pantalonii tricotați, chiloții, ștergându-și cu îngheietura mâinii nasul ce-i curge, se urcă pe

scaunul rece. I se zbârleşte pielea pe pulpele slabe, învinețite, pe fesele cu dungi roșii de la elastic. Păr pubian roșcovan.

Cine iartă pedepsește cu părere de rău.

Dar azi-dimineață, când zăpada și întunericul formau un întreg, în stația de tramvai își tot trăgea nasul una răcită, o fecioară numai mucii.

Stăteam alături. Tramvaiul nu a venit multă vreme.

După aceea, cineva a oftat:

— Vine!

Gloata a început să tropăie, să-și mijească ochii.

— E 5? Sau 12?

— 5!

Tramvaiul e din ce în ce mai aproape, dar fecioara o ia deodată la fugă în partea opusă, sare în spatele stației și, opintindu-se, dă afară tot. A văzut din nou lumina zilei castravetele murat al bunicii și încă ceva tocat, cu vinegretă.

Cât și-a tras sufletul, până a scuipat tot, tramvaiul dus a fost. Și eu ar fi trebuit să plec cu el.

Dar am rămas, l-am lăsat să se ducă.

De deasupra resturilor de vomă se ridicau aburi. A venit o stăncuță, a țopăit, a ciugulit din chestia fierbinte. Am venit și eu foarte aproape, vălătucii respirației noastre s-au unit, s-au strâns la un loc.

Întreb:

— Totul e în ordine?

Ea își șterge buzele cu zăpadă și se uită pieziș la mine, vrea s-o las în pace.

Eu:

— Câți ani ai?

Ea:

— Ce vă privește pe dumneavoastră?

Eu:

— Nu mă privește. Pur și simplu cândva nu a fost să fie să am și eu o fată. M-am uitat la tine și mi-am zis că acum ar fi fost așa, ca tine.

Ea:

— Ce treabă aveți cu mine? Cine sunteți?

Eu:

— N-are nicio importanță. Pur și simplu, aștept tramvaiul. Pe scurt, eu sunt stăpânitoarea vieții. Vestea și vestitor. Nu are importanță. Să nu-ți fie frică de mine.

Ea:

— Nici nu mi-e.

Eu:

— Știu tot.

Ea:

— Nu știți nimic.

Eu:

— Concepțiune imaculată și nimeni nu te crede?

Ea:

— Nu e treaba dumneavoastră!

Eu:

— Și atunci de unde a venit? Te-ai scăldat în iaz și gata?

Ea:

— Dar n-am făcut nimic de felul ăsta! Pe cuvânt de onoare!

Eu:

— Ei, fata mea, se întâmplă atâtea. Puteai să iei pe deget și să bagi acolo. Iar păsările se împreunează și în zbor.

Ea:

— Păi ce treabă au păsările?

Eu:

— Păsările n-au nicio treabă. Dar omul, tu încă nu știi, este, de fapt, singur. Singura stare în care omul nu este cu adevărat singur este atunci când femeia așteaptă un copil. Bucură-te, prostuo! Crezi că numai tu ai pățit-o? Mare lucru! Se întâmplă atâtea. Nu ești tu nici prima, nici ultima. Copiii vin din cer. Zi c-a fost concepțiune imaculată.

Ea:

— Mi-e frică.

Eu:

— Totul o să fie bine. Uite, o să vezi. Nu mai suferi așa! Ești sănătoasă, frumoasă, o să te descurci! Și o să faci un copil sănătos și frumos.

Ea:

— Nu vreau. Am hotărât că nu o să-l fac.

Eu:

— Păi nu tu trebuie să decizi dacă vrei sau nu. Cine te întreabă? Acum gândește-te la pântecelul tău: dacă este ca un pepene verde, e băiat, dacă e ca un pepene galben, e fetiță. Cum se nimerește.

Ea:

— Nu!

Eu:

— Liniștește-te și fii deșteaptă! Du-te și mulțumește-i iazului ăstuia pentru cadou și roagă-l, cum a făcut Alionușka³¹ lângă lac, să se nască copilul normal și cu niște ochi cât mai mari, și totul să fie la locul lui — mâinile, picioarele, capul, că doar se întâmplă atâtea!

Ea:

— Oricum n-o să nasc!

Eu:

— O să naști!

Ea:

— Ba nu!

Eu:

— Ba da! Adună-te! Na, ia batista, suflă-ți nasul. Și ascultă. A fost odată o fetiță exact ca tine, tot așa, răcită, își trăgea la fel nasul, la fel, a conceput imaculat. Nimeni n-o credea. Și în capul ei de

fecioară era același lucru ca în al tău. Tocmai începuseră s-o ia la vale ghețurile. A venit noaptea la râu și a pus bocceaua pe gheață. Copilul a luat-o în jos pe apă. Ea, plângând amar, a plecat de pe mal spre necasa ei, dar a înțeles că acolo o să aibă parte de neviață. A hoinărit pe străzi până dimineața. Pieptul îi curgea, pentru că cine a făcut femeia a uitat de robinet. Auzea mereu în urechi plânsetul copilului. În cele din urmă, nu a mai rezistat și s-a întors la râu. Iar plânsetul se auzea din ce în ce mai tare. S-a apropiat de mal. Plânsetul de copil era și mai aproape. Și, atunci, și-a văzut bocceaua pe o bucată de gheață care se rupsesse, dar pe cealaltă parte a râului, în aval. Ea s-a năpustit spre râu, a alergat pe gheață, a căzut în apă, a luat copilul, a ieșit, mai mult moartă decât vie, pe mal. S-a așezat într-un nămete, și-a scos sfârcul fierbinte, l-a băgat copilului în gură. El a început să sugă lacom și să plescăie. Și a început viața, zgomotoasă, generoasă, dăinuitoare.

Sașenka mea!

Suntem de câteva zile în marș.

Am în cap numai fragmente, tot în fragmente îți scriu și ție.

Acum ploaia s-a oprit, cum, necum, au fost aprinse focuri. În jur e noapte deasă, nu se vede nimic, numai fețele sunt luminate.

Noaptea toți sunt altfel, necunoscuți. Toți sunt obosiți, răi.

Uneori focul se intensifică — deodată se văd și căruța, și botul calului, apoi din nou întunericul te învăluie din toate părțile.

Am totuși puțină febră. Și, în cap, când sunt ochiuri de senin, când e numai negură. Sau se insinuează tot felul de gânduri îndepărtate.

Mai ții minte, m-ai întrebat ce cred despre Gioconda. Acum știu exact la ce se referă zâmbetul ei. Ea zâmbește pentru că ea e deja acolo, iar noi încă suntem aici. Ea ne zâmbește de acolo. Dar nu e deloc un zâmbet. Ea știe deja ceea ce noi încă nu știm. Noi toți sperăm că, dintr-odată, acolo vom găsi ceva, dar ea știe deja că acolo nu e nimic și râde de noi, proștii.

Am febră, totul mi se amestecă în cap! A mai trecut o zi, din nou plouă, și mai și bate vântul. Bate tot mai tare și face să fâlfâie acoperișul cortului. Capul mi-e înfierbântat, dar la picioare mi-e frig.

Toată ziua am mers așa, cu picioarele ude, și nu am unde să usuc încălțăminte.

Mi se întâmplă ceva deloc bun. Din nou, din când în când, nu mai înțeleg nimic, unde sunt, ce e cu mine. Eu sunt?

Ba e întuneric, ba deodată sunt pete de senin.

Din nou se zbate pânza de cort udă, dar nu am putere să fac ceva cu ea.

Din cauza ploilor, au apărut din nou țânțarii. Fața și mâinile îmi sunt umflate peste tot de la ciupituri. Și acum trebuie să scriu mijindu-mi ochii și dând mereu din cap.

Drumul e desfundat, în șleauri apa ajunge până la genunchi. Noroiul lipicios se prinde cu kilogramele de picioare, se lipește de roți, cailor le este foarte greu.

Vrei să bei de nu mai poți. De câteva ori am băut apă din băltoace, deși îmi dădeam seama că, în felul acesta, o să-mi îmbolnăvesc și mai tare stomacul, și așa vai de el. Dar setea mă chinuia îngrozitor.

Câmpiile de orez sunt inundate de apă și pline de șerpi. Ei se unduiesc chiar la suprafață și, pe apă, multă vreme pot fi văzute urmele lor.

Mergi și tot timpul ți se pare că alături adie iarba și auzi foșnete.

Ieri am făcut popas în timpul zilei, toți obosiseră așa de tare, că s-au prăbușit care unde era. Apoi un trăgător ne-a arătat tuturor un șarpe mort pe care se pare că dormise:

— Iar eu mi-am zis, ce funie mai e și asta care se tot foiește sub mine?

E o mare debandadă. Unitățile se retrag, se amestecă. Din cauza fricii, încep să tragă unii în alții. Ieri, trăgătorii ruși care cuceriseră un sat într-o parte a drumului au fost luați de artileriștii englezi drept chinezi și au început să lanseze șrapnele asupra lor. Câțiva oameni sunt răniți, unul a murit pe drumul spre lazaret, a pierdut mult sânge.

Planurile de atac se schimbă la nesfârșit. Acum japonezii o să se ducă primii, după ei noi, după noi, americanii.

Astăzi am trecut prin câteva sate părăsite de locuitori și pustiite de japonezi.

Dintr-un sat au început să tragă în coloana noastră întinsă pe drum. Generalul Stessel a ordonat să se pună în poziție bateria: în câteva minute nu a mai rămas nimic din sat.

Mergem pe malul drept al râului Beihe. Armata chineză se retrage în totală neorânduială. Prin sate găsim locuri în care a staționat, părăsite cum s-a nimerit: lasă tot în urmă — lăzi cu proiectile, gloanțe, puști.

Pe unde au trecut japonezii, satele sunt distruse de tot. Ei iau tot ce e comestibil, iar chinezii rămași sunt forțați să vină cu ei în calitate de cărauși. Pentru a-i intimida, îi împușcă. Cadavre ale locuitorilor împușcați sunt multe prin sate.

Jaful e continuat de ai noștri, deși nu poți să iei prea multe cu tine. Scormonesc prin sate și aduc de acolo pepeni verzi, galbeni, legume, găini.

Chinezii nu au pâine — o înlocuiesc cu orez fiert, cu turte, totul fără sare.

Soldații au încetat să mai mănânce carne de porc, peste tot există porci în număr mare, dar aștia devorează cadavrele de care acum sunt pline satele din jur. N-are cine să strângă morții.

Toate detașamentele au mulți oameni rămași în urmă. Tot timpul dăm de japonezi care, în șir nesfârșit, se târăsc în urma trupelor proprii sau se întorc în Tientsin. Și toți, fără deosebire de naționalitate, sunt chinuiți de dizenterie. Pretutindeni stau pe vine pe marginile drumului, cu pantalonii lăsați și cu fețe chinuite, și japonezi, și ruși. Cei mai slabi dintre japonezii rămași în urmă sunt luați de ai noștri și puși în șaretele lor, în furgoanele lazaretului, pe lăzile cu arme.

Astăzi e o zi caniculară, nici urmă de vânt. Dar drumul oricum nu se usucă, deși merge pe lângă un dig ridicat pentru a proteja câmpiile de revărsările râului Beihe. Peste tot sunt bălți cu apă stătută și o duhoare îngrozitoare se ridică din toate părțile. Urme ale erupțiilor stomacurilor stricate sunt pretutindeni.

Toți se tem de ambuscade. Din când în când, din tufișuri se aud împușcături. Sorgul e des, nu poți să treci prin el, și e așa de înalt, că se poate ascunde în el și un călăreț. Uneori nervii soldaților nu mai rezistă și încep să tragă așa, pur și simplu, în vegetație. Tot timpul ai impresia că e cineva ascuns acolo.

Am luat niște notițe. Aceleași sate, același sorg. Vegetația e așa de deasă, că, după câțiva pași, omul nu se mai vede. Soldaților li s-a interzis să intre în lan ca să-și facă nevoile. Au fost deja câteva cazuri în care au fost găsiți oameni cu burțile tăiate.

Scuză-mă, draga mea Sașka, de mult nu mai reușesc să-ți scriu o scrisoare adevărată, bună. Notez pe la popasuri ce se nimerește.

Acum aş vrea să mă ascund de tot ce se întâmplă aici, dar oricum scriu — dar dacă, cine ştie când, aceste însemnări ale mele vor folosi cuiva?

Poate va dori cineva să afle şi despre noi. Despre ce am văzut eu azi. Despre cum am mers până noaptea târziu şi apoi am dormit pe pământul ud, fără să întindem corturile. Toţi s-au trântit cum s-a nimerit. Ploile au transformat drumul de lut într-o pastă moale. Carele şi avantrenul tunurilor s-au înămolit până la butuci şi soldaţii le-au scos pe braţe. Mi-am tras azi piciorul din lut şi mi-a rămas înţepenită o cizmă.

Deşi, pe cine ar putea interesa cizma mea?

Oricum o să scriu.

E din nou noapte. Ne-am instalat într-un sat distrus. Cămăşile şi vestoanele sunt ude să storci apa din ele. Nu avem posibilitatea să ne uscăm obielele. Am pus un muc de lumânare într-un lampion chinezesc de hârtie, abia pâlpâie. Înghiţim un lichid tulbure, parfumat — ceai verde chinezesc, fierţ într-o marmită soldăţească. M-am forţat să mănânc trei ouă. Țânţari, zăpuşeală, aburi ameţitori din bălţi şi şanţuri.

Ne e frică să bem din fântâni, sunt forţaţi chinezii să bea apa asta mai întâi — bătrânii care nu au fugit din satele părăsite. Apa din aceste fântâni e cafenie, densă, ca o supă de mazăre.

Am scris deja că în faţa noastră se află japonezii — acum am trecut pe lângă un sat în care atârnă oameni spânzuraţi de cozi, legate cu nod în jurul gâtului.

Ziua e când o căldură arzătoare, din cauza căreia oamenii cad din picioare, când sunt ploii abundente, care inundă toată regiunea. Apa nu intră în pământul lutos şi formează în şleauri lacuri întregi, iar şanţurile şi pâraiele sunt transformate în râuri ce nu pot fi traversate.

Oamenii cad fără puteri şi sunt traşi la o parte în locuri înalte, uscate, altfel ar putea să se înece în bălţi şi în noroiul lichid.

Comandantul avanpostului nostru a aşezat oamenii în şir. Ploaia te şfichiuia şi santinelele au fost nevoite să stea în apă până la glezne. Posturile sunt puse special în văi, noaptea se vede mai bine de jos în sus.

Pâlcurile de copaci de peste câmpurile de sorg sunt fie cimitire, fie sate.

Popas sub cerul liber. Toţi grămadă, precauţi. Foşnetul sorgului seamănă cu zgomotul făcut de cineva care se furişează.

Cum se face un mic popas, toată coloana se culcă instantaneu. Oamenii sunt aşa de obosiţi, că adorm pe pământul gol, în cele mai diverse poziţii.

Am mers toată noaptea, în jur ardeau satele. De la lumina proiectată pe cer se vedea ca ziua. Apoi a început din nou ploaia, dar pălălaia se vedea şi aşa. O ploaie roşiatică, aşa ceva nu-ţi vine să crezi că există.

Drumul a început din nou să fie imposibil, din când în când trebuie să ajutăm caii să scoată din noroi căruţele împotmolite.

Am obosit aşa de tare, că am căzut ca mort — şi aşa am dormit, fără să mă dezbrac, cu cizmele murdare. Ne-am înghesuit într-o colibă din lut, soldaţii au dormit pe jos, folosindu-se unul pe altul pe post de pernă. Toţi mirosim a mucegai, a transpiraţie şi a mizerie înţepătoare.

Nu-mi suport nici propriul miros.

Afară era linişte, dar mai apoi dinspre câmpii s-au auzit parcă nişte strigăte sau poate nişte gemete.

Chiril a întrebat:

— O fi vreo pasăre?

— Nu. Probabil nu i-au adunat pe răniți.

Nu ne-au lăsat să dormim — în zori, santinelelor li s-a năzărit că e cineva în ceață și au deschis focul. S-a dovedit a fi un câine. Nervii nu mai rezistă, cedăm din orice nimic, țipăm unii la alții.

Toți s-au înrăit înfiorător de tare. Atrocitățile se înmulțesc.

Soldatii chinezi organizează ambuscade, ascunși în lanurile de sorg, iar, în caz de pericol, își leapădă scurtele, aruncă armele, ies de acolo și fac plecăciuni, prefăcându-se locuitori pașnici. Și japonezii, și englezii, și ai noștri îi omoară acum pe toți cei pe care îi întâlnesc. În prezența mea, cazacii au hăcuit câțiva oameni pe care i-au găsit pe câmp. Poate că erau țărani care se ascuseseră din fața trupelor în marș, cine îi mai deosebește acum? Și pe cine deranjează asta? Nimeni nu va afla niciodată nici despre moartea acestor oameni, nici despre viața lor.

Am văzut cum este înjughiat un om cu baioneta, iar el se ține cu mâinile de ea, încercând să o scoată.

Într-un sat a fost prins un tânăr și, în prezența mea, a fost interogat, iar Chiril a tradus. Prizonierul stătea pe jos, cu capul dat pe spate, pentru că avea mâinile legate la spate și prinse de coada sa. Numai piele și os. Și ochii plini de ură și de frică. O față murdară, epuizată. La toate întrebările tânărul răspundea *miu*, care înseamnă „nu“. A fost împușcat în talpă, a început să țipe, să se tăvălească, împrôșcând peste tot cu sânge, dar răspundea în continuare *miu*. A fost scos în curte și aruncat într-o fântână.

Sașenka, am obosit, am obosit de moarte.

Îmi dă putere numai faptul că mă aștepți.

Scriu a doua zi. Chiril a fost omorât.

Cum s-a întâmplat? Câțiva soldați de-ai noștri au fost trimiși în satul vecin, cu ei s-a dus și Chiril. Nu mai veneau. Au trimis alți oameni după ei, aceia s-au înapoiat și au spus că fusese o ambuscadă în sat. Am dat fuga acolo.

Nu am priceput imediat ce am văzut.

Mai bine zis, am înțeles imediat, dar nu voiam să pricep.

Toți muriseră. Dar mai întâi fuseseră torturați. Trupurile erau mutilate. Nu vreau să scriu despre ce am văzut.

Ai noștri au început să incendieze casele, dar în ploaie nu ardea nimic.

În celălalt capăt al satului, au găsit un bătrân și l-au tras după ei, târându-l de glezne. Era plin de noroi galben. Când a fost aruncat, a rămas tot așa, cu fața în jos. Dar era viu. L-au întors pe spate lovindu-l cu cizma.

Bătrânul avea o coadă lungă, cărunță, înfășurată în jurul gâtului.

Au început să-l lovească toți cu cizmele și cu paturile armelor.

M-am băgat între ei, am încercat să-i fac să se oprească, dar am fost împins așa de tare, că am alunecat și am căzut în noroi.

L-au lovit în mărul-lui-Adam și am auzit cum îi trosnea gâtul.

Acum bem ceai. E bine să bei ceva cald.

Care a fost sensul acestei zile? Ce întrebare stupidă. Toată viața mi-am pus numai întrebări stupide.

Probabil, dacă ziua aceasta a avut un sens, a fost numai acela că a trecut.

S-a terminat încă o zi și s-a apropiat întâlnirea noastră.

Volodenka!

Am foarte mare nevoie de tine, pentru că numai cu tine sunt cea adevărată.

Și tu mă înțelegi în toate, chiar dacă eu însămi nu pot înțelege nimic.

Și aș vrea să împart cu tine numai lucruri bune, dar pentru mine e la fel de important să împart cu tine totul!

În niciun caz nu vreau să mă plâng, dimpotrivă, trebuie să-ți împărtășesc fericirea mea.

Mă simt fericită în clipa în care ceilalți încearcă durerea. Nimănui nu-i pot explica asta. Numai ție. Tu o să înțelegi.

Am aflat ce e acela *déjà-vu*: parcă ieri aveam în mână certificatul de deces al mamei, că întocmesc deja documentele de deces pentru tata. Aceleași hârtii, aceleași cuvinte. Aceeași agitație cu înmormântarea, ritualuri ciudate, inutile, ceremonii deloc adevărate, care nu sunt în niciun fel legate de mama și de tata.

Tata a murit acasă. Așa a și vrut.

Înmormântarea a avut ceva absurd.

Liftul din clădirea lui e mic, scările sunt înguste și cioclii s-au chinuit foarte tare să-l coboare pe tata de la etajul patru. Marginile sicriului se loveau când de perete, când de balustradă. Cioclii tot strigau unii la alții. Din cauza zgomotului apăreau, pe la ușile deschise, vecinii. Câteva femei stăteau lângă intrare, acoperindu-și gurile cu mâinile.

În curte, copiii se jucau fotbal, chiuiiau, apoi au alergat să se uite și ei la înmormântare. Mingea a sărit chiar spre sicriu.

Ne-am dus la crematoriu.

Tata stătea în sicriu, cu mâinile încrucișate, ca un copil ascultător. I-am mângâiat pieptul liniștit care nu mai tresălta, ca în ultimele minute înaintea morții.

I-am îndepărtat șuvița de pe frunte și am văzut lacrimi pe obrajii bărbieriți stângaci de mine— erau lacrimile mele.

Era căldură mare, pe tata se așezau muștele, eu le tot alungam.

La crematoriu, cât am așteptat stând pe o bancă, îi vedeam numai nodurile degetelor. Burta lui tata se umflase de la medicamente, se înălța deasupra marginilor sicriului. Comparam involuntar mâinile lui împreunate pe piept cu ivărul ferestrei din spatele coșciugului și deodată mi s-a părut că tata respiră.

Printre cei sosiți se aflau și niște femei pe care nu le cunoșteam. Amante? Tovarășe de viață? Pe care le-a iubit? Care l-au iubit? Nu știu nimic.

Când l-am sărutat pentru ultima oară, am observat că pe umărul lui se așezase o gărgăriță. Am gonit-o, ca să n-o ardă și pe ea.

Am auzit în treacăt cum cineva se interesa care e temperatura cuptorului.

Când au pus capacul, am văzut că tata zâmbea.

Acum stau și citesc un caiet în care el a scris ceva în ultimul timp și nu mi-a arătat ce.

Tata spunea de mult că-și va scrie memoriile. Poate că într-adevăr așa voia. Dar a ieșit numai un

caiet subțirel, cu mai multe pagini rupte decât scrise.

Glumea, spunând că va scrie cartea vieții lui.

— Iepurașule, aceasta este broșurica existenței mele. Uite, când o s-o termin de scris, când o să pun ultimul punct, atunci o s-o citești.

După atacul cerebral, am petrecut multă vreme lângă patul lui. Îi paralizase partea dreaptă. I se lăsase colțul gurii și pleopa, în loc de cuvinte ieșea o bâiguială, dar cumva am învățat să-l înțeleg. Nu putea să se dea jos din pat, dar începuse să scrie în caiet cu mâna stângă. I-am propus să-l înregistrez — nu a vrut.

S-a refăcut destul de repede. La spital a stat foarte puțin, nu voia să rămână acolo. Spunea că surorile sunt urâte, trec pe la el rar și fac numai ceea ce trebuie făcut cu cei grav bolnavi.

Sora medicală care venea acasă, pentru a face cu el gimnastică recuperatorie, mi-a spus indignată că el o apucă cu mâna sănătoasă de toate părțile ei proeminente.

Am răspuns:

— Ei, asta înseamnă că merge spre bine.

— Dar eu nu pot să fac nimic, pentru că tatăl dumneavoastră mă apucă de sân!

— Dați-i peste mână! Doar e sănătoasă.

I-am spus tatei:

— Ce faci? Nu poți să mai rabzi puțin?

El a îngăimat ceva cu gura strâmbă.

Și acum îi răsfoiesc însemnările, dar nu găsesc nimic. Mai bine zis, nimic din ceea ce voiam eu să găsesc. Aproape nimic despre mine, despre copilăria mea. Despre mine, de fapt, este numai o mențiune: „Uneori te gândești la viața ta: totul a fost în van. Dar alteori îți zici: ei, nu, uite, am făcut-o pe Sașka. Prin ea o să mă salvez. Poate că, prin ea, viața mea de două parale va fi iertată?”

Așteptam să aflu ceva despre mine, despre acea latură a vieții care fusese ascunsă privirii mele de copil. În loc de asta, niște însemnări disperate despre tot de pe lume și despre nimic.

„Noaptea tragi cu urechea la ceas — cum ia el viața. Singurătatea este atunci când parcă ai tot pentru a nu fi singur, dar, de fapt, nu ai nimic. În toiul insomniei, stai gol în baie, îmbătrânit, în fața oglinzii. Te uiți la trupul trădător. Sub ochii lipsiți de culoare sunt punși lăsați, din urechi îți ies lațe. Și te scarpini între omoplați cu periuța de dinți și te gândești că în curând o să mori. Cum de s-a ajuns aici?”

„Moartea trebuie s-o iei cu ușurință: te-ai copt, ești smuls ca un morcov din strat. Doar că morcovul nu iese singur.”

„Din nou au schimbat ora. Parcă tocmai o dăduseră înainte. Trebuie să mă grăbesc să scriu ceva, că nici nu apuci să te uiți în jur, c-o și anulează de tot.”

„Când eram tânăr, mă gândeam că o să îmbătrânesc cândva și o să-mi scriu memoriile, și de aceea am notat în jurnal lucruri care, mai apoi, mi-ar fi putut fi de folos. Și iată că acum, de cealaltă parte a vieții, după mulți ani, îmi amintesc cum scriam în jurnal când eram tânăr, jurnal care acum trebuie să mă ajute să-mi aduc aminte întâmplările importante și trăirile din viața mea de altădată. Doar că tot ceea ce am scris atunci e o prostie, iar la ceea ce era cu adevărat important nu am acordat nicio atenție. Deci acum o să scriu tot despre mine — numai minciuni.”

„Mi-am adus aminte că în copilărie tata mi-a cumpărat o broască țestoasă de la un magazin de

animale. Eram fericit. Era o zi rece de iarnă și mă grăbeam acasă, pentru că mi-era frică să nu-mi înghețe broasca țestoasă. Magazinul de animale există și acum, peste o jumătate de secol, în aceeași clădire. Am trecut pe lângă el și am intrat pentru o clipă. Ce voiam? Să mă regăsesc pe mine, cel fericit? Ce are oare comun acel copil, pe care tata încerca să-l lămurească de ce Ahile n-o s-o depășească niciodată pe broasca țestoasă care foșnea în cutia de pantofi, și acest trecător posac și nu prea treaz? Păi nimic!“

„Am citit despre reîncarnare, apoi m-am hotărât să mă rad. Îmi privesc barba căruntă și-mi dau seama că migrația sufletelor are loc permanent, pur și simplu noi ne mutăm în propria persoană. Am fost copil, sunt bătrân și sufletul mi s-a mutat dintr-un trup în altul de un număr infinit de ori — în fiecare dimineață. Peste noapte, pe neobservate, trupul devine altul.“

Îl țin minte pe tata tânăr, puternic, cum făcea gimnastica de înviorare. Ne jucam de-a leagănul — el întindea mâna, iar eu mă agățam de încheietură și el mă legăna. Iar după congestia cerebrală, ți-era și frică să te uiți la el. Se făcea înțeles cu jumătăți de cuvinte, mâna dreaptă nu mai funcționa, slăbise, pielea de pe gât îi atârna.

Tata mai fusese bolnav și înainte, dar niciodată nu mi-a spus. Probabil, se temea să apară slab în ochii mei. Odată chiar se internase cu ulcer în spital, pentru operație, și nu mi-a spus nimic. Nu a sunat. Abia după ce s-a făcut bine mi-a spus că a fost bolnav.

Dar de data asta a trebuit să se împace cu slăbiciunea lui.

Extrem de greu a fost în primele zile. Abia terminasem cu chinul legat de boala mamei, acum trebuia să mă duc la tata în fiecare zi.

Trăia total neîngrijit, fără niciun simț gospodăresc. În lipsa unui suport, punea cratița pe scrumieră. Se ștergea pe mâini de perdea. A trebuit să cumpăr tot sau să aduc de acasă.

Din nou ploscă, masaj, urme ale statului îndelungat pe spate, hrănitul cu lingura. Imediat după congestia cerebrală, avea incontinență urinară. I-am pus pampersi, ca unui bebeluș.

Apoi a început constipația și a trebuit să-i fac regulat clisme.

Odată strângeam conținutul stomacului revărsat pe cearșaf, îi schimbam lenjeria, mă încruntam din cauza mirosului, el tot șopocăia ceva. Nu înțelegeam.

— Ce-i, tată? Ce vrei?

Își cerea iertare.

— Ei, ce prostie, tată! Păi și tu m-ai șters la fund!

Și atunci se comporta ca un copil. Îl spălam, iar el făcea nazuri — ba că apa e fierbinte, ba că e rece. Fream buretele cu un săpun pentru copii — strâmba din nas că buretele îi zgârie pielea. A trebuit să-l spăl cu palmele. Pielea era lăsată, tremura, parcă aluneca de pe trup. Îi curățam toate cutele, toate ridurile.

Îi masam mâna bolnavă și mă întrebam — unde s-a dus oare acea mână tare, musculoasă, de care odinioară mă legănam ca o maimuță? Probabil și mâinile au reîncarnarea lor, dacă ea s-a instalat în rețeaua asta paralizată, acoperită cu firișoarele anemice ale venelor și cu pete cafenii.

I-am tăiat părul, unghiile. I-am înmuiat picioarele în apă caldă, i-am scos băăturile, unghiile galbene încarnate, excrescențele noduroase de pe călcâie. La bătrânețe, degetele de la piciorul stâng i se încălecase — al doilea cu al treilea. Glumea că e semn de noroc.

Îl spălam peste tot — coapsele subțiri, cu fesele lăsate, și pe vintre. Oare cândva am fost aici, în

chestia asta lăsată, ridată, pierdută în niște lațe cenușii?

Se temea că are și el cancer, de prostată. I-am pipăit glanda.

— Tată! O să te faci bine și o să-mi mai faci destui frați și surori!

Tata începuse să citească și cărți de medicină, să discute în contradictoriu cu doctorii, să le explice cum trebuie să-l trateze corect.

I se interzisesse să fumeze — el continua să pufăie, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Eu dădeam din mână a lehamite.

I-am făcut niște cașă — e nemulțumit, o răsfiră ofensat cu lingura, pufăie, ciugulește anemic din farfurie, scâncește, se încruntă.

— Mai bună ar fi niște scrumbie cu ceapă!

— Mănâncă, altfel îți torn cașa asta în cap!

Și-a adus aminte că odată mi-a vărsat chefirul în cap și a început să mănânce supus.

Stăteam lângă patul lui și-mi făcea plăcere să-mi amintesc cu el de copilăria mea. Era ciudat că niște lucruri așa de importante pentru mine, el nu și le mai amintea.

Însă și-a adus aminte de dansul hawaiian, cu mâinile în buzunar.

Și cum am învățat să fac nodul la cravată și i-am luat locul mamei — mereu îi făceam eu nodul la cravată.

Odată, mi-a adus în dar o gravură japoneză, dar nici n-am apucat să mă uit bine la ea, că mama a văzut-o, a explodat de nervi și mi-a luat-o. Așa că nu am văzut ce era acolo.

Mi-am adus aminte de mirosul minunat de piele, când fusese aviator polar și-mi punea pe cap casca, ochelarii uriași, și cum intram de tot în cizmele lui.

Mai apoi i-am văzut filmul și m-am minunat, mai bine zis, m-a dezamăgit foarte tare. Nu pentru că filmul era o porcărie, ci pentru că atunci, pentru prima oară, am înțeles că tata fusese un actor prost. Deloc autentic.

Dar când își lega turbanul pe cap, se așeza turcește și, în jur, cât vedeai cu ochii, se întindea regatul Preotului Ioan, atunci era cel adevărat.

Și ce erau leii aștia albi și purpurii, grifonii, lamele, metagalinariile?

Și mi-am mai amintit ceva și i-am povestit ceea ce poate că nu știuse:

— Am intrat în camera voastră, când dormeați. Te făcuseși colac, ca un copil. Pe atunci, m-a uimit așa de tare că tatăl meu doarme ca un copil!

Și i-am cerut iertare pentru acei ani când l-am călcat în picioare și l-am umilit, ca și cum m-aș fi răzbunat pentru ceva. Pentru ce m-am răzbunat? Pentru faptul că nu se dovedise a fi un stăpân al stăpânitorilor, un rege al nagomudrilor, suveranul suveranilor? Că nu călătorise pe pământurile sale în baldachinul de pe elefant?

De ce spusesem că-i disprețuiam pe el și pe mama? Oare chiar îi disprețuiam?

— Tată, iartă-mă pentru că m-am comportat așa! Și pentru toate cuvintele mele care te-au durut. I-aș fi cerut iertare și mamei, dar nu mi-a trecut prin minte s-o fac în timpul vieții, iar acum nu mai am cui să-i cer iertare.

Tata a răspuns:

— Ei, Sașka, ce spui! De-atunci te-am iertat. Asta e pur și simplu o modalitate a oamenilor de a se maturiza.

Am luat de pe o poliță o carte să o răsfoiesc, am deschis-o și, între pagini, am găsit niște păr tăiat. Mi-am dat seama: probabil mama, cândva, de mult, îl tăiase, când el stătea și citea.

Pe șifonier, printre tot felul de fleacuri, am găsit un joc de șah.

— Vrei să jucăm ca pe vremuri? N-am mai jucat de o mie de ani!

Am început să jucăm și am câștigat.

— Te-ai lăsat bătut?

El a zâmbit, dar mi-am dat seama că nu se lăsase, pur și simplu pierduse. Până și șah juca prost.

„Demult am început să-l recunosc în mine pe tata. Simt în mine mișcările lui, zâmbetele, gesturile. Cum de a pătruns în mine? Cândva voiam, cel mai mult pe lume, să nu mă asemăn cu el, dar, ca să vezi, m-a păcălit, și am pierdut în fața lui.“

Tata nu-mi povestise niciodată despre părinții lui. Spunea numai că ei pleaseră undeva, departe, și muriseră acolo. Și așa am crescut eu fără bunici.

Odată a spus:

— Ce a fost acolo cu adevărat, nimeni nu știa la momentul când s-a întâmplat evenimentul. Toate au devenit fapte numai atunci când au fost notate de memorialist. Și știi care e lucrul cel mai important la memorii? Trecerea sub tăcere!

Îi amenința pe dușmanii și denigratorii săi că nu-i va menționa deloc:

— Niciun cuvânt! Ca și cum n-ar fi exista! Să-i scot din viață! Sașka, spune, oare asta nu e crima perfectă?

În ziua în care a ieșit pentru prima dată pe stradă, împreună cu mine, și am ocolit casa încet, pas cu pas, el a notat în caietul său: „Ce m-am mai împușinat! Gulerul cămășii e mult prea mare pentru gâtul ajuns ca al unei broaște țestoase. Atunci nu puteam înțelege deloc cum e cu Ahile și cu broasca țestoasă. Eu sunt broasca țestoasă, pe mine Ahile nu mă va ajunge niciodată.“

Și alte însemnări mai vechi:

„Anii trăiți trebuie să acumuleze înțelepciune, dar eu, prost bătrân, ce am acumulat? Am acumulat răspunsuri la toate întrebările care, pe atunci, erau așa de importante, dar acum au devenit total neimportante. Până și lucrul de necontestat, că, în curând, n-o să mai fiu, îl conștientizez cumva neclar.“

„La radio se vorbea despre plante și animale amenințate cu dispariția. Niște animale nenorocite trebuie în curând să dispară. Păi și eu, eu sunt acel animal care în curând va trebui să dispară!“

Alta, când a început să iasă singur:

„Am coborât ieri să mă plimb în jurul blocului. Ce bine e să te plimbi singur, pur și simplu! Te lovește o congestie și te deștepți instantaneu, începi să vezi partea bună. M-am oprit să-mi trag sufletul; mă uit, a strălucit ceva pe asfalt, a reflectat lumina unui felinar. S-a târât pe aici vreo rămă sau vreun melc, și-a lăsat urma în viață, și nici măcar în a sa, ci în a mea. Și a ajuns chiar și în pagina asta. Și n-o să afle niciodată. Nu știu de ce, m-am simțit vesel. Voiam să sar pe bancă și să dansez step, ca atunci. Oare cât aveam, neghiobul de mine?“

Credeam că voi găsi ceva în caiet despre mama, dar nu e nimic despre ea. Despre familie am găsit o singură frază, pare copiată de undeva: „Familia este ura dintre oamenii care nu se pot descurca unii fără alții.“

Am întrebat dacă nu-i pare rău că a părăsit-o pe mama.

Tata a răspuns:

— Nu. Că altfel, legați unul de altul, ca niște animale, ne făceam praf. Când îți pierzi demnitatea umană, trebuie imediat să te desparți. Îți imaginezi, după cearta de zi cu zi, ea se ducea la fereastră să respire, iar eu treceam pe lângă ea și așa de tare-mi dădea ghes să o apuc de picioare și s-o arunc pe geam!

Odată, tata a întrebat:

— Nu vrei să știi de ce m-am despărțit de mama ta?

— Nu.

Iar altă dată a început, hodoronc-tronc, să povestească cum încercase s-o convingă pe mama că el terminase cu femeia aceea și ea îl crezuse, dar de fapt nu se terminase nimic.

— O priveam în ochi și mă simțeam îngrozitor, o vită, un călău!

— De ce-mi spui asta? Trebuia să i-o fi spus mamei.

— Tocmai de aia ți-o spun ție, că ei nu i-am spus-o.

— Și ce vrei?

— Nici eu nu știu. Să mă ierte?

— Tocmai pentru asta?

— Și pentru asta, și pentru celelalte. Dar cel mai mult pentru asta, da.

— Bine. Totul e bine. Pentru asta te-ar fi iertat. Și pentru celelalte. Ce lipsiți de minte mai sunteți, nici măcar după moarte nu puteți să vă înțelegeți unul cu altul!

„M-am trezit de dimineață, am uitat de ce. După aceea mi-am adus aminte. Am început să mă gândesc: cum arată totuși moartea? Doar nu e un schelet cu coasa în spinare! Cândva l-am întrebat pe tata de ce minte. El a răspuns: «O să crești și o să mai vorbim.» Și uite, am crescut de mult și acum chiar încep să cresc în sens invers și l-aș întreba cu totul altceva: «Tată, cum arată moartea? Spune, tu nu știi?» Probabil că moartea arată foarte simplu, ca un tavan sau ca o fereastră. Desenul de pe tapet. Ultima față pe care o vezi.“

Cu mine glumea, încerca să fie vesel, dar în caiet se pregătea singur.

„După moarte, oamenii revin pe urmele lor, redevin ceea ce au fost — nimic.“

„Undeva am citit o descriere, cum este ars un om în India pe rug și craniul îi pocnește ca o castană. Dar o cunoștință povestea că o incineraseră pe mama lui — printre primii — în noul crematoriu care tocmai fusese deschis. Și atunci rudele încă se puteau uita prin geam cum arde trupul. Numai că nu înțeleg de ce să facă așa ceva. Pentru a se convinge că nu a fost schimbat, oare? Și el a văzut cum s-a ridicat mama lui în foc.“

Tata spunea adesea că nu vrea să fie îngropat în pământ.

— Ce bucurie e să știi că nu ai dispărut, ci stai undeva sub doi metri de nisip și putrezești încetișor? Și mai ești și sub o piatră! Că pietrele se puneau pe mormânt pentru ca morții să nu iasă de acolo!

N-a mers niciodată cu mine la mormântul mamei, spunea că nu poate să sufere cimitirele. Dar din caiet am aflat că fusese încă din primăvară. „Voiam să-i cumpăr flori Iepurașului meu, peste tot se vând lalele, în timpul vieții nu i-am dat niciun buchet. Dar mai apoi mi-am spus că oricum o să fie furate de pe mormânt. Fata a comandat o piatră stupidă. Dar, probabil, nici nu există pietre inteligente de mormânt. M-am așezat, am pomenit-o. Era bine, liniște, tristețe. Zăpada aproape că se dusese de tot. Mirosea a fruze de anul trecut. Ar trebui pus un grilaj, dar azi asta costă îngrozitor de mult. Am ajuns acolo târziu și am plecat ultimul, după mine s-au închis porțile. Mergeam de-a lungul gardului și ce să

vezi: niște bătrâni săreau gardul. Ce amuzant — evadați din cimitir!“

M-a rugat să fie incinerat, iar cenușa să fie împrăștiată undeva, în natură.

— Tată, ce spui!

— Păi ce-i asta? Doar nu te rog, ca Nostradamus, să fiu îngropat în picioare! Pur și simplu, îți cer să fiu incinerat, iar cenușa să fie împrăștiată. Vreau să dispar, să mă dizolv! Să o arunci undeva, pe un răsad. Îmi promiți?

— Îți promit.

„Un înțelept a spus că suferințele te înalță. O porcărie. Suferințele te umilesc.“

Îmi spunea adesea că nu vrea să se chinuie ca mama. El voia să se prezinte prompt la apel.

„De atâtea ori m-am gândit la asta. Și ce mare lucru e? Numai să nu fie în apartament, acolo trebuie să trăiască și alți oameni, nu ar fi plăcut. Pur și simplu, într-o bună zi să spun vecinei că mă duc să mă odihnesc și apoi să dispar. Mă reține numai gândul că trebuie să-i spun ceva fetei. Dar ce să-i spun?“

El se ținuse de capul meu, iar eu, cu lunile, nici nu voisem să vorbesc cu el la telefon. După atacul cerebral, m-a rugat:

— Sașka, dacă o să-mi fie foarte rău, dă-mi cuvântul că-mi injectezi ceva. Doar știi ce trebuie.

— Tu ești în toate mințile?

Începuse din nou să bea, grăbindu-și conștient sfârșitul, și eu nu mai puteam să fac nimic. Se îmbăta în lipsa mea, apoi se chinuia, spunea că are arsuri la stomac, și bea pahare întregi de apă cu bicarbonat. Am încercat de câteva ori să-i bag mințile în cap, dar el arunca de pe noptieră toate flaconașele și cutiile cu medicamente.

La sfârșitul lunii mai a avut un al doilea atac, din care nu și-a mai revenit.

Atunci a scris în caiet: „Ceea ce mă tulbură e că în ziua morții mele nu se va schimba nimic și nu va avea loc nimic neobișnuit, în gară se vor vinde ca mai înainte semințe prăjite, scoase din sac cu un păhărel și vărsate în buzunarul larg deschis. La colț oamenii vor bea, ca mai înainte, bere, sugându-și spuma de pe mustăți. La o fereastră o să fie o femeie care va spăla geamul. Și, lucrul cel mai interesant e că ziua aceasta există deja, e în calendar, poate fi marcată. Ea există deja, numai că așteaptă să fie descoperită, ca vreo lege a fizicii sau ca o insulă.“

Am citit asta și m-am gândit — tata a murit la începutul lui iunie, pe cinci, acum este ziua morții lui. Dar această zi de cinci a fost mereu ziua morții lui, mereu. Ziua era, dar moartea nu. Numai că nu-mi pot aminti ce a fost anul trecut în ziua asta. Ca de obicei: semințe, bere, femeia de la fereastră care spăla geamul.

Îi mângâiam mâinile, galbene, pe moarte, cu unghii întunecate.

În ultimele zile aproape nu vorbeam, schimbam cuvinte fără importanță, așa cum fusese și cu mama.

Vin de la bucătărie. El șoptește:

— Ai băut cafea?

Simțise mirosul.

Îmi râcăi cu unghiile cuticulele, el e nemulțumit:

— Încetează!

Voia niște kaki, m-am dus la piață, am luat, am tăiat fructul pe din două.

Îi dau să mănânce cu lingurița, dar el nu mănâncă.

— Nu vreau.

E cald, deschid fereastra, de acolo vine o zăpușeală și mai mare. Mă roagă să-i pun palmele reci pe fruntea lui fierbinte, pe obraji. Deschid robinetul și țin mâna sub jet, ca să fie și mai rece.

În ajun a simțit tot. Abia îl mai auzeam:

— Mor, fata mea.

— Auzi, cică moare! Păi nu murim toți? Mergem cu tramvaiul?

S-a strâmbat. Voia să fie un zâmbet. A șoptit:

— Sașka, ce tare te iubesc!

Mama murise în lipsa mea și pentru mine era foarte important, nu pot să explic de ce, ca, în clipa în care va muri tata, să-l țin de mână.

L-am rugat:

— Tată, când o să mori, vreau să te țin de mână. Îmi promiți că n-o să mori în lipsa mea?

A închis pleoapele.

Apoi, au venit ultimele lui clipe. Tata respira așa de greu, că patul se cutremura sub el. Deja nu mai putea vorbi și nu-și lua de la mine ochii rugători. Știam ce mă roagă.

Voiam să-l îmbrățișez, m-am întins în pat alături de el, m-am lipit de el, mă uitam tot timpul în ochii lui. Privirea i s-a schimbat. Mă privea, dar ochii nu mai implorau. Era un fel de uimire în ei.

Pleca. Încă era cu mine, dar deja privea dincolo. S-a oprit, a rămas o vreme pe graniță. A văzut acolo ceea ce eu, din această cameră, nu puteam vedea.

Tata încerca să-mi spună ceva.

— Ce-i, tată, spune? Ce-i?

Din gât i-a ieșit numai un horcăit.

Și, deodată, am înțeles ce voise să-mi spună, când privise dincolo. Voise să-mi spună că acolo, într-adevăr, trăiesc oameni ce nu putrezesc și cicade mute.

Tata îmi spusese de câteva ori că știa deja care va fi ultima lui frază în însemnări. El găsisese undeva un final cu care odinioară pisarii își încheiau cărțile, ceva despre o corabie și abisurile mării. Dar ultima însemnare din broșurica existenței lui era despre cu totul altceva.

„Se pare că, după ultimele date, mortul poate auzi și după moarte — dintre toate funcțiile, auzul este cel care dispare ultimul. Sașa, fata mea, spune-mi ceva!“

Scriu toate acestea pentru a explica o senzație uimitoare: l-am ținut de mână în acea clipă, probabil, cea mai importantă din viața unui om, și m-am simțit fericită.

Sașenka!

Draga mea!

Spune, oare se poate așa ceva, să nu existe chiar nimic din ce e în jur?

Plouă din nou. Toată ziua plouă.

Oare pot fi toate acestea o realitate, și mai ales a mea? Sigur că nu.

Ei bine, e ploaie, dar poate fi o cu totul altă ploaie. Doar sunt atâtea ploi. Și nu fiecare dintre ele este adevărată.

Poate că este ploaia de la casa de vacanță. Toarnă încă de dimineață. Și totul e adevărat. Zumzăitul

țânțarilor pe verandă. Acoperișul picură, apa cade în lighean. Geamul e plin de stropi. Prin fereastra întredeschisă se aude foșnind livada. Liliacul ud miroase deosebit, a ploaie. Pe aleea din fața pridvorului sunt bălți mari.

Stau culcat pe canapea cu un volum de Shakespeare pe genunchi și scriu în caietul acesta. Creez. Ce bine e să crezi! Despre iubire, despre moarte și despre toate de pe lume. Mai apoi, toate lucrurile acestea descrise pot fi arse. Ce minunat este!

Abia ce m-am culcat cu caietul alături, am căzut pe gânduri, am ros creionul, m-am uitat la ceas și e deja două fără zece! Și tu mă aștepți! Acum îmi pun cizmele de cauciuc, arunc pe mine o manta veche de ploaie și plec pe aleea noastră. Mai întâi până la colț, acolo unde, dincolo de gard, vecinul cultivă trandafiri de ceai, apoi prin pădure, spre pod, prin râpă, de unde se vede acoperișul casei voastre de vacanță. Îmi place mai ales poteca aceea prin pădurea noastră. Îmi place așa de tare când tu te minunezi de fiecare dată de câte denumiri de plante cunosc. Și ce mare lucru e ăsta? Oricine poate.

Iubita mea! Mai așteaptă încă puțin!

Vin!

Iubitul meu, dragul meu, unica mea iubire!

M-am trezit devreme, stăteam în pat și mă gândeam la tine.

Scumpul meu, asta va fi o scrisoare plină de bucurie.

Dar trebuie să-ți povestesc lucrurile în ordine — mai întâi despre faptul că, în sfârșit, tot orașul a fost acoperit de zăpadă.

În toiul nopții m-am trezit și mi-am adus aminte că azi nu va trebui să mă duc la serviciu și deci pot să mai lenevesc liniștită în pat. Și abia atunci am simțit cât de tare am obosit în ultimele zile și săptămâni. Și ani. Iar de afară vine lumină. M-am uitat — totul e acoperit de zăpadă. M-am culcat din nou, m-am învelit, așa cum îți place ție, ca un bebeluș, și mă uitam prin mica deschizătură la ninsoarea de afară. Și așa de bine a fost să adorm din nou!

Dimineața devreme m-am trezit după obicei — pe întuneric, iar când am auzit afară zgomotul lopeților în zăpadă, mi-am adus aminte că a nins și din nou am fost cuprinsă de atâta fericire! Am adormit din nou și m-am trezit abia spre prânz, am dormit în voie.

M-am așezat să iau micul dejun privind zăpada.

După aceea, am stat pur și simplu așa, la fereastră, ca în fața unei scene, și mă uitam cum se lovesc fulgii uzi de geam și cum alunecă încetișor.

Mi-am făcut un ceai tare. Nu trebuia să alerg nicăieri. Era așa de bine!

Ceaiul din pahar, din cauza iernii de afară, parcă e mai roșcovan ca de obicei.

Nu am rezistat, m-am dus să mă plimb. M-am scufundat în ninsoare.

Merg și sunt amețită din cauza mirosului curat.

Și ziua a fost amețită din cauza acestui miros, ca și cum și-ar fi uitat rolul și trăncănește de la sine.

Și tot orașul parcă e amețit.

Intersecția are gura plină de zăpadă, abia mai îngaimă ceva.

Statuia era brunetă, acum e albinoasă.

Omul de zăpadă din legendă locuiește aici, în scuar.

Crengile grele s-au îndoit, vor să te apuce de ceafă, fiecare trebuie să se aplece.

E așa de bine că e iarnă și e zăpadă! Mai ales zăpadă! A venit să creeze din nou totul.

Parcul a stat jumătate de iarnă gol, în bătaia vântului, dar acum a devenit o arhitectură imperială din zăpadă — arcade, turnuri, cupole. Copacii se apleacă așa de tare deasupra drumului, că mașinile parcă intră pe niște porticuri de zăpadă.

Ninsoarea uniformizează totul. Căci fiecare pe lume trăia singur, dar acum fiecare bancă și rond de flori, ca să nu mai vorbim de cutia poștală, își dau seama de deplinătatea și de unitatea existenței care nu are nicio înnăditură.

Un trecător se ascunde de zăpadă sub o umbrelă. Unul singur e isteț. Ceilalți pur și simplu se scutură, se pocnesc cu mânușile, iar pe umeri și pe căciuli li se umflă niște turte, parcă sunt făcute cu drojdie.

În fiecare curte copiii rostogolesc bulgări, fac oameni de zăpadă.

Zăpada e umedă, lipicioasă. Am luat zăpadă în pumn, nu am rezistat, am mâncat puțină.

Ninsoarea e vioaie, iute, nebunatică. Molipsește întreg orașul, dar mai ales pe copii și câini. În curtea școlii, elevii din clasele mari se bat cu bulgări, își aruncă în față hălci de zăpadă, și le bagă pe sub guler. Fularele, căciulile cad la pământ. Un câine vagabond aleargă lătrând după fulgi, fornăie, mănâncă zăpadă.

Am stat așa și m-am uitat cum aleargă vesel câinele, înainte, înapoi, împrôșcând cu salivă în jur. Deodată, câinele s-a oprit chiar în fața mea, m-a privit uimit, cică ce stai și tu așa, hai cu noi!, apoi a căscat, și-a pocnit cu zgomot fălcile și a pornit mai departe, alungând fulgii cu coada și lătrând tare de fericire.

Merg mai departe, fără să știu nici eu încotro. Ce importanță are, dacă cerne așa, repede?

Pe trotuar sunt urme de tălpi, în formă de „v“.

Sunt pete negre în jurul capacelor de canal.

Au fost acoperite de zăpadă tăblițele cu denumirile străzilor.

Zăpada cade inegal, pieziș, și pe pervazuri nu se adună în strat egal, ci tot într-un unghi pieziș.

Și pe copaci zăpada umedă se lipește numai pe o parte, ei parcă au niște lampasuri albe.

Îmi apare în cale, din vârtejul de zăpadă, un tufiș cu niște tulpinițe de culoarea sfeclei. Tu știi cum îi zice.

Și uite un biciclist — îi face în ciudă iernii. I se lipește zăpada de roți. A sărit de pe bicicletă și o duce de ghidon.

Merg pe lângă șantier — sub copertină sunt podețe de lemn, murdare, ude, se opintesc plăcut când calci pe ele, te aruncă în sus la fiecare pas.

O coafeză a ieșit să fumeze, prinde fulgii cu țigara aprinsă, dar sunt o grămadă chiar în părul ei. Cineva a ieșit și de pe ușă vine un miros amestecat de coafor. Cum să respiri toată ziua așa ceva?

Apoi am trecut pe lângă o grădiniță și am aruncat o privire pe fereastră.

Stau și mă uit cum mamele și bunicile scot costume și-i îmbracă pe copii — iepurași, fulgi de zăpadă, vulpi, urși. Unul și-a pus o mască de lup și-i sperie pe toți. O fetiță își pune o pereche de șosete trei sferturi și țopăie într-un picior.

Pe o altă fereastră se vede un brad uriaș, împodobit — când se aprinde, când se stinge. Într-un colț, cadourile băgate într-un sac.

Iar la ultima fereastră, Moș Gerilă închide nasturii din spate de la haina Zăpădiței. Ea se uită în oglindă și se rujează. E vie, deși e făcută din zăpadă. Și nimeni nu se miră.

M-am dus acasă.

M-am apucat să fac ordine în niște hârtii, am căzut pe gânduri. Mă tot loveam peste buze cu un teanc de foi. Și a fost așa de aiurea: m-am tăiat la buză cu marginea unei hârtii. O tăietură așa de neplăcută, foarte dureroasă.

Seara m-am hotărât să mă duc la concert. Nu-mi plac foarte tare scandinavii, dar tot aia e. Nu pot să trăiesc fără muzică. Tot ce e superficial, ce e inutil, dispăre ca frunzele moarte, rămâne numai ce este adevărat.

Dar, de data aceasta, nu știu de ce, nu puteam să mă concentrez, totul în jur îmi distrăgea atenția, mă deranja. La garderobă, oamenii tropăiau din picioare, se scuturau de zăpadă, își ștergeau ochelarii plini de apă.

Am intrat la toaleta femeilor, se pudrează, se rujează și zgomotul îmi umple urechile. Și plec cu zgomotul ăsta în sală.

Încerc să pătrund în muzică, să rămân singură cu mine însămi, dar nu reușesc. Ca și cum muzica își roade și ea unghiile.

Stau în fotoliu și văd aurăria coșcovită a stalurilor, catifeaua roasă.

Cineva foșnește un ambalaj de bomboană, a căzut un număr de la garderobă. De afară se aude ba sirena unei mașini de pompieri, ba a unei salvări.

Tot timpul îmi trec vârful limbii peste tăietură.

Mă gândesc la muzică, dar gândul mi-e plin de tăieturi.

Nu știu de ce mi-am amintit cum îți reparai bicicleta, la casa de vacanță, și ai pus-o cu roțile în sus în mijlocul verandei. Instrumentele se aflau pe un ziar. Am lovit din întâmplare pedala și roata a început să se învârtă cu un zgomot ușor.

O femeie din față și-a răsfirat pe toată durata primei părți mărgelele de coral de la gât, iar când s-a ridicat, la pauză, scaunul nu s-a mai abținut și a încercat să-i prindă fusta.

N-am mai stat la partea a doua.

Ningea și mai tare. Ninsoarea parcă e nesătulă.

Mașinile alunecă silențios pe zăpadă, iar în piață merg în cerc, ca într-un carusel liniștit.

Sub fiecare felinar sunt roiuri. Și se văd umbrele fulgilor.

Chiar și fără felinare, peste tot este lumină, de la zăpadă.

Și strada, la intersecție, o poți traversa la lumina zăpezii.

M-am oprit în fața unei vitrine — niște papucei-elefant călduroși, pentru copii. M-am uitat la ei, iar ei s-au holbat la mine.

M-am dus acasă.

Mă băgasem în pat, dar mai apoi m-am sculat din nou, m-am îmbrăcat și am ieșit în curte.

E liniște, pustiu, e numai zăpadă. E ușor să respiri datorită ei, e plăcut.

M-am hotărât să-mi fac și eu o fetiță din zăpadă.

O să am o fetiță.

Iau zăpadă, care e lipicioasă, supusă. Reușesc să fac orice — mânuțele, piciorușele.

Degetele îmi îngheață, le încălzesc în buzunare și modelez din nou.

Obrăjorii, năsucul. Urechiușele. Degețelele. Buricul mic e neted, tare. Buricul.

Ce fetiță minunată a ieșit!

Am luat-o cu grijă și am dus-o acasă.

Am pus-o în pat, am înfășat-o.

I-am atins puțin picioarele — sunt de gheață, am început să le încălzesc, să suflu asupra lor, să le fricționez, să le sărut.

Am pus ceainicul, să-i dau să bea niște ceai de zmeură.

Îi încălzesc piciorușele și-i povestesc că există o țară în care trăiesc oameni cu un singur picior, cu care sar mai repede decât cei cu două picioare, și ei au o talpă așa de mare, că se acoperă cu ea de arșița soarelui, și acolo mai există oameni care trăiesc numai cu mirosurile fructelor și, dacă pleacă la drum lung, atunci iau cu ei fructe și le miros.

Îi povestesc, îi fricționez călcâiele mici și mă uit în oglindă, iar în ea se reflectă fereastra și se vede cum ninge.

Piciorușele i s-au încălzit și mi se pare că ea a adormit deja.

M-am aplecat deasupra ei s-o sărut înainte de culcare, iar ea:

— Mamă, ce e asta?

— M-am tăiat cu hârtia, nu e nimic grav, dormi!

Am acoperit-o bine, cu plapuma, pe toate părțile, voiam să plec, dar ea din nou:

— Mamă!

— Ei, ce mai e?

— O să-mi cumperi papuceii aceia, ca niște elefanți?

— Da, da, o să ți-i cumpăr! Dormi!

Sașenka!

Iubita mea!

Aici nu e nimic.

Unde e mlăștinița? Unde e măcrișul-iepurelui?

Nu e nici piciorul-cocoșului, nici gențiană, nici susai. Nici leuștean, nici calomfir.

Unde e crușinul? Dar untișorul? Unde este mușcata-dracului?

De ce nu este răchițică?

Unde este coacăzul-de-munte? Și grozama?

Dar păsările? Unde sunt păsările?

Unde e presura? Unde e ciocănitoarea-neagră? Unde e pasărea-smintită?

Dar pitulicea? Unde e pitulicea?

Iubitul meu!

Volodenka al meu!

Cu fiecare zi suntem tot mai aproape.

O zi ca oricare alta.

O trezesc, și ea dă din picioare. Își ascunde capul sub plapumă.

— Iepurașule, e timpul!

Iar ea mormăie:

— Nu e deloc timpul! Este încă noapte. Te visez.

Ei, ce să te faci cu ea?! Și așa e în toate privințele.

Mă culc foarte târziu, adorm imediat ce pun capul pe pernă, deși uneori mi se pare că adorm chiar mai înainte. De aceea, mi-e greu să mă trezesc. Dar oricum pun deșteptătorul să mă scoale mai devreme. Este foarte important pentru mine să mă trezesc astfel încât să am câteva minute pentru mine.

Afară e întuneric. O iarnă fără sfârșit. E ger.

Îmi fac cafeaua și mă gândesc la ziua care tocmai începe. Și la tine. Și la tot ce e în lumea asta.

Dau fuga la duș, iar pe drum îl trezesc pe Iepurașul meu. O ceremonie întregă. Încep să mă joc cu ea de-a frumoasa din pădurea adormită, unde se află ea, înfodolită în plapumă, apoi sunt pădurile și munții prin care vine călare prințul, în căutarea iubitei sale, și uite eu, adică el, a venit și începe să sărute. Ea sforăie ușor, mulțumită, în mod clar s-a trezit, dar nu vrea să se dea de gol. Și ce creștet parfumat are, înainte de a se lipi de el toate mirosurile de peste zi!

Dar când nici prințul nu ajută, atunci ariciul trage plapuma de pe ea. Iepurașul meu sare în sus cu un strigăt vesel și mi se aruncă de gât. Ziua a început.

Ies de la duș și ea încă nu s-a îmbrăcat. Își pune dresul cu călcâiul în sus, nu intră bine pe picior. A înghețat, tremură, dar nu face nimic pentru a se îmbrăca mai repede, mai bine să stea și să facă nazuri.

I se mai și mișcă un dinte — tot timpul îl atinge cu degețelul. I-am dat peste mână, a făcut bot.

Fac niște cașă la bucătărie, ne place amândurora să vedem cum plescăie fulgii de ovăz din oală. O chem:

— Ei, unde ești?

Vine trăgându-și bluza, își agită mâneca goală în sus, imitând un ciung, chicotește.

— Ia nu te mai răsfăța atât! Stai jos și mănâncă!

Începem un joc nou: întinde cașă pe farfurie, desenează ceva în ea.

— Iepurașule, a trecut mult timp!

Spune cu înțelepciune:

— Cum să treacă mult timp, dacă e numai dimineață.

Pufăie deasupra cașei ei, dar e suficient să cad pe gânduri, să mă uit pe fereastra acoperită de flori de gheață, că imediat mi se dă peste mână.

— Mamă! Nu-ți mai roade unghiile! De câte ori să repet!

Mă duc în cameră, iau la nimereală o rochie, revin — ea a scos miezul din pâine și spune bucuroasă:

— Mamă, uite, pâinea cască!

Și are un entuziasm copilăresc.

E deja târziu, ne îmbrăcăm în fugă, dar lucrurile pregătite și împachetate de cu seară se joacă de-a v-ați ascunselea. Totul dispare pe undeva, mănușile, căciula, fularul, hainele de schimb. O înfofolesc, dar ea se descheie singură pe scară. În scara blocului, de frig, ni se taie respirația. Pătrundem în întunericul geros.

Ne grăbim spre stație. E un întuneric dens. Pași tari, sonori, pe trotuarele înghețate. Peste tot e gheață, numai să nu alunecăm!

Trecem pe lângă ghenă, de regulă acolo vrei să o iei la fugă, dar acum mirosurile au înghețat și ele.

Iepurașul vrea să rezolve pe drum tot felul de probleme importante, dar nu aud nimic din ce bâiguie, văd numai că din gură îi iese un abur alb.

Cerul este încă plin de stele, dar, din cauza gerului, ochii s-au umplut de lacrimi și stelele sunt pufoase.

Abia reușim să prindem tramvaiul. Am avut noroc, am găsit chiar două locuri libere, alăturate. Când alergam, am reușit să ne dezghețăm obrazii — amuțiseră.

Iepurașul începe imediat să sufle spre fereastra acoperită cu flori de gheață, să facă în ea un hublou.

Un tramvai ca toate tramvaiele. Zornăie, aruncă scânteii. Pasagerii își continuă somnul, se înfofolesc în fulare, se zgribulesc.

S-a nimerit o taxatoare vorbăreată:

— Ei, voi, ăștia cu sânge cald, ați înghețat? Nu-i nimic, acum o să tot respirați!

Deasupra capului meu cineva a deschis un ziar. Pe prima pagină e un război, pe ultima e un rebus.

— Mamă, mamă, un elefant!

— Ce elefant?

— Acolo e un elefant! Am trecut pe lângă un elefant!

— Iarna nu sunt elefanți.

S-a supărat, s-a întors cu spatele. Din nou s-a lipit de fereastră.

— Dar a fost un elefant! Doar l-am văzut!

Nu se poate liniști:

— E adevărat! Era dus undeva și noi am trecut pe lângă el!

I-am dat jos gluga, am sărutat-o la ceafă.

Îmi spun că azi va trebui să-i fac baie. Pentru mine asta e mereu o bucurie. Și ei îi place, s-ar putea juca ore întregi. Imaginează ceva infinit — începe se deseneze, de exemplu, pe faianța aburită. Sau să lase la apă corăbioarele-săpuniere. Sau să se joace în insule nelocuite — genunchii ce ies deasupra apei.

Îmi place să mă duc la ea în baia plină de abur, unde e numai zăpușeală, mă grăbesc să închid cât mai repede ușa, ca să nu intre aerul rece. Țeava huruie, dușul fierbinte o înțeapă cu ace subțiri, ea țipă, stropește.

Îi spăl părul până ce începe să scârțâie.

Ea trage mereu de lanț și deschide scurgerea, iar mai apoi ajută cu degetele pâlnia scurgerii.

Iau de pe calorifer prosopul cald, o înfășor în el, mă așez pe vasul de toaletă, ea stă în genunchi. Îi frec spatele, burtica, piciorușele. Amândurora ne place cum restul de apă se scurge huruind și clipocind din vană pe scurgere, și așteptăm acest moment zgomotos.

Ea își examinează vârfurile zbârcite ale degetelor — încearcă să le vadă transformarea inversă, în unele netede. Țin minte că odată s-a speriat când și-a văzut degetele încrețite, plângea că ea e mică, dar are mâinile ca de bătrână. Nu am putut s-o liniștesc până ce nu și-a văzut din nou degetele, după cinci minute.

O privesc și uneori mă regăsesc în ea. Și eu ronțaiam cândva un măr și mă plimbam pe fâșia de lumină lăsată pe parchet de crăpătura dintre perdele. Tot așa îmi plăcea și mie papara pe care mi-o făcea

mama: acum tai pâinea cubulețe și o arunc în oala cu lapte cald, apoi presar zahăr pudră cu lingurița. Și mama m-a mai învățat să fac patul — i-am arătat odată și Iepurașului cum să faci astfel încât pernele de sub plapumă să-și scoată urechiușele, și acum patul e mereu făcut.

Dar e ceva ce e numai al ei, propriu: se joacă de-a nu știu ce animăluț invizibil, pe care nimeni în afara ei nu-l poate vedea. El locuiește în ghiocul ei. Este chiar ghiocul nostru, strombusul, care acum a devenit din nou casa cuiva.

Îmi place așa de mult s-o văd cum se joacă cu ființa aceasta nevăzută, cum îi dă de mâncare, îi dă să bea ceai. Și nici nu știu ce fel de animal este. Iepurașul suflă cu grijă în farfurioara lui, să nu se frigă. Îl tot bate la cap să nu plimbe ceaiul în gură înainte de a-l înghiți. După ce și-a udat batista cu salivă, îi șterge murdăria de pe față și-l ceartă cu intonația mea. Iar când el se îmbolnăvește, îl tratează cu un medicament special, cu miros de ciocolată, pe care îl ține într-o cutie mare, de la niște bomboane de pom.

Uneori nu pot să mă abțin, o iau pe sus și o sărut unde se nimerește — pe gât, pe obraji, pe creștet, și ea se smulge, cică gata mamă, lasă-mă!

Odată m-a întrebat, pe nepusă masă, când o pregăteam de culcare:

— Mamă, de unde am venit eu?

— Te-am făcut din zăpadă.

— Nu e adevărat! Știu de unde vin copiii!

E amuzantă.

Tata se urcă în tramvai în stația de la gară, e multă lume, noi stăm în spate, iar el urcă pe ușa din față, îi fac cu mâna, dar nu mă vede. Aud numai că povestește tare, ca de pe scenă — a băut de dimineață — să audă tot vagonul, cum i s-au cumpărat în copilărie niște galoși noi:

— Nu galoși, o minune! Înăuntru era un finet delicat, zmeuriu! Și mirosea așa de frumos a cauciuc! Și abia m-am abținut să nu ies mai repede afară, unde căzuse prima zăpadă, pentru că urmele galoșilor noi sunt extrem de deosebite, ca niște tablete de ciocolată! Ne-am jucat, spunând că este ciocolata noastră. Scoți o mănuișă, iei cu grijă o asemenea tabletă și o mănânci. Și am mâncat pe săturate din această ciocolată de zăpadă!

— Mamă, mai mergem mult?

— Nu, mai e puțin.

Ochelarii taxatoarei s-au aburit, i-a ridicat pe frunte și-și numără mărunțișul din geantă, privește monedele bătute la Utrecht, fără cap.

— Mamă, mai mergem mult?

Am strâns-o la piept. Îi șoptesc la ureche:

— Ascultă, trebuie să-ți spun ceva. Acolo o să fie un bărbat, să nu te mire, o să-și pună capul pe genunchii mei.

— De ce? Te iubește?

— Da.

— Și eu te iubesc. Tare, tare!

Și și-a pus capul pe genunchii mei.

Sașenka!

Iubita mea! Draga mea!

Vin la tine. A rămas foarte puțin.

S-a întâmplat ceva uimitor cu mine.

Aud deodată:

— Ei, ia arată-mi mușchii tăi!

Nu înțeleg nimic și întreb:

— Cine ești tu?

Iar el:

— Cine sunt eu? Oare nu vezi? Sunt popa Ioan, iar de jur-împrejur este împărăția mea, zgomotoasă, generoasă, dăinuitoare. Eu sunt domnitorul tuturor domnitorilor și stăpânul stăpânilor. În împărăția mea fiecare își știe viitorul și oricum își trăiește viața, cei iubitori iubesc încă dinainte de a se cunoaște unul pe altul, de a face cunoștință și de a sta de vorbă, și râurile curg ziua într-o direcție, iar noaptea în alta. Ai obosit?

Eu:

— Da.

El:

— Ia loc. Acum o să pun ceainicul.

Eu:

— Nu pot. Trebuie să merg.

El:

— Știu.

Eu:

— Trebuie să mă grăbesc. Problema e că...

El:

— Știu, eu știu tot. Ea te așteaptă.

Eu:

— Nu am timp. Trebuie să mă duc la ea. O să plec.

El:

— Stai puțin, fără mine n-o s-o găsești. O să te conduc. Mai stai puțin, trage-ți sufletul. Trebuie să termin o treabă și pornim. Nu durează mult.

Eu:

— Spune, desenul acesta de pe perete...

El:

— Ei, spune, spune! Nu te uita că eu scriu. Trebuie să termin asta, a mai rămas foarte puțin. Te ascult.

Eu:

— De unde e asta?

El:

— Ce?

Eu:

— Planul acesta al unui vapor în secțiune. Cel cu marinarul desenat pe ancoră, uite-l cu căldarea și pensula.

El:

— Trebuie să-l iei cu tine. Scoate piunezele și fă-l sul. Apropo: ce, nu știi că ancora este singurul lucru de pe vapor care nu se vopsește? Bine, sunt fleacuri. Trebuie să iei cu tine tot ce e important, să nu uiți nimic. Ia gândește-te, adună-le!

Eu:

— Dar nu am nimic. Nu am nevoie de nimic.

El:

— Ai uitat, ce e cu tine? Chiar tu spuneai că ai înțeles: lucrurile inutile sunt cele mai necesare. Uite, auzi?

Eu:

— O nuielușă pentru grilaj?

El:

— Da. Merg și zornăie toți cei cărora nu le e lene să facă asta, care cu un băț, care cu umbrela. Dar acum, auzi, cosașii — ca și cum cineva întoarce un ceas. Și acum un tramvai îndepărtat a huruit la un macaz.

Eu:

— Dar asta ce e?

El:

— Cum ce e? Niște ciulini. Doar tu i-ai aruncat în părul ei. Apoi chiar tu i-ai scos, iar ei se încâlciseră. Toate acestea trebuie luate. Și mirosurile! Oare poți uita mirosurile? Mai ții minte aroma dulce din cofetărie? Vanilie, scortişoară, ciocolată, prăjiturile tale preferate — cartofii!

Eu:

— Ia uite, foaia aceea din ierbar pe care scrie cu un scris sânguincios de copil: „Pătlagină, *Plantago*“. O luăm și pe ea?

El:

— Se înțelege. Și teancul de cărți de pe podeaua camerei tale. Și inelul mamei, care încă se mai învârte pe pervaz ca o mingiuță transparentă, aurie, zornăind. Și omul care și-a șters ochelarii cu cravata.

Eu:

— Și bucățica de ziar, lipită de tăietură, când m-am bărbierit pe gât?

El:

— Da, desigur, doar fiecare bucățică are omul ei, care nu seamănă cu nimeni, și el își pipăie cu degetele ceasul fără sticlă pe cadran.

Eu:

— E timpul să mergem!

El:

— Da, da. Acum o să mergem. Mai stai încă puțin!

Eu:

— Dar unde e pietricica aia rotundă care e veșnicia?

El:

— Păi am aruncat-o. Am băgat-o în buzunar și m-am dus să mă plimb. Acolo era un iaz. Veșnicia a sărit pe apă de vreo două ori și s-a dus, bândâbâc, la fund, au rămas numai cercurile, și ele pentru scurtă vreme.

Eu:

— Să mergem atunci!

El:

— Acum, acum! Voiam să-ți spun ceva, dar acum nu-mi mai aduc aminte. A, da, să nu-l asculți pe Democrit! Ca și trupurile, și sufletele se pot atinge, și nu există niciun fel de spațiu între ele. Iar oamenii ajung ceea ce au fost mereu: trup și lumină. Să mergem acum. E timpul. Ia vezi, nu am uitat nimic? Închei. Asta e tot. Tocul scârțâie pe hârtie așa cum scârțâie între degete părul bine spălat. Mâna obosită se grăbește și încetinește, scriind aceste ultime cuvinte: fericită e corabia care a încheiat cu bine călătoria peste abisurile mării, precum pisarul cartea sa.

¹ Specie mare de moluște, cu cochilii foarte frumoase.

² Carl Czerny (1791–1857), renumit pianist austriac de origine cehă, autorul unei culegeri impresionante de studii pentru pian.

³ Populație siberiană, manciuriană-tungusă, care trăiește în Rusia, Mongolia și China.

⁴ Legendă care a circulat în Europa secolelor al XII-lea – al XVII-lea. Relatările despre țara Preotului Ioan trimit fără excepție la un ținut fabulos, paradiziac.

⁵ Parafrază a unei replici a lui Andrei Tarkovski, referitoare la filmele sale.

⁶ Sunt folosite citate din *Polkovoie ucirejdenie (Organizarea trupelor)*, lucrare întocmită în 1765 de către generalul A. V. Suvorov, marele erou național rus.

⁷ Referire la povestirea lui A. P. Cehov, *Zlomușlenniki (Răufăcătorii)*.

⁸ Personaj din romanul *Frații Karamazov*.

⁹ Pictor, erou al povestirii *Portretul* de N. V. Gogol.

¹⁰ Unitate de măsură echivalentă cu 16,38 kg.

¹¹ Unitate de măsură echivalentă cu 0,453 kg.

¹² Veche unitate de măsură rusească, echivalentă cu 4,26 g.

¹³ Din filmul *Crucișătorul Potemkin* al lui Serghei Eisenstein.

¹⁴ În continuare, se citează din *Călătoria pe mare a Sfântului Brendan*; de asemenea, multe fragmente trimit la călătoria asiatică a lui Marco Polo.

¹⁵ Este vorba de poezia *Dve stroc'ki (Două rânduri)*, a poetului Arseni Tarkovski.

¹⁶ În cosmogonia chineză, cerul este rotund și pământul pătrat, tot ce se află sub cer alcătuiește Imperiul Celest și beneficiază de protecție, iar colțurile pătratului terestru necrotite de cer sunt populate de barbari.

¹⁷ Ultimele patru versuri sunt din poezia lui Konstantin Simonov, *Esli dorog tebe tvoi dom (De-ți este dragă casa ta)*.

¹⁸ A treizecea scrisoare a romanului epistolar al lui Montesquieu, *Scrisori persane*, se încheie cu întrebarea „Cum poate cineva să fie persan?“, întrebare ce a devenit emblematică în epocă pentru definirea identității în relație cu Celălalt.

¹⁹ Este vorba de Răscoala Boxerilor din China (1898–1901). În fragmentul care urmează este descrisă campania amiralului Seymour.

²⁰ Unitate de măsură echivalentă cu 1,068 km.

²¹ Membri ai societății secrete I-He-Tuan, adică „pumnii dreptății și ai armoniei“; mișcare proto-naționalistă care a stat la originea Răscoalei Boxerilor.

²² Unitate de măsură chineză echivalentă cu 500 de metri.

²³ „Casă“ — în chineză în original.

²⁴ Personaje din comedia lui N.V. Gogol, *Revizorul*.

²⁵ Personaj al unei cărți pentru copii cu titlu omonim, scrisă de Kornei Ciukovski (1882-1969).

²⁶ Port antic fondat de milezieni, astăzi orașul Kerki.

²⁷ Desert specific, asemănător bezelelor, dar cu o compoziție mai moale.

²⁸ Batoane din pastă de fructe, de consistența bomboanelor fondante.

²⁹ *Cosmos bipinnatus* — plantă cunoscută sub denumirile de „mărăriță“ sau „mustața-flăcăului“, cu flori viu colorate.

³⁰ *Shanga* — cuvânt de origine sanscrită, desemnând apartenența la o comunitate religioasă.

³¹ Personaj dintr-un basm popular rusesc.